วิทยานิพนธ์

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและความคาดหวังในอนาคตของ
พระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

SOCIAL AND ECONOMIC BACKGROUNDS AND FUTURE
EXPECTATIONS OF BUDDHIST STUDENTS IN
MAHACHULALONGKORNRAJAVIDYALAYA UNIVERSITY

นางสาวมธุดล พ่วงพลับ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พ.ศ. ๒๕๕๑

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์)

ปริญญา

สังคมวิทยาประยุกต์ | สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขา | **ภาควิชา**

เรื่อง ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Social and Economic Backgrounds and Future Expectations of Buddhist Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

นามผู้วิจัย นางสาวมธุดล พ่วงพลับ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก .....

(ศาสตราจารย์ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม .....

(รองศาสตราจารย์ปพาณี ฐิติวัฒนา, คม., สค.ม.)

หัวหน้าภาควิชา .....

(อาจารย์สุรพันธ์ เพชราภา, สค.ม.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

.....

(รองศาสตราจารย์กัญจนา ธีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 5 เดือน มกราคม พ.ศ. 2551

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Social and Economic Backgrounds and Future Expectations of Buddhist Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University

โดย

นางสาวมธุดล พ่วงพลับ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาศิปลศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์)
พ.ศ. 2551

มธุดล พ่วงพลับ 2551: ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สังคมวิทยาประยุกต์) สาขาสังคมวิทยาประยุกต์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศาสตราจารย์ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง, Ph.D. 245 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมกับการศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยรวมถึงความคาดหวังหลังจบปริญญาตรีของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยรูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มที่ใช้ศึกษาคือนิสิตที่เป็นภิกษุสามเณร ชั้นปีที่ 4 กรุงเทพมหานคร โดยวิธีการสัมภาษณ์จำนวน 15 รูป และใช้แบบสอบถาม จำนวน295 รูป

ผลการวิจัยพบว่าภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บิดามีอาชีพเกษตรกรรมและมีที่ดินเป็นของตนเอง และมีรายได้ครอบครัวต่ำกว่า3,000 บาทต่อเดือน มีพี่น้องเฉลี่ยจำนวน 3 คน จำนวนร้อยละ 33.2 เป็นบุตรคนโต และครอบครัวไม่สามารถสนับสนุนด้านการศึกษาทางโลก จึงเป็นแรงจูงใจในการบวชเพื่อศึกษาต่อ และเป็นการทดแทนบุญคุณพ่อแม่ด้วย

นิสิตส่วนใหญ่มีความตั้งใจสูงมากในการศึกษาหาความรู้ นิสิตให้ความสนใจเท่ากันในการศึกษาวิชาทางพระพุทธศาสนาและวิชาการทางโลก นิสิตมีความพึงพอใจในผลการเรียนและความรู้ที่ได้รับยกเว้นความรู้วิชาภาษาอังกฤษ นิสิตส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาในด้านการเงินและในด้านการเรียน ความกังวลใจที่มีอยู่บ้าง คือ การรักษาความสัมพันธ์กับเพื่อนพระนิสิตและอาจารย์พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่

นิสิตมีความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์อยู่ในระดับสูงมาก ทั้งความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์พระพุทธศาสนาในสังคมไทยและสภาพปัญหาของสังคมทั่วไป นิสิตมีความมั่นใจในตนเองมากและต้องการมีบทบาทสำคัญในการบริหารงานคณะสงฆ์และส่งเสริมบทบาทของพุทธศาสนาในสังคมไทย ส่วนใหญ่ต้องการมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนศีลธรรมและเป็นผู้นำชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน ส่วนน้อยเท่านั้นที่คาดหวังการเป็นที่พึ่งทางใจโดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม เกี่ยวกับอนาคตนิสิตส่วนใหญ่ไม่แน่ใจที่จะอยู่ในสมณเพศตลอดไป และคาดหวังจะศึกษาต่อในระดับชั้นสูงขึ้นไปหลังจากจบการศึกษา

มธุดล พ่วงพลับ ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

29 / พ.ค. / 51

Mathudol Poungplub 2008: Social and Economic Backgrounds and Future Expectations of Buddhist Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Master of Arts (Applied Sociology), Major Field: Applied Sociology, Department of Sociology and Anthropology. Thesis Advisor: Professor Prasert Yamklinfung, Ph.D. 245 pages.

The purpose of this research is to study social and economic backgrounds and future expectations of Buddhist Students in Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The Sample includes all 4th year Buddhist students of the university at Bangkok campus totalling 295. Questionaires were administered to them. Besides 15 students were selected for an intensive interview.

As to the backgrounds, most students come from rural families in the Northeast with a monthly income of less than baht 3,000. The average family has 3 children. 33.2 percent is the first born child. Most families are unable to support their children's education at the university level. This is the main season why most Buddhist students seek ordination as monks so that can they have the opportunity to study at Mahachulalongkornrajavidyalaya University as well as to return gratitude to their parents.

The Buddhist students are strongly motivated in their study. They are equally interested in religious and secular studies. They are generally satisfied with their studies, except in the subject of English. Most do not experience financial problems. Some are concerned with fellow students and senior monks who have high expectations of them.

Most students have high expectations of the benefits they get from studying at the university. They have learned more about the situation of Buddhism and of Thai society in general. They are more confident of themselves and would like to play active roles in the Buddhist Sangha of Thailand. Most students would like to help the people by being their Thamma teachers and promoting community development rather than by using supernatural and magical knowledge. Most are not sure how long they will remain in the monkhood and express a strong desire to continue their academic study at the higher level.

Mathudol Poungplub — Student's signature

Prasert Yamklinfung — Thesis Advisor's signature

27 / 05 / 08

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ศาสตราจารย์ประเสริฐ แย้มกลิ่นฟุ้ง ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ปพาณี ฐิติวัฒนากรรมการร่วม ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะตั้งแต่แรกเริ่มจนเสร็จสิ้น ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา คุวินทร์พันธ์ และ ดร.ธีรพัฒน์ คุ้มวงศ์สิน ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำเพิ่มเติม

ขอบพระคุณอาจารย์สุรพันธ์ เพชราภา อาจารย์ภัทรพรรณ เล้านิรามัย และคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ เพื่อสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับงานวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งผู้เขียนตำรา เอกสาร บทความต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัย

ขอบพระคุณพระอาจารย์เจิม สุวโจ เจ้าหน้าที่ทะเบียนวัดผล และเลขาคณะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่กรุณาให้ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ รวมทั้งความช่วยเหลือและการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และขอบพระคุณนิสิตทุกท่านที่กรุณาสละเวลาในการกรอกข้อมูลในแบบสอบถามและนิสิตหัวหน้าห้องของแต่ละคณะที่กรุณาให้การสัมภาษณ์เจาะลึกในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณบิดามารดาและญาติ พี่น้อง เพื่อน ๆ สังคมวิทยาประยุกต์ รุ่นที่ 13 ที่ได้ให้กำลังใจอันสำคัญและให้ความช่วยเหลือในช่วงการศึกษา และการทำวิจัยของข้าพเจ้าตลอดมา

มธุดล พ่วงพลับ

เมษายน 2551

สารบัญ

หน้า

สารบัญตาราง (3)

สารบัญภาพ (4)

บทที่ 1 บทนำ 1

ความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3

ขอบเขตของการวิจัย 3

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 4

นิยามศัพท์ 4

บทที่ 2 การตรวจเอกสาร 6

แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง 6

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท 10

การเลื่อนชั้นทางสังคม 22

ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย 25

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 33

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย 37

บทที่ 3 วิธีการวิจัย 38

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 38

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 39

การทดสอบเครื่องมือ 43

การรวบรวมข้อมูล 45

การวิเคราะห์ข้อมูล 45

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์ 46

ผลการวิจัย 46

ข้อวิจารณ์ 110

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ 121

สรุปผลการวิจัย 121

ข้อเสนอแนะ 128

เอกสารและสิ่งอ้างอิง 130

ภาคผนวก 140

ภาคผนวก ก แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย 141

ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เจาะลึก 151

ภาคผนวก ค กรณีศึกษาโดยการสัมภาษณ์ 154

ภาคผนวก ง แผนที่การเดินทาง 238

ภาคผนวก จ แผนผังอาคารเรียน 240

ภาคผนวก ฉ อาคารที่ทำการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 242

ประวัติการศึกษาและการทำงาน 245

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนร้อยละภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง	47
2	แสดงจำนวนร้อยละสถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณรของนิสิต	52
3	แสดงจำนวน ร้อยละผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา	71
4	แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์จำแนกตาม การใช้เวลาว่างของพระนิสิต	73
5	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ จำแนกตามปัญหาและความกังใจของนิสิต	76
6	แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์จำแนกตามความพอใจในการศึกษาของพระนิสิต	79
7	แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความคาดหวังประโยชน์ในการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	94
8	แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความคาดหวังในบทบาทที่สนใจในภายหน้า	97
9	แสดงจำนวน ร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต	100

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	37

ภาพผนวกที่

1	แผนที่การเดินทาง	239
2	แผนผังอาคารเรียน	241
3	อาคารที่ทำการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	243

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมากที่สุดถึงร้อยละ 95.4 ของคนไทยทั้งหมด (กรมการศาสนา กระทวงศึกษาธิการ, 2542) พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจของประชาชน ในขณะที่พระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดศาสนาและเป็นผู้นำทางจิตใจของประชาชน เป็นศูนย์รวมแห่งความเชื่อถือและความร่วมมือ เป็นหลักแห่งความยึดเหนี่ยวของคนในสังคม ดังจะเห็นได้ว่าในสังคมไทยของเรา แต่ละชุมชนจะมีวัดประจำหมู่บ้านของตน และถือว่าวัดเป็นสมบัติร่วมกันที่ต้องช่วยกันดูแลทำนุบำรุงรักษา สำหรับพระพุทธศาสนาความสัมพันธ์ระหว่างวัด พระสงฆ์ และประชาชน นั้นเป็นความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด วัดช่วยอบรมจิตใจให้สูงขึ้น พร้อมทั้งเป็นโรงพยาบาลรักษาคนไข้ทั้งที่เป็นโรคทางกายและทางใจ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม บันเทิง มหรสพ เป็นที่ประชุมข่าวสาร และสิ่งสำคัญที่สุดคือ เป็นแหล่งที่ให้การศึกษาวิชาความรู้ให้กับลูกหลานของประชาชนในอดีต (พระไพศาล วิสาโล, 2546)

การศึกษาที่อยู่ในวัดนั้น เป็นการศึกษาที่ไม่ได้กำหนดหลักสูตรกฎเกณฑ์ที่แน่นอน วัดเป็นศูนย์กลางของประชาชน พระสงฆ์เป็นผู้สอน มีตำราคือประไตรปิฎก ประชาชนนิยมส่งบุตรชายเข้าไปเป็นศิษย์วัดหรือเป็นสามเณรเพื่อเข้าไปศึกษาและมีโอกาสได้ร่ำเรียนและเมื่อได้รับการบวชเรียนจะได้รับการกล่อมเกลาเป็นผู้ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรม เป็นที่เคารพนับถือของสังคมทั่วไป และยังเป็นส่วนช่วยทำให้มีสติปัญญา เฉลียวฉลาด มีความคิดสุขุมรอบคอบซึ่งวิชาที่ได้ศึกษาก็คือ วิชาเรื่องการอ่านการเขียน การคิดเลขและความรู้ต่างๆ เช่น วิชาศิลปะป้องกันตัว วิชาทางโหราศาสตร์ กฎหมาย วิชาการต่างๆ รวมทั้งการเมืองและการปกครองด้วย เพื่อที่จะสึกออกมาเป็นผู้ที่มีความสุขุมรอบคอบมีเหตุมีผลและมีความเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น ด้วยเหตุนี้คนไทยตั้งแต่โบราณจึงนิยมที่จะให้ลูกหลานได้บวชเรียนก่อนมีครอบครัว และวัดและพระภิกษุสงฆ์นั้นได้ช่วยเหลือเยาวชนในด้านการศึกษา รวมทั้งเป็นสถานอบรมเลี้ยงดูเด็กผู้ชายมาทุกยุคทุกสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ยากจนขาดคนอุปการะ กำพร้าบิดามารดา บางครอบครัวส่งบุตรหลานไปเป็นศิษย์วัดก็เพื่อให้เด็กมีอาหารกินประจำวัน และยังเป็นที่พักอาศัยสำหรับผู้ที่มีภูมิลำเนาห่างไกล นับได้ว่าสถาบันพระพุทธศาสนาได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาต่างๆเหล่านี้ของสังคมได้มาก (ทินธ์พันธ์ นาคะตะ, 2543)

ต่อมาสถาบันศาสนาได้มีบทบาทลดน้อยลงไปกว่าแต่ก่อน ในเรื่องของการศึกษาโดยภาครัฐได้แยกไปจัดการและบริหารเอง ทำให้ความผูกพันระหว่างวัด พระสงฆ์และประชาชนเริ่มห่างเหินลดลงไป สำหรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นทำให้คนที่มีโอกาสทางการศึกษาเหนือกว่า (ได้แก่ ในเมืองในตลาดและผู้มีอาชีพที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า) ได้เลิกใช้วัดเป็นช่องทางการศึกษาเพราะได้หันไปใช้ช่องทางใหม่ ในระบบการศึกษาสมัยใหม่ที่รัฐจัดให้ คงมีแต่ลูกหลานชาวไร่ชาวนาในชนบทห่างไกล ที่ยังใช้วัดเป็นสถานศึกษาเนื่องด้วยการกระจายการศึกษานั้นยังคงไม่ทั่วถึงระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะผู้ที่อยู่ห่างไกล ซึ่งจากอดีตวัดเคยเป็นชุมชนที่ประกอบไปด้วยสมาชิกจากทุกระดับฐานะอาชีพตั้งแต่เจ้าถึงชาวนา แต่เปลี่ยนแปลงกลายเป็นชุมชนของชาวชนบทลูกชาวไร่ชาวนาเกือบทั้งหมด (พระราชวรมุนี ประยุทธิ์ ปยุตโต, 2529) ทั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าในอดีตวัดเป็นสถานศึกษาที่มีลูกหลานชาวไร่ชาวนามาเรียน และการศึกษาในปัจจุบันนั้นได้ขยายการศึกษาภาคบังคับให้เรียนเป็นเวลา 9 ปี โดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ทั้งนี้ได้ขยายการศึกษาไปทั่วประเทศรวมถึงมีการ ศึกษานอกระบบ มีกรมการศึกษานอกโรงเรียน ซึ่ง ณ วันนี้ปี 2550 ปี ถึงแม้การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมากและเมื่อมีการศึกษาสมัยใหม่ได้เข้ามาแทนที่จนสถาบันสงฆ์ศาสนาหมดหน้าที่ลงเกือบจะสิ้นเชิงนั้น แต่วัดนั้นก็ยังคงเป็นที่พึ่งทางการศึกษาทางเลือกแก่ลูกหลานคนยากจนอยู่จวบจนทุกวันนี้

ตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 5 ทรงเห็นคุณค่าของการศึกษาอย่างยิ่งจึงได้ทรงโปรดให้ปฏิรูประบบและการจัดการศึกษาโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อสนองความต้องการของบ้านเมือง เพื่อประโยชน์ทั่วไป และเพื่อส่งเสริมการศึกษาพระพุทธศาสนา โดยการจัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงในรูปของมหาวิทยาลัยสงฆ์เกิดขึ้น 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวัน 16 กันยายน 2490 และ 8 พฤศจิกายน 2490 เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาพระไตรปิฎก และวิชาชั้นสูง ต่อมาพระเถราเถระได้สนองพระราชดำริดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบของมหาวิทยาลัยสากลทั่วไป และมีการพัฒนาการศึกษาเป็นลำดับมา (ปรีชา ทิพยรัตน์, 2542) และรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติรองรับเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐและถือเป็นมหาวิทยาลัยนอกระบบอยู่ในกำกับของรัฐบาล ปริญญาบัตรที่มหาวิทยาลัยทั้งสองแห่งประสิทธิ์ประสาทนั้นมีคุณค่าและมีศักดิ์ศรีเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัยของรัฐและของเอกชนที่รัฐให้การรับรอง (จำนง อดิวัฒนสิทธิ์, 2548)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่ วัดมหาธาตุ โดยมีวิทยาเขตกระจายไปทั่วทุกภาค 10 วิทยาเขต 5 วิทยาลัยสงฆ์ 12 ห้องเรียน และ 1 หน่วยบริการ มี คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ในระดับปริญญาตรี โดยในปัจจุบันเปิดรับพระภิกษุ-

สามเณร และคฤหัสถ์เข้าศึกษา ซึ่งมีถึงระดับถึงปริญญาเอก สถาบันศึกษาของสงฆ์นั้นมีเป้าหมายชัดเจนที่จะพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือมี ปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหามีศรัทธาอุทิศตนเพื่อระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งสถิติการศึกษาในแต่ละปีของผู้เข้ารับการศึกษามีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551) ดังนั้นมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นจึงทางเลือกอีกทางหนึ่งที่ขยายโอกาสให้พระภิกษุสงฆ์ได้มีโอกาสเรียนในระดับที่สูงขึ้น เมื่อพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ได้ดำรงอยู่ในสมณเพศ ได้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสถาบันศาสนาในฐานะผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา รวมทั้งเป็นผู้เผยแผ่ศาสนาให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบัน และเมื่อลาสิกขาไปยังสามารถนำวิชาความรู้ติดตัวไปประกอบอาชีพที่สุจริตโดยไม่เป็นภาระให้กับสังคม

ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นแล้วนั้นผู้วิจัยจึงมีสนใจศึกษาพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมและการเข้าศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยรวมถึงความคาดหวังในภายหน้าไว้อย่างไรเมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งนี้เพื่อเป็นบรรทัดฐานของความรู้ ความเข้าใจ ในพฤติกรรมและแนวความคิดของกลุ่มภิกษุสามเณรที่ใช้ในการศึกษา

วัตถุประสงค์ของกาวิจัย

1. ศึกษาภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมกับการศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ศึกษาความความคาดหวังของพระนิสิตหลังจบการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขอบเขตของการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาวิจัยขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมกับการศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศึกษาความความคาดหวังของนิสิตหลังจบการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทำการศึกษาโดยศึกษานิสิตที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 4ในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ

ราชวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 302 รูป ทั้งนี้มหาวิทยาลัยมหามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้นเป็นสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่สำคัญแห่งหนึ่งในประเทศไทยของพระภิกษุสามเณร รวมทั้งมีการกระจายการการศึกษาอยู่ทั่วประเทศ อีกทั้งจำนวนของผู้เข้าศึกษาในแต่ละปีมีสถิติเพิ่มขึ้นและสถิติการจบเพิ่มขึ้นทุกปี จึงเป็นแหล่งการศึกษาที่น่าสนใจในการวิจัยครั้งนี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ในการศึกษาครั้งนี้เพื่อเข้าใจถึงสภาพวิถีชีวิตพื้นฐานด้านเศรษฐกิจสังคมครอบครัวของพระภิกษุ-สามเณรที่เข้ารับการบวชในพระพุทธศาสนาดีขึ้น และทราบถึงการศึกษาและการใช้ชีวิตในระบบการศึกษาสถาบันสงฆ์ และความคาดหวังของผู้ที่ได้รับการศึกษาในมหาวิทยาลัยของสงฆ์ตลอดจนจบการศึกษาไป ทั้งนี้เพื่อเป็นบรรทัดฐานของความรู้ ความเข้าใจ ในพฤติกรรมและแนวความคิดของกลุ่มภิกษุสามเณรที่ใช้ในการศึกษา

นิยามศัพท์

“ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของนิสิต” หมายถึง การศึกษาพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภูมิลำเนาเดิม อาชีพของบิดา ที่ดินในการทำการเกษตร ระดับการศึกษาของบิดา ฐานะทางครอบครัว

“สถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณร” หมายถึง ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ อายุปัจจุบัน จำนวนพรรษาที่บวช วุฒิทางการศึกษา วัตถุประสงค์และสาเหตุที่มีส่วนสำคัญทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้ารับการบวชในพระพุทธศาสนา

“การเข้าศึกษาและใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์” หมายถึง การเลือกเรียนในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยตั้งแต่ก่อนเข้ารับการศึกษา การตัดสินใจเข้าเรียน ความพึงพอใจในการศึกษาและปัญหาที่กังวลใจ

“ความคาดหวังในอนาคต” หมายถึง สิ่งที่มุ่งหวัง รู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ที่กลุ่มตัวอย่างคาดการณ์ไว้ว่าจะทำต่อไปภายหลังจบการศึกษาในระดับปริญญาตรีไปแล้ว

“พระนิสิต” หมายถึง พระภิกษุ-สามเณรที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่4 ในปี พ.ศ.2549 ทั้ง 4 คณะ ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ และคณะครุศาสตร์ ในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) จังหวัดกรุงเทพมหานคร

“มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” หมายถึง มหาวิทยาลัยสงฆ์ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจาอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ทรงสถาปนา ขึ้นเมื่อปี 2432 เพื่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณร ตั้งอยู่ในวัดมหาธาตุ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม และความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จึงได้มีการตรวจเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

    2.1 บทบาทของพระสงฆ์

    2.2 บทบาทที่พุทธศาสนิกชนพึงกระทำ

3. แนวคิดเกี่ยวการเลื่อนชั้นทางสังคม

4. ข้อมูลการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

นักวิชาการหลายท่านได้อธิบายความหมาย ของความคาดหวัง (Expectancy Theory) ไว้ดังนี้

สุณีย์ ธีรดากร (2525: 29) ได้กล่าวว่า ความคาดหวังเป็นการทำนายเหตุการณ์ว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง การคาดหวังจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลเคยมีประสบการณ์เดิมมาก่อนในช่วงชีวิตของบุคคลนั้น สิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆมักจะไม่ค่อยตรงกันเสมอไป ช่องว่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังไว้กับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงๆ เรียกว่า Discrepancy ซึ่งจะเป็นสิ่งที่เร้าทำให้คนเกิดการตื่นตัวได้

สุรางค์ จันทน์เอม (2529: 55) ได้ให้ความหมายว่า ความคาดหวัง หมายถึง ความเชื่อว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งน่าจะเกิดขึ้น และสิ่งใดไม่น่าจะเกิดขึ้นตามความความเชื่อหรือคาดการณ์ล่วงหน้าหรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคน หากความคาดหวังนั้นประสบความสำเร็จหรือถูกต้องจะมีเจตคติที่ดีหรือมีความพึงพอใจต่อสิ่งนั้น แต่ถ้าหากความคาดหวังจากเป้าหมายไปสู่การปฏิบัติงานว่า ปฏิบัติงานว่า หมายถึง ความคาดหวัง(ความเป็นไปได้) ที่ว่าถ้ามีความพยายามแล้วย่อมนำไปสู่การกระทำ แม้การกระทำที่สำเร็จจะไม่บรรลุเป้าหมาย เพราะงานยากไปหรือประเมินค่าไม่เพียงพอหรือบุคคลขาดความชำนาญ

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 111) ความคาดหวังในบทบาท (Role Expectation) ความคาดหวังในบทบาทเป็นเรื่องที่กลุ่มสมาชิกโดยทั่วไปรับรู้หรือตั้งความหวังว่า บุคคลที่ครอบครองสถานภาพอยู่ ควรมีการกระทำ แรงจูงใจ ความเชื่อ ความรู้สึก เจตคติหรือค่านิยมอย่างไร สังคมโดยทั่วไปคาดหวังในบทบาทมักไม่ได้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่อยู่ในรูปของความคิดคำนึงมากกว่า การที่บุคคลจะรับรู้ตนเองว่าควรจะแสดงบทบาทอย่างไรนั้น บุคคลก็รับรู้มาจากความคาดหวังที่สมาชิกคนอื่นที่มีต่อเขา เช่น ผู้ที่จะครอบครอง สถานภาพของผู้นำ เขาจะต้องเรียนรู้ สมาชิกกลุ่มที่เขาเป็นผู้นำนั้นว่า มีความคาดหวังในบทบาทของผู้นำอย่างไร ผนวกกับการรับรู้บทบาทของผู้นำในความคิดของเขาเอง จึงแสดงบทบาทที่ควรจะเป็น ถ้าบทบาทที่แสดงออกมาสอดคล้องกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ เขาก็จะได้รับความนิยมชมชอบ แต่ถ้าขัดกับความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ เขาก็ไม่ได้รับการสนับสนุนอีก

สรุป ความคาดหวัง คือ ความรู้สึกนึกคิด ที่คาดการณ์ล่วงหน้าต่อบางสิ่งบางอย่างว่าควรจะมีควรจะเป็น ควรจะเกิดขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคนและโอกาสทางสังคมเป็นสำคัญ

สุวัฒนา อุทัยรัตน์ และคณะ (2541: 4) ได้สรุปถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังของ Hurlock (1974: 187-191) ไว้ดังนี้

1. อุดมการณ์ด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่แตกต่างจะทำให้มาตรฐานของความคาดหวังของบุคคลต่างกัน ซึ่งมาตรฐานนี้คลอบคลุมถึงระดับความสำเร็จ และทัศนคติต่อความสำเร็จ

2. ชนิดครอบครัว เด็กที่มาจากครอบครัวที่มั่นคงมีแนวโน้มที่จะตั้งจุดหมายในอนาคตสูงกว่าเด็กที่ไม่มีความมั่นคงภายในครอบครัว เด็กที่ต้องย้ายถิ่นบ่อยๆจะไม่สามารถคาดหวังหรือวางแผนอนาคตของตนเองได้ชัดเจนเท่ากับเด็กที่ไม่ได้ย้ายถิ่น ขนาดของครอบครัวจะไม่มีอิทธิพลต่อการตั้ง

เป้าหมายของเด็ก เด็กที่มาจากครอบครัวขนาดเล็กมีแนวโน้มที่จะพบความสำเร็จมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวขนาดใหญ่ ทั้งนี้ เพราะครอบครัวขนาดเล็กพ่อแม่สามารถทุ่มเทและส่งเสริมให้เด็กมีความคาดหวัง และสามารถวางแนวทางให้เด็กไปสู่ความคาดหวังได้มากกว่าครอบครัวขนาดใหญ่ ครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้นำ เด็กมีแนวโน้มที่จะมีระดับความคาดหวังสูง อาจเป็นเพราะความสัมพันธ์ทางอารมณ์ระหว่างกัน โดยเฉพาะมารดากับบุตรชาย

3. ชนชั้นทางสังคม ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง และฐานะทางเศรษฐกิจดี บิดามารดาจะให้ความคาดหวังแก่บุตรคนแรกและให้โอกาสแก่บุตรคนแรกมากที่สุด โดยเฉพาะถ้าเป็นบุตรชาย ซึ่งตรงกันข้ามกับครอบครัวที่มีฐานะเศรษฐกิจดีขึ้น พี่โตขึ้นและมีงานทำเพื่อให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้ขยับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม

4. วินัย เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตยจะตั้งความคาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะตั้งความคาดหวังที่สอดคล้องกับความเป็นจริง

5. ฐานะในกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากน้อยเพียงใดขึ้นกับฐานะของเด็กในกลุ่มและความคาดหวังของกลุ่มที่มีต่อเด็ก ถ้าฐานะมั่นคงและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความประทับใจให้กับสมาชิกในกลุ่ม ระดับความคาดหวังของเด็กก็ใกล้เคียงกับความเป็นจริง แต่เด็กที่ไม่มีบทบาทสำคัญในกลุ่ม เด็กจะต้องการเลื่อนขั้นตนเองเข้าสู่ผู้นำในกลุ่ม ทำให้การตั้งความคาดหวังหลายๆ อย่างไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริง ส่วนบุคคลที่ชอบแยกตัวเอง ความคาดหวังของกลุ่มจะมีผลต่อเขาเพียงเล็กน้อย

6. การใช้กลไกการหลบหนี กลไกการหลบหนีที่มีผลต่อการตั้งความหวังมากที่สุด คือ การฝันกลางวันในลักษณะต่างๆกันก็มีความสำคัญ เด็กจะตั้งความคาดหวังไว้ว่าต้องประสบความสำเร็จและหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ซึ่งอาจจะเป็นการตั้งความคาดหวังที่ไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริงนัก

7. การบอกกล่าวถึงความคาดหวัง ความคาดหวังของเด็กที่บอกกล่าวออกมามักจะอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงมากว่าเด็กเก็บไว้และคิดอยู่คนเดียว

8. ความล้มเหลวและความสำเร็จในอดีต บุคคลที่ประสบความสำเร็จเสมอๆมีแนวโน้มที่มีความคาดวังว่าจะได้รับความสำเร็จในอนาคต ในทำนองเดียวกันบุคคลที่พบความผิดซ้ำๆมักคิดว่าอนาคตจะผิดหวังอีก ประสบการณ์เช่นนี้จะมีผลต่อความคาดหวังในอนาคตว่า บุคคลผู้นั้นจะตั้งความคาดหวังไว้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่เพียงใด

9. เพศ บรรยากาศของบ้านและโรงเรียนจะส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กชายตั้งความหวังสูงกว่าเด็กหญิง บิดามารดาจะคาดหวังในตัวของบุตรชายมากกว่าบุตรหญิง เด็กชายมักถูกกระตุ้นให้มีความคาดหวัง ทางการงานและการประกอบอาชีพ

10. เชาวน์ปัญญา เมื่อเด็กอยู่ในกลุ่มที่มีค่านิยมต่อความสำเร็จสูง เด็กจะตั้งคาดหวังให้ตนประสบความสำเร็จเหนือเพื่อนๆในกลุ่ม ซึ่งอาจไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริงอย่างไรก็ตาม เด็กที่ฉลาดจะตั้งความคาดหวังของตนโดยอาศัยความสนใจ และความสามารถของตนมากกว่าทำตามจุดมุ่งหมายที่กลุ่มตั้งไว้ ในทางกลับกันเด็กที่ฉลาดน้อยจะตั้งความคาดหวังไว้ตามค่านิยมของกลุ่ม

11. บุคลิกภาพ บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อความคาดหวังได้หลายกรณีด้วยกันในเรื่องชดเชย บุคคลที่ไม่ยอมรับตนเองจะตั้งความคาดหวังโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเอง เพื่อปกปิดความไม่สามารถของตน บุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองจะตั้งความคาดหวังที่สอดคล้องกับความเป็นจริงได้ ส่วนบุคคลที่มีกังวลสูงมักวิตกอยู่กับความล้มเหลว อาจมีความคาดหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงได้ ส่วนบุคคลที่มีวิตกอยู่กับความล้มเหลวในอดีต ทำให้มองอนาคตในแง่ดีน้อยกว่าที่ควรจะเป็น

ถวิล ธาราโภชน์ และ ศรันย์ ดำริสุข (2543: 52-53) กล่าวว่าความคาดหวังเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งในบุคคลที่ทำให้เกิดการใส่ใจและมีผลต่อการรับรู้ ในที่สุด ซึ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ประกอบด้วย

1. ความแตกต่างกันในภูมิหลัง
2. ประสบการณ์
3. ลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล
4. การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆและเวลาที่เปลี่ยนไป

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า ความคาดหวังของบุคคล เกิดจากลักษณะความแตกต่างของแต่ละบุคคล โดยใช้มาตรฐานของตนเป็นเครื่องวัด ซึ่งระดับความคาดหวังจะเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์แตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับ ภูมิหลังประสบการณ์เดิม ความสนใจ ตลอดจนสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ส่งผลให้ความคาดหวังเป็นจริงขึ้นมา

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของสถานภาพและบทบาท

สถานภาพและบทบาท เป็นโครงสร้างสังคมที่เกี่ยวพันกัน ดังนั้นจึงอธิบายได้ดังนี้

สุพัตรา สุภาพ (2541: 26) กล่าวว่าสถานภาพในตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนร่วม สถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นมีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตนอย่างไรในสังคม สถานภาพเป็นสิ่งเฉพาะบุคคล ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่นและมีอะไรเป็นเครื่องหมายของตนเอง

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2549: 239) อธิบายคำว่า สถานภาพในวิชาสังคมมี 2 อย่าง คือ

1. ตำแหน่งของบุคคลในระบบสังคม เช่น เป็นลูก พ่อ แม่ ครู พระ ความหมายนี้แสดงว่าบุคคลนั้น เป็นใคร ซึ่งจะเชื่อมโยงกับคำว่า บทบาท ที่หมายถึงว่าบุคคลนั้นควรทำอะไรเมื่ออยู่ในตำแหน่งหรือสถานภาพนั้น

2. ตำแหน่งของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในลำดับชั้นทางสังคม ความหมายนี้แสดงถึงเกียรติและศักดิ์ศรีการที่บุคคลหรือกลุ่มจะถูกกำหนดให้อยู่ในลำดับชั้นใดเป็นไปตามกฎหมายการเมืองหรือวัฒนธรรม

สรุปสถานภาพ คือ ตำแหน่งของบุคคลในสังคมที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางสังคม

ความหมายของบทบาท

นักวิชาการหลายท่านได้ได้อธิบายความหมายและคำนิยามเกี่ยวกับบทบาทไว้พอสรุปได้ดังนี้

ปพาณี ฐิติวัฒนา (2523: 47) กล่าวว่า บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนประจำอยู่ รวมทั้งคุณสมบัติของบุคคล บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของสถานภาพและลักษณะอุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรม ความพอใจรวมทั้งสถานภาพทั้งกายและจิตใจของบุคคลที่ดำเนินบทบาทนั้น

อุทัย หิรัญโต (2526: 197) กล่าวว่า บทบาท คือ หน้าที่หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมายของบุคคลแต่ละคนในกลุ่ม หรือในสังคมหนึ่งๆ หน้าที่หรือพฤติกรรมดังกล่าวโดยปกติแล้วเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคมหรือวัฒนธรรมนั้นๆ กำหนดขึ้น เพื่อความเป็นระเบียบของสังคม

ฑิติยา สุวรรณชฎ (2527: 43) ได้กล่าวว่าบทบาทเกิดจากตำแหน่ง หรือ สถานภาพของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือบุคคลทั่วไป ถ้าตำแหน่ง หรือสถานภาพเปลี่ยนไปบทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วย และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมนั้นๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งซึงสำคัญในการกำหนดฐานะตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545: 111) กล่าวว่า บทบาทคือการกรำทำหรือพฤติกรรมตามตำแหน่งหรือสถานภาพซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือความต้องการตามลักษณะการรับรู้บทบาทเป็นผลรวมของการแสดงออกตามสิทธิและหน้าที่

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2549: 208) หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำตามสถานภาพของบุคคลนั้น

สรุปได้ว่า บทบาทเป็นการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคล ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของบุคคลและสังคมนั้นๆ

ลักษณะของบทบาท

นักวิชาการหลายท่านได้สรุปและจำแนกประเภทของบทบาท ตามลักษณะดังนี้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2522: 39) การแสดงบทบาท แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทตามความคาดหวังหรือบทบาทที่คาดหวัง (expected role) เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของผู้อื่น

2. บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพจะรับรู้ว่าตนเองจะมีบทบาทอย่างไรหรือคาดหวังว่าตัวเองควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร

3. บทบาทที่แสดงจริง (actual role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจจะไม่เป็นบทบาท ตามที่สังคมและตนเองคาดหวัง

สงวนศรี วิรัชชัย (2524: 23-24) อธิบายว่า ถ้าจะพิจารณาลักษณะของบทบาทที่ปรากฏอยู่ในสังคมให้ลึกซึ้งแล้ว จะพบว่าบทบาทมีอยู่หลายรูปแบบ ดังนี้

1. บทบาทที่กำหนด (prescribed roles) หมายถึง บทบาทที่กลุ่มสังคม หรือองค์การกำหนดไว้ว่า เป็นรูปแบบพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ เช่น ข้อกำหนดที่พ่อแม่ต้องอบรมเลี้ยงดูลูก

2. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (expected roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่คนอื่น (ผู้เกี่ยวข้อง) คาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งนั้นจะถือปฏิบัติ บทบาทที่ผู้รับคาดหวังมีและสอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด แต่ในบางครั้งบทบาทที่เกี่ยวข้องคาดหวังอาจจะไม่ตรงกับบทบาทที่กำหนดก็ได้ เพราะบางคนอาจมีการคาดหวังมากหรือน้อยกว่าข้อกำหนดที่ตนได้รับทราบ

3. บทบาทตามอุดมคติของผู้อยู่ในตำแหน่ง (subjective roles) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งคิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ เช่น ผู้บังคับบัญชาคิด

ว่าตนมีหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ไม่ต้องใส่ใจกับปัญหาส่วนตัวของผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่งอาจจะไม่สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับบทบาทที่กำหนด และอาจตรงหรือไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้รับคาดหวัง

4. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (enacted roles) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดเห็นของเจ้าตัวอยู่ในตำแหน่ง แต่ก็อาจมีกรณีที่บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวังของผื่นทั้งๆที่บทบาทนั้นไม่ตรงกับบทบาทตามความคิดของตนได้

5. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (precieved roles)หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลนั้นๆจะคาดคิดตัวเองว่าควรจะเป็น ซึ่งโดยธรรมชาติการรับรู้ของคนเราจะมีการเลือกรับรู้และมีการรับรู้ที่ผิดพลาดไปจากจากความเป็นจริงได้ด้วยอิทธิพลจากประสบการณ์หลายอย่าง ดังนั้นเมื่อผู้อยู่ในตำแหน่งปฏิบัติบทบาทโดยแสดงพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ผู้ได้พบเห็นอาจรับรู้พฤติกรรมหรือบทบาทนั้นที่แตกต่างกันไป และอาจแตกต่างไปจากบทบาทตามความคิดของบุคคลนั้นๆ ด้วยในตำแหน่ง

จำนง อดิวัฒนสิทธ์ และคณะ (2547: 37-38) ได้อธิบายลักษณะของบทบาทเป็น 3 ด้าน

1. บทบาทในอุดมคติ (ideal role) ได้แก่บทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎหมายหรือตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคม เป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพหนึ่งๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครตามนั้น

2. บทบาทตามที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับบุคคลนั้นๆจะคาดคิดด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ย่อมเกี่ยวข้องกับทัศนคติ ค่านิยม หรือบุคลิกภาพและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (actual/enacted role) ได้แก่การกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับสถานการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย สถานการณ์ต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาทหนึ่งๆ อาจเป็นสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสภาพแวดล้อมทางสังคม

ฉะนั้นสรุปได้ว่า บทบาทนั้นเกิดจากปทัสถานทางสังคม การถ่ายทอดค่านิยม วัฒนธรรมต่างๆ ในสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่สังคม และการที่บุคคลจะแสดงบทบาทอย่างไร ขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่หรือคุณสมบัติส่วนบุคคลของบุคคลและวัฒนธรรมประเพณี

บทบาทของพระสงฆ์

เนื่องจากวิถีชีวิตคนไทยมีความผูกพันอยู่กับวัด ตั้งแต่เกิดจนตาย จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนมีความผูกพันกันเหมือนญาติสนิทที่ต้องให้ความเคารพนับถือ บทบาทของพระสงฆ์ในอุดมคติคือต้องช่วยเหลือประชาชน และเมื่อในปัจจุบันสังคมมีความหลากหลาย การขยายตัวของประชากรก็เพิ่มขึ้นและปัญหาต่างๆก็เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเงาตามตัว พระสงฆ์เองจึงต้องมีการพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยมีบทบาทเกี่ยวข้องกับตนเองและสังคม

พระเทพเทวี (ประยุทธิ์ ปยุตโต, 2530: 16) ได้กล่าวถึง หน้าที่ทางสังคมของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและสังคม ดังนี้

1. บทบาทต่อตนเองและสังคม คือ มีหน้าที่ศึกษาและปฏิบัติตามหลักธรรมให้ถูกต้องเพื่อความบริสุทธิ์ของตนเองและสถาบันสงฆ์

2. บทบาทต่อสังคมคฤหัสถ์ คือ

2.1 ให้การศึกษา การอบรมสั่งสอน แนะนำผู้ชมในการดำรงชีวิตอยู่ด้วยดีโดยอาศัยความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม

2.2 เผยแผ่ การช่วยเหลือให้มีความประพฤติและปฏิบัติธรรม

2.3 สงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือแก่ปวงประชาชนโดยบริสุทธิ์ใจพร้อมกับปฏิบัติตนหน้าที่ทางสมณเพศของตน รักษาเกียรติและความบริสุทธิ์ของสถาบัน

อภิชัย พันธเสน (2539: 207) กล่าวถึงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า พระสงฆ์ถูกลดบทบาทจากการเป็นผู้นำในด้านต่างๆมาเพียงบทบาทที่มีต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาชาวชนบทลงมากมาย จนกระทั่งเหลือเพียง บทบาทที่สำคัญเพียงผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและเป็นคลังพัสดุเท่านั้น นอกจากปัจจัยภายนอกจะมีอิทธิพลต่อการเลี่ยนแปลงดังกล่าว ยังมีเหตุจากปัจจัยภายในวัดอีก 2 ประการ

1. พระสงฆ์ไม่พยายามปรับปรุงตนเองให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนไปไม่พยายามประยุกต์ความเจริญต่างๆเหล่านั้นมาเสริมสร้างบทบาทของตนเองขึ้นใหม่

2. การสูญเสียสภาวะทางปัญญาของพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ไม่สนใจศึกษาความรู้และเทคนิควิทยาการสมัยใหม่ การปฏิเสธความรู้เช่นนี้เป็นผลให้พระสงฆ์ไม่สามารถเข้าใจถึงสภาพปัญหาและโครงสร้างขอสังคมที่เปลี่ยนไปได้

พระมหาสุภา อุทโท (2542: 57-59) ได้กล่าวว่าบทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันมีมากกว่าในอดีต ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. บทบาทการพัฒนา จิตใจของประชาชน

2. บทบาทส่งเสริมการศึกษาของประชาชนและเยาวชน

3. บทบาทจะช่วยพัฒนาชุมชนให้เป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง

4. บทบาเป็นผู้ช่วยส่งเสริมความสามัคคีในหมู่บ้าน ขจัดความขัดแย้ง

5. บทบาทเป็นผู้ช่วยสั่งสอนเทคนิคขั้นพื้นฐาน เช่น สถาปัตยกรรม ช่างไม้

6. บทบาทการเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน คือ การช่วย วางแผนแนะนำ และการสนับสนุนงานของชาวบ้าน

7. บทบาทการสงเคราะห์ชุมชน คือการช่วยเหลือสังคมในด้านต่างๆ

พระมหาสุภา อุทโท (2542:83) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ที่คาดหวังในภายหน้ามีดังนี้

1. บทบาทผู้เรียนและวิจัย คือ การแสวงหาความรู้และความเข้าใจอย่างเป็นระบบในด้านต่างๆ คือ

1.1 วิชาการทางโลก พระสงฆ์ควรเรียนรู้วิชาการทางโลก เพื่อเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการเข้าไปทำงานพัฒนาและช่วยเหลือสังคมของพระสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2 สังคมหรือชุมชน

1.3 การวิจัยปัญหาสังคมต่างๆเป็นบทบาทที่ระสงฆ์ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ควรทำให้มากขึ้น เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของปัญหาต่างๆทางสังคม เพื่อจะได้นำเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้

2. บทบาทผู้สอนศีลธรรม คือ การชี้แจงหรืออธิบายหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ถูกต้องให้แก่คนในระดับต่างๆโดยการออกไปแสดงธรรม หรือผลิต เผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ อินเตอร์เน็ต

3. บทบาทผู้ให้การศึกษา คือ พระสงฆ์ส่งเสริมการให้ความรู้เรื่องประชาธิปไตยแก่ประชาชน

4. บทบาทเป็นที่ปรึกษา คือ การให้คำปรึกษาในปัญหาชีวิตส่วนตัวแก่ประชาชนทุกระดับ เราเพราะในอนาคตปัญหาต่างๆสังคมมีแนวโน้มรุนแรงมากขึ้น

5. บทบาทผู้ปลุกจิตสำนึก

6. บทบาทผู้อนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

7. บทบาทสงเคราะห์ชุมชน เช่น พระสงฆ์ควรสร้างสถานที่รักษาผู้ป่วยให้มากกว่าเดิม

8. บทบาทผู้ประสานงาน คือ พระสงฆ์ควรประสานงานทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นประชาชน เจ้าหน้าที่เอกชน เพราะในอนาคตยังจะเกิดปัญหาความขัดแย้งทางด้านความคิดเห็นของคนในสังคม การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ

9. บทบาทผู้ส่งเสริมและพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน

10. บทบาทผู้ร่วมกลุ่ม คือ พระสงฆ์ควรกระตุ้นให้คนคิดแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน เพราะปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

ทินพันธุ์ นาคะตะ (2546: 5-15) ได้กล่าวถึงคุณค่าของสถาบันพระพุทธศาสนาในด้านการศึกษาอบรมซึ่งมีพระสงฆ์เป็นบุคคลสำคัญดังนี้

1. สถาบันพระพุทธศาสนาเป็นแหล่งปูพื้นฐานการศึกษาให้กับคนไทย โดยมีพระภิกษุสงฆ์ผู้มีความรู้สูงกว่าชาวบ้านเป็นผู้จัดการศึกษาและเป็นครู เด็กผู้ชายจะถูกส่งไปเป็นศิษย์วัดหรือเป็นสามเณร เพื่อเรียนการอ่านการเขียน และเรียนวิชาเลขคณิตง่ายๆ รวมทั้งการอบรมทางศีลธรรม และหลักธรรมของศาสนาทำให้เด็กผู้ชายส่วนใหญ่อ่านออกเขียนได้ มีความรู้ในด้านจริยธรรมของสังคม ซึ่งถือเป็นเกียรติของตนเองและครอบครัว

2. ความสำคัญในด้านการศึกษาจริยธรรม พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้ให้การศึกษาด้านจริยธรรมหรือศีลธรรมแก่เยาวนไทย ตามหลักพระพุทธศาสนา ควบคู่กับการสอนหนังสือให้ทานตลอดมา

3. ความสำคัญและคุณค่าของประเพณีการบวช การอุสมบทย่อมมีส่วนช่วยทำให้กุลบุตรมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้น เพราะมีวัดแห่งเดียวที่เป็นสถาบันการศึกษาในสมัยก่อน สิ่งนี้นับเป็นเหตุจูงใจอย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ชายนิยมการอุปสมบท จนเป็นประเพณีทั่วไป เมื่อมีอายุครบอายุ 20 ปีบริบูรณ์ จะต้องอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ เพราะถือว่าการบวชนอกจากจะได้บุญ แล้วยังได้ร่ำเรียนมีความรอบรู้ยิ่งขึ้น

4. บทบาทในด้านการช่วยเหลือเยาวชนและเป็นที่พึ่งทางใจ

4.1 บทบาทในด้านการช่วยเหลือเยาวชน วัดให้ความอุปการะแก่เยาชน ด้วยการให้การศึกษา การอบรมสั่งสอน ให้ที่อยู่อาศัย และให้อาหาการกิน ซึ่งเป็นมูลเหตุอย่างหนึ่งที่จูงใจให้ชาวชนบทส่งบุตรหลานไปเป็นศิษย์วัด คือครอบครัวไม่สามารถดูแลหรือเลี้ยงดูเด็ก ต้องการให้ได้บุญและ ต้องการให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

4.2 บทบาทเป็นที่พึ่งทางใจ วัดในชนบทั่วไปเป็นสถาบันหนึ่ง ซึ่งทำหน้าที่ในการช่วยรักษาคนไข้ เพราะบริการแพทย์สมัยเพิ่งมีขึ้นไม่นาน ทั้งยังบริการได้ไม่ทั่วถึงด้วย ซึ่งจะเป็นการรักษาแบบแผนโบราณ รวมทั้งมีการใช้เวทย์มนต์คาถา น้ำมนต์ ในการหาฤกษ์ยามกันในเกือบทุกโอกาสหรือทุกๆเหตุการณ์ประจำวันของชาวบ้าน

พระธรรมกิตติวงศ์ (2546: 27-28) กล่าวถึงบทบาทการศึกษาของพระสงฆ์ในปัจจุบัน ปัจจุบันนี้บทบาทพระสงฆ์ในด้านการศึกษาลดน้อยลงไป เพราะรัฐหรือราชการพยายามดึงการศึกษาออกไปจากวัด โรงเรียนอาจอยู่ในวัดแต่รัฐหรือราชการบริหารจัดการเอง พระสงฆ์ยังคงมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาอยู่บ้างคือ

1. ให้ความอุปถัมภ์ ได้แก่สร้างโรงเรียน ให้อุปกรณ์การศึกษา ให้ทุนการศึกษาให้ความร่วมมือ พระสงฆ์ที่ทำจะเป็นเจ้าอาวาส เป็นเจ้าคณะผู้ปกครอง แต่พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะมีการศึกษาไม่สูงนัก จึงมักได้รับการดูถูกดูแคลนได้แต่ขอความอุปถัมภ์ เมื่อขาดแคลนอะไร แต่ไม่เคยขอให้ไปสอนหนังสือนอกจากพระส่วนใหญ่ไปขอโรงเรียนในการเข้าไปสอนเองเท่านั้น

2. เป็นผู้สอน ได้แก่ พระสงฆ์ที่เข้าไปช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาหรือวิชาอื่นที่ขาดแคลนครูในโรงเรียน ปัจจุบันนี้พระสงฆ์ประเภทนี้มีเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ส่วนหนึ่งก็เป็นพระที่พอมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมและมีใจรักการสอน แม้จะไม่มีค่าตอบแทนใดๆ

3. เป็นผู้ดำเนินการเอง ได้แก่พระสงฆ์ที่มีศักยภาพ มีบารมี มีความสามารถ มีความเสียสละ มีความคิดที่จะช่วยเหลือเยาวชน ช่วยชาติบ้านเมืองเหมือนกับอดีตที่ผ่านมาท่านจึงดำเนินการจัดการเอง ตั้งโรงเรียนเอง หรือขอความร่วมมือไปยังชุมชนและหน่วยงานราชการให้เข้ามาดำเนินการ เช่น ตั้งศูนย์อบรมเด็กก่อนเกณฑ์ ตั้งโรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ทางราชการและช่วยเหลือเยาวชนตามชนบทที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา

บทบาทของพระสงฆ์จากที่จากกล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น บทบาทของพระสงฆ์นั้นมีความสำคัญอย่างมากกับสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นด้านการอบรมศีลธรรมจรรยา เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจหรือ ในการศึกษาซึ่งถึงแม้ปัจจุบันพระสงฆ์จะมีบทบาทลดน้อยลงไปไปแต่สถาบันศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ไม่ได้หยุดนิ่ง ยังให้ความสำคัญกับประชาชน และประเทศชาติ ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์ได้มีการปรับปรุงและพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์และศักยภาพตนเองตามสภาวการณ์ปัจจุบัน โดยไม่เพียงแต่รอให้คนเข้าวัดซึ่งวัดก็โน้มเข้าหาประชาชนด้วยเช่นกัน

บทบาทพุทธศาสนิกชนพึงกระทำ

พระพุทธศาสนานั้นประกอบไปด้วยพุทธบริษัทอันประกอบไปด้วย อุบาสกอุบาสิกา ตลอดจนถึงพระภิกษุสามเณรนั้น ทั้งนี้พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสมงคลไว้ให้ชาวโลกไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อความสำเร็จ และความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติในการทำความดีให้แก่พุทธศาสนิกชน ซึ่ง 38 มงคลชีวิตในพระพุทธศาสนานั้น เป็นธรรมะเพื่อสร้างมงคลในชีวิตสำหรับผู้ใฝ่ในธรรม (พระมหาเฉลียว, ม.ป.ป: 35-55)

มงคลที่ 1 อย่าคบคนพาล เพราะคบคนพาลจะมีแต่ความเสื่อม

มงคลที่ 2 สมาคมด้วยบัณฑิต จะพบแต่ความเจริญ

มงคลที่ 3 การบูชาคนที่ควรบูชา เช่น บิดามารดา เป็นบุคคลทีบุตรธิดาต้องเคารพบูชา

มงคลที่ 4 การอยู่ในประเทศอันสมควรหมายถึง ประเทศที่เหมาะแก่การกิน เหมาแก่การค้าขาย ทำไร่ไถ่นา เป็นต้น

มงคลที่ 5 เป็นผู้ที่เคยทำบุญมาก่อน คือ กระทำความดี เป็นต้น ผู้ได้สะสมความดีไว้ก่อนมามาก

มงคลที่ 6 ให้ตั้งตนไว้ชอบ ทั้งทางกาย วาจา ใจ

มงคลที่ 7 ความเป็นพหูสูต คือ เป็นผู้ศึกษาเล่าเรียนมาก ชีวิตจะก้าวหน้าเมื่อเราแสวงหาความรู้

มงคลที่ 8 เชี่ยวชาญในศิลปวิทยา

มงคลที่ 9 เป็นผู้อยู่ในระเบียบวินัย

มงคลที่ 10 เป็นผู้พูดด้วยวาจาสุภาษิต
คือ กล่าวแต่วาจาอ่อนหวาน สมานสามัคคี และมีประโยชน์

มงคลที่ 11 อุปัฏฐากมารดาบิดา คือ บำรุงบิดามารดา ผู้ที่เลี้ยงดูบิดามารดาจะมีความรุ่งเรือง

มงคลที่ 12 ให้สงเคราะห์บุตร ห้ามไม่ให้ทำชั่ว ให้กระทำแต่ความดี

มงคลที่ 13 สงเคราะห์ภรรยา ภรรยาก็ต้องสงเคราะห์สามีด้วย ต้องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน

มงคลที่ 14 การทำงานไม่ให้คั่งค้าง เพราะการผัดวันประกันพรุ่ง เป็นสาเหตุของความเสื่อม

มงคลที่ 15 การให้ทาน

มงคลที่ 16 ประพฤติธรรมทางกายวาจาใจ ธรรมที่ประพฤติดีแล้วย่อมนำสุขมาให้

มงคลที่ 17 การสงเคราะห์ญาติ ทั้งฝ่ายบิดามารดาในเวลาที่ควร

มงคลที่ 18 ประกอบการงานที่ไม่มีโทษ คือ ประกอบการงานที่สุจริต

มงคลที่ 19 การงดเว้นจากบาปทั้งปวง การตั้งอยู่ในกุศลกรรมบถ 10 เป็นต้น

มงคลที่ 20 การงดเว้นจากการดื่มน้ำเมา อันจักก่อให้เกิดโทษด้วยประการต่างๆ

มงคลที่ 21 ไม่ประมาทในประพฤติธรรม หมายความว่า ต้องมีความรอบคอบ มีความระมัดระวัง ไม่เป็นคนลืมสติ เพราะความประมาทเป็นหนทางแห่งความตาย

มงคลที่ 22 การรู้จักสัมมาคารวะ มีความเคารพผู้หลักผู้ใหญ่ ไม่ล่วงเกิน

มงคลที่ 23 เป็นผู้มีความอ่อนน้อมถ่อมตน

มงคลที่ 24 มีความสันโดษ พอใจในสิ่งที่เรามี เราได้ เป็นอยู่อย่างสมตามฐานะ มักน้อย

มงคลที่ 25 มีความกตัญญู รู้อุปาการะที่ท่านให้ เช่น บิดามารดา ครูบาอาจารย์ เป็นต้น เพราะเป็นเครื่องหมายของคนดี

มงคลที่ 26 การฟังตามกาล เช่น วันพระ เป็นต้น

มงคลที่ 27 ขันติ เป็นผู้มีความอดทน

มงคลที่ 28 เป็นผู้มีความสงบเสงี่ยม

มงคลที่ 29 การได้เห็นสมณะ ผู้มีความสงบ ทั้งที่เห็นด้วยตา ด้วยใจ ด้วยปัญญา

มงคลที่ 30 การสนทนาธรรมตามกาล พูดแต่เรื่องที่ดี ทำให้ได้แง่คิดใหม่ๆ

มงคลที่ 31 การบำเพ็ญตบะ มีความเพียรเผากิเลสให้เบาบางลงไป

มงคลที่ 32 การประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อยกระดับจิตใจให้สูงส่งยิ่งขึ้น

มงคลที่ 33 การเห็นแจ้งในอริยสัจ 4 ได้แก่ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค

มงคลที่ 34 การทำนิพพานให้แจ้ง เป็นความดับสนิทแห่งกิเลส และกองทุกข์ทั้งปวง

มงคลที่ 35 มีจิตใจไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม คือ เรื่องราวทีมีอยู่ประจำโลก ได้แก่ การได้ลาภ เสื่อมลาภ การได้ยศ เสื่อมยศ สรรเสริญ นินทา สุขและทุกข์

มงคลที่ 36 ความเป็นผู้มีจิตไม่เศร้าโศก

มงคลที่ 37 ความไม่มีกิเลสในใจ

มงคลที่ 38 เป็นผู้มีจิตเกษม คือ มีจิตใจที่ปราศจากเครื่องร้อยรัด มีจิตสงบจากสิ่งผูกมัดโดยประการทั้งปวง

เหล่านี้เรียกว่ามงคล 38 ประการ ตามหลักพุทธศาสนา เมื่อนำไปประพฤติปฏิบัติ ทำตัวเป็นมงคล ชีวิตก็จะพบความเจริญ และเป็นหลักปฏิบัติที่ครอบคลุมสิ่งที่พุทธศาสนิกควรกระทำ

การเลื่อนชั้นทางสังคม

ความหมายการเลื่อนชั้นทางสังคม (Social mobility)

ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้นิยามและให้ความหมายการเลื่อนชั้นทางสังคมไว้ดังนี้

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2523: 146) การเลื่อนฐานะทางสังคม หมายถึง การเคลื่อนไหวใดๆ ในระบบการแบ่งชนชั้นในสังคม(ตามแนวตั้งและแนวนอน)

สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา – มานุษวิทยา (2526: 225) การเปลี่ยนแปลงฐานะสังคม หมายถึงการเปลี่ยนตำแหน่ง(position)หรือสถานภาพ(status) ของบุคคล จากตำแหน่งหนึ่งหรือสถานภาพหนึ่งไปสู่อีกตำแหน่งหรืออีกสถานภาพหนึ่ง หรือจากชนชั้นหนึ่งไปยังอีกชนชั้นหนึ่ง

พจนานุกรม ศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย (2549: 225) การเลื่อนชั้นทางสังคม หมายถึง การเคลื่อนย้ายของปัจเจกบุคคลระหว่างช่วงชั้นทางสังคม สังคมอุตสาหกรรมมักจัดลำดับสูงต่ำของชนชั้นทางสังคมด้วยเกณฑ์ของอาชีพ รายได้ การศึกษา ความมั่งคง เกียรติภูมิ เป็นต้น โดยดูจาดอัตราและแบบแผนของการเลื่อนชั้นทางสังคม ตลอดจนการจำแนกว่าผู้ใดได้เลื่อนชั้นเข้าสู่ชั้นทางสังคมระดับใด รวมทั้งตัวกำหนดของการเลื่อนชั้นทางสังคมระหว่างรุ่นวัย (intergenerational

mobility) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบชั้นทางสังคมในปัจจุบันของบุตรกับชั้นทางสังคมของบิดารดา หรือการเลื่อนชั้นทางสังคมภายในรุ่นวัย(intragenerational mobility) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบชั้นสังคมของบุคคลในรุ่นของตน

สรุป การเลื่อนชั้นทางสังคม หมายถึง คือการเปลี่ยนตำแหน่งและฐานะในสังคมที่สามารถสูงขึ้นและต่ำลง ซึ่งเกิดขึ้นตามสถานภาพและบทบาทของบุคคลและสังคมกำหนด

ลักษณะของการเลื่อนชั้นทางสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2540: 114) ลักษณะของ การเลื่อนชั้นทางสังคม เกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะคือ

1. Vertical mobility ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบุคคลหรือกลุ่มกลุ่มบุคคลตามแนวตั้งของโครงสร้างสังคม หรือกลุ่มคนทางด้านวัฒนธรรมหรือคุณค่านิยมจากฐานะในสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง อาจเป็นการยกฐานะให้สูงขึ้น หรือลดฐานะต่ำลงก็ได้ การเคลื่อนย้ายของสังคมตามแนวดิ่ง เช่นทางด้านเศรษฐกิจ เมื่อบุคคลหรือกลุ่มคนซึ่งเดิมเคยมีฐานะยากจน ต่อมามีฐานะร่ำรวยขึ้นหรือในทางตรงกันข้าม คือเดิมเคยมีฐานะร่ำรวยต่อมาเกิดยากจนลง หรือ จากลูกชาวนาหรือกรรมกร เป็นแพทย์ เป็นวิศวกร หรือจากเด็กส่งหนังสือพิมพ์มาเป็นรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีมาเป็นนักโทษชาย หรือพ่อค้าเป็นกรรมกร โดยในส่วนนี้ผู้ศึกษาสนใจแนวดิ่งซึ่งเป็นการเลื่อนชั้นของบุคคล

2. Horizontal mobility ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงตามแนวนอนของโครงสร้างสังคมการเปลี่ยนแปลงประเภทนี้ ไม่ทำให้สถานภาพของคนที่เกี่ยวข้องสูงขึ้นหรือต่ำลง การเคลื่อนย้ายในนอนนี้เป็นการเคลื่อนย้ายในนอนนี้เป็นการเคลื่อนย้ายเฉพาะตัวบุคคลหรือกลุ่มคนในสังคมก็ได้ เช่น กรรมกรเดิมเป็นกรรมกรแบกหามต่อมาได้เปลี่ยนเป็นกรรมกรคุมเครื่องจักรในฐานะทางสังคมของบุคคลนี้ก็อยู่ใน lower class แต่อาจเลื่อนจาก lower lower class มาเป็น upper lower class ซึ่งก็ยังอยู่ในระดับต่ำที่สุดของระบบการจัดระดับสังคม เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงฐานะของบุคคลที่น่าสนใจและมีความสำคัญอันมากคือ การเปลี่ยนแปลงฐานะในทางตั้งหรือทางดิ่ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในฐานะที่สูงขึ้นหรือต่ำลง การเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคมของคนนั้น เป็นปรากฏการณ์ซึ่งเกิดขึ้นจากความใฝ่ฝันทะเยอทะยานของบุคคลในอันที่จะแสวงหาฐานะที่ดีกว่าเดิม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลื่อนชั้นทางสังคม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลื่อนชั้นทางสังคมมีได้หลากหลาย ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายไว้ดังนี้

อุทัย หิรัญโต (2526: 226) ได้อธิบายไว้ว่า การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องช่วยให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ และเฉลียวฉลาดเท่านั้น แต่ยังทำให้บุคคลประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงขึ้น หรือแสวงหาอาชีพที่เกียรติได้ การได้รับการศึกษาสูงย่อมทำให้ฐานะทางสังคมสูงขึ้นตามไปด้วย

อาชีพ การทำมาหาเลี้ยงชีพมีส่วนสำคัญในการดำรงตำแหน่งทางสังคมทางชนชั้นอยู่เป็นอันมาก คนที่มีอาชีพที่สังคมยกย่องย่อมจะดำรงตำแหน่งทางสังคมสูง เช่น ประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ศาสตราจารย์ ผู้จัดการบริษัทใหญ่ๆ เป็นต้น ตำแหน่งดังกล่าวนี้จะได้รับการยกย่องในสังคมไทยโดยไม่คำนึงถึงรายได้และครอบครัว ฉะนั้น บุคคลใดมีอาชีพอันเป็นที่ยกย่องของสังคม ก็ย่อมจะมีฐานะทางสังคมสูงขึ้นตามไปด้วย

ทรัพย์สมบัติ ทรัพย์สมบัตินั้นถือเป็นเกณฑ์ ได้เป็นอย่างดีในการจัดลำดับชั้นของคนในข้อที่ช่วยให้เขามีทางเลือกการดำรงชีวิตได้มากกว่า และมีโอกาสดีกว่า คนมีทรัพย์ทำให้มีหน้ามีตา คนยกย่อง และยังช่วยให้บุคคลสามารถสร้างสรรค์ลักษณะภายนอกของคนชั้นสูงให้แกตนเองได้ เช่น การมีบ้านหรูๆ มีรถยนต์ราคาแพง

การคบหาสมาคม การคบหาสมาคมกับชนชั้นสูงย่อมเป็นการส่งเสริมเกียรติภูมิของบุคคลให้สูงขึ้นด้วย และทำให้สังคมในระดับสูงขึ้นไปยอมรับบุคคลนั้นเข้าเป็นสมาชิกในโอกาสต่อไป นอกจากการคบหาสมาคมแล้ว การเลียนแบบพฤติกรรมและความนึกคิดของชนชั้นสูงได้ วิธีดังกล่าวเป็นไปตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคม

การสร้างความประทับใจ การเลื่อนทางนี้ได้แก่ การใช้กลวิธีพลิกแพลงสัญลักษณ์ทางสถานภาพและเสน่ห์เฉพาะตัวให้เกิดผลดีแก่ตน

Jabbar Beg (1981: 13) กล่าวว่า การเคลื่อนที่ทางการเมือง เช่น เมื่อได้รับเลือกหรือแต่งตั้งในระดับสูงทางการเมือง หรืออาศัยกระบวนการทางการเมืองต่อรองสามารถยกฐานะสังคมของตนเอง หรืออาศัยกระบวนการทางการเมืองตอรองสามารถยกฐานะของตนเองหรือหมู่คณะให้สูงขึ้นได้

มงคล หวังสุขใจ และคณะ (2548: 115) กล่าวว่า ที่อยู่อาศัย คนในเมืองย่อมมีโอกาสเลื่อนชั้นทางสังคมได้มากกว่าคนในชนบท กลุ่มชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาใด คนในกลุ่มศาสนานั้นจะมีโอกาสเลื่อนลำดับชั้นทางสังคมได้สูงขึ้นกว่า

แม่แบบที่ดี คือ พ่อแม่ ที่ทำหน้าที่ดูลี้ยงบุตร หากปลูกฝังความมุ่งหวังในชีวิตให้แก่ลูกเมื่อลูกเจริญเติบให้แล้วควรเป็นอะไร พ่อแม่มีหน้าที่การงานสูงย่อมเป็นแรงกระตุ้นให้ลูกเรียนรู้ตามแม่แบบของพ่อแม่เป็นอย่างดี

Calhoun (2002: 48) กล่าวว่าลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ทำให้แต่ละบุคคลเลื่อนฐานะของตัวเองและครอบครัวได้

ดังนั้นโครงสร้างของสังคมระบบเปิดนั้น ใช้มาตรฐานโดยพิจารณาความสำเร็จ หรือการใช้ความสามารถเป็นหลัก สมาชิกในสังคมสามารถที่จะติดต่อถึงกันได้ทุกชนชั้น บุคคลจะสามารถเขยิบฐานะของตนให้สูงขึ้น และในทางตรงกันข้าม บุคคลก็อาจมีฐานะตกต่ำจากสภาพเดิมได้ ประเทศไทยก็เป็นสังคมเปิดสังคมหนึ่งที่เปิดโอกาสให้บุคคลมีโอกาสเลื่อนฐานะของตัวเองได้ ซึ่งทำให้คนทุกคนมีโอกาสมีชีวิตที่ดีขึ้นได้ และสามารถที่จะพัฒนาและปรับเปลี่ยนสถานะภาพของตัวเองได้

ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรรราชวิทยาลัย

การศึกษานั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งที่จะมีโอกาสที่ดีในสังคมให้กับคนในสังคม ซึ่งสังคมไทยเป็นสังคมเปิดคนทุกคนจึงมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

การศึกษาของคณะสงฆ์ที่สืบเนื่องมาจากยุคก่อนมี 2 อย่าง คือ พระปริยัติธรรมแผนกบาลีและแผนกธรรม ซึ่งมีการดำเนินงานติดต่อกันมาโดยลำดับ จนจัดได้ว่าเป็นการศึกษาตามประเพณี

ซึ่งปัจจุบันนี้มีอยู่ 4 ระบบ คือ ปริยัติธรรมแผนกธรรม 2. ปริยัติธรรมแผนกบาลี 3. ปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา 4. มหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่ง 2 อย่างหลังเป็นระบบการศึกษาแบบใหม่ที่จัดขึ้นตามกระแสของการศึกษาทั่วไป

1. สายธรรมศึกษา มีการจัดลำดับเป็น 3 ชั้น คือ

   1.1 ธรรมศึกษาตรี ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นนี้เรียกว่า นักธรรมตรี (น.ธ.ตรี)

   1.2 ธรรมศึกษาโท ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นนี้เรียกว่า นักธรรมโท (น.ธ.โท)

   1.3 ธรรมศึกษาเอก ผู้สำเร็จการศึกษาชั้นนี้เรียกว่า นักธรรมเอก (น.ธ.เอก)

2. สายบาลีศึกษา มีการจัดลำดับเป็น 9 ชั้น โดยจัดเป็น 3 ตัวเปรียญหลัก ดังนี้

   2.1 เปรียญตรี มี 3 ประโยค คือ เปรียญธรรม 1-2 ประโยค และเปรียญธรรม 3 ประโยค

   2.2 เปรียญโท มี 3 ประโยค คือ เปรียญธรรม 4 ประโยค เปรียญธรรม 5 ประโยค และเปรียญธรรม 6 ประโยค

   2.3 เปรียญเอก มี 3 ประโยค คือ เปรียญธรรม 7 ประโยค เปรียญธรรม 8 ประโยค และเปรียญธรรม 9 ประโยค

3. สายสามัญ มีการจัดลำดับชั้นเป็น 6 ชั้น คือ

   3.1 ชั้นมัธยมศึกษา 1

   3.2 ชั้นมัธยมศึกษา 2

   3.3 ชั้นมัธยมศึกษา 3

3.4 ชั้นมัธยมศึกษา 4

3.5 ชั้นมัธยมศึกษา 5

3.6 ชั้นมัธยมศึกษา 6

4. มหาวิทยาลัยสงฆ์

การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา แบบสมัยใหม่ในประเทศไทยนั้น ดำเนินการโดยมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนา ๒ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่มีพระสงฆ์เป็นผู้บริหารสูงสุด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยของรัฐที่ได้รับงบประมาณ สนับสนุนจากรัฐบาลไทย จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก เปิดสอนทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การศึกษาของพระสงฆ์เป็นสำคัญ และจำกัดขอบเขตเฉพาะการศึกษาขั้นอุดมศึกษา ระดับปริญญาตรีเฉพาะมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพียงแห่งเดียว ดังนั้นจึงขอเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับหลักสูตร การเรียน การสอน และกาวัดผล ของมหาวิทยาลัยแห่งนี้

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งคณะสงฆ์ไทยที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนาขึ้นในปี 2439 เพื่อเป็นสถานศึกษา ได้มีพระราชโองการ เปลี่ยนนามเป็นมหาธาตุวิทยาลัย เป็นมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในปี 2490 พระไตรปิฎกและวิชาชั้นสูงสำหรับพระภิกษุสามเณรและประชาชนทั่วไป

มหาวิทยาลัยมีเป้าหมายชัดเจนที่จะพัฒนาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ คือมี ปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหามีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลมีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีวิทยาเขต ๑๐ แห่ง กระจายอยู่ทั่วประเทศมีวิทยาลัยสงฆ์ ๔ แห่ง โครงการขยายห้องเรียน ๑๐ แห่ง และ สถาบันสมทบ ๓ แห่ง ซึ่งรวมที่เกาหลีใต้และไต้หวัน สาขาของมหาวิทยาลัยทั้งหมดเชื่อมโยงกันด้วยเครือข่ายเทคโนโลยี

คู่มือนิสิตคณะสังคมศาสตร์ (2549: 15) การศึกษาระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยสงฆ์นี้ เมื่อจบการศึกษาระดับปริญญาตรีกำหนด 4 ปี เป็นพุทธศาสตร์บัณฑิต นั้น ภาษา อังกฤษ Bachelor of Arts ชื่อย่อ พธ.บ. สำหรับ B.A. และแบ่งการศึกษาหนึ่งเป็น 2 มีเวลาเรียนภาคละ 18 สัปดาห์หรือ 90 วัน สัปดาห์หนึ่งเรียน 30 ชั่วโมง ภาคการศึกษาหนึ่ง 540 ชั่วโมง คณบดีแต่ละคณะเป็นผู้รับผิดชอบทางวิชาการ มีเลขนุการคณบดีเป็นผู้ช่วยและมีหัวหน้าภาควิชาเป็นผู้รับผิดชอบในแต่ละภาควิชานั้นๆ แยกได้เป็น 4 คณะคือ

หลักสูตรคณะพุทธศาสตร์

1. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
2. สาขาวิชาพระอภิธรรม
3. สาขาวิชาภาษาบาลี
4. สาขาวิชาภาษาสันสกฤต
5. สาขาวิชาบาลีพุทธศาสตร์
6. สาขาวิชาปรัชญา
7. สาขาวิชาศาสนา
8. สาขามหายานศึกษา

หลักสูตรคณะครุศาสตร์

1. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
2. สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. สาขาวิชาสังคมศึกษา
4. สาขาวิชาจริยศึกษา
5. สาขาวิชาจิตวิทยาการปรึกษาและการแนะแนว
6. สาขาวิชาคณิตศาสตร์
7. สาขาวิชาการสอนภาษาไทย
8. สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
9. สาขาวิชาการสอนพระพุทธศาสนา

หลักสูตรคณะมนุษยศาสตร์

1. สาขาวิชาภาษาไทย
2. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ
3. สาขาวิชาประวัติศาสตร์
4. สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา
5. สาขาวิชาจิตวิทยา

หลักสูตรคณะสังคมศาสตร์

1. สาขาวิชารัฐศาสตร์
2. สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
3. สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
4. สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
5. สาขาวิชาบริหารจัดการเชิงพุทธ

โดยการศึกษาแบ่งเป็นหมวดวิชาศึกษาทั่วไป 30 หน่วยกิต หมวดวิชาเฉพาะ 114 หมวดวิชาเลือกเสรี 6 หน่วยกิต ทั้งหมด 150 หน่วยกิต โดยทั้งนี้มีค่าค่าหน่วยกิตละ 25 บาท

คุณสมบัติของผู้เข้าศึกษา

1. ผู้สมัครเข้าศึกษาในระดับบาลีอุดมศึกษา ชั้นปีที่ 1 (ปริญญาตรี) ต้องมีคุณสมบัติศึกษาดังนี้

1.1 เป็นผู้สอบได้เปรียญธรรม 5 ประโยค หรือ

1.2 เป็นผู้สอบได้เปรียญธรรม 3 ประโยค และเป็นผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือได้รับประกาศนียบัตรอื่นที่มหาวิทยาลัยรับรอง

1.3 เป็นผู้สำเร็จกาศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หรือ

1.4 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือได้รับประกาศนียบัตรอื่นที่มหาวิทยาลัยรับรอง และเมื่อได้รับการพิจารณาคัดเลือกแล้ว ต้องศึกษาวิชาภาษาบาลีที่มหาวิทยาลัยกำหนดไม่น้อยกว่า 24 หน่วยกิต หรือ

1.5 เป็นพระสังฆมธิราชหรือครูสอนพระปริยัติธรรม ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าและสอบได้นักธรรมชั้นเอก และได้รับการแต่งตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี

1.6 เป็นผู้ที่มหาวิทยาลัยให้เข้าศึกษาเป็นกรณีพิเศษ เพื่อขอรับปริญญาตามหลักเกณฑ์ที่สภาวิชาการกำหนด

1.7 เป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรง และไม่เป็นโรค หรือภาวะอันเป็นอุปสรรคในการศึกษา

1.8 ไม่เคยถูกคัดชื่อออก หรือถูกไล่ออกจากสถาบันใดๆ สำหรับคฤหัสถ์

1.9 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปลาย หรือเทียบเท่า

1.10 มีคุณสมบัติตามข้อ 6 ,7 ,8 ที่กล่าวมาข้างต้น

2. บาลีอุดมศึกษาชั้นปีที่ 3 (ปริญญาตรี)ทุกคณะ(เว้น คณะครุศาสตร์) คือ

2.1 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาเปรียญธรรม 9 ประโยค

3. บาลีอุดมศึกษาชั้นปีที่ 3 (ปริญญาตรี) คณะครุศาสตร์

3.1 เป็นผู้สำเร็จการศึกษาวิทยาลัยครูศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.2 เป็นผู้สอบได้ชั้นประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.)หรือประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ปก.ศ.) และต้องเป็นเปรียญธรรม 4 ประโยคขึ้นไป

3.3 เป็นพระสังฆาธิการหรือครูสอนพระปริยัติธรรม ผู้สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรประโยคครูพิเศษมัธยม (พ.ม.) หรือ ปก.ศ. สูง หรืออนุปริญญา และนักธรรมชั้นเอก และได้รับการแต่งตั้งมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 ปี (นับวันที่ เดือน พ.ศ. ในใบตราตั้ง เป็นเกณฑ์)

3.4 ข้อ 1.5 และข้อ 3.3 ให้เสนอเอกสารขอเข้าศึกษาผ่านคณบดีให้อธิการบดีพิจารณาอนุมัติเป็นลายลักษณ์อักษร จึงจะมีสิทธิ์เข้าศึกษาได้

ผู้ที่เข้าสมัครศึกษาในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจะต้องไม่สูบบุหรี่และสิ่งเสพติด แม้เข้าศึกษาแล้วปรากฏว่า สูบบุหรี่หรือสิ่งเสพติด จะถูกถอนชื่อออกจากทะเบียนของมหาวิทยาลัย

การวัดผลและประเมินผลการศึกษา

คู่มือนิสิต: ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2548: 53) กล่าวไว้ว่าเมื่อทำการสอนและเรียนมาแต่ละภาคเรียนการศึกษา นิสตทุกรูปต้องมีเวลาเรียนในแต่ละรายละวิชาไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมด จึงจะมีสิทธิเข้าสอบในวิชานั้นๆ (ยกเว้นในกรณีที่นิสิตได้รับอนุมัติให้ลงทะเบียนเป็นกรณีพิเศษเช่นนี้ถ้าเวลาเรียนนับจากวันลงทะเบียนเหลืออยู่ไม่ถึงร้อยละ 80 ของภาคการศึกษานั้นก็ให้มีสิทธิเข้าสอบในรายวิชาที่ได้ลงทะเบียนด้วย แต่ทั้งนี้ต้องมีเวลาเรียนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาที่เหลือ)

การประเมินผลการศึกษา ระบบการประเมินผลการศึกษาในแต่ละรายวิชานั้น ให้มีผลการศึกษาระดับ (Grade) และค่าระดับ (Grade-Point) ดังนี้

ผลการศึกษา		**ระดับ**	**ค่าระดับ**
ดีเยี่ยม	(EXCELLENT)	A	4.0
ดีมาก	(VERY GOOD)	B+	3.5
ดี	(GOOD)	B	3.0
ค่อนข้างดี	(VERY FAIR)	C+	2.5
พอใช้	(FAIR)	C	2.0
ค่อนข้างพอใช้	(QUITE FAIR)	D+	1.5
อ่อน	(POOR)	D	1.0
ตก	(FAILED)	F	0

ทั้งนี้ เกณฑ์คะแนนต่ำสุดที่ถือว่าผ่านในรายวิชานั้นๆคือ ระดับ D จึงจะถือว่าสิบผ่านในวิชานั้นๆ และจะต้องได้คะแนนเฉลี่ยของทุกวิชารวมกันตั้งแต่ 2.00 ขึ้นไป จึงจะถือว่าสอบได้ในการสอบครั้งนั้นๆ

อนึ่งนิสิตที่จบการศึกษาและสอบได้หลักสูตร โดยได้คะแนนเฉลี่ยตลอด 4 ปี การศึกษาตามจำนวนต่อไปนี้จะได้รับปริญญาพุทธศาสตร์บัณฑิตเกียรตินิยม คือ

เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง ได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.50

เกียรตินิยมอันดับสอง ได้คะแนนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00

ทั้งนี้นิสิตไม่เคยสอบได้ต่ำกว่า C หรือได้สัญลักษณ์ U และต้องสอบได้หน่วยกิตครบตามหลักสูตรภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษานั้นๆ และไม่มีประวัติในระเบียนการศึกษาว่าเป็นผู้ประพฤติผิดร้ายแรงในระหว่างที่ศึกษา ส่วนนิสิตที่โอนมากจากมหาวิทยาลัยอื่นหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นไม่มีสิทธิได้รับเกียรตินิยม

นิสิตผู้จบการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรี พุทธศาสตร์บัณฑิต ต้องปฏิบัติศาสนากิจในเพศบรรพชิตเป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา

การศึกษานั้นมีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการศึกษาได้มีการขยายและเติบโตขึ้นเรื่อยๆจากวัดมาเป็นโรงเรียน มหาวิทยาลัยจนถึงขั้นระดับสูงสุดต่อไปซึ่งการที่มีแหล่งการศึกษาเกิดขึ้นหลากหลายถือเป็นโอกาสให้กับบุคคลต่างๆซึ่งทั้งที่ขาดแคลนทุนทรัพย์หรือห่างไกลจาการศึกษามีโอกาสมากขึ้นซึ่ง มหาวิทยาสงฆ์ที่เปิดให้การศึกษาซึ่งทั้งพระภิกษุสามเณรได้เข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปรวมทั้งฆราวาสที่สนใจศึกษาต่อทั้งสายการศึกษาทางธรรมและสายทางโลกได้จึงถือเป็นทางเลือกในการเข้าศึกษาอีกทางหนึ่ง

จากการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษานิสิตชั้นปีที่ 4 เพราะนิสิตกลุ่มนี้เป็นนิสิตที่กำลังจะจบการศึกษาไปซึ่งที่ต้องอยู่ในระหว่างการตัดสินใจ ไม่ว่าจะต้องการศึกษาต่อ หรือทำงานในภายหน้ารวมทั้งการดำรงอยู่ในสมเพศและการลาสิกขาบทไป ทั้งนี้จึงเป็นกลุ่มนิสิตที่น่าสนใจที่สุด

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการตรวจสอบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิตมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณาราชวิทยาลัย

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่นำไปสู่การเลื่อนชั้นทางสังคมการซึ่งในการศึกษาวิจัยพบว่าเป็นการศึกษากับกลุ่มบุคคลธรรมดาซึ่งไม่สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพระภิกษุสงฆ์โดยตรง ทั้งนี้มีผลการศึกษาใกล้เคียงดังนี้

ด้านการย้ายถิ่น พบว่า ขวัญใจ เลอจันทร์ (2514: 73) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเลื่อนฐานะทางสังคมของประเทศไทยในชนบท พบว่าการย้ายถิ่นมีผลต่อการเลื่อนฐานะทางสังคมให้สูงขึ้นมากยิ่งมากครั้งยิ่งมีฐานะสูงกว่าเดิม เพราะพบว่า เมื่อเปรียบเทียบ อาชีพปัจจุบันของหัวหน้าครัวเรือนกับอาชีพเมื่ออายุ 25 ปี หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่เคยย้ายถิ่น มีการเลื่อนฐานะทางสังคมน้อยกว่า ร้อยละ 92.6 โดยมีอาชีพคงเดิม

ด้านอาชีพของบิดามารดา พบว่า นันทา วิศิษฏ์โสภา (2522: 125) ได้ศึกษาเรื่องการเลื่อนชั้นทางสังคมของนักเรียนที่ได้ทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษา ณ ต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 6 และ 7 พบว่า อาชีพของบิดามารดาของนักเรียนทุนเล่าหลวงที่รับราชการตำแหน่งสุดท้ายในทางราชการสูงกว่าตำแหน่งสุดท้ายของบิดามารดาและสอดคล้องกับจันทพร สุดชาดำ (2523: 30)ได้ศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมของครูโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร พบว่า ลักษณะอาชีพของพ่อแม่และการเลื่อนชั้นทางสังคมจะมีความสัมพันธ์ไปในทางเดียวกัน คือ ถ้าพ่อแม่ประกอบอาชีพที่ถูกจัดไว้ในระดับสูงทางสังคมก็จะพยายามส่งเสริมให้ลูกมีตำแหน่งสูงไปในอาชีพ และมีสถานภาพทางอาชีพที่สูงกว่าพ่อแม่ และขนาดครอบครัวหรือจำนวนพี่น้องของครูมีความสัมพันธ์ทางลบกับการเลื่อนชั้นทางสังคมของครู คือ ครูผู้บริหารที่มีพี่น้องน้อยหรือมาจากครอบครัวขนาดเล็กจะทำให้มีโอกาสเลื่อนจากครูวิชาการเป็นครูบริหารและมีสถานภาพสังคมสูงกว่าพ่อแม่ และสอดคล้องกับวราภรณ์ พันธ์วงกล่อม (2523: 87) การเลื่อนฐานะทางสังคมของผู้นำธุรกิจ โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมกับการเลื่อนฐานะ ลักษณะอาชีพของบิดามักมีผลต่อการศึกษาของบุตรด้วยปรากฏว่าผู้นำที่มีบิดามารดามีสถานภาพอาชีพสูง อัตราส่วนของผู้นำที่ได้รับการศึกษาสูงถึงชั้นมหาวิทยาลัยมากที่สุด ส่วนผู้นำที่บิดามารดาเป็นกรรมกร จะมีการศึกษาเพียงแต่ระดับมัธยมเท่านั้น และสมเกียรติ ตันสกุล (2529: 148) ได้ศึกษาเรื่องโอกาสในการศึกษากับความมุ่งปรารถนาในการ

เลื่อนฐานะ: ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า อาชีพของบิดาที่รับราชการทำให้นักศึกษามุ่งปรารถนาที่จะศึกษาต่อชั้นสูงขึ้นไปมากกว่าผู้ที่มาจากบิดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ด้านค่านิยม พบว่า ชลินทร์ โอชา (2528: 119) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเลื่อนฐานะทางสังคมของสามัญชนเข้าสู่ระบบราชการสมัยใหม่ระหว่าง พ. ศ. 2435-2453. พบว่า ค่านิยมและมาตรฐานของสังคมยุคนี้ ยกย่องการเป็นราชการ ดังนั้นการที่สามัญชนมีโอกาสเข้ามาเป็นราชการจึงเป็นสัญญาณของการเลื่อนฐานะทางสังคม และสอดคล้องกับถิรนันท์ อนวัชรศิริวงศ์ (2524) อิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และสื่อมวลชนที่มีต่อการเลื่อนชั้นทางสังคม ศึกษาเฉพาะ อ. ธัญบุรี และ อ. คลองหลวง พบว่า อาชีพของบิดามารดามีอิทธิพลอย่างมากต่อการคงอยู่ในชั้นสังคมเดิมในสัดส่วนที่มากกว่าผู้ที่บิดาอยู่ในช่วงชั้นอาชีพที่มีสถานภาพทางสังคมดีกว่า และพบว่าผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับที่สูงกว่าจะมีการเลื่อนชั้นทางสังคมขึ้นมากกว่าผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับที่ต่ำกว่า

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มตัวที่เป็นพระภิกษุสามเณรซึ่งใกล้เคียงกับการศึกษาพบว่ามีผู้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิหลังทางครอบครัว วัตถุประสงค์ในการบวช เป้าหมายในภายหน้า และการศึกษาต่อในระดับขั้นสูงต่อไป ดังนี้

สวนา พรพัฒน์กุล (2524: 45) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาและการดำรงสมณเพศโดยมุ่งศึกษาทัศนคติของพระสงฆ์ที่มีต่อการศึกษา ทัศนคติต่อการดำรงสมณเพศ ผลการวิจัยพบว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาของพระสงฆ์ที่สำคัญที่สุด คือการศึกษาหาความรู้ รองลงมาเพื่อทดแทนพระคุณพ่อแม่และบวชตามประเพณี ในด้านการศึกษาของสงฆ์ แม้ว่าจะมีการจัดการศึกษาเป็นระบบแล้วก็ตามแต่พบว่ามีงบประมาณน้อยมาก จากการวิจัยพบว่า ความเพียงพอประมาณ 42 เปอร์เซ็นต์อยู่ในสภาพที่ไม่เพียงพอ และอีก 14 เปอร์เซ็นต์ไม่มีงบประมาณเลย

พระมหามณเฑียร ธีรานนโท (จารังกิจ) (2538: 101-102) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย พ. ศ. 2489-2530 พบว่า สถานภาพของพระภิกษุสามเณรที่บวชเรียนตามประเพณีของไทยและอยู่ครองเพศบรรพชิตเป็นเวลานานนั้น ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวกสิกรยากจนในท้องถิ่นชนบทที่ห่างไกล และเป็นบุคคลากรที่เสียเปรียบในสังคมในด้านโอกาสทางการศึกษาตามระบบการศึกษาของรัฐ

พระมหาสุข สุวีโร (2539: 67) ได้ศึกษาความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมของพระสงฆ์: ศึกษากรณีพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 4 ชั้นปี จำนวน 217 รูป พบว่า ความสนใจต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การบวชเพื่อการศึกษา และแนวโน้มการลาสิกขามีความสัมพันธ์กับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุสูงกว่า 25 ปี

สมสุดา ผู้พิพัฒน์และ อัจฉรา ธนะมัย (2542 : 122,230) ศึกษาวิจัยเรื่องสภาวะความเป็นอยู่และการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในยุค ไอ เอ็ม เอฟ ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นเจ้าอาวาสจำนวน 368 รูปและพระภิกษุ สามเณร จำนวน 3,737 รูปจากการสุ่มตัวอย่าง 50 วัดโดยพบว่าลักษณะพื้นฐานของพระภิกษุสามเณร พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาทางโลกระดับมัธยมต้น มีพื้นฐานครอบครัวมาจากบิดามารดาสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาและประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวไม่ค่อยมั่นคงของบิดา-มารดา จึงส่งท่านมาบวชเรียนเพื่อรับการศึกษาทางโลก และทางธรรม ตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แหล่งปัจจัยของพระภิกษุสามเณร ได้รับปัจจัยจากญาติโยม รองลงมาได้จากบิดามารดา ได้จากเจ้าอาวาส และส่วนน้อยที่ได้รับปัจจัยจากส่วนราชการ โดยท่านตั้งใจจะลาสิกขาเมื่อสำเร็จการศึกษาทางธรรมะอันดับสูงสุด คือเปรียญธรรม 9 ประโยค แต่ว่าในระหว่างศึกษาพระปริยัติธรรมนี้หากท่านมีความซาบซึ้งในรสพระธรรมท่านก็ประสงฆ์จะบวชต่อไป และสาเหตุและความตั้งใจบวช ของพระภิกษุสามเณรร้อยละ 42.5 บวช เพราะบิดามารดาไม่อยู่ในฐานะที่จะอุปการะด้านการศึกษาแก่บุตรให้อย่างเต็มที่จึงส่งบุตรเข้ามาบวชเรียนในพระพุทธศาสนา ด้วยหวังจะให้บุตรมีความรู้ความสามารถและเป็นคนดีพอที่จะดูแลรักษาตัวเอง รวมทั้งครอบครัวตระกูลต่อไปในอนาคต สิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนาในการจัดการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรมให้แก่กุลบุตรธิดา และเป็นการช่วยเหลือรัฐบาลในการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้กับประชาชน

คะนึงนิตย์ จันทบุตร (2544: 40) ได้ศึกษาวิจัย แนวทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย ดังนี้ การศึกษาของคณะสงฆ์ไทยทำหน้าที่หลายประการ ทั้งหน้าที่ในด้านอุดมการณ์ต่อพระพุทธศาสนาและหน้าที่ต่อชุมชน สังคม ในด้านสังคม การศึกษาของสถาบันสงฆ์ยังคงทำหน้าที่ด้านวิชาชีพ เป็นการศึกษาของผู้ด้อยโอกาสได้เลื่อนฐานะและสถานภาพในสังคม ในด้านอุดมการณ์การศึกษาของสงฆ์ถือเป็นสาระหลัก ในการสืบต่อพระพุทธศาสนาให้ยืนยาวและมั่นคง ฉะนั้นการศึกษาของคณะสงฆ์จึงจำเป็นต้องศึกษาให้รอบด้านและรู้เท่าทันสังคม เพื่อความเป็นผู้นำชุมชน

พระไพฑูรย์ อธิฏฐาโน (สีหาบุตร) (2545: 78-79) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาเจตคติ และความต้องการของพระนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาศาสนศาสตรบัณฑิต ต่อการศึกษาในระดับปริญญาโท พบว่า 1. เจตคติของพระนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย ต่อการศึกษาในระดับปริญญาโท พบว่าอยู่ในระดับมาก 2. ด้าน คือ ความสำคัญต่อการศึกษาต่อ ได้แก่ การศึกษาต่อในระดับปริญญาโทจะช่วยให้มีความรู้ความสามารถและมีความชำนาญเฉพาะอย่างได้ รองลงมาการศึกษาในหลักสูตรจะสามารถนำเอาวิชาการความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำงานของท่านได้ และลำดับสุดท้ายคือ การศึกษาในระดับปริญญาจะช่วยดำรงนิยม เจตคติ ความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีของชาติไว้ และด้านความต้องการทางการศึกษาต่อ ได้แก่เพื่อนำความรู้ที่ถูกต้องไปเผยแพร่อบรมสั่งสอนผู้อื่น รองลงมาเพื่อใช้วุฒิการศึกษาในการประกอบอาชีพหลังสิกขา ลำดับสุดท้าย คือเพื่อสนองความต้องการของผู้ปกครอง ส่วนด้านการศึกษาทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ท่านคิดว่ามีความจำเป็นที่จะเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาโท รองลงมาหลักสูตรการศึกษาในระดับปริญญาโทที่เปิดรับพระภิกษุเข้าศึกษาในหมาวิทยาลัยของรัฐและเอกชนที่ท่านสนใจที่จะเข้าศึกษาต่อ ลำดับสุดท้ายคือ ท่านไม่มีความสนใจจะศึกษาระดับปริญญาโท เพราะวุฒิการศึกษาศาสนบัณฑิตน่าจะเพียงพอแล้ว 2. การจัดลำดับความสำคัญของเจตคติที่มีต่อการศึกษาในระดับปริญญาโทในแต่ละด้านพบว่า ด้านความสำคัญต่อในระดับปริญญาโท รองลงมาคือความต้องการทางการศึกษาต่อ และสุดท้ายคือการศึกษาทั่วไป3.พระนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย มีความต้องการเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมากกว่าไม่ต้องการศึกษาต่อ

จากการศึกษางานวิจัยของผู้ศึกษาที่เกี่ยวข้องโดยพบว่าปัจจัยที่นำไปสู่การเลื่อนฐานะทางสังคม คือ อาชีพของบิดามารดา การย้ายถิ่น ค่านิยม ขนาดครอบครัว จำนวนพี่น้อง ลักษณะอาชีพ อาชีพของบิดา และจากการศึกษาที่ข้องเกี่ยวกับพระภิกษุสามเณร คือ ลักษณะภูมิหลังทางครอบครัว วัตถุประสงค์ในการบวช และเป้าหมายในภายหน้าทั้งการลาสิกขา การอยู่ในสมณเพศ และความต้องการในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป

ทั้งนี้จากแนวคิดทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่ใกล้เคียงกับเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการ ศึกษาภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมและความคาดหวังในอนาคตของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ไว้ ดังนี้

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

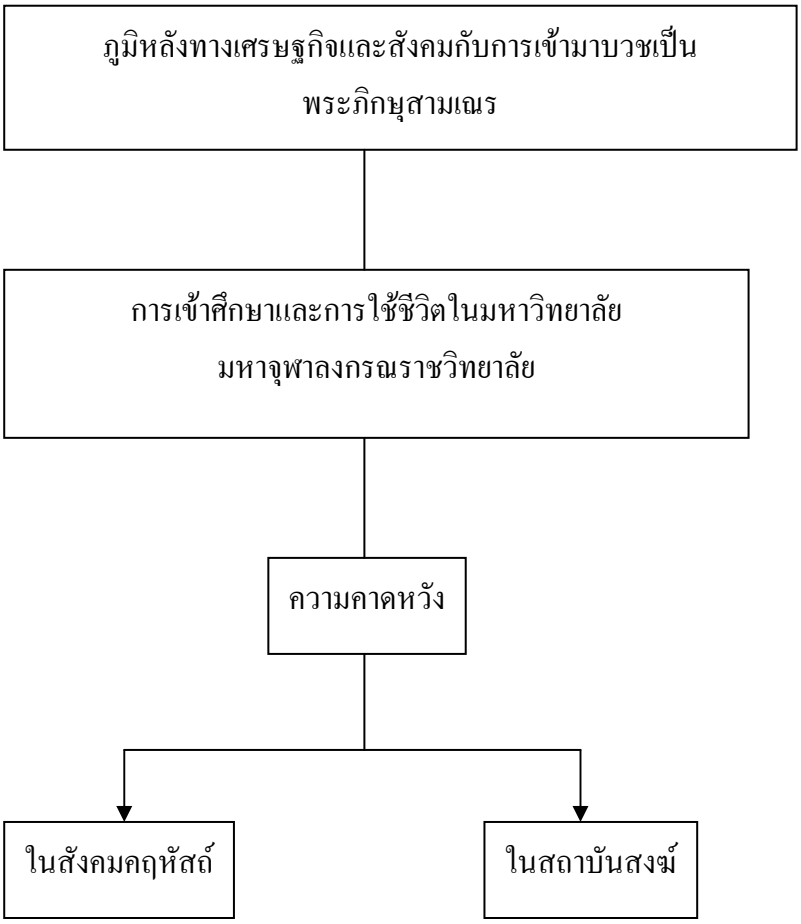

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่องภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิตมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรณีศึกษามหาวิทยาลัยส่วนกลาง จังหวัดกรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative research) และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ซึ่งทั้งนี้ได้ศึกษาภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมกับการเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร การศึกษาและการใช้ชีวิตในการศึกษา และความคาดหวังในอนาคตหลังจบการศึกษาของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ คือ จำนวนประชากรทั้งหมด ได้แก่ พระนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2549 ที่ลงทะเบียนในภาคปกติทุกรูปทุกสาขาวิชา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) จังหวัดกรุงเทพมหานครจำนวนกลุ่มตัวอย่างพระภิกษุสามเณรจำนวนทั้งหมด 302 รูป และนิสิตที่ให้สัมภาษณ์จำนวน 15 รูป

การเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพใช้วีการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างแบบ Snowball Technique คือ การที่ผู้วิจัยใช้วิธีการสอบถามจากบุคคลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูล (Key Informant)โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการแนะนำตัวและขออนุญาตติดต่อผ่านพระนิสิตที่เป็นหัวหน้าห้องและรองหัวหน้าห้องของแต่ละคณะภาควิชา หลังจากนั้นพระนิสิตได้แนะนำพระนิสิตรูปอื่นต่อให้กับผู้วิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างเป็นอย่างดี

พื้นที่การศึกษา

ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในการศึกษา คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(ส่วนกลาง) วัดมหาธาตุยุวราษรังสฤษฎิ์ ถนนพระธาตุ เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพนคร เนื่องจากเป็นสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่สำคัญแห่งหนึ่งในประเทศไทยและเป็นสถานศึกษาส่วนกลาง ที่มีเส้นทางการเดินทางไปมาสะดวก ทำให้มีพระภิกษุสามเณรจากหลากหลายที่มีภูมิลำเนาทั้งในกรุงเทพมหานคร

และต่างจังหวัดต่างเดินทางเข้ามาศึกษาเป็นจำนวนมาก ซึ่งสังเกตได้จากจำนวนผู้เข้าศึกษามีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมากตั้งแต่ปี 2545-2549 ถึง 20,000 รูปทำให้ต้องการมีการขยายห้องเรียนออกไปอยู่ที่วัดศรีสุดารามวรวิหาร เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร เพื่อรองรับจำนวนผู้เข้าศึกษา ทั้งนี้แสดงได้ว่าสถาบันการศึกษาของสงฆ์ที่สำคัญที่ได้ตอบสนองความต้องการของสังคมและในพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้การศึกษาในระดับสูงเพื่อให้มีความคิดทัศนะที่กว้างไกลและสามารถนำไปใช้ให้ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ศึกษาเชิงปริมาณใช้แบบสัมภาษณ์ในแบบสอบถามแบบเป็นทางการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยอาศัยจากแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมูลและผู้วิจัยได้นำไปใช้ในการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไป ได้แก่ สถานภาพในคณะสงฆ์ อายุปัจจุบัน จำนวนพรรษาที่บวช วุฒิการศึกษาเดิม การศึกษาด้านปริยัติธรรม แผนกธรรม แผนกบาลี

ตอนที่ 2 ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ ภูมิลำเนา อาชีพของบิดา ที่ดินทำการเกษตร การศึกษาของบิดา รายได้ในครอบครัว ขนาดครอบครัว แรงจูงใจในการบวช และผู้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจบวช

ตอนที่ 3 การศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้แก่ ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา การใช้เวลาว่าง ปัญหาและความกังวลใจ ความพอใจในการศึกษา

ตอนที่ 4 ความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จะรับจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตอนที่ 5 ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทที่สนใจในภายหน้าและแผนในอนาคต

เกณฑ์การให้คะแนน

เกณฑ์การจัดระดับปัญหาและความกังวลใจ ระดับความพอใจการในการศึกษา ระดับความคาดหวัง โดยใช้แบบ Rating Scale (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549: 141) เป็นมาตรวัด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน เป็น 5 ระดับ

กังวลใจมาก	4	คะแนน
กังวลใจอยู่บ้าง	3	คะแนน
ไม่ค่อยกังวลใจ	2	คะแนน
ไม่กังวลใจเลย	1	คะแนน
ไม่แน่ใจ	0	คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับความกังวลใจเป็น 3 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 1}{3} = 1$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 2.00 หมายถึง มีความกังวลใจน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.01 – 3.00 หมายถึง มีความกังวลใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.01 – 4.00 หมายถึง มีความกังวลใจมาก

แบบวัดความพอใจในการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่าRating Scale (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549: 141) มาปรับใช้ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

พอใจมาก	4	คะแนน
พอใจ	3	คะแนน
ไม่พอใจ	2	คะแนน
ไม่พอใจมาก	1	คะแนน
ไม่แน่ใจ	0	คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับความพอใจเป็น 3 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 0}{3} = 1.33$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.00 – 1.33 หมายถึง มีความพอใจน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.34 – 2.67 หมายถึง มีความพอใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.68 – 4.00 หมายถึง มีความพอใจมาก

แบบวัดเกี่ยวกับความคาดหวังการศึกษาโดย ผู้วิจัยได้นำแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่าแบบRating Scale (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549: 141) มาปรับใช้ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

สำคัญมาก	ให้	4	คะแนน
สำคัญ	ให้	3	คะแนน
ไม่สำคัญ	ให้	2	คะแนน
ไม่สำคัญเลย	ให้	1	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	0	คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับความคาดหวังเป็น 3 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 0}{3} = 1.33$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.00 – 1.33 หมายถึง มีความคาดหวังน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.34 – 2.67 หมายถึง มีความคาดหวังปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.68 – 4.00 หมายถึง มีความคาดหวังมาก

แบบวัดเกี่ยวกับความคาดหวังการศึกษาโดย ผู้วิจัยได้นำแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่าแบบRating Scale (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549: 141) มาปรับใช้ โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ

สนใจมาก	ให้	4	คะแนน
สนใจ	ให้	3	คะแนน
ไม่สนใจ	ให้	2	คะแนน
ไม่สนใจเลย	ให้	1	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	0	คะแนน

เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้ว จะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับความคาดหวังเป็น 3 ระดับ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด – คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{4 - 0}{3} = 1.33$$

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของระดับคะแนนได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 0.00 – 1.33 หมายถึง มีความสนใจน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.34 – 2.67 หมายถึง มีความสนใจปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.68 – 4.00 หมายถึง มีความสนใจมาก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ใช้เครื่องมือ 2 แบบ คือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview)

2. การสังเกตการณ์ (observation)

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In – depth Interview)

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ ของจุดประสงค์ในการศึกษาครั้งนี้ การสัมภาษณ์แบบมีการใช้แบบสอบถาม แต่จะทำการสัมภาษณ์โดยการร่างประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษาอย่างกว้าง ๆ ก่อนแล้วจึงทำการแตกประเด็นคำถามขณะที่ทำการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์นี้จะเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างบรรยากาศการพูดคุยที่เป็นธรรมชาติระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ โดยจะออกมาในลักษณะของการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกัน เริ่มต้นด้วยการแนะนำตนเองต่อผู้ให้ข้อมูล และบอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์รวมถึงเหตุผลที่ผู้ให้สัมภาษณ์ถูกเลือก เพื่อความเข้าใจของตัวผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งขออนุญาตบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูลในขณะที่สัมภาษณ์ โดยชี้แจงให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ทราบว่าการสัมภาษณ์ครั้งนี้ถือเป็นความลับ จะไม่นำชื่อและข้อมูลไปเปิดเผยที่ไหน ผู้ศึกษาต้องการเฉพาะข้อมูลเท่านั้น

2. การสังเกตการณ์ (observation)

การสังเกต หมายถึงการเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นหรือสิ่งที่ปรากฏขึ้นอย่างเอาใจใส่ เป็นวิธีการเบื้องต้นในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมของบุคคลรวมถึงสิ่งแวดล้อมต่างๆ โดยอาศัยประสาทสัมผัสของผู้สงเกตตามสภาพความเป็นจริง ซึ่งถือได้ว่าเป็นข้อมูลแบบปฐมภูมิและมีความน่าเชื่อถือมาก ประโยชน์ของกาสังเกต คือช่วยทำให้การวิจัยบรรลุจุดมุ่งหมาย เป็นวิธีการที่สามารถวางแผนได้อย่างเป็นระบบ

การทดสอบเครื่องมือ

ในการตรวจสอบเครื่องมือและข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพครั้งนี้ เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงในการวิจัย (Expert Validity)

ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้ให้คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและทำการทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ดังนี้

1. ทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) การทดสอบความตรงของเนื้อหานั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปทดสอบหาความเชื่อมั่นและนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งก่อนนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลที่พื้นที่การศึกษา ส่วนการ

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) การทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ (pre-test) กับกลุ่มนิสิตสงฆ์ชั้นปีที่ 4 ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตมหาวิชิราลงกรณราชวิทยาลัย อ. วังน้อย จ. อยุธยา จำนวน 30 ตัวอย่าง

การคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 1 ค่าที่เข้าใกล้ 1 จะมีค่าความเชื่อมั่นของความสอดคล้องภายในสูง แสดงว่าแบบสัมภาษณ์นี้สามารถวัดได้ในเนื้อหาเดียวกันและวัดได้สอดคล้องกันทุกข้อ สูตรที่ใช้ในการคำนวณ คือ (วัลลภ ลำพาย, 2549: 119)

$$\alpha = \frac{k}{k-1}\left\{1 - \frac{\sum v_i^2}{v_t^2}\right\}$$

แทนค่า α = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

k = จำนวนข้อคำถามทั้งฉบับ

v^2_t = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

$v^2_{i=}$ ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

ผลของการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

ความพอใจในการศึกษาจำนวน 11 ข้อ ได้ค่าแอลฟา 0.73

ความคาดหวังประโยชน์ในการเข้ารับการศึกษา จำนวน 11 ข้อ ได้ค่าแอลฟา 0.96

ความคาดหวังในบทบาทภายหน้า จำนวน 10 ข้อ ได้ค่าแอลฟ่า 0.86

ในส่วนของการรูปแบบเชิงคุณภาพ ใช้การตรวจสอบข้อมูลผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) คือวิธีการตรวจสอบที่มาของข้อมูลว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใด ได้แก่ การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคลที่ต่างกัน หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ เพื่อดูว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องหรือขัดแย้งกันอย่างไร การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งเวลาและสถานที่ต่างกัน หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลาและสถานที่แล้วจะเหมือนกันหรือไม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามให้กับคณะบดีของแต่ละคณะเมื่อหลังจากนั้นได้รับการอนุญาตผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามให้กับหัวหน้าห้องเรียนของแต่ละคณะและสาขาวิชาและรอรับกลับตามเวลาที่นัดหมายด้วยตัวเองจำนวน302 ชุด และได้รับกลับและคัดเลือกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วนออกไปเหลือจำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น295 รูป คิดเป็นร้อยละ 97.6

ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้ศึกษาทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-dept Interview) การใช้แนวคำถามปลายเปิดและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยเก็บข้อมูลในรูปแบบของการบันทึกเทป และใช้การจดบันทึกคำพูดทั้งต่อหน้าและหลังเลิกการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้ศึกษาได้ขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการใช้เทปบันทึกเสียง และกล้องถ่ายรูปโดยมีเงื่อนไขว่าห้ามนำเทปบันทึกเสียงที่ใช้ในการสัมภาษณ์และรูปถ่ายในการสัมภาษณ์ดังกล่าวไปเผยแพร่ จากนั้นจึงขออนุญาตนำข้อมูลที่ได้มาถอดเทป และบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์ขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยการนำข้อมูลดิบที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การใช้แนวคำถามปลายเปิดและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ร่วมกับการนำผลที่วิเคราะห์ได้จากแบบสอบถามเชิงปริมาณ ซึ่งได้ค่าออกมาเป็นค่าร้อยละค่าเฉลี่ย มาร่วมสนับสนุนกับผลการศึกษาที่ค้นพบ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น และหากว่ามีข้อมูลส่วนใดที่บกพร่องจะกลับไปเก็บข้อมูลอีกครั้งเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งทำการศึกษาพระนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร โดยรูปแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มที่ใช้ศึกษาคือนิสิตที่เป็นภิกษุสามเณร ชั้นปีที่ 4 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิธีการศึกษา คือ การใช้แบบสอบถามศึกษาพระนิสิต จำนวน 302 รูป สามารถเก็บข้อมูลได้ 295 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.6 และจากการสัมภาษณ์จำนวน 15 รูป จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยใช้การบรรยายเชิงพรรณนา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของผลการศึกษาวิจัย โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของนิสิต สถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณร การศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รวมถึงความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของนิสิต

จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 295 รูป พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ร้อยละ 52.5 รองลงมาภาคใต้และภาคเหนือ ร้อยละ13.9 และ 13.6 และน้อยที่สุดมาจากภาคตะวันออก ร้อยละ1.4 บิดามารดามีอาชีพทำการเกษตรกรรม ร้อยละ71.9 ส่วนใหญ่มีที่ดินทำการเกษตรโดยภาพรวมร้อยละ 66.8 และไม่มีที่ดินร้อยละ 33.2 บิดามีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ70.8 มีรายได้ในครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ55.3 ฐานะครอบครัวเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นเท่าๆกัน ร้อยละ 76.3 และนิสิตมีพี่น้องในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน โดยเป็นบุตรคนโตร้อยละ 33.2 และส่วนใหญ่ไม่มีพี่น้องที่กำลังศึกษาร้อยละ 56.6 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนร้อยละภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง

(n = 295)

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ภูมิลำเนาเดิม		
ภาคเหนือ	40	13.6
ภาคกลาง	28	9.5
ภาคตะวันออก	4	1.4
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	155	52.5
ภาคใต้	41	13.9
อื่นๆ	27	9.2
อาชีพของบิดา		
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	17	5.8
ค้าขาย	36	12.2
ทำงานบริษัท ร้านค้า เอกชน	3	1.0
รับจ้างแรงงาน	21	7.1
เกษตรกรรม	212	71.9
อื่นๆ	6	2.0
ที่ดินทำการเกษตรกรรมของครอบครัว		
ไม่มีเลย	98	33.2
ต่ำกว่า10 ไร่	52	17.6
11-20	58	19.7
21-40	38	12.9
41-60	20	6.8
61-80	10	3.4
81-100	10	3.4
101 ไร่ขึ้นไป	9	3.1
ค่าเฉลี่ย= 27.24	ต่ำสุด= 0	สูงสุด= 1,000

66.8

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n = 295)

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษาของบิดา		
ประถมศึกษา	209	70.8
มัธยมศึกษาตอนต้น	24	8.1
มัธยมศึกษาตอนปลาย	25	8.5
สูงกว่าอุดมศึกษา	18	6.1
ไม่ได้ศึกษา	19	6.4
รายได้ต่อเดือนของครอบครัว		
ต่ำกว่า 3000 บาท	163	55.3
3001-4,500 บาท	54	18.3
4501- 6,000 บาท	29	9.8
สูงกว่า 6,000 บาท	27	9.2
ไม่ทราบแน่นอน	22	7.5
ค่าเฉลี่ย 3,477.61	ต่ำสุด = 2,500	สูงสุด = 8,500
ฐานะครอบครัวเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่น		
สูงกว่า	18	6.1
เท่ากัน	225	76.3
ต่ำกว่า	36	12.2
ไม่ทราบ	16	5.4
จำนวนพี่น้องในครอบครัว (รวมตัวท่าน)		
1	17	5.8
2	55	18.6
3	72	24.4
4	48	16.3
5	40	13.6
6	22	7.5

ตารางที่ 1 (ต่อ)

(n=295)

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน	ร้อยละ
7	18	6.1
8	12	4.1
9	4	1.4
10 คนขึ้นไป	7	2.3
เป็นบุตรลำดับที่		
1	98	33.2
2	70	23.7
3	41	13.9
4	31	10.5
5	22	7.5
6	13	4.4
7	8	2.7
8	7	2.4
9	3	1.0
10 ขึ้นไป	2	0.6
พี่น้องที่กำลังศึกษา		
มี	128	43.4
ไม่มี	167	56.6

ส่วนการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง15 รูป ด้านภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมของนิสิต ซึ่งจะทำให้ผู้วิจัยทราบรายละเอียดของพระภิกษุสามเณรที่กำลังศึกษา ประกอบไปด้วยภูมิลำเนาเดิมวุฒิการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดากรรมสิทธ์การครอบครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร รายได้ของครอบครัว จำนวนพี่น้องและสถานภาพของนิสิต ดังรายละเอียดดังนี้

พระนิสิตมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 รูป ได้แก่ มหาสารคาม มุกดาหาร นครพนม ร้อยเอ็ด ขอนแก่น ภาคเหนือ จำนวน 4 รูป จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ ภาคกลาง 2 รูป คือ จังหวัดพิษณุโลก และกรุงเทพมหานคร และภาคใต้ จำนวน 1 รูป คือ จังหวัดสงขลา ซึ่งลักษณะ

ชุมชนที่อาศัยอยู่อยู่ในชนบทเกือบทั้งหมด มีนิสิตรูปเดียวที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวง คือ ที่กรุงเทพมหานคร นิสิตส่วนใหญ่บิดามารดายังมีชีวิตจำนวน 12 รูป ที่เสียชีวิตแล้วจำนวน 3 รูป โดยพบว่าบิดาเสียชีวิตก่อนกลุ่มตัวอย่างบวชจำนวน 2 รูป และเสียชีวิตหลังจากที่บวชจำนวน 1รูป ส่วนใหญ่แล้วบิดามารดาของนิสิต ยังมีสภาพครอบครัวที่สมบูรณ์ คือบิดามารดายังอยู่ด้วยกัน มีเพียงส่วนน้อยที่หย่าร้างกัน วุฒิการศึกษาของบิดามารดาจบระดับชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนระดับอื่นน้อยที่สุดคือ จำนวน 2 รูป จบการศึกษาระดับมัธยมต้น อาชีพของบิดามารดาส่วนใหญ่ คือด้านการเกษตรกรรม เป็นหลักเกษตรกรรม ได้แก่การทำไร่ ไถ่นา และส่วนน้อยมีอาชีพรับจ้าง และรับราชการ

การถือครองที่ดินถือเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงภูมิหลังของครอบครัวอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจากการสัมภาษณ์นิสิตผู้วิจัยสามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ทราบว่าครอบครัวมีที่ดินเป็นของตนเอง กลุ่มที่เช่าที่ทำกิน และไม่ทราบแน่นอน ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

กลุ่มที่ครอบครัวมีที่ดินเป็นของตนเอง มีที่ดินต่ำกว่า 10 ไร่ จำนวน3 รูป รองลงมา 11-20 ไร่ จำนวน 3 รูป และ21-30 จำนวน 2 รูปไร่ 31-40ไร่ จำนวน 1 รูป จำนวนและส่วนน้อย มีที่ดิน 80 ไร่ขึ้นไป ไร่ และ 80 ไร่ขึ้นไป จำนวน 1 รูป

กลุ่มที่ครอบครัวไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ซึ่งกลุ่มนี้จะเช่าที่ดินทำเกษตร โดยแบ่งรายได้ให้เจ้าของพื้นที่ บางส่วนก็ใช้พื้นที่สาธารณะในการประกอบอาชีพและถางที่ทำกินตามความสามารถที่ทำได้

“ไม่มีที่ดินของตัวเองต้องแบ่งรายได้70 / 30 กับเจ้าของที่ดินซึ่งรายได้ได้เท่าไรก็ต้องแบ่งให้เขา ซึ่งทำให้รายได้ในครอบครัวไม่เพียงพอนัก” พระสมคิด (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

กลุ่มที่ไม่ทราบแน่นอนว่าครอบครัวมีหรือไม่มีที่ดิน เนื่องจากนิสิตนั้นบวชตั้งแต่ยังเด็กจึงไม่ทราบว่าในครอบครัวมีที่ดินมากน้อยแค่ไหน

“ที่ดินไม่ทราบแต่คิดว่าคงไม่มาก รายได้ไม่แน่นอน เพราะอาตมาออกมาจากบ้านตั้งแต่ยังเล็ก” พระสุนัน (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

รายได้ในครอบครัว พบว่า เมื่อเฉลี่ยเป็นรายเดือนแล้ว พบว่าครอบครัวมีรายได้ในครอบครัวมี ต่ำกว่า 3,000 บาท มากที่สุด รองลงมา มีรายได้สูงกว่า 6,000 บาท และส่วนน้อยมีรายได้ต่อเดือน 3,001-4,500 และ 4,501-6,000 บาทตามลำดับ ซึ่งทั้งนี้โดยส่วนใหญ่มีรายได้ไม่ค่อยเพียงพอกับรายจ่าย และฐานะในครอบครัวเทียบกับคนในหมู่บ้านเดียวกันจะวิถีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน โดยไม่สามารถสนับสนุนการศึกษาของบุตรได้ถ้ามีความต้องการจะศึกษาในโรงเรียนและในระดับอุดมศึกษาทั่วไป

“โดยส่วนใหญ่ก็พอเลี้ยงชีพในครอบครัว รายได้กับรายจ่ายพอๆกันพอที่ประคับประคองครอบครัวไปได้ ซึ่งฐานะเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นๆในครอบครัวอาตมาถือว่าฐานะลำบากกว่าครอบครัวอื่น คือต้องดิ้นรนมากกว่าครอบครัว” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ฐานะในครอบครัวเมื่อเทียบกับครอบครัวอื่น ถ้าแบ่ง 3 ระดับ รวย ปานกลาง ยากจน ครอบครัวเราอยู่อันดับดับที่ยากจนนี่สุดในหมู่บ้าน พ่อแม่ไม่สามารถสนับสนุนเงินให้ศึกษาต่อได้” พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

กลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 6,000 บาทนั้น มีฐานะทางครอบครัวระดับปานกลาง คือพอกินพอใช้ และฐานะถือว่าดีกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน บางส่วนบิดาออกไปรับจ้างแรงงานที่ต่างประเทศ และมารดาทำการเกษตรไปด้วยซึ่งทั้งนี้ในครอบครัวสามารถส่งเสียให้เรียนหนังสือได้

“ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป มีที่ดินประมาณ 20 ไร่ รายได้ในครอบครัวไม่แน่นอน เพราะส่วนใหญ่มีไว้ขายนิดๆ หน่อยที่เหลือก็ไว้กินไว้ใช้ ซึ่งมีบ่อเลี้ยงปลาและเลี้ยงไก้ด้วย ปลูกผักตามฤดูกาล ซึ่งทั้งนี้โยมแม่เป็นคนจัดการทั้งหมด ส่วนบิดาไปขายแรงงานอยู่ต่างประเทศ เป็นคนรับจ้างทำความสะอาดเครื่องบินและพ่อเป็นคนเงินส่งมาให้ครอบครัวประมาณครั้งละ 30,000-40,000 บาท ฐานะตนเองเทียบเท่ากับคนในหมู่บ้านเดียวกันนั้นมีฐานะค่อนข้างสูงกว่าและสามารถให้การสนับสนุนทางการศึกษาถ้าจะเรียนมหาวิทยาลัยทางโลกได้” พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

จำนวนพี่น้องและสถานภาพของนิสิต มีจำนวน 8 รูป มีพี่น้อง 2-3 คน รองลงมา 4 รูป มีพี่น้อง 6 คน และ 3 คน มีพี่น้อง 4-5 คน โดยจำนวน 10 รูปเป็นบุตรคนกลางอีก 5 รูปเป็นบุตรคนโต และมีพี่น้องที่กำลังศึกษา ซึ่งมีการศึกษาตั้งแต่ต้นระดับประถมศึกษาจนถึงมหาวิทยาลัย

สถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณร

จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 295 รูป มีสถานภาพเป็นภิกษุร้อยละ 85.8 และเป็นสามเณร ร้อยละ 14.2 อายุในปัจจุบันอยู่ระหว่าง 20-29 ร้อยละ74.9 รองลงมา 30-39 ร้อยละ18.6 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24 ปี พรรษาที่บวช 3 และต่ำกว่า ร้อยละ39.7 รองลงมา 6-10 พรรษาร้อยละ 26.3การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ระดับนักธรรมเอก ร้อยละ 90.5 และแผนกบาลี ไม่มีวุฒิทางบาลี ร้อยละ38.3 รองลงมา ป.ธ. 4-6 ประโยค 27.1 และน้อยที่สุด ป.ธ . 7-9 ประโยค ร้อยละ11.2 ในด้าน แรงจูงใจในการบวช เพื่อโอกาสศึกษาต่อ ร้อยละ43.1 รองลงมาเพื่อตอบแทนคุณบิดามารดา ร้อยละ 40.7 และน้อยที่สุด เพื่อแสวงหาความพ้นทุกข์ ร้อยละ 3.7 โดยผู้มีส่วนในการตัดสินใจบวช คือ พ่อแม่ ร้อยละ 47.8 รองมาจากตัวท่านเอง ร้อยละ34.2 และน้อยที่สุดมาจากเพื่อน ร้อยละ2.7 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละ สถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณรของนิสิต

(n = 295)

สถานภาพในการบวช	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพในคณะสงฆ์		
พระภิกษุ	253	85.8
สามเณร	42	14.2
อายุปัจจุบัน	6	2.0
ต่ำกว่า 20 ปี	221	74.9
20-29		
30-39	55	18.6
40-49	8	2.7
50-59	5	1.7
ค่าเฉลี่ย=24 ปี	อายุสูงสุด=58	อายุต่ำสุด=19

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n=295)

สถานภาพในการบวช	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนพรรษา (ที่บวชเป็นพระ)		
3 และต่ำกว่า	117	39.7
4-5 พรรษา	39	13.2
6-10 พรรษา	79	26.8
11 พรรษาขึ้นไป	60	20.3
ค่าเฉลี่ย=6.63	สูงสุด=32	ต่ำสุด=0
วุฒิการศึกษาแผนกธรรม		
ไม่มีวุฒิทางธรรม	5	1.7
นักธรรมตรี	8	2.7
นักธรรมโท	15	5.1
นักธรรมเอก	267	90.5
วุฒิการศึกษาแผนกบาลี		
ยังไม่ได้เปรียญธรรม	113	38.3
ประโยค 1-2 ถึง ป.ธ. 3 ประโยค	69	23.4
ป.ธ. 4-6 ประโยค	80	27.1
ป.ธ. 7-9 ประโยค	33	11.2
แรงจูงใจในการบวช		
เพื่อโอกาสศึกษาต่อ	127	43.1
เพื่อตอบแทนคุณบิดามารดา	120	40.7
เพื่อแสวงหาความพ้นทุกข์	11	3.7
เพราะชอบชีวิตพระสงฆ์	23	7.8
อื่นๆ	14	4.7

ตารางที่ 2 (ต่อ)

(n = 295)

สถานภาพในการบวช	จำนวน	ร้อยละ
บุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจบวช		
พ่อแม่	146	49.5
ญาติผู้ใหญ่	31	10.5
พระสงฆ์ที่นับถือ	9	3.1
เพื่อน	8	2.7
ตนเอง	101	34.2

ส่วนการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างกับสถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณร ประกอบกับข้อมูลข้างต้นไม่ว่าจะเป็น อายุในปัจจุบัน จำนวนพรรษาที่บวช การศึกษาแผนกธรรม แผนกธรรม (บาลี) แรงจูงใจในการบวช ผู้มีส่วนสำคัญในการตัดสินใจบวช เส้นทางการเดินทาง และความสนใจและช่วยเหลือของพ่อแม่ ผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

อายุในปัจจุบัน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 20-29 ปี ทั้งนี้ส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยหนุ่ม เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างได้บวชเป็นสามเณรมาตั้งแต่เด็กและอุปสมบทเป็นพระภิกษุต่อเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันซึ่งนิสิตกลุ่มตัวอย่างเข้าศึกษาตามเกณฑ์การเข้าศึกษาตามปกติ ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งบวชเมื่ออายุครบบวช อยู่ระหว่าง 30-39 ปีขึ้นไปแล้วและจึงเข้ารับการศึกษาในระบบการศึกษาของสงฆ์ โดยส่วนใหญ่จะมีอายุพรรษา 10 พรรษาขึ้นไป จำนวน10 รูป รองมา 7 – 9 พรรษา จำนวน 4 รูป และน้อยที่สุดอายุพรรษาระหว่าง 4-6 พรรษา จำนวน 1 รูปโดยเกณฑ์อายุจะอยู่ที่ 12-16 ปี เมื่อครบอายุที่จะบวชเป็นพระภิกษุคือ 20 ปีบริบูรณ์จึงค่อยบวช และอีกส่วนหนึ่งไม่บวชเป็นสามเณร แต่เมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ก็บวชเป็นพระภิกษุเลย วุฒิการศึกษาสามัญขณะที่บวชมีวุฒิการศึกษาแรกเริ่ม ส่วนใหญ่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมของสงฆ์ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจบจบมัธยมศึกษาตอนปลาย บางส่วนศึกษาต่อในระบบการศึกษานอกโรงเรียน และมีส่วนน้อยที่ศึกษาในระบบการศึกษาของภาครัฐในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และระดับอนุปริญญา

การศึกษานักธรรมเป็นการศึกษาภาคบังคับเพราะพระสงฆ์ทุกรูปจะต้องศึกษานักธรรมเป็นการขัดเกลาเบื้องต้นก่อนที่จะเข้าไปศึกษาด้านอื่นๆ ซึ่งกำหนดให้ผู้ที่จะเข้าศึกษาผ่านการศึกษานักธรรมมาก่อน นักธรรมแบ่งออกเป็นนักธรรม 3 ระดับ คือนักธรรมชั้นตรี โท และเอก โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาชั้นละ 1 ปี โดยแต่ละวัดอาจจัดการศึกษาด้วยตนเองหรือรวมกันจัดตั้งโรงเรียนขึ้นมาเรียกว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แต่ทั้งนี้ใช้ระบบวัดผลรวมเหมือนกันทั่วประเทศโดยคณะสงฆ์ผู้ที่สอบไม่ผ่านจะต้องสอบในปีต่อไป ทั้งนี้การศึกษาพระปริยัติธรรมเป็นการขัดเกลาล่วงหน้าหรือเป็นการขัดเกลาใหม่ในการดำรงสมณเพศของพระสงฆ์

จากการศึกษาพบว่าทั้ง 15 รูป มีการศึกษาแผนกธรรมในระดับชั้นเอก ซึ่งเมื่อได้รับการบวชก็จะเรียนนักธรรมไปด้วย ทั้งนี้เพื่อเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของศาสนา หลักธรรมคำสอน และเพื่อการศึกษาในระดับขั้นต่อไป

การศึกษาบาลี ซึ่งภาษาบาลีเป็นภาษาหลักที่พระพุทธเจ้าใช้ในการประกาศหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และต่อก็ได้มีการใช้ภาษาบาลีในการบันทึกหรือดูจารึกคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกันพระสงฆ์ที่บวชเข้ามาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ภาษาบาลีเพื่อศึกษาทำความเข้าใจ หลักคำสอนได้ดีขึ้น คณะสงฆ์จึงได้กำหนดหลักสูตรบาลีขึ้นมาทำให้พระสงฆ์ได้ศึกษาทั้งนี้ก็มิได้มีการบังคับให้เรียน ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพระสงฆ์เอง ซึ่งใช้เวลาในการศึกษาชั้นละ 1 ปี ซึ่งมี 9 ชั้น และจัดการศึกษาคล้ายนักธรรม

สำหรับภาษาบาลีเป็นภาษาหลักที่พระพุทธเจ้าใช้ในการประกาศหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และต่อก็ได้มีการใช้ภาษาบาลีในการบันทึกหรือดูจารึกคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกันพระสงฆ์ที่บวชเข้ามาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ภาษาบาลีเพื่อศึกษาทำความเข้าใจ หลักคำสอนได้ดีขึ้น คณะสงฆ์จึงได้กำหนดหลักสูตรบาลีขึ้นมาทำให้พระสงฆ์ได้ศึกษาทั้งนี้ก็มิได้มีการบังคับให้เรียน ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพระสงฆ์เอง ซึ่งใช้เวลาในการศึกษาชั้นละ 1 ปีซึ่งมี 9 ชั้น และจัดการศึกษาคล้ายนักธรรม ดังนั้นจึงแบ่งกลุ่มตัวอย่างได้เป็น2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มที่ไม่มีวุฒิทางบาลี และกลุ่มที่วุฒิบาลี กลุ่มที่ไม่มีวุฒิทางบาลีมีจำนวน 6 รูป ให้เหตุผลเหมือนกันว่าวิชาบาลีเป็นวิชาที่เรียนยากต้องอาศัยความเข้าใจและต้องจดจำมากๆ ซึ่งต้องใช้เวลาในการศึกษาเป็นเวลานานจึงทำให้ไม่ได้ศึกษาและทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของทางวัดด้วยที่จะมีข้อบังคับไว้แบบไหน ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“วิชาบาลีเป็นวิชาที่สอบปีละ 1 ครั้งถ้าตกแล้วต้องเรียนใหม่เลยกลับมาเรียนชั้นเดิมและยากมากซึ่งเราต้องใช้ความจำอย่างมาก สังเกตได้ว่าจำนวนของผู้สอบมีลดน้อยลงทุกปี ซึ่งทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่ว่าบางวัดจะบังคับการศึกษาทางบาลีหรือไม่ประกอบด้วย ซึ่งสภาวะสังคมที่เปลี่ยนการใช้เวลาเรียนด้านนอกอาจจะจบปริญญาโทไปแล้ว ดังนั้นส่วนใหญ่จะเรียนแค่พื้นฐาน” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

กลุ่มที่มีวุฒิทางบาลี ประโยค 1-2 ถึง ประโยค 3 จำนวน4 รูป เปรียญ 4-6 ประโยค จำนวน 1รูป เปรียญ 7-9 จำนวน 3 ประโยค ซึ่งนิสิตกลุ่มตัวอย่างจะศึกษาตั้งแต่บวชมาจนถึงปัจจุบัน และมีความต้องการจะศึกษาหาความรู้ในทางธรรม และทั้งนี้การเรียนบาลีเป็นสิ่งที่ยากและต้องใช้ความอดทนอย่างมากในการศึกษา ดังนั้นผู้เรียนแล้วสอบผ่านย่อมมีความภูมิใจในตนเอง อีกทั้งยังมีทุนถวายให้สำหรับผู้ที่สอบผ่านบาลีแล้วในแต่ละชั้น ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“การเรียนภาษาบาลีเป็นภาษาที่ยากและหนักมันจะจำเจไม่มีอะไรตื่นเต้นซึ่งจะคล้ายกับการเรียนแกรมมาภาษาอังกฤษหลายๆเล่มซึ่งการเรียนบาลีมีประโยชน์อย่างเช่นถ้าพระบางรูปหวังเติบโตเป็นพระระดับผู้ใหญ่ก็จะต้องเรียนหรือต้องการรักษาพระไตรปิฎกไว้ คือก็จะให้ความสำคัญกับบาลี ซึ่งจะมีวุฒิ มีพัดยศให้มีเงินประจำให้ ซึ่งในหลวงของเราก็ให้ความสำคัญเพราะถือว่าบาลีเป็นศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนาก็ว่าได้” พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“สนใจเรียนด้วยตนเองเพราะแต่ละสำนักไม่บังคับแต่ถ้าในกรุงเทพจะเน้นแผนกบาลี ถ้าสอบไม่ผ่าน 2 ปี จะส่งกลับหรือให้ไปอยู่ที่อื่น และในตอนนั้นที่เรียนนั้นมีเพื่อนๆเรียนกันเยอะและถ้าเราสอบได้ถือเป็นความภูมิใจ” พระมหาสุนัน (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ความสนใจและช่วยเหลือของพ่อแม่ ของนิสิตขณะที่บวชอยู่ ทั้งนี้การที่ลูกบวชได้บวชก็เป็นความภูมิใจของพ่อแม่ และในขณะที่บวชอยู่ส่วนใหญ่พ่อแม่ก็ถามสารทุกข์สุขดิบ แต่ไม่ได้ช่วยเหลือทางการเงินมากนักเพราะทางครอบครัวลำบากอยู่แล้ว และส่วนใหญ่ไม่ต้องการรบกวนพ่อแม่ ทั้งนี้นิสิตสามารถส่งเงินไปให้ทางบ้าน และกลับไปเยี่ยมที่บ้านเสมอเมื่อมีโอกาส ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ก็มีความห่วงใยเท่านั้น ช่วยเหลือไม่ได้มากเพราะเราเป็นครอบครัวใหญ่ อาตมามีน้องสาวคนเล็กและเป็นหนี้สินภาระหนักหน่วงอยู่แล้ว เราขอให้ให้เป็นกำลังใจในทางโลกและทางธรรมกันไปดีกว่า” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“โดยส่วนใหญ่เราจะไปเยี่ยมท่านเองและส่งเงินไปให้ท่านบ้างเดือนหนึ่ง 1,000-2,000 บาท” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้จากการสังเกตเมื่อพูดถึงพ่อแม่ของกลุ่มตัวอย่างมีอาการวิตกกังวลในเรื่องครอบครัวอยู่บ้าง แต่ส่วนหนึ่งมีความรู้สึกมีความภูมิใจที่ได้ช่วยเหลือครอบครัวและสามารถดูแลส่งเสียพี่น้องให้มีโอกาสได้เรียนหนังสือแทนพ่อแม่ได้

การตัดสินใจบวช บุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจต่อการบวชจากการสัมภาษณ์นั้นมักจะมีอิทธิพลมาจาก พ่อแม่มากที่สุด รองลงมา จากตนเอง เพื่อน และญาติผู้ใหญ่ที่บวชเป็นพระ

สำหรับการบวชในประเทศไทยของเรานั้นจะมีลักษณะของขนบธรรมเนียมของประเพณีและวัฒนธรรมอยู่กับการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาซึ่งมีนานและต่อเนื่องมาจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งเป้าหมายหรือจุดประสงค์ในการบวชของกลบุตรไทยในปัจจุบัน อาจเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน อย่างเช่นในเรื่องของระยะเวลาในการบวชก็มีระยะเวลาสั้นลงจาก1 ปี หรือ 6 เดือน เป็นแค่ 7 วัน 15 เพราะมีข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำงาน และการดำเนินชีวิต ซึ่งจากการศึกษานั้นกลุ่มมีเหตุผลและแรงจูงใจในการบวช ดังนี้

1. บวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา
2. บวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน
3. บวชตามเพื่อน
4. บวชเพื่อรักษาประเพณีอันดีงาม
5. บวชเพราะชอบชีวิตพระสงฆ์

โดยพบว่ากลุ่มตัวอย่างบวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา จำนวน 5 คน และบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน จำนวน 4 รูป ส่วนกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ จำนวน 6 รูป บวชตามเพื่อน บวชเพื่อรักษาประเพณีอันดีงาม บวชเพราะชอบชีวิตพระสงฆ์

1. บวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) (2543:59) กล่าวถึง การบวชถือว่าเป็นการทดแทนบุญคุณบิดามารดา เมื่อลูกบวชพ่อแม่ก็ดีใจที่ลูกตนเองได้บวชเป็นญาติกับพระศาสนา ได้เป็นทายาทพระศาสนา แม้จะบวชไม่นานแต่ก็ภูมิใจที่ลูกของตนเองได้บวช ถือว่าได้เกาะชายผ้าเหลือง อันเป็นความภูมิใจของคนไทยมาตั้งแต่โบราณมา การบวชนั้นถือเป็นการตอบแทนได้อย่างดีมากอย่างหนึ่ง เพราะเป็นเหตุให้พ่อแม่ดีใจมากเมื่อลูกหลานตนเองได้บวช เมื่อบวชแล้วตนเองมีโอกาสประพฤติธรรมมากขึ้น ได้มีศีล จาคะ และปัญญา เพราะเหตุที่ลูกของตนได้บวช

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง บวชเพื่อทดแทนบุญคุณต่อบิดามารดาจำนวน 5 รูป โดยการบวชให้กับผู้มีพระคุณทั้งที่ยังมีชีวิต และบางส่วนบิดา มารดา หรือผู้มีพระคุณได้เสียชีวิตจึงบวชเพื่อทดแทนบุญคุณ เพื่อพ่อแม่จะได้รับบุญกุศลจากการบวชของลูก ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เพราะในตอนนั้นบิดาเสียชีวิตและเป็นคำสั่งเสียสุดท้ายของท่านคืออยากให้เราได้บวช และเพื่อโอกาสได้เรียนหนังสือต่อด้วย” พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ในตอนแรกที่เข้ามาบวชนั้นเพราะมารดาเสียก็เลยบวชบวชเพื่อตอบบุญคุณ” พระมหาทูน (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“หลังจากที่อาตมาทำงานร้านตัดผมด้วยจนถึงเมื่ออายุได้ประมาณ 23 ปี แม่ก็เสียจึงบวชให้แม่” พระการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ตอนแรกบวชตามประเพณีเมื่ออายุได้ 21 ปี เพราะบิดามารดาปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ว่าถ้าเราบวชพ่อแม่จะได้กุศลจากการบวชของเรา” พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (2550, สัมภาษณ์)

“พออายุ 21ไปเกณฑ์ทหาร 2 ปี และในช่วงนั้นก็เรียน กศน .ม .3 ไปด้วย พอปลดประจำการมาได้1 ปี ย่าเสีย ตาก็เลยให้บวช ซึ่งกะว่าจะบวชสัก 15 วันแล้วแต่ก็อยู่ต่อมาเรื่อยเพราะตาก็ขอให้อยู่ต่อโดยท่านก็พูดกับเราเสมอว่า บุญคุณที่เราต้องทำนั้นมี 2 อย่าง คือคุณของแผ่นดิน คือการรับใช้ชาติ และคุณค่าน้ำนม คือการบวชทดแทนคุณพ่อแม่ ” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

2. บวชเพื่อโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างการบวชเพื่อโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียน เนื่องมาจากวัดเป็นเสมือนคลังวิชาการทั้งทางโลกและทางธรรม ดังนั้นในการบวช สำหรับปัจจุบันเด็กๆที่ขาดโอกาสทางการศึกษายังได้อาศัยสร้างอนาคตทางการศึกษาให้กับตัวได้ โดยการบวชเป็นภิกษุสามเณร และศึกษาเล่าเรียนทั้งวิชาการทางโลกและทางธรรม ทั้งนี้การศึกษาทั้ง 2 แบบได้เกิดประโยชน์ทั้งผู้ที่จะสืบทอดพระศาสนาต่อไป และเพื่อการดำเนินชีวิตของตนต่อไปในวันข้างหน้า ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ซึ่งในตอนนั้นครอบครัวมีฐานะค่อนข้างยากจนและลำบาก และคิดว่าถ้าจะเรียนโรงเรียนด้านนอกค่าใช้จ่ายคงจะไม่พอแน่ ซึ่งถ้าเรามาบวชค่าใช้จ่ายจะน้อยลง เราไม่ต้องรบกวนพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่ก็สนับสนุนให้มา เพื่ออนาคตที่ดีของลูก และต่อไปเราต้องเป็นเสาหลักของครอบครัว” พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้สาเหตุที่สำคัญในการบวชเพื่อศึกษาต่อนั้นส่วนหนึ่งมาจากฐานะทางครอบครัวที่ลำบากไม่สามารถส่งเสียให้ได้เรียนหนังสือได้ ทั้งนี้เนื่องจากถ้ามีจำนวนพี่น้องหลายคน ถ้าจะส่งเสียให้ได้เรียนทั้งหมดจะยิ่งทำให้ครอบครัวนั้นลำยากมากยิ่งขึ้น และอาจเพิ่มภาระหนี้สินให้กับพ่อแม่ได้

3. บวชตามเพื่อน

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) (2543:27) กล่าวถึงการบวชตามเพื่อนไว้ว่า บางคนมีเพื่อนบวชเป็นสามเณรหรือบวชเป็นพระ เพื่อนชวนว่า “บวชไหม บวชด้วยกันซิ” ถ้าเอ็งบวช ข้าก็บวชด้วย” ก็ไปบวชกับเขา ไปบวชแล้วสนุกตามเพื่อน เพื่อไปเฮไหนก็เฮไปนั้น หรือบวชเพื่อความสะดวกสบาย ไม่รู้จุดมุ่งหมายของการบวช แต่ผู้บวชประเภทนี้บางคนพอเข้าบวชแล้วได้ศึกษาพระธรรมวินัย พบทางแห่งความสุขก็บวชอยู่ได้ แม้ในครั้งแรกจะมิได้ศรัทธาด้วยก็ตาม ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า จำนวน 3 รูป นั้นบวชมาตามเพื่อนหรือญาติที่รู้จักมาบวชอยู่ก่อนแล้ว จึงตามมาอยู่ด้วย ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“แรงจูงใจ ตอนแรกๆไม่ได้ตั้งใจจะบวช แต่เพื่อนชวนให้บวช ซึ่งในตอนนั้นในยุคฟองสบู่แตกงานที่ทำอยู่ก็ไม่สู้ดีในตอนนั้นรู้สึกว่าต้องหาที่พึ่งทางใจซึ่งชาวพุทธเราก็ต้องนึกถึงพระพุทธศาสนาและในเรื่องของการสงบสติอารมณ์ในการช่วยให้ได้คิดอะไรได้มากขึ้น พอนานไป

รู้สึกว่าบวชแล้วว่าเราเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา ซึ่งเราศึกษาพระปริยัติแผนกธรรม จนได้นักธรรมเอกซึ่งใช้เวลาอยู่ 3 ปี จึงอยู่ต่อมาเรื่อย" พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"ได้รู้จักรุ่นพี่ที่บวชเป็นสามเณรมาฝึกงานที่โรงเรียนจึงเห็นและชอบซึ่งในตอนนั้นเส้นทางของเด็กๆต่างจังหวัดนั้นไม่มีอะไรมากนอกจากการได้เล่นสนุกและอยู่กับเพื่อนๆ ดังนั้นท่านจึงตามรุ่นพี่มาบวชที่วัดศรีบุญเรือง ในกรุงเทพเลยตั้งแต่เด็กๆซึ่งพ่อแม่ก็ดีใจและไม่ว่าอะไร" พระจำนงค์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"อาตมาจบประถม6 มา ตอนแรกก็ไม่ได้คิดจะบวช เพราะไปสมัครเรียนที่อื่นไว้แล้ว แต่พอเห็นเพื่อนบวชก็เลยไปบวชตามเพื่อน" พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

4. บวชเพื่อรักษาประเพณีอันดีงามเอาไว้

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) (2543:61) กล่าวถึง การบวชเพื่อรักษาประเพณีอันดีงามเอาไว้ว่า ชาติไทยของเรานี้มีวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาอยู่มาก เมืองไทยเรานี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ดินแดนแห่งผ้ากาสาวพัสตร์" หรือ "เมืองพระ" การบวชถือว่าเป็นการรักษาประเพณีอันดีงาม เพราะฉะนั้นจึงนิยมบวชกัน ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

"ในตอนนั้นคิดว่าการบวชเป็นธรรมเนียมแต่โบราณของไทย ว่าลูกชายต้องบวชสักครั้งในชีวิต" พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

5. บวชเพราะชอบชีวิตพระสงฆ์

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) (2543: 63) กล่าวว่าการบวชเพราะต้องการความเจริญ และสงบอยู่ในชีวิตของพระสมณะเห็นว่าเป็นชีวิตที่สงบกว่าในทางโลกซึ่งวุ่นวายเดือดร้อนและสามารถบำเพ็ญประโยชน์ตนให้มีคุณค่าให้เกิดความสงบได้มาก ซึ่งหากผู้บวชปฏิบัติถูกทาง การบวชประเภทนี้ก็เพื่อความสงบสุขและความเจริญกาวหน้าในชีวิตในการสั่งสมคุณความดี ซึ่งมีเพียง 1 รูปที่บวชเพราะชอบชีวิตพระสงฆ์ และมองเห็นว่าตนเองเหมาะสมกับกับเพศบรรพชิต จึงตัดสินใจบวชและเรียนตลอดมาตั้งแต่ยังเด็ก ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“ตัดสินใจบวช เพราะในตอนนั้นรู้สึกว่าตัวเองชอบความสงบเยือกเย็นคิดว่าเราเป็นคนที่ไม่เหมือนใครรู้สึกว่าตัวเองเป็นพระไปครึ่งตัวแล้วคือชอบความสมถะเรียบง่าย คือทั้งคนรอบด้านมองและทั้งตัวท่านเอง และรู้สึกว่าเป็นมุมมองของชีวิตหนึ่งที่อยากทำ ซึ่งตอนนั้นพ่อแม่ก็ไม่ได้ห้ามอะไร ซึ่งเราก็ได้บวชเป็นดังที่ตั้งใจจากวันนั้นถึงวันนี้” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

เส้นทางการเดินทาง สาเหตุและเป้าหมายในการบวชนั้นแตกต่างกัน แต่เมื่อบวชเรียนแล้ว พระภิกษุสามเณรมีความต้องการใฝ่รู้ในการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างนั้นจะบวชที่ภูมิลำเนาเดิมของตนก่อน จึงย้ายวัดไปจำพรรษาอยู่ที่วัดอื่นๆ ทั้งนี้เนื่องจากนิสิตมีความต้องการที่จะเรียนหนังสือจึงขวนขวายหาความรู้ตามสถานที่ต่างๆ และทั้งนี้ยังได้รับคำแนะนำจากเพื่อน หรือจากการสอบถามไปเองตามแหล่งสถานศึกษาหรือสำนักเรียนต่างๆเท่าที่มีและรู้จัก รวมถึงมีญาติที่บวชพาไปฝากให้เรียน จึงย้ายไปอยู่วัดที่มีสถานที่ศึกษา หรือมีการสนับสนุนทางการศึกษาให้กับสำหรับพระเณรเรียนได้ในระดับที่สูงขึ้นไป ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างจึงมีช่วงเวลาในการเข้าศึกษาแตกต่างกัน ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

1. เมื่อบวชเรียนก็ได้ศึกษาทางธรรม เพียงทางเดียวโดยยังไม่ได้เข้าศึกษาในระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมสายสามัญ เพราะไม่มีผู้แนะนำอีกทั้งบางวัดก็ยังไม่มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมของสงฆ์ เพราะส่วนใหญ่โรงเรียนจะอยู่ในตัวเมืองมากกว่า ดังนั้นโอกาสที่จะได้เรียนจึงค่อนข้างจะช้ากว่าผู้ที่ได้เรียนในระบบการศึกษาของสงฆ์ที่มีความพร้อมมากกว่า ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ซึ่งตอนนั้นเราเรียนแต่บาลีอย่างเดียวและตอนที่อยู่ที่พัทลุงก็เรียนในระดับเบื้องต้น พอจบ ปธ. 4 เราอายุได้ 24 ปี และมาเรียน ปธ. 5-6 ก็ย้ายเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อมาเรียนเปรียญให้สูงขึ้น” พระมาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“พออายุครบ 20 ปีก็ได้อุปสมบทเป็นพระซึ่งก็บวชที่วัดสว่างภูมิดล ที่สกลนคร ที่แรกซึ่งมาบวชที่นี่เพราะโยมพ่อแนะนำมาเพราะท่านเคยบวชที่นี่รวมทั้งทราบข่าวจากวิทยุท้องถิ่น ซึ่งเราจะไม่แค่บวชแล้วอยู่เฉยซึ่งไม่ได้ประโยชน์อะไร แต่มีการเรียนและทำให้เราได้เรียนหนังสือคือเรียนนักธรรมด้วย และบาลีควบคู่ไปด้วย หลังจากนั้นก็ไปเรียนที่วัดป่าวิเวก อ. เมือง ตำบลคงมะไฟ จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นสำนักเรียนหนังสือธรรมและบาลี ซึ่งก็ถ้าทางโลกก็คือคล้ายๆกับโรงเรียน

เอกชน ซึ่งตอนนั้นก็เรียนซึ่งไม่เกี่ยวกับทางกับวิชาเรียนทางโลกเลยถึง 2 ปี จากนั้นก็ได้เข้าไปอยู่ในตัวจังหวัด คือวัดแจ้งแสงอรุณ สาเหตุที่มาเพราะวัดเดิมที่เราอยู่มานั้นเรียนบาลีเสร็จแล้วก็ย้ายไปเรียนเพิ่มเติมจากวัดเดิม เนื่องมาจากเจ้าอาวาสท่านชรามาก การสนับสนุนและส่งเสริมทางการเรียนก็เริ่มลดน้อยลง จึงตัดสินใจมาอยู่ที่วัดแจ้งแสงอรุณ ซึ่งอยู่ในตัวเมืองจังหวัดสกลนคร ต่อ ซึ่งในตอนนั้นก็เริ่มเรียนโรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียนที่วัดนี้ เพราะมีการเข้ามาเปิดศูนย์การศึกษาที่วัด ซึ่งในตอนนั้นเรียนจบนักธรรมชั้นเอก และได้เปรียญธรรม 5 ประโยคจนจบมัธยมศึกษาปีที่ 6” พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

2. ในขณะที่อีกกลุ่มได้มีโอกาสศึกษาทั้งสายสามัญ และสายนักธรรมบาลีไปพร้อมๆกัน โดยทั้งนี้เพราะนิสิตกลุ่มนี้ได้มีโอกาสรู้จักกับเพื่อนหรือรุ่นพี่ที่เข้ามาบวชและมาเรียนอยู่ก่อนแนะนำให้ อีกทั้งความพร้อมของแต่ละวัดที่สามารถให้การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณรได้ ซึ่งเท่ากับเป็นเส้นทางในการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพราะยิ่งเรียนยิ่งรู้จักเพื่อนมีสังคม มีรุ่นพี่ที่เป็นตัวอย่างที่สนใจในการศึกษามากขึ้น

“รู้สึกอยากเรียนอยากมีความรู้เพราะเป็นจากเพื่อนๆไปเรียนและก็รู้สึกเบื่อถ้าต้องอยู่เฉยๆ จึงตัดสินใจไปเข้าสำนักเรียนพรรษาแรกที่จังหวัดขอนแก่น ที่วัดเทพสุรนาราม และก็ย้ายไปที่อำเภอนำพอง วัดชัยศรี เพื่อไปศึกษาโรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียน และก็เรียนนักธรรมประโยค 1-2 และ3 ได้สองปีก็จบและก็ย้ายมาเรียนที่หนองคาย และมาเรียนและสอบป.ธ. 4 ซึ่งในช่วงนั้นเราก็เรียนจบ กศนม.6 แล้วเราก็ได้เข้าศึกษาวิทยาเขตหนองคาย ในระดับปริญญาตรี”พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ความรู้สึกในการเรียนที่นี่และในตอนนั้นก่อนเข้าเรียนเราไม่รู้รายละเอียดการเรียนเลยแต่พอได้เข้าไปสัมผัส จึงรู้การที่ได้บวชและเรียนนั้นไม่ได้ทำให้เราเสียเวลาเลยเพราะการเรียนที่นี่นั้นไม่ต่างจากข้างนอก ถ้าจะมีปัญหาก็เรื่องของการปรับตัวในการอยู่ในสมณเพศเท่านั้นซึ่งก็ลำบากหน่อยแต่เราก็อยู่ได้” พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

จากเส้นทางการศึกษาทั้ง 2 กลุ่ม เหตุผลที่สำคัญคือมีต้องการในการศึกษาเล่าเรียนเพื่อเพิ่มความรู้ความสามารถ ซึ่งการศึกษาของพระสงฆ์จะมีความรู้แต่พระพุทธศาสนาด้านเดียวย่อมไม่เพียงพอ จำเป็นต้องมีความรู้สาขาอื่นๆประกอบเป็นอันมากอีกด้วย ซึ่งในกรุงเทพมหานครนั้นถือเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาเป็นแหล่งรวบรวมวิชาความรู้ และการค้นหาข้อมูลรวมถึงความ

สะดวกสบายในการเดินทาง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงเลือกเดินทางมาพักอยู่ที่วัดในกรุงเทพและจังหวัดใกล้เคียง

การศึกษาและใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นสถาบันทางเลือกเพื่อให้บุคคลที่อยู่ในรูปแบบของพระสงฆ์ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนโดยผู้วิจัยได้สังเกตสภาพแวดล้อมและที่ตั้งของมหาวิทยาลัยแล้วนั้นมีสภาพที่ตั้งและสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย ดังนี้

ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตั้งอยู่ที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษดิ์ ตั้งอยู่ริมสนามหลวง ถนนพระธาตุ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ซึ่งอยู่ในแหล่งความเจริญและอยู่ในตัวเมืองกรุงเทพมหานคร มีสถานที่สำคัญมากมาย ไม่ว่าจะเป็นวัดพระแก้ว ศาลหลักเมือง มหาวิทยาศิลปากร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสนามหลวง และหน่วยงานราชการที่สำคัญต่างๆ ส่วนโดยรอบรั้วมหาวิทยาลัยนั้น ติดอยู่กับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีกทั้งยังเป็นแหล่งธุรกิจการค้าขาย อาทิเช่น ร้านเช่าพระ ร้านขายอาหาร รวมทั้งการเดินทางที่ไปมาสะดวกทั้งทางบกและและทางน้ำ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยอยู่ในศูนย์กลางของความเจริญ ตลอดจนความสะดวกในการศึกษาหาความรู้ จึงเรียกได้ว่าเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่ครบครัน

ด้านสภาพแวดล้อมภายใน นอกจากในส่วนของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ แล้วได้แยกที่ทำการมหาวิทยาลัยชื่ออาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยตึกอาคารเรียนจะเป็นลักษณะสร้างด้วยอิฐและรูปแบบถาวร อาคารมีลักษณะเป็นแนวยาวซึ่งประกอบไปด้วยห้องเรียนต่างๆ และที่ทำการของสำนักงานมหาวิทยาลัย เช่น ห้องทะเบียนและวัดผล ห้องประชาสัมพันธ์ ที่ทำการคณบดี ห้องสมุดและห้องคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับที่ทำการของมหาวิทยาลัยทั่วๆไปส่วนหอสมุดกลางเป็นอาคารชั้นเดียวอยู่ด้านทางเข้า ถนนมหาราช ซึ่งจะมีลักษณะค่อนข้างทึบและเก่า โดยมีเจ้าหน้าที่คอยดูแลในการแนะนำและสืบค้นข้อมูลรวมถึงมีคอมพิวเตอร์ให้ใช้บริการอยู่ประมาณ15 เครื่อง เยื้องไปด้านตรงข้ามจะมีโรงพิมพ์ของมหาวิทยาลัย ซึ่งทั้งนี้ที่วัดมหาธาตุปัจจุบันเป็นที่ทำการเรียนการสอนของคณะพุทธศาสตร์เพียงคณะเดียว

เนื่องมาจากการขยายตัวและได้รับความนิยมมากขึ้นจึงได้ขยายห้องเรียนในส่วนกลางไปที่วัดศรีสุดาราม เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร วัดศรีสุดาราม ซึ่งประกอบด้วย คณะครุศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ซึ่งอาคารเรียนสร้างเป็นอาคารด้วยอิฐแบบถาวรที่เป็นอาคารเดินเชื่อมถึงกันทั้ง4 ชั้น มีโรงอาหารไว้สำหรับนั่งพักและฉันอาหาร มีห้องสมุดติดเครื่องปรับอากาศและสำนักงานคณบดีอยู่ชั้นล่าง ส่วนคณะครุศาสตร์จะแยกไปอีกฟากของถนน ซึ่งมีที่ทำการอยู่ชั้นล่างเช่นกัน

การตัดสินใจเข้าศึกษา การที่พระสงฆ์เข้ามาศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ตนเองเป็นผู้ตัดสินใจมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีเพื่อนและรุ่นพี่ที่บวช รวมถึงญาติผู้ใหญ่ที่บวชเป็นเวลานานได้แนะนำในการศึกษาต่อ ซึ่งทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่ายังมีปัจจัยอื่นที่สำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษา คือ ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก โดยทั้งนี้นิสิตใช้เหตุผลหลายๆด้านในการตัดสินใจเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ดังนี้

ในด้านปัจจัยที่มีผลต่อการการตัดสินใจเข้าศึกษา พบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก้ ในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการศึกษา คุณสมบัติส่วนตัวของผู้เรียน ลดภาระครอบครัว อายุ ดังเหตุผลของกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ได้รับการแนะนำจากญาติผู้ใหญ่ที่บวชมานานกว่า20พรรษาว่าถ้าเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ค่าใช้จ่ายจะน้อยกว่าทางโลกทั้งค่าที่พัก รายจ่ายประจำวัน และค่าเทอมถูกกว่าท่านจึงจึงบวชและเข้าศึกษาต่อทันทีที่จบมัธยมปลาย” พระสมคิด (สัมภาษณ์, 2550)

“ค่าใช้จ่ายก็ถูก และเราก็สามารถจะเรียนจบได้เหมือนกับมหาวิทยาลัยอื่นซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงมากและเราก็ไม่มีโอกาสได้เรียน” พระการุณ (สัมภาษณ์, 2550)

“การตัดสินใจเข้าศึกษาที่นี่เพราะค่าเทอมเรียนปริญญาตรีราคาถูก และได้เข้ามาเรียนเพราะมีการเปิดโอกาสทางการศึกษาของสงฆ์ และยิ่งเราเป็นผู้สอนยิ่งต้องมีการศึกษาและความรู้ต้องมากขึ้นด้วย โดยพื้นฐานของความเป็นสงฆ์ของเรา พอเราเข้ามาปุ๊บ การศึกษาที่นี่น่าจะใกล้ตัวเรามากที่สุด รวมทั้งเพื่อสงฆ์ด้วยกันการวางตัวก็ง่าย และคิดว่าเหมาะสมกับเราแล้วคิดว่าเปิดโอกาสให้กับสงฆ์โดยตรงและเป็นของเราและสามารถเข้าได้สะดวก ไม่ใช่สถาบันเรียนที่อื่นไม่สะดวกแต่ในเรื่องของการเป็นสมณะเหมือนกันจึงเป็นจุดสำคัญที่เลือกเรียน” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“หลังจากจบมัธยมศึกษาตอนปลายก็ตัดสินใจศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ที่นี่เพราะคิดว่าถ้าไปเรียนต่อข้างนอกต้องเพิ่มภาระให้พ่อแม่ ถ้าเราบวชต่อเราก็น่าจะได้มีโอกาสได้เรียน และที่นี่เราก็มีเพื่อนที่เลือกเรียนมหาวิทยาลัยที่นี่กันทั้งนั้น” พระสุริยา (สัมภาษณ์, 2550)

“อยากเรียนต่อปริญญาตรี อยากศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และคิดว่าเหมาะสมกับสถานภาพที่เราเป็นอยู่” พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้ยังพบว่ามีนิสิตที่ตัดสินใจศึกษามหาวิทยาลัยของภาครัฐอื่นๆคู่ขนานกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปด้วย จำนวน 2 รูป ทั้งนี้เพราะต้องการความรู้และแง่มุมของวิธีการเรียนที่หลากหลาย และฐานะในครอบครัวมีความสามารถพอที่จะส่งเสียค่าใช้จ่ายในการเรียนให้กับกลุ่มตัวอย่างได้

ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่ามีนิสิตที่ตัดสินใจศึกษามหาวิทยาลัยของภาครัฐอื่นๆคู่ขนานกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปด้วย จำนวน 2 รูป ทั้งนี้เพราะต้องการความรู้ที่หลากหลาย มีแง่มุมที่หลากหลาย รวมทั้งส่วนสำคัญครอบครัวมีฐานะความสามารถพอที่จะส่งเสียค่าเทอมในการเรียนได้

“ซึ่งที่เลือกศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์และมหาวิทยาลัยทางโลกไปด้วยเพราะว่าเราอยากดูข้างนอกบ้างว่าต่างกันและที่เราเลือกศึกษาที่มหาวิทยาสงฆ์ที่นี่เพราะก็เรียนตามรุ่นพี่ถ้าไปศึกษาที่ไหนกันบ้างก็จะตามไปเรียนด้วยซึ่งในตอนนั้นก็มีเราไปเรียนคนเดียวที่เรียนด้านนอกด้วย ส่วนเพื่อนก็เรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กันหมดซึ่งเรามีความคิดว่าโดยส่วนใหญ่การศึกษาทางสงฆ์จะเน้นไปทางพุทธศาสนามากกว่าส่วนทางโลกทำให้พบว่าจะเน้นระบบไปทางธุรกิจ และที่สำคัญมีระบบการศึกษาแบบสาขาเฉพาะ” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ในด้านปัจจัยภายนอก ได้แก่ การมองเห็นตัวอย่างที่ดีจากรุ่นพี่ และการยอมรับของสังคม ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“พอดีมีรุ่นพี่ที่มาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นพระนิสิตไปฝึกสอนในโรงเรียน เป็นแรงบันดาลใจ เพราะท่านเป็นพระที่เก่ง มีศักยภาพและได้ทำประโยชน์ให้กับชุมชน ก็เลยลองดู” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ไปสมัครเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับคำแนะนำมากเพื่อนรุ่นพี่ที่มาฝึกสอนที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดแล้วเล่าถึงประสบการณ์ที่ได้ให้เราฟัง เช่น เวลานั่งรถเป็นอย่างไร สังคมในนั้นเป็นยังไง มุมมองของคนภายนอกที่มองเราซึ่งมีทั้งดีละไม่ดี ท่านจึงตัดสินใจเลือกเรียนที่นี้ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ เอกบริหารรัฐกิจ เพื่อหาประสบการณ์ให้ตนเองรวมทั้งคิดว่าการจบการศึกษาจากที่นี่ไปก็ไม่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆ ” พระจำนงค์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

การที่นิสิตตัดสินใจเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังนั้นจึงมีเป้าหมายในการเรียนและการศึกษาที่แตกต่างกันไป โดยมีเหตุผล คือ เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนามากกว่าเป้าหมายทั้งในทางโลกและทางธรรม

1. เป้าหมายเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา คือ การนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานำไปเผยแผ่และทำประโยชน์ให้กับสังคม โดยการนำความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และเกิดการยอมรับมากขึ้นในพระพุทธศาสนามากขึ้น ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เพื่อเข้ามาศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยเพราะในตอนนั้นเราต้องเทศน์ต้องสอนคนและคนที่จบสูงๆเป็นดอกเตอร์ไม่สนใจฟังเรา ดังนั้นเราคิดว่าเราต้องยกระดับพื้นฐานของพระให้คนสนใจ ให้มีแก่นสารแก่ผู้ฟังมากที่สุดถ้าเราไม่ศึกษาเราก็จะไม่ทราบอะไรเพราะหลังจากเราได้เรียนรู้มาจากการได้เป็นเจ้าอาวาสแล้วการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด” พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ในตอนนั้นคิดว่าอยากเรียนต่อระดับปริญญาตรี ซึ่งในตอนนั้นเราต้องเรียนนักธรรมอยู่ที่วัดถึง3-4 ก็ไม่เรียนสายการศึกษาทางนี้เพราะกลัวว่าถ้าจับปลาสองมือแล้วจะไม่ไหวและที่สำคัญถ้าจะเข้าศึกษาปริญญาตรีต้องได้นักธรรมเอกเสียก่อนซึ่งในตอนนั้นจากการที่เราได้อยู่ที่วัดได้มีโอกาสสอนเด็กที่ด้อยโอกาส เด็กที่ขาดการศึกษา จึงเป็นแรงให้อยากเรียนเพื่อนำไปพัฒนาวัดและสอนหนังสือในโรงเรียน ซึ่งตั้งใจจะเลือกเรียนเกี่ยวกับจริยธรรม” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เพื่อจะทำตัวให้เป็นประโยชน์กับสังคม ต้องการเป็นครูสอน และไม่คิดจะสึกออกไป ซึ่งในตอนนั้นเราก็เลือกเรียนคณะพุทธศาสตร์ โดยตั้งใจจะเลือกเรียนสาขาวิชาปรัชญา” พระการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เป้าหมายในเข้าศึกษา เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนา เพราะคนเรียนน้อยมากแล้ว” พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

2. เป้าหมายในสังคมสงฆ์ และสังคมของคฤหัสถ์ ไปพร้อม ๆกันทั้งนี้มีความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี คือต้องการมีความรู้ มีสติปัญญาที่ดี รวมทั้งเพื่ออนาคตในวันข้างหน้า ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบใดยังสามารถมีความรู้ติดตัวไปในการประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ดังคำพูดของท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยท่านกล่าวว่า “อยู่ก็เป็นศรีของศาสนา ออกไปก็ไม่เป็นอนาถาของสังคม” และบางส่วนเรียนเพราะต้องการเป็นครู ดังนั้นจึงเลือกเรียนทางนี้และได้ใช้วิชาชีพนี้ในสมณเพศหรือทางฆราวาสก็ได้ ดังกลุ่มที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เป้าหมายก่อนเรียน ต้องการมีความรู้และอนาคตข้างหน้า เมื่อสึกไปก็มีความรู้ไปประกอบการงานได้ ถ้าอยู่ในสมณเพศก็สามารถนำไปใช้เทศน์ก็ได้” พระมหาสุนัน (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เป้าหมายก่อนเข้าศึกษา ก็เพื่อให้มีความรู้เท่าทัน และเลือกศึกษาครุศาสตร์เพื่อนำไปสอนและไม่ว่าเราอยู่ในผ้าเหลืองหรือสึกไป เราก็มีความเป็นครูติดตัวไป” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เป้าหมายในการเข้าศึกษาต่อเพราะ อยากเป็นครูและรับราชการ เลยตั้งใจมาเรียนทางนี้ แต่โอกาสที่จะไปเรียนด้านนอกมีน้อยเนื่องจากค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังนั้นอย่างน้อยถ้าเรามาทางพระแล้วก็ยังได้เรียนทางครูและยังได้เป็นครูสอนอีกด้วย และเราก็มาทางนี้แล้วคือเป็นพระก็สะดวกในการเรียน และเป็นทางของเราคือเข้ากับที่เราอยู่ในเพศบรรพชิตด้วย” พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

เป้าหมายในการศึกษาของผู้ศึกษาเมื่อนิสิตเข้าศึกษาไปในระยะหนึ่ง นั้นมีเป้าหมายทั้งที่เปลี่ยนและไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยให้เหตุผลดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อได้มีโอกาสเข้าศึกษาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง บางส่วนก็มีความคาดหวังแตกต่างไปจากเดิม โดยมีเหตุผลที่สำคัญดังนี้

กลุ่มที่เป้าหมายเปลี่ยน ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุที่เกิดจากความรู้สึกส่วนตัว ต้องการที่จะลาสิกขาเพื่อไปประกอบอาชีพเมื่อเรียนจบจากที่ตั้งใจว่าต้องการเรียนให้มีความรู้ มีสติปัญญาที่ดีก่อน ในเรื่องของการเรียนให้เวลากับการสอนนักเรียน ทำให้ความสนใจหรือเวลาในด้านการเรียนเพิ่มเติมด้านศาสนาบางส่วนลดน้อยลง

“เป้าหมายขณะที่ศึกษาเปลี่ยนไปในเรื่องของการเรียนภาษาบาลีเริ่มอ่อนล้าไปมาสนใจการสอนเด็กมากกว่า ซึ่งเมื่อเราได้มาสอนเราต้องอยู่กับนักเรียน ซึ่งทำให้รู้สึกทุ่มเทมาทางนี้มากกว่า บางทีทำงานเราจะนั่งทำงานตรวจการบ้านเด็กให้เสร็จก่อนถึงจะกลับวัดก็มี ซึ่งในตอนนั้นก็เป็นครูพระสอนศีลธรรมที่โรงเรียนสวนกุหลาบ และโรงเรียนเทพศิรินทร์” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เปลี่ยนจากตรงที่ว่า ต้องมีความรู้สูง ถึงเป็นปราชญ์จนก็ยอม จิตใจเปลี่ยนอยากไปใช้ชีวิตภายนอกจึงเลือกเรียนสายที่ตลาดต้องการ อยากทำงานที่ใฝ่ฝัน คือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คือรู้ภาษา ชอบการเดินทาง ก็เลยสนใจมาทางนี้ และถ้าเราทำได้อย่างที่หวังก็ถือเป็นยอดคน ได้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์” พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้เป้าหมายเปลี่ยนเนื่องจาก สภาพแวดล้อม เกี่ยวกับด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัยในแง่บวก คือทำให้มีทัศนคติที่กว้างขึ้น รู้จักการเข้าสังคมมากขึ้น

“เป้าหมายขณะที่ศึกษาเปลี่ยนไปเยอะสังคมกว้างขึ้น เจอเพื่อน อาจารย์” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

บางส่วนมีเป้าหมายที่เปลี่ยนไปเพราะเกิดเมื่อเรียนแล้วมีความรู้สึกว่าวิชาตนได้รับหรือต้องการเรียนยังไม่เพียงพอ และไม่เป็นไปตามที่ตนเองคาดหวังไว้

“เปลี่ยนไป การเรียนการสอนไม่ค่อยตรงกับหลักสูตรที่เราอยากเรียน ทำให้เราไม่ค่อยพอใจเท่าไร” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

สำหรับกลุ่มที่ไม่เปลี่ยนแปลงเป้าหมายไปจากเดิม ส่วนใหญ่มีความสนใจและมีความต้องการเรียนรู้ให้สูงขึ้นไป อีกทั้งยังคาดหวังในการประกอบอาชีพของตนไว้ในอนาคตอีกด้วย

“รู้สึกว่าต้องการมีความรู้ให้มากยิ่งขึ้นไปอีก**”** พระสมคิด (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เป้าหมายขณะที่เข้าศึกษาไม่เปลี่ยน ถ้ามีการศึกษาอนาคตก็จะดีขึ้น” พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เป้าหมายขณะที่ได้ศึกษา ไม่เปลี่ยน สิ่งที่ได้ศึกษานำมาใช้ในการเผยแผ่ และได้รู้จักเพื่อนฝูงและได้อยู่อีกสังคมหนึ่งแบบมหาวิทยาลัย เพราะในชีวิตที่บวชไม่ได้อยู่แบบนั้นเรียนแต่บาลี มันก็เบื่อ ก็เลยมาหาเพื่อนฝูง เพื่อให้ผ่อนคลาย” พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เป้าหมายขณะระหว่างที่เรียน เป้าหมายไม่เปลี่ยนไปจากตอนแรกและรู้สึกอยากจะต่อยอดในสายการบริหารทั้งรัฐและเอกชน ซึ่งทั้งนี้น่าจะเป็นประโยชน์ทั้งในองค์กรคณะสงฆ์และการทำงานทางโลก” พระจำนงค์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ซึ่งการจัดการศึกษาในรูปแบบของมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งมีวิชาการเรียนทั่วไปซึ่งมีการจัดวิชาเรียนให้ทันต่อปัจจุบัน ประกอบด้วย ทั้งนี้เพื่อทำความรู้จักมนุษย์ ในสมัยปัจจุบัน เรียนรู้ความเป็นอยู่ ความรู้สึก และสติปัญญาของเขา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับตนเอง ในการเข้าใจธรรม และในการเข้าไปสัมพันธ์กับชาวโลกอย่างได้ผล

คณะและสาขาที่เลือกเรียน ซึ่งผู้วิจัยพยายามสัมภาษณ์กับนิสิตทุกคณะเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์และชัดเจนมากขึ้น ซึ่งทั้งนี้มีทั้งหมด 4 คณะ ได้แก่ คณะพุทธศาสตร์

สาขา ปรัชญา จำนวน 1 รูป คณะครุศาสตร์ มีสาขา การบริหารการศึกษา และสังคมศึกษา จำนวน 5 รูป คณะมนุษยศาสตร์ สาขาภาษาอังกฤษ จำนวน 4 รูป คณะ สังคมศาสตร์ บริหารรัฐกิจ การบริหารการเมืองการปกครอง 5 รูป

ทั้งนี้นิสิตมีความสนใจสาขาที่แตกต่างกันไปตามความชอบความถนัดของตนเอง และมองเห็นถึงความจำเป็นต่อไปในอนาคต ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เลือกศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ผสมกันกับทุกศาสตร์ได้ สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนและเป็นภาษาสากลที่จำเป็นต่อไปในอนาคต” พระมหาสมบูรณ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เลือกเรียนสาขารัฐศาสตร์การเมืองการปกครอง เพราะมีความชอบเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจากการดูข่าวและติดตามข่าวสารบ้านเมืองอยู่แล้ว และคิดว่าเป็นวิชาที่น่าจะง่ายสุดแล้ว ” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เลือกวิชาเอกสังคมและมานุษยวิทยาเพราะแต่ก่อนมีผู้มาแนะแนวเกี่ยวกับสังคม และมีงานวิจัยเข้าพื้นที่ และได้พบปะผู้คน” พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้จากการศึกษาผู้วิจัยจึงมีความสนใจสอบถามต่อไปถึงสาเหตุที่ไม่เข้าศึกษาในสาขาพุทธศาสตร์ ซึ่งบางรูปศึกษาทางพุทธศาสตร์แล้วเปลี่ยนสาขาเรียน ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เลือกเรียนสาขาเศรษฐศาสตร์เพราะให้เลือกสาขาตอนปี 3 ซึ่งตนเองชอบการคำนวณ ชอบคณิตศาสตร์และใช้สมอง และที่ไม่เลือกเรียนสาขาพุธศาสตร์เพราะคิดว่าเราเรียนมาแล้ว เราอ่านหนังสือพระพุทธศาสนาก็น่าจะรู้อยู่แล้ว” พระสุริยา (สัมภาษณ์, 2550)

“สาขาที่เรียน ที่แรกเรียนปี 1 เป็นเอกศาสนา พอได้เรียนบางครั้งก็ได้คิดเปลี่ยนตอนปี 3 เป็นมนุษย์อังกฤษ เพราะคิดว่าภาษาอังกฤษ คือนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น เพราะคิดว่าอนาคตก็เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ และถ้ามีโอกาสก็อยากไปเรียนต่างประเทศ แต่พอได้เรียนก็ยังไม่ได้เต็มร้อย ต้องหาความรู้วิชาเพิ่มเติมด้วยตนเอง” พระมหาสุนัน (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ในการศึกษาแต่ละคนก็มีเป้าหมายที่แตกต่างกันไป ซึ่งในการเข้าศึกษาแล้วก็มีความจำเป็นต้องมีค่าใช้จ่ายเพื่อการศึกษาของตนทั้งค่าเทอม อุปกรณ์การเรียนและค่าเดินทาง เป็น ซึ่งทำให้มีความสนใจว่าผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินนั้นมาจากทางไหนและจากบุคคลใดบ้าง

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 295 รูป ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาส่วนใหญ่ มาจาก ตัวท่านเอง ร้อยละ42.4 รองลง เงินที่ได้จากการทำบุญทั่วไป ร้อยละ 25.1 ส่วนน้อยที่สุดมาจากทุนการศึกษา ร้อยละ2.0 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงจำนวน ร้อยละผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา

(n = 295)

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
บิดา/มารดา	68	23.1
ญาติ	7	2.4
ตนเอง	127	43.1
ผู้อุปถัมภ์อื่น	13	4.4
ทุนการศึกษา	6	2.0
เงินที่ได้จากการทำบุญทั่วไป	74	25.1

จากการสัมภาษณ์นิสิตไม่มีผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษามาจากตนเองเป็นหลัก ซึ่งนิสิตกลุ่มนี้ได้มีกิจกรรมพิเศษ คือการเป็นครูสอนหนังสือศีลธรรมทั้งในวัด และในโรงเรียนต่าง และได้ถวายปัจจัยให้ประมาณ 2,000-3,000 บาทหรือแล้วแต่ทางโรงเรียนจะถวายให้ รวมทั้งการบิณฑบาตจากญาติโยมที่ถวายให้เป็นประจำทุกวัน รวมถึงงานกิจนิมนต์ต่างๆ ซึ่งก็เพียงพอกับค่าใช้จ่ายในการเรียน และบางส่วนยังสามารถที่จะเก็บไว้ให้กับพ่อและแม่ที่ต่างจังหวัดได้อีกด้วย ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในมหาวิทยาลัยรวมทั้งค่ากินอยู่ส่วนใหญ่มาจากของตนเอง คือได้รับจากการบิณฑบาตและเก็บปัจจัยที่ได้ใน วันสำคัญพิเศษ และได้รับจากการสอนหนังสือจึงมีนิตยภัต 2,000 บาทต่อเดือน ซึ่งได้รับจากโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งบางครั้งก็ได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับงบของโรงเรียนด้วย” พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ส่วนใหญ่ได้จากการบรรยายการสอนในโรงเรียนเขาก็มีค่าน้ำร้อนน้ำชาให้เดือนละ 2000 บาท และจากกิจนิมนต์ต่างๆเราก็จะเก็บไว้ และไม่มีใครดูแลพ่อแม่เราก็

ไม่ได้รบกวนเลย ในเรื่องของโยมอุปัฏฐากก็ไม่มีเราไม่ได้หวังอะไร ถ้าบุญมีเราก็จะไม่ปฏิเสธ ” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ค่าใช้จ่ายในการศึกษา จากที่สอนหนังสือที่วัดเจ้าอาวาสก็จะมีเงินส่วนนี้ใครคือเหมือนเป็นเงินเดือน ซึ่งเป็นการจัดการของทางวัดเองไม่ได้เกี่ยวกับการศึกษาด้านนอก ซึ่งก็จะมีการถวายค่าใช้จ่ายเดือนละ 3000 บาทและรวมกับการสอนหนังสือที่โรงเรียนพาณิชย์ ซึ่งเราเป็นครูพระสอนศีลธรรมที่ทางกระทรวงวัฒนธรรมจัดโครงการ ซึ่งปัจจุบันเป็นของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเราได้ผ่านการอบรมครูพระ และเราต้องมีโรงเรียนทาสอนซึ่งอยู่นอกเหนือการสังกัดในกรุงเทพ ซึ่งอาจจะเป็นโรงเรียนพาณิชย์อาชีวะทั้งหลายซึ่งจะมีค่านิตยภัตให้พระเดือนละ 2000บาท และก็มีญาติโยมนิมนไปบ้างแต่ก็ไม่ค่อยมากนักซึ่งจะเป็นทำบุญขึ้นบ้านใหม่ จะมีสักอาทิตย์ละครั้งซึ่งก็ได้รับปัจจัยประมาณ 200 บาท รวมทั้งการบิณฑบาตซึ่งเป็นกิจที่เราต้องทำทุกวันอยู่แล้ว แต่เราไม่ได้มีญาติโยมอุปถัมภ์” พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

นอกจากที่มาของค่าใช้จ่ายของนิสิตได้รับจากการเป็นครูสอนหนังสือ จาการบิณฑบาตและงานกิจนิมนต์ ในวันสำคัญต่างๆแล้ว ส่วนหนึ่งยังมีมาญาติโยมที่บอกกล่าวไว้ว่าขาดเหลืออะไรให้บอกหรือเรียกว่า โยมอุปัฏฐากนั้น ได้มีส่วนช่วยเหลือในการศึกษาให้กับพระเณรโดยทั้งนี้เนื่องจากมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและศรัทธาในตัวของพระสงฆ์ที่เรียนหนังสือจึงให้ทุนและสนับสนุนในการเรียน ซึ่งจากการสัมภาษณ์นั้นจะพบว่า ผู้อุปถัมภ์นั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงสูงอายุโดยรู้จักกับกลุ่มตัวอย่างมาตั้งแต่เป็นเณรและรู้ว่าชอบเรียนหนังสือ บ้างก็รู้จักและศรัทธาจากพระอาจารย์ที่นิสิตเคารพนับถือ ครอบครัวนั้นก็ได้ให้การสนับสนุนการศึกษากับนิสิตไปด้วย ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ค่าใช้จ่ายในมหาวิทยาลัยน้อย รวมทั้งสมณเพศก็มีค่าใช้จ่ายน้อยอยู่แล้วเรียกได้ว่ารบกวนญาติโยมส่งให้เรียน และรับบาตรทุกวันเสาร์และสิ้นเดือนก็จะถวายค่าน้ำค่าไฟ ให้เดือนละ 500 บาท ซึ่งเป็นญาติโยมตระกูลใหญ่ในบางกะปิ ซึ่งคอยดูแลพระเณรที่วัดอยู่แล้ว เรียกว่าเคยร่วมสร้างวัดที่นี่มาก่อน ญาติพี่น้องทุกคนเขาคอยอุปถัมภ์และส่วนใหญ่สนับสนุนทางการศึกษาให้พระเณรเรียนหนังสือ ซึ่งถ้าใครไม่เรียนก็ไม่ได้อยู่ ซึ่งทุนการศึกษาจากทางอื่นๆก็ไม่มี” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ในเรื่องของทุนเรียนก็ไม่ได้ลำบากหรือเดือดร้อนอะไร จากญาติโยมที่บิณฑบาตเป็นประจำถวายให้เราเป็นเทอมตั้งแต่เป็นเณร เป็นคุณยายอยู่ในหมู่บ้านสินธร รู้จักมา 10-12 ปีแล้วเพราะท่านบอกวาขาดเหลืออะไรให้บอกท่าน ก็จะช่วยเหลือ 1,000-3,000 บาท ที่เหลือก็จะมาจากพี่ชายหามาให้” พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ส่วนผู้สนับสนุนทางการเงินที่น้อยที่สุด มาจากจากพ่อแม่ พี่น้อง และจากทุนการศึกษาอื่นๆ ซึ่งทั้งนี้จากการการศึกษาข้อมูลภูมิหลังครอบครัวพบว่านิสิตกลุ่มนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวอยู่ในระดับปานกลางสามารถส่งบุตรหลานได้เช่นในเรื่องของค่าเทอม และส่วนที่ขาดเหลือและจำเป็นจริงๆ รวมทั้งมีพี่ที่ทำงานแล้วคอยดูแลเมื่อขาดเหลือ ส่วนทุนการศึกษา จะเป็นทุนเกี่ยวกับการเรียนบาลี และทางวัดถวายให้เป็นกำลังใจในการเรียน

การใช้เวลาว่างของนิสิตจากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 295 รูป พบว่าในภาพรวมนิสิตมีการใช้เวลาว่างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามีการสนทนากับพระสงฆ์และ อ่านหนังสือธรรมะมีอัตราส่วนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 และ 2.56 รองลงมา คือการอ่านหนังสือพิมพ์และดูโทรทัศน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 และ 2.48 และส่วนอ่านวารสารพระพุทธศาสนา นิสิตทำน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.41 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์จำแนกตาม การใช้เวลาว่างของพระนิสิต

(n = 295)

ข้อความ	ทุกวัน	4-6	1-3	ไม่เคย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับ
1. การอ่านหนังสือพิมพ์	154 (52.2)	136 (46.1)	3 (1.0)	2 (0.7)	2.49	.55	มาก
2. การอ่านวารสารทั่วไป	59 (20.0)	217 (73.6)	17 (5.8)	2 (0.7)	2.12	.51	มาก
3. การอ่านวารสารพระพุทธศาสนา	171 (56.6)	131 (43.4)	-	0 (0.0)	1.41	.53	ปานกลาง
4. อ่านหนังสือธรรมมะ	167 (56.6)	126 (42.7)	2 (.7)	-	2.56	.51	มาก

ตารางที่ 4 (ต่อ)

(n = 295)

ข้อความ	ทุกวัน	4-6	1-3	ไม่เคย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับ
6. ใช้อินเตอร์เน็ต	119	149	21	6	2.29	.68	มาก
	(40.3)	(50.5)	(7.1)	(2.0)			
7. ดูโทรทัศน์	148	142	3	2	2.48	.55	มาก
	(50.2)	(48.1)	(1.0)	(.7)			
8.ฟังวิทยุ	87	184	23	1	2.21	.58	มาก
	(29.5)	(62.4)	(7.8)	(0.3)			
9. ฟังการบรรยายธรรมมะ	101	185	8	1	2.30	.53	มาก
	(34.2)	(62.7)	(2.7)	(0.3)			
10. นั่งสมาธิ	104	187	3	1	2.33	.51	มาก
	(35.3)	(63.4)	(1.0)	(0.3)			
11. สนทนากับพระสงฆ์	184	101	6	4	2.57	.60	มาก
	(62.4)	(34.2)	(2.0)	(1.4)			
ค่าเฉลี่ยรวม					**2.29**	**.24**	**มาก**

จากการสัมภาษณ์พบว่าใช้เวลาว่างนอกเหนือจากการการทำภารกิจของทางวัดและเวลาว่างจากการเรียนและการทำกิจของทางวัดเรียบร้อยจะใช้เวลาในการอ่านหนังสือต่างๆ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ เช่น ข่าวการเมือง ข่าวการศึกษา เป็นต้น หนังสือเรียน เช่น ภาษาอังกฤษ รองลงมาการใช้อินเตอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล ทำรายงาน และความบันเทิงบ้าง การส่งอีเมล์ และการดูโทรทัศน์ ทั้งนี้บางรูปทำหลายๆอย่างพร้อมกันแล้วแต่เวลาและความสะดวกในตอนนั้น ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เวลาว่างส่วนใหญ่ จะอ่านหนังสือธรรมะ อ่านหนังสือทั่วไป นิตยสารบ้าง และบทความทั่วไป เช่น ประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปและจะใช้อินเตอร์ในเวลาหาข้อมูลทำรายงาน บทความต่างๆ ดูโทรทัศน์ประมาณถึง 3 ทุ่ม ฟังวิทยุเป็นบางที ส่วนธรรมะจะฟังทุกวันและจะนั่งสมาธิวันละ 1ชั่วโมง” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“จะชอบอ่านหนังสือพิมพ์มาก และก็ดูทีวี หนังสือเกี่ยวกับการเมืองชอบอ่านเพราะรู้สึกเข้มข้นดี อินเตอร์เน็ตใช้บ้างเวลาทำรายงาน ส่วนข่าวสารกับเพื่อนๆนิสิต จะไม่ค่อยได้คุยเพราะส่วนมากข่าวจะรู้พร้อมๆกัน” พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“การใช้เวลาว่าง จะอ่านหนังสือพิมพ์ดูทีวีเป็นประจำโดยเฉพาะข่าวหน้าการศึกษา อินเตอร์เน็ตใช้อาทิตย์ละ 2 ครั้ง ดูทีวี คุยกับเพื่อนๆพระสงฆ์บ้าง” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

กลุ่มตัวอย่างอีกส่วนหนึ่งพบว่า หลังจากว่างจากการทำกิจกรรมต่างๆ ก่อนนอนจะมีคุยโทรศัพท์บ้าง และมี 1 รูป พบว่า เมื่อมีเวลาว่างก็จะเขียนเพลง ซึ่งเคยได้รับรางวัล ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ก็จะดูหนังสือภาษาอังกฤษ และก็ดูทีวี ติดตามข่าวสารการเมือง วันเสาร์อาทิตย์ก็จะมีกิจนิมนต์เช่นงานบุญประเพณีทั่วไป ก่อนนอนก็จะต้องคุยโทรศัพท์กับใครก็ได้เพื่อผ่อนคลายบ้าง ซึ่งชีวิตในแต่ละวันค่อนข้างจะจำเจ จะไม่มีซิกแซกอะไรเหมือนกับชีวิตแบบโยมทั้งหลาย ซึ่งค่อนข้างจะตายตัว และเมื่อเวลาเราว่างนอกจากนั้นเราก็จะแต่งเพลงซึ่งก็ได้รางวัลประจำจังหวัด และเพลงก็ได้ลิขสิทธิ์อยู่ของค่ายอาร์เอส ซึ่งเป็นแนวเพลงสร้างสรรค์สังคม ซึ่งทั้งนี้ก็เคยแต่งเพลงมาร์ชโรงเรียนเมื่อตอนเรียนมัธยมต้นด้วย” พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์พระมหานทีได้กล่าวว่าชีวิตของพระย่อมแตกต่างจากฆราวาสอยู่แล้วชีวิตประจำวันจึงไม่มีอะไรมาก โดยส่วนการแต่งเพลงนั้นจะมีพระอยู่หลายรูปที่เขียนเพลงแต่ไม่ได้เปิดเผย ทั้งนี้เพราะอาจไม่เหมาะสมกับสถานภาพ ดังนั้นจึงขึ้นอยู่กับว่าสิ่งที่ทำมีความสร้างสันและเป็นประโยชน์ให้กับสังคมได้

สำหรับปัญหาของนิสิตเกี่ยวกับการเรียนในมหาวิทยาลัย จากการศึกษาข้อมูลเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 295 รูป พบว่านิสิตมีปัญหาและความกังวลใจในการศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เรื่อง ความสัมพันธ์กับเพื่อนนิสิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 รองลงมา บุคลิกภาพของท่านมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และ ความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 ส่วนปัญหาที่นิสิตมีความกังวลใจน้อยที่สุดคือผลการเรียน และค่าใช้จ่ายในการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.31และ 2.30 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ จำแนกตามปัญหาและความกังวลใจของพระนิสิต

(n = 295)

ข้อความ	ระดับความกังวลใจ				ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับ
	กังวลใจมาก	กังวลใจอยู่บ้าง	ไม่ค่อยกังวลใจ	ไม่กังวลใจเลย			
1. สุขภาพ	29 (9.8)	92 (31.2)	145 (49.2)	29 (9.8)	2.41	.79	ปานกลาง
2. ผลการเรียน	27 (9.2)	78 (26.4)	148 (50.2)	42 (14.2)	2.30	.82	ปานกลาง
3. เวลาสำหรับการศึกษาไม่พอ	48 (16.3)	71 (24.1)	135 (45.8)	41 (13.9)	2.42	.92	ปานกลาง
4. การเดินทาง	46 (15.6)	88 (29.8)	109 (36.9)	52 (17.6)	2.43	.95	ปานกลาง
5. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา	40 (13.6)	82 (27.8)	104 (35.3)	69 (23.4)	2.31	.97	ปานกลาง
6. ความสัมพันธ์กับเพื่อนนิสิต	121 (41.0)	96 (32.5)	56 (19.0)	22 (7.5)	3.07	.94	มาก
7. ความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ผู้ใหญ่	70 (23.7)	110 (37.3)	81 (27.5)	34 (11.5)	2.73	.95	ปานกลาง
8.บุคลิกภาพส่วนตัว	74 (25.1)	104 (35.3)	93 (31.5)	24 (8.1)	2.77	.91	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม					**2.55**	**.57**	**ปานกลาง**

จากการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความกังวลใจในการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของนิสิตมาจากปัญหาด้านการเรียนมากกว่าปัญหาส่วนตัว

ปัญหาและความกังวลใจในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของพระนิสิต คือมาจากปัญหาด้านการเรียน ซึ่งมาจากปัญหาส่วนตัวของผู้เรียน และในส่วนของมหาวิทยาลัย

1. ปัญหาด้านการเรียนที่มาจากในส่วนของตัวผู้เรียน

จากการสัมภาษณ์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียนในมหาวิทยาลัยของนิสิต ด้านปัญหาส่วนตัวของผู้เรียน คือ การแบ่งเวลาในการศึกษา ความรู้ที่ได้รับ ผลการเรียน(คะแนน) การยอมรับจากด้านนอก ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ในเรื่องระหว่างการเรียนตอนเย็นเวลาเรียนกับเวลาทำวัดตรงกันทำให้มีปัญหาต้องย้ายวัด เพราะบางวัดไม่ค่อยให้เรียนในมหาวิทยาลัย เพราะพระผู้ใหญ่ยังคิดแบบเดิมๆอยู่คิดว่ามาเรียนทางโลกแล้วอาจจะสึก ซึ่งในความจริงแล้วยังสามารถทำงานให้พระพุทธศาสนาได้มากมายและถ้าเรียนต่อในระดับสูงยังสามารถทำอะไรได้อีกเยอะ” พระสมคิด (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ส่วนมากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียน คือความรู้ไม่เป็นตามใจ” พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เรื่องของการศึกษา เรามีหน้ามีหน้าที่ในวัดด้วย และเวลาไปเรียนตรงกัน ต้องพยายามแก้ไข เช่น ดูแลการเงินและต้องตัดบัญชีและเราไม่ทราบตารางสอนว่าขาดได้กี่ครั้ง ซึ่งบางทีเวลาสอบก็ต้องขอเลื่อนเลย” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“1. เรื่องที่กังวลอยู่บ้าง ในตอนนั้นคือเรื่องของเวลาเรียนที่บางทีมีวันพระก็จะย้ายเวลาเรียนไปวันเสาร์เพราะเราเรียน 2 ที่ ก็เลยต้องสลับเวลาหยุดไปบ้าง

2. ส่วนในเรื่องผลการเรียนบางวิชาไม่ถนัดเรียนแล้วไม่เข้าใจ แก้ไขโดยการอ่านเยอะๆ แล้วมักจะตีโจทย์ให้แตกไม่ได้ ก็ถามเพื่อนๆ

3.เรื่องของเกรดเฉลี่ย เพราะตั้งใจจะให้ได้เกียรตินิยมก็พยามเรียนให้ได้เกรดดี” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ความกังวลใจในเรื่องของการยอมรับจากด้านนอก และขาดการแนะแนวในการที่จะศึกษาต่อหรือการทำงาน ส่วนใหญ่จะจะได้ข้อมูลจากพระเพื่อนเท่านั้น” พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

2. ปัญหาด้านการเรียนที่มาจากในส่วนของมหาวิทยาลัย พบว่ามีปัญหาในการดำเนินของทางมหาวิทยาลัย หลักสูตรการเรียนการสอน ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน บุคลากรทางการสอนมีน้อยและขาดความชำนาญเฉพาะ ข่าวสารในมหาวิทยาลัยล่าช้า ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์

"จะเป็นในเรื่องการออกเกรดช้าของทางมหาวิทยาลัย และบางที่งานที่ส่งหายไปก็ไม่มีผู้รับผิดชอบ" พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"การแบ่งเวลาเรียนตั้งแต่ปี 1 ปี 2 ในการค้นตนเองและการประเมินคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์กับมหาวิทยาลัยด้านนอกไม่คู่ขนานกัน เช่น ถ้าจะต่อปริญญาโทก็ไม่ค่อยมีเปิดรับนิสิตสงฆ์พระมหาจารุวัฒน์" (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"ความรู้สึกยังไม่เข้มข้นเรื่องการเรียน เพราะมาเลือกสาขาที่เรียนได้ตอนปี 3 ซึ่งควรจะเลือกได้ตั้งแต่ ปีที่1 ดีกว่า อุปกรณ์การเรียนน้อย และไม่ได้ออกนอกสถานที่เลย ทำให้ความสนใจเริ่มน้อยลง และถ้าเลือกคณะแล้วไม่สามารถย้ายแผนได้เลย" พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"เรื่องข่าวสารในมหาวิทยาลัยค่อนข้างล่าช้า น่าจะแจ้งก่อนล้วงหน้าสักอาทิตย์หนึ่ง ส่วนมากจะบอกเกือบวันสุดท้าย และในเรื่องที่ต้องปรับปรุงเรื่องเอกสารพอหายก็ไม่มีใครรับผิดชอบต้องให้ทำใหม่ และทำให้ต้องโดนหักคะแนน" พระการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งมีปัญหาที่มีความกังวลใจ คือ ปัญหาส่วนตัว ในเรื่องสุขภาพ การเดินทาง บุคลิกภาพของตนเอง เรื่องในครอบครัว ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

"สุขภาพ ไม่ค่อยดี เวลานั่งรถเมล์นานจะรู้สึกอ่อนเพลียมาก มีช่วงการปรับตัวมาก เพราะการจะเข้ามาศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นทางวัดที่ท่านอยู่ให้สอบนักธรรมก่อนถึงจะมาเรียนได้" พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"ส่วนมากเป็นเรื่องครอบครัว เพราะไม่มีหลัก มีแต่แม่คนเดียว รับเรื่องทุกอย่าง และการเรียนของน้องชายและวัยที่แตกต่างกัน น้องอายุ 18 เอง แต่ท่านอายุ 32 แล้วบางทีพูดอะไรต้องใจเย็นมากเพราะเขาจะยังไม่ค่อยเชื่อ แต่ด้วยสถานภาพความเป็นพระภิกษุ เขาก็จะฟังเราบ้าง" พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เรื่องการเดินทาง ซึ่งโดยสมณเพศนั้นจะลำบากคือเราจะนั่งเรือลงผ่านฟ้า และจะไปต่อรถเมล์สาย 79 และ 68 ซึ่งต้องรอจนรถว่าง หรือก็ไม่มีอีกวิธีคือนั่งแท็กซี่รวมกันไปหลายๆ คน บางครั้งก็ไปเรียนไม่ทันดังนั้นจึงต้องออกไปเรียนประมาณ 10.00 จะถึงประมาณ 12.00” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ปัญหาการเดินทาง ไกล กว่าจะลงเรือต้องออกจากวัดเร็วเพื่อให้ทัน รถติดก็เครียดกลัวไปเรียนไม่ทันบ้าง และบุคลิกภาพในเรื่องของการพูดเพราะเป็นคนพูดตรงอาจทำให้คนอื่นไม่พอใจได้” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

สำหรับความพอใจในการศึกษานิสิตมีความพอใจอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า มีความพอใจในด้านความรู้วิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 รองลงมาคือผลการเรียน (คะแนน) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 และมีความพอใจในการศึกษาน้อยที่สุดคือเกี่ยวกับความรู้วิชาภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.37 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงจำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์จำแนกตามความพอใจในการศึกษาของพระนิสิต

(n = 295)

ข้อความ	ระดับความพอใจ					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับ
	พอใจมาก	พอใจ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจมาก	ไม่แน่ใจ			
1. ผลการเรียน(คะแนน)	45 (15.3)	206 (69.8)	41 (13.9)	2 (0.7)	1 (0.3)	2.98	.59	มาก
2. ความรู้วิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา	79 (26.8)	177 (60.0)	35 (11.9)	3 (1.0)	1 (0.3)	3.11	.66	มาก
3. ความรู้วิชาสามัญทั่วไป	50 (16.9)	197 (66.8)	40 (13.6)	8 (2.7)	-	2.97	.64	มาก
4. ความรู้วิชาภาษาอังกฤษ	17 (5.8)	115 (39.0)	129 (43.7)	30 (10.2)	4 (1.4)	2.37	.79	ปานกลาง
5. ความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ปัญหาของพุทธศาสนา	48 (16.3)	163 (55.3)	66 (22.4)	17 (5.8)	1 (0.3)	2.81	.78	มาก

ตารางที่ 6 (ต่อ)

(n = 295)

ข้อความ	ระดับความพอใจ					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับ
	พอใจมาก	พอใจ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจมาก	ไม่แน่ใจ			
6. ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาสังคมไทย	45 (15.3)	146 (49.5)	70 (23.7)	27 (9.2)	7 (2.4)	2.66	.92	ปานกลาง
7. โอกาสศึกษาค้นคว้าความรู้โดยตนเอง	59 (20.0)	172 (58.3)	57 (19.3)	6 (2.0)	1 (0.3)	2.95	.71	มาก
8. โอกาสทำกิจกรรมช่วยเหลือสังคม เช่น การออกค่ายช่วยเหลือด้อยโอกาส	59 (20.0)	168 (56.9)	60 (20.3)	8 (2.7)	-	2.94	.71	มาก
9. โอกาสทำความรู้จักมีความสัมพันธ์กับนิสิตอื่นๆ	56 (19.0)	186 (63.1)	39 (13.2)	8 (2.7)	6 (2.0)	2.94	.78	มาก
10. โอกาสทำความรู้จักกับอาจารย์พระสงฆ์ผู้ใหญ่	44 (14.9)	163 (55.3)	64 (21.7)	12 (4.1)	12 (4.1)	2.72	.90	มาก
11. โอกาสทำความรู้จักกับอาจารย์ฆราวาส	48 (16.3)	184 (62.4)	50 (16.9)	6 (2.0)	7 (2.4)	2.88	.78	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม						**2.85**	**.45**	**มาก**

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างนิสิตได้แสดงความพึงพอใจในการศึกษาอยู่มากเช่นกัน ประกอบไปด้วย ความพอใจในด้านการเรียน และ ความพอใจด้านเพื่อน

ความพึงพอใจในศึกษาพบว่านิสิตกลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 รูป มีความพอใจในด้านการเรียนมากที่สุด ซึ่งเกี่ยวข้องกับส่วนตัวผู้เรียน และความพอใจในส่วนของมหาวิทยาลัย

1. ความพึงพอใจในด้านการเรียน ที่มาจากในส่วนตัวผู้เรียน คือ วิชาที่ได้ศึกษา ผลการเรียน (คะแนน) ทั้งนี้เนื่องจากวิชาที่ได้ศึกษาทำให้ได้ออกไปดูและปฏิบัติงานนอกสถานที่ ทำให้เรามี

ประสบการณ์ในการเรียนและนำมาประยุกต์ใช้สอนญาติโยมได้มากขึ้น บางส่วนเห็นว่าได้เรียนวิชาซึ่งเป็นวิชาคิดคำนวณ เช่นตรรกศาสตร์ ที่คนอื่นคิดว่าเรียนยากแต่สามารทำได้ และผลการเรียนเนื่องจากเมื่อเรียนแล้วมีความตั้งเรียนเป็นทุนเดิมแล้วเมื่อได้โอกาสเรียนจึงมีความตั้งใจพัฒนาผลการเรียนของตนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น จึงรู้สึกภูมิใจ ดังกลุ่มที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างดังนี้

“ความพอใจในการศึกษา ในด้านวิชาเรียนในวิชาที่เราไม่เคยรู้ ทำให้เรารู้จักการปฏิบัติธรรมะมีเรียนทั้ง 4 ปี ได้รู้หลักการบริหารคณะสงฆ์ การเผยแผ่ศาสนา และชอบตอนออกไปปฏิบัตินอกสถานที่การปฏิบัติหลักสมาธิ และนำมาสอนญาติโยมให้รู้วิธีการปฏิบัติได้ถูกต้อง”
พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ชอบวิชาที่เรียนโดยเฉพาะวิชาตรรกศาสตร์เป็นวิชาที่พระนิสิตทุกคนจะกลัว และเข้าใจยากซึ่งพอเราทำได้จะรู้สึกภูมิใจเวลาเรียนมากๆ” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“มีความพอใจในการศึกษา อย่างภาษาอังกฤษถึงจะยากหน่อยแต่เราก็ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือเราต้องพยายามใฝ่หาเอง รวมทั้งดูจากสื่อต่างๆ ซึ่งหมายความว่าวิชาเรียนส่วนใหญ่ของเราก็พอไปได้” พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ในเรื่องของผลการเรียนก็ได้ประมาณ 3.14 ซึ่งเราพัฒนาการเรียนขึ้นมาเรื่อยๆจาก 2.5 จนเป็น 3.14 นี่แหละ” พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ในส่วนความพอใจในการศึกษาในด้านการเรียนที่เกี่ยวกับมหาวิทยาลัย ซึ่งความพอใจในหาวิทยาลัยเป็นองค์ประกอบสำคัญต่อการศึกษาซึ่งได้แก่ ครูผู้สอน สถาบันการศึกษา สภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัย กิจกรรมของมหาวิทยาลัย ทำให้มีความพึงพอใจต่อการเรียนมากยิ่งขึ้น ดังกลุ่มตัวอย่าง ที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“1.พอใจในอาจารย์ที่มาสอน เพราะท่านให้ข้อคิดที่ดี
2. พอใจในความเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งผู้สถาปนามหาวิทยาลัยและ เรามีอธิการณ์ที่มองการณ์ไกล เช่น ที่จะย้ายมหาวิทยาสงฆ์ไปอยู่ อ. วังน้อยเพราะจำนวนนิสิตในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้น และท่านอธิการก็อยากให้เป็นศูนย์ของม.สงฆ์ให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นสูง และต้องการให้เมหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปด้วย” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ที่สำคัญเรามีความรู้สึกภูมิใจที่เรียนมหาวิทยาลัยที่นี่เพราะ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์อีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย และการได้รับการศึกษาชั้นสูงนั้นยังเป็นประโยชน์ในฐานะเราเป็นผู้เผยแผ่ในพระพุทธศาสนาอีกด้วย” พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ชอบกิจกรรมมหาวิทยาลัยตรงที่ทุกสิ้นปีมหาวิทยาลัยจะให้พระนิสิตได้ออกไปทำประโยชน์ คือเป็นลักษณะเหมือนค่ายอาสาแบบมหาวิทยาลัยอื่นๆ แต่ของเราจะจัดโครงการอบรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งนำเด็กที่ปิดเทอมและลูกหลานชาวบ้าน ซึ่งจะแบ่งงานตามความสามารถของพระนิสิตแต่ละรูปซึ่งจะจัดในช่วงเมษายนโดยใช้เวลา 1เดือนของทุกปี ซึ่งโครงการหนึ่งจะใช้งบประมาณประมาณ 1แสนบาท ซึ่งส่วนที่ไม่เพียงพอเราต้องหาเองซึ่งก็คือการประชาสัมพันธ์และนำสามเณรมาบิณฑบาตให้ได้เสบียงและญาติโยมที่มีศรัทธาเป็นเจ้าภาพและโอกาสทำกิจกรรมทำช่วยเหลือสังคม ดีใจมากที่ได้ช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสสังคม เพราะบางคนสมองดีแต่ขาดโอกาส ซึ่งเราได้เห็นและรับรู้สภาพเหมือนเราตอนเด็กๆซึ่งความเป็นอยู่ต่างกับคนในเมือง เด็กต่างจังหวัดบางคนที่หัวดี มีความสามารถพร้อมที่จะรับโอกาสถ้ามีคนหยิบยื่นมาให้ก็จะดี ซึ่งเราได้สัมผัสสิ่งที่เป็นจริงและเกิดขึ้นในสังคม ความสัมพันธ์กับอาจารย์ฆราวาสค่อนข้างดี เพราะอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นพระนิสิตรุ่นพี่ ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและมาเป็นอาจารย์สอน ซึ่งอาจารย์ที่มาสอนนั้นมาด้วยมีความศรัทธาเป็นพื้นอยู่แล้ว รายได้ที่ได้ก็ไม่ได้เยอะอะไร เพราะโยมที่มาสอนนั้นต้องการทำประโยชน์ให้กับสังคม รวมทั้งความอิ่มตัวในหน้าที่การงานของตนเองแล้ว” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ส่วนอาจารย์ฆราวาส จะมีโอกาสเยอะโดยเฉพาะใน 10 วัน ปฏิบัติเหมือนเข้าค่ายของแบบโยมเพียงแต่ต่างกันที่ปฏิบัติแบบพระ จะมีอาจารย์ประจำกลุ่ม เราจะได้รับรู้ และ ปัญหากับการวางตนถ้าเป็นอาจารย์ผู้หญิงก็ดีทุกคนรู้หน้าที่ ปฏิบัติตน” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้จากการสังเกตกลุ่มตัวอย่างมีสีหน้าที่ยิ้มแย้ม โดยเฉพาะเมื่ออธิบายถึงมหาวิทยาลัยสงฆ์และอาจารย์ที่เป็นผู้สอนที่ได้เปิดมุมมองที่ดีกับผู้เรียน ซึ่งมีความประทับใจและมีความรักในสถาบันอยู่ไม่น้อย

2. ความพึงพอใจในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับเพื่อน พบว่านิสิตจำนวน 3 รูป ให้เหตุผลว่าชอบความเป็นกันเองของเพื่อนทีเรียนด้วยกันซึ่งอยู่กันเหมือนพี่เหมือนน้อง ถึงแม้วัยจะแตกต่างแต่มีความเคารพต่อกันไม่แบ่งชนชั้นกัน

“ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนค่อนข้างดี เราชอบทำงานกลุ่มได้นำเสนองานทุกครั้งซึ่งเราจะเห็นความแตกต่างอย่างหนึ่งคือสังคมในมหาวิทยาลัยนั้นจะคละเคล้ากันหลายวัยตั้งแต่17-60 ปีด้วยซ้ำซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยด้านนอกรวม แต่เราก็จะให้ความเคารพกันตามอายุพรรษามากที่สุดซึ่งมีตั้งแต่สามเณรไปจนถึงพระระดับผู้ใหญ่ ซึ่งแต่ในเวลาเรียนนั้นจะเท่ากันเป็นกันเอง” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ชอบที่เพื่อนมีความเป็นกันเอง เหมือนพี่น้องกัน” พระมหาสมบูรณ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไข

โดยทั้งนี้นิสิตกลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข ที่เกี่ยวข้องมหาวิทยาลัยซึ่งได้แสดงความคิดที่หลากหลาย และแตกต่างกัน ได้แก่ในเรื่องของการจัดทุนการศึกษา วิธีการเรียนการสอน ระบบการประสานงาน บุคคลกรทางการศึกษา ความต่อเนื่องของหลักสูตร และอุปกรณ์การเรียนการสอน ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

1. ในเรื่องทุนการศึกษา พบว่าอยากให้มีความสนใจกับการสนับสนุนทุนในการศึกษาให้กับนิสิต เพราะนิสิตที่มีความรู้ความสามารถแต่ขาดโอกาสยังมีอีกมาก

“อยากให้มีทุนให้สำหรับพระนิสิต คิดว่าคนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนสาขาวิชาต่างๆ ได้ ”พระสมคิด (สัมภาษณ์, 2550)

“สถานะของพระควรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ความจริงการศึกษาของพระสงฆ์เสียเปรียบทางโลกเรื่องให้ทุนการศึกษาเพราะต้องพึ่งตนเองสูงและหาวัดอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล”พระมหานที (สัมภาษณ์, 2550)

2. ในเรื่องความต่อเนื่องของหลักสูตรการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย ซึ่งมีความต้องการให้มีการจัดการศึกษาแบบความต่อเนื่องเมื่อเรียนจบ 4 ปี สามารถที่จะเข้าศึกษาต่อได้เลย คือเป็นลักษณะแบบสากลนิยมแบบมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทั่วไป

"สำหรับการเรียนนั้น พระก็มีศักยภาพในการเรียนแต่การสอนนั้นเน้นกว้างเกินไปทฤษฎีเยอะการปฏิบัติยังน้อยและการเรียนมาหวังผลตอน2 ปีสุดท้าย เพราะลักษณะการเรียนการสอนในเรียนล่าช้าและได้รับความรู้ในสาขานั้นๆไม่มากพอเท่ากับม.ด้านนอก และปีที่ 5 ต้องออกไปฝึกงานปฏิบัติศาสนกิจจึงจะได้รับปริญญา จึงอยากให้พอเรียนจบและสามารถเรียนต่อได้เลย" พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"มหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นเมื่อจบแล้วจะต้องรออีก1 ปี จึงสามารถเรียนต่อในระดับปริญญาโทได้ ดังนั้น อาตมาหวังว่าวันข้างหน้าจะมีโอกาสเรียนต่อได้เลยโดยไม่ต้องรอเวลา ที่จะทำให้เสียเวลาไปอีกปี ทำให้การเรียนนั้นขาดตอนไปโดยไร้ประโยชน์และบางครั้งทำให้เกิดการไม่ต่อเนื่องทางการศึกษา และทำให้เกียจคร้านไม่อยากเรียนต่อ" พระการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ซึ่งตามความจริงแล้วกองกิจการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดไว้ว่า หากในช่วงปีสุดท้ายในการฝึกศาสนากิจแต่นิสิตเข้าศึกษาต่อในช่วงปฏิบัติศาสนากิจนั้นถือว่าผิดระเบียบว่าด้วยการปฏิบัติศาสนกิจของมหาวิทยาลัย หากกองกิจการนิสิตรับทราบจะทำให้การปฏิบัติศาสนกิจเป็นโมฆะ และไม่สามารถเข้ารับปริญญาได้เพราะถือว่าไม่รับการศึกษาอย่างสมบูรณ์

3. ในเรื่องของวิธีการเรียนการสอน มีลักษณะที่กว้างไปไม่เป็นวิชาเฉพาะ เรียนในห้องที่อยู่ในทฤษฎีมากแต่ลักษณะของภาคปฏิบัติมีน้อย ทำให้ขาดประสบการณ์ในการเรียนรู้ได้จริง

"วิธีการสอนของในมหาลัยยังรู้สึกกว้างเกินไปอย่างภาษาอังกฤษก็พาดพิงถึงวิชาปรัชญาเหมือนเรียนทุกสาขาแต่ได้มาอย่างละนิด ทฤษฎีเยอะ แต่ปฏิบัติน้อย ซึ่งควรจะมีการปูพื้นฐานระเบียบการศึกษาให้มากกว่านี้" พระสมคิด (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ระบบการเรียนการสอนไม่ค่อยจะเต็มร้อยเท่าไร แต่ถ้าผลวรมก็ดีนะ แต่ก็มีบุคคลกรคณาจารย์บางวิชายังขาดความรู้ หรือรู้ไม่ครอบคลุมไปบ้าง” พระสมชาย (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

4. ในเรื่องระบบการทำงานของมหาวิทยาลัย เป็นระบบที่ต้องแก้ไข เพราะมีความล่าช้าและมีขั้นตอนมาก เช่น การส่งเกรดล่าช้า

“ระบบการทำงานของมหาวิทยาลัยน่าแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการประสานงาน ระบบงานเป็นระบบอุปถัมภ์ เปรียบเหมือนกับระบบราชการ ล่าช้าและมีพิธีรีตองมาก” พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

5. ในเรื่องของบุคคลกรทางการสอนมีน้อย และยังไม่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและต้องการให้มีการติดตามและประเมินผลทางการศึกษาของนิสิต จากการสัมภาษณ์นิสิตส่วนใหญ่ให้ความเห็นตรงกันว่า อาจารย์ที่สอนส่วนใหญ่จบการศึกษาที่มหาวิทยาลัยมาก่อนซึ่งเป็นเปรียบเสมือนรุ่นพี่ ส่วนอาจารย์ที่มาจากมหาวิทยาลัยด้านภาครัฐทั่วไปยังมีน้อย เพราะมหาวิทยาลัยยังขาดแคลนงบประมาณในการจ้างบุคคลกรผู้สอน

“ระบบการเรียนยังไม่เข้มข้น ขาดบุคลกรที่เชี่ยวชาญยังไม่เพียงพอและคาดหวังว่าถ้าย้ายไปมหาลัยไปอยู่ที่วังน้อย ระบบการศึกษาน่าจะดีขึ้น” พระจำนงค์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“การจัดหลักสูตร ควรจัดบุคลากรตรงกับสาขาวิชาที่เรียนและใส่ใจนิสิตให้มากกว่านี้ ต้องติดตามและประเมินผลนิสิต” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้เพราะบุคลลากรในการสอนนั้นเป็นผู้ที่มีใจเสียสละ และอิ่มตัวกับการทำงานของตนเองมาแล้วและเป็นผู้ที่มีใจรักในการสอนและมีความต้องการช่วยพระภิกษุสามเณรในการศึกษา ถึงแม้ค่าตอบแทนจะน้อยก็ตามซึ่งอาจมีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการในการศึกษา

6. ในเรื่องของอุปกรณ์การเรียนการสอน คือ สื่อการเรียนการสอน ห้องสมุดมีขนาดเล็ก หนังสือที่มีค่อนข้างเก่า และเมื่อมีการย้ายมหาวิทยาลัยไปที่ตั้งใหม่กลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าจะสามารถตอบรับกับจำนวนนิสิต รวมถึงสื่ออุปกรณ์การเรียนจะมีมากขึ้น

"1.ห้องสมุดเล็กเกินไปและหนังสือส่วนใหญ่จะเก่ามาก 2.อินเตอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์มีน้อยและตอนนี้มหาวิทยาลัยกำลังจะย้ายไปอยู่ที่วังน้อย และการปรับปรุงจะเป็นเอกเทศ ซึ่งสังเกตว่าที่วัดศรีสุดารามจะเป็นรูปแบบของมหาวิทยาลัยแต่ก็ยังติดกำแพงวัด ระบบการเรียนการสอนจะเพิ่มมากขึ้น และมีหลักสูตรนานาชาติ บรรยากาศการเรียนการสอนจะเป็นมหาวิทยาลัยเต็มตัวซึ่งน่าจะดีขึ้นมาก" พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"ส่วนมากสื่อจะน้อย ไม่ค่อยทั่วถึง ตำราเรียนน้อย และบางทีผู้บริหารจะอนุมัติโครงการใดโครงการหนึ่งก็ยากพอสมควร" พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ประสบการณ์ในระหว่างที่ได้ศึกษา นิสิตกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดมีประสบการณ์ทางการสอน ทั้งในโรงเรียน และในวัดที่พักอยู่ โดยส่วนมากจะเน้นจะสอนวิชาทางด้านศีลธรรม และวิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาซึ่งสอนหนังสือพระปริยัติธรรมให้กับนักเรียน และพระเณรรุ่นน้อง ทั้งนี้ยังได้เข้ารับการอบรมครูสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังที่ท่าน ว.วชิระเมธี ท่านได้กล่าวไว้ว่า "เราสร้างพระอิฐพระปูนมามากแล้ว มาสร้างพระเป็นๆ กันดีไหม" ทั้งนี้เพื่อให้ ครูพระเข้ามามีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในโรงเรียนวิถีพุทธและโรงเรียนในชุมชนให้มากขึ้น (ลมเปลี่ยนทิศ 2550, 5) ซึ่งนิสิตนั้นได้ให้ความสนใจในการเข้าอบรมครูสอนศีลธรรมด้วยตนเอง โดยการสนับสนุนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้ ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มประสบการณ์ให้กับตนเองและนำไปช่วยเหลือสังคมโดยเฉพาะเมื่อมีหน้าที่สำคัญของผู้สอนและผู้เผยแพร่ในพระพุทธศาสนาควรจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ให้มาก ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

"ปี พ.ศ. 2546 เข้ารับการอบรมสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในการสอนทั้งพระด้วยกันและนักเรียน ตั้งแต่ระดับประถมถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยการอบรมครั้งนี้ทำให้เป็นการเสริมความมั่นใจในการที่จะออกไปสอนอีกทั้งได้ความรู้ในการจัดอบรมเด็กๆด้วย" พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“1.ผ่านการอบรมครู การสอนสาธิตและรัฐบาลก็มีนิตยภัตให้พัฒนาวิชาพุทธศาสนา และมีครูพระทุกจังหวัดซึ่งท่านเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาเป็นผู้ดูแล 2.พระวิทยากร เช่น เหตุการณ์สึนามิ คือ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนให้เด็กกำพร้า ซึ่งเป็นโครงการของทูลกระหม่อมหญิง โดยมีหลายๆมหาวิทยามาร่วมกัน โดยที่สามเณรสนใจจะเรียนต่อก็จะส่งไปเรียนในที่ต่างๆ 3. งานสอนในโรงเรียน มีโอกาสได้สอนเด็กนักเรียนโอท็อป เป็นโครงการแลกเปลี่ยนหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นการเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองกับต่างจังหวัดซึ่งเป็นความร่วมมือของกระทรวงศึกษาธิการ และ ได้ร่วมทำโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เป้าหมายเพื่อให้เด็กรักโรงเรียนและกลับมารักเรียน” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ซึ่งจากการสังเกตและสอบถามนั้น พระมหาจารุวัฒน์ ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นผู้ที่มีความ คิดที่จะพัฒนาการเรียนให้กับเยาวชนอยู่เสมอ โดยโครงการแต่ละโครงการที่จัดขึ้นนั้น ท่านได้มีส่วนร่วมในความคิดเห็นอยู่มาก ซึ่งทั้งนี้ได้มีหน้าที่ดูแลทั้งนักเรียนในโรงเรียนที่สอนวันจันทร์ถึงศุกร์ ซึ่งบางครั้งจะอยู่จนเย็นถึง 6 โมงเย็นบ้างก็เกือบ 2 ทุ่ม จึงได้กลับวัด พอปิดเทอมก็มีโครงการสอนพิเศษเด็กนักเรียน โดยเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบเด็กที่มาเรียนที่วัด โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ทั้งนี้เพื่อเป็นการสนับสนุนให้เยาวชนรู้จักเข้าวัด รวมถึงเห็นคุณค่าของการศึกษาไปพร้อมๆ กัน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์พระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน

จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์พระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน สามารถแยกได้เป็น 2 ประเด็นใหญ่ คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับกับบทบาทพระพุทธศาสนาในสังคมทั่วไป และความคิดเห็นเกี่ยวกับสำคัญของการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนาในด้านสังคมทั่วไป ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างได้ให้ความคิดเห็นที่หลากหลาย ดังนั้นจึงขอเสนอความคิดเห็นส่วนใหญ่ของนิสิตที่มีทั้งเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยในกรณีดังต่อไปนี้

1. ศาสนาไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง
2. คนทั่วไปนับถือพระพุทธศาสนาแต่ในชีวิตประจำวันไม่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรม
3. จำนวนพระเณรมีจำนวนน้อยลง

4. อำนาจหน้าที่และการปกครองในวัด
5. มีการใช้ศาสนาเพื่อประโยชน์ส่วนตัว

1. ในประเด็นศาสนาไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองพบว่า นิสิตจำนวน 9 รูป ไม่เห็นด้วย ว่าศาสนาไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ทั้งนี้มองว่าสถาบันสงฆ์เองหรือตัวพระสงฆ์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งหรือองค์กรหนึ่งของสังคม จึงควรเข้ามาพัฒนาการเมือง เช่นกรณีในปัจจุบันในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของพระสงฆ์การในแง่ของการทำหนังสื่อยื่นจากการรวบรวมรายชื่อของพระภิกษุสงฆ์เพื่อให้บรรจุพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ และการร่วมชุมนุม ซึ่งก็มีทั้งบุคคลที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับการเข้ามามีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในประเด็นนี้

“ศาสนาควรมีส่วนร่วมในการเมือง แต่ต้องให้พอเหมาะ และต้องดูว่าบริบทและวัตถุประสงค์คืออะไรด้วย” พระมหาสมบูรณ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ในปัจจุบันความขัดแย้ง เราเป็นผู้ชี้ทาง ถ้าศาสนาเข้าไปยุ่งก็เท่ากับลดตัวเองไปเป็นองค์กร สิ่งที่ควรทำได้ คือชี้นำคน และการรักษาสิทธิเสรีภาพ ซึ่งในอดีตนั้นศาสนาเกี่ยวข้องกับการเมืองในฐานะเป็นที่ปรึกษาให้กับพระมหากษัตริย์ รวมทั้งยังเป็นที่เคารพยกย่อง แต่ถ้าเพื่อหาผลประโยชน์เข้าไปในกระบวนการเรียกร้องก็ไม่เห็นด้วย สังคมในปัจจุบันจะมองภาพเราจากสื่อว่าจะแสดงออกมาในลักษณะไหน ซึ่งจริงๆแล้ว เราต้องมองก่อนว่ากฎหมายรองรับให้ทำอะไรได้บ้าง หรืองบประมาณในการขับเคลื่อน และไม่ยากให้เอาการเมืองทางลกเข้ามาในวิถีชีวิต ซึ่งมุมมองของอาตมา การแสดงออกพลังออกมาให้เห็นบ้าง ไม่งั้นศาสนาจะถูกปิดกั้น เราดูกฎหมายไม่ได้อย่างเดียวแต่เราต้องดูหลักศาสนาด้วย ซึ่งในปัจจุบัน รัฐบาลได้พยายามนำกฎหมายเข้ามาในศาสนา คณะสงฆ์เอาพระวินัยกับกฎหมายให้เข้ากัน” พระจำนงค์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ตอนนี้จะเห็นพระเณรมาประท้วงบ่อย เพราะอะไรถึงมาประท้วงทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนา ถ้าเราไม่ทำอย่างงั้นเราก็โดนบีบโดนกดดันบางที การเมืองบีบบังคับทำให้เมื่อออกมาสื่อทำให้บางคนมองไม่ดีและรับไม่ได้ ดังนั้นผู้รับสื่อต้องศึกษาข้อมูลให้ดีรวมทำดูว่าเกิดอะไรขึ้นถึงทำให้ต้องออกมาเดินขบวนต่างๆ เพราะคิดว่าถ้าเรารู้ข้อมูลเชิงลึกลงไป คุณก็อาจจะทำแบบนั้น เพราะเราจะเห็นได้ว่าสถาบันศาสนา และพระมหากษัตริย์ต้องอยู่คู่กันจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ศาสนากับการเมืองกับการเมือง เราคิดว่าต้องเกี่ยวกันนะเพราะพระสงฆ์นั้นก็มีสื่อเหมือนกันและเราต้องและรับทราบเท่าๆกับคนอื่นๆ แต่ถ้าให้พระไปหาเสียงก็ไม่ได้ ทำได้แค่เป็นกลางจะไปฟังธงให้เลือกใครพรรคใดไม่ได้ แต่เราควรรู้และติดตามข่าวได้เพราะเรานั้นก็บริโภคสื่อเหมือนกัน แต่เราจะไปดึงให้ใครมาเลือกพรรคตามที่ใจเราชอบนั้นไม่ได้” พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

2. คนทั่วไปนับถือพระพุทธศาสนาแต่ในชีวิตประจำวันไม่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรมและมีความห่างเหินจากศาสนา นิสิตจำนวน 6 รูป เห็นด้วย ทั้งนี้ชาวพุทธเป็นจำนวนมาก เป็นชาวพุทธแต่เพียงในนามหรือตามสำมะโนครัวเท่านั้น หาได้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ไม่ทราบเรื่องรัตนตรัย ซึ่งเป็นที่พึ่งของชาวพุทธ ไม่ทราบพุทธประวัติ ไม่ทราบหลักธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา ไม่ทราบเรื่องของพระสงฆ์ วินัยของสงฆ์ และชาวพุทธจำนวนไม่น้อยไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักของพระพุทธศาสนา แม้แต่ศีล 5 ที่สำคัญ ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“คนทั่วไปนับถือพุทธศาสนาแต่ในชีวิตประจำวันไม่ได้ปฏิบัติหลักธรรม เราเห็นด้วยเพราะส่วนมากนับถือแต่บางกลุ่มไม่ได้นักหลักธรรมของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติก็เช่น ศีล ข้อ 5 ยังรักษาไม่ได้เลย รู้สึกว่าประเทศไทยยังขายเหล้าดีอันดับต้นเลย ประชากรเราเล็กนิดเดียวนะแต่ดื่มเหล้าเป็นว่าเล่น” พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“คนส่วนใหญ่นับถือแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้ นอกจากทำบุญตักบาตร ไหว้พระ จะเป็นสิ่งดี ถ้านำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติก็จะช่วยให้ลดปัญหาทางสังคมในด้านต่างๆได้ดีขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ข่มขืน ชิงทรัพย์ ก็จะไม่เกิดในสังคม” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

โดยทั้งนี้มีนิสิตหลายรูปได้มองเห็นแนวทางแก้ไขในประเด็นนี้ คือ การวิวัฒนาการการเผยแผ่ศาสนาให้มีรูปแบบที่ทันสมัยแต่มีคุณค่าทางศาสนา

“ในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น พระDelivery พระมหาสมปองท่านได้เปิดทางวิวัฒนาการในการสอนและแฝงไปด้วยธรรมะให้สนุกและไม่เครียด ซึ่งถือเป็นแบบอย่างที่ดี” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เราควรเข้าหาประชาชนบ้าง ถ้ารอให้เขาเข้ามาคงไม่มีเวลา เช่น การสอนหนังสืออย่าให้ง่วง ให้แฝงมุขเข้าไปแบบมีธรรมะ” พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

3. จำนวนพระเณรมีจำนวนน้อยลง มีนิสิตที่แสดงความคิดเห็นในด้านนี้เห็นด้วยจำนวน 5 รูป ทั้งนี้เนื่องจากบางส่วนเห็นว่า กฎหมายทางการศึกษา เช่นระเบียบให้จบมัธยมศึกษาชั้นปี ที่ 3 ถ้าไม่จบก็ไม่สามารถทำงานได้ ทำให้เด็กไม่กล้าบวช และถึงจะมีโรงเรียนปริยัติธรรมข้ามา เด็กก็ไม่ค่อยให้ความสนใจเพราะเน้นการสอนหลักธรรมะเยอะและแตกต่างจากโรงเรียนประถมศึกษาทั่วไป ดังเช่น การเล่นกีฬาของโรงเรียนทั่วไปแต่โรงเรียนปริยัติธรรมก็เปลี่ยนเป็นการปฏิบัติธรรมแทน และเด็กบางคนอยู่ห่างไกลจากตัวเมือง ฐานะในครอบครัวยากจนจึงไม่มีโอกาสได้เรียน ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“พุทธศาสนาต้องอาศัยคนเข้ามาบวชเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาซึ่งปัจจุบันคนสนใจที่จะบวชอย่างจริงจังมีน้อยลง ซึ่งรวมไปถึงสามเณรเพราะคนที่ตั้งใจจะสืบทอดพุทธศาสนามีจำนวนน้อยลง” พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ปัจจุบันสามเณรบวชน้อยลงส่วนมากที่มาบวชจะมาจากต่างจังหวัดในเมืองไม่ค่อยมีหรือไม่ก็เด็กที่มีปัญหาครอบครัว ซึ่งเท่าที่เราเคยสัมผัสมาในการนำเด็กบวชภาคฤดูร้อนก็จะพบว่าเด็กที่เรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษามีอยู่มาก บางคนหัวดีเรียนเก่ง เราจึงชวนมาบวชเรียนเพื่อหาหนทางช่วยเหลือและเพื่อให้เขาได้มีโอกาสได้เรียนด้วย ส่วนใหญ่ก็สนใจแต่ก็มาไม่ได้เพราะบางคนต้องดูแลตากับยายหรือมีกันแค่2คนยายหลาน ซึ่งฐานะทางบ้านส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยจะดี การที่เราจะสนับสนุนแต่เงินนั้นคงไม่ทั่วถึง ทางหนึ่งที่จะช่วยได้คือการให้มาบวชเรียน” พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้จากข้อมูลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีผู้ที่บวชเป็นพระภิกษุสงฆ์กว่า 300,000 รูป ซึ่งรวมไปถึงผู้ที่เข้ามาบวชด้วยระเวลาเพียง 7 วัน และ 15 ด้วย ซึ่งถ้ามองสภาพความเป็นจริง พระสงฆ์ที่บวชเพื่อจำพรรษา และต้องการทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริงมีไม่ถึง 300,000 อย่างแน่นอนประกอบกับด้วยสภาพของวิถีชีวิตในปัจจุบันที่ไม่เอื้ออำนวยให้กับผู้ที่ต้องการบวชนานๆ โดยเฉพาะสิ่งเร้าต่างๆในสังคม เช่น ด้านเทคโนโลยี ล้วนเป็นสิ่งที่ทำให้เยาวชนออกห่างจากพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น และทำให้สถานการณ์การสืบทอดผู้ที่ที่จะมาทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนายิ่งน่าเป็นห่วง (ไทยรัฐ, 2550: 15)

4. อำนาจหน้าที่และการปกครองในวัดมีนิสิตแสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้จำนวน 3 รูป ทั้งนี้มองว่าในการทำงานหรือระบอบการปกครองนั้น มีความคิดเห็นว่าเจ้าอาวาสควรมาจากการแข่งขัน และอยากให้ลดอำนาจการปกครอง ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

"เกี่ยวกับวัด อยากให้เจ้าอาวาสมาจากการแข่งขัน จะได้ไม่มีปัญหาด้านความรู้ สอบทั้งทฤษฎีและปฏิบัติและผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติให้ครบถ้วน" พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"ระบบบอบการปกครองของสงฆ์นั้นขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ เช่น ถ้าเจ้าอาวาสไม่เห็นด้วย ทุกอย่างก็จบลงตรงนั้นนพระระดับธรรมก็ลำบาก ซึ่งส่วนมากไม่สามารถทำอะไรได้เลย เพราะอำนาจเบ็ดเสร็จอยู่ที่ผู้ใหญ่เท่านั้น" พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

5. รวมถึงมีการใช้ศาสนาเพื่อประโยชน์ส่วนตัว มีนิสิตเห็นด้วยจำนวน 3 รูป ทั้งนี้เนื่องกลุ่มคนที่แสวงหาประโยชน์ในศาสนาถึงจะมีไม่มากแต่สามารถทำลายชื่อเสียงของสถาบันศาสนาได้ทั้งนี้ด้วยสื่อในปัจจุบันเข้าถึงอย่างรวดเร็วพอเกิดเรื่องไม่ดีก็มีผลต่อจำนวนสมาชิกทั้งหมด ทั้งนี้จึงควรช่วยทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาไม่ให้ถูกเสื่อมเสียไปและควรมีการนำเสนอในทางบวกด้วยเพราะผู้ที่ทำดีแต่ไม่มีคนเห็นยังมีอีกมาก

สำหรับความคิดเห็นเกี่ยวกับสำคัญของการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งนี้เป็นการแสดงความคิดเห็นส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยนั้นอยู่มากซึ่งนิสิตจำนวน 8 รูปได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาไว้ดังนี้

1. พระสงฆ์ไม่สามารถปรับบทบาทของตนเองให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะมีการศึกษาแคบไป

2. ผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์มีความรู้เท่าๆกับมหาวิทยาลัยทางโลก

3. การสึกของพระสงฆ์ที่มีการศึกษาสูง

1. พระสงฆ์ส่วนใหญ่ไม่สามารถปรับบทบาทของตนเองให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะมีการศึกษาแคบไป

"ปัญหาพระสงฆ์ การศึกษาเล่าเรียนจำเป็นต้องศึกษาม.สงฆ์เพราะความรู้วิชาอาจน้อย ต้องเรียนให้เท่าทันสังคม เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก เพราะเราไม่ควรรู้อยู่เพียงมิติเดียว เพราะพระมีความจำเป็นที่จะต้องเผยแผ่และอบรมประชาชนอยู่แล้วสำหรับตัวท่านเองนั้นต้องการจะเรียนไปเรื่อยๆเพื่อต้องการหาประสบการณ์ให้ตัวเอง พอได้ไปสอนก็จะรู้ว่าการเป็นครูนั้นต้องผ่านอะไรมาบ้างทำให้ซึบซับเข้าไปจนรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ" พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"พระสงฆ์ทั่วไปไม่สามารถปรับบทบาทของตนให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้เพราะมีการศึกษาแคบไป ซึ่งปัจจุบันการศึกษาเปิดกว้าง แต่พระต้องรู้ตัวเองก่อน ตามภาวะที่จะเรียนได้ ซึ่งเราดูจากสื่อเราก็สามรถเรียนรู้ได้ อยู่ที่พระรูปนั้นชอบวิธีการแบบไหน เพราะเราต้องนำไปใช้เป็นวิทยากรเผยแผ่ศาสนา พระยังคงทำหน้าที่ตามบทบาทในพระพุทธศาสนาเหมือนเดิม แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปและเราก็ต้องดูความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะคนนั้นเปลี่ยนไปตามกระแสนโยบาย ศาสนาก็ต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบัน" พระมหาสุนัน (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"พระสงฆ์บางรูปที่คลุกคลีอยู่แต่ในหมู่คณะตนเอง อาจทำให้ไม่ได้รับความรู้ทางโลกมากพอและไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบันได้" พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

2. ผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์มีความรู้เท่าๆกับมหาวิทยาลัยทางโลก ซึ่งนิสิตบางส่วนมองว่าการจบการศึกษามหาวิทยาลัยทางโลกนั้นดีกว่าของมหาวิทยาลัยสงฆ์ แต่ถ้าบวชและเรียนตั้งแต่เป็นสามเณรมีความคิดเห็นว่ามีความรู้เท่ากับมหาวิทยาลัยทางโลกได้

"ผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์มีความรู้ดีเท่ากับมหาวิทยาลัยทางโลก เราเห็นว่าข้างนอกน่าจะดีกว่าเก่งกว่าในด้านวิชาการ แต่ถ้าพระนิสิตที่บวชเรียนตั้งแต่สามเณรและเรียนต่อในมหาวิทยาลัย สงฆ์น่าจะสู้ข้างนอกได้สบายนะ เรียนต่อโทได้สบายเลย แต่กับตัวอาตมาเองยังกระท่อนแท่นอยู่" พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

3. การสึกของพระสงฆ์ที่มีการศึกษาสูง มีความคิดเห็นว่าการลาสิกขาไปเมื่อเรียนจบในระดับสูงนั้นต้องดูเจตนาว่าได้นำมาความรู้ที่ได้นั้นไปใช้และประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่ดีที่ได้รับจากการศึกษาทั้งในทางพระพุทธศาสนาและวิชาการต่างๆที่ได้รับ ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

"การสึกและเรียนระดับสูง เราไม่ได้เป็นพระอริยบุคคล เราก็ยังมีตัณหาความโลภ ความอยากมีความอยากได้ ถ้าจะปลีกวิเวกก็อีกอย่าง แต่ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้นพระสงฆ์ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายมากขึ้น เช่น ขึ้นรถเมล์ก็ไม่เหมาะต้องนั่งรถแท็กซี่แทน และเมื่อพระศึกษาจนเต็มที่มีความรู้และและรับงานหรือออกไปสอนหรือออกไปทำงานได้ก็อาจจะสึก หรือเพื่อไปมีครอบครัวต่อไป" พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"การสึกของของสงฆ์ที่มีการศึกษาสูง ถือว่าเป็นการสูญเสียของคณะสงฆ์หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าถ้าบุคคลนั้นสึกแล้วออกไปสร้างความดี ก็จะไม่เป็นการสูญเสีย แต่ถ้าทำในสิ่งไม่ดีก็อาจจะเพราะมีปัญหาส่วนตัว ซึ่งเหตุผลของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไป ซึ่งเมื่อบวชแล้วถือว่าได้รับการอุปถัมภ์จากญาติโยมแล้วควรจะเผยแผ่ในสิ่งที่ดีต่อสังคม ก็ถือว่าไม่เป็นการเอาเปรียบสังคม" พระกฤษดา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ซึ่งบางส่วนมีความคิดเห็นว่าเป็นการเสียดายบุคลากรที่จะสืบทอดพระพุทธศาสนาต่อไป

"พระที่มีการศึกษาสูงและสาสิกขาไป มุมมองส่วนตัวของเราคิดว่าเป็นการเสียดายบุคลากรที่สำคัญและที่ดีไป ซึ่งท่านน่าจะได้นำมาพัฒนาศาสนาในด้านอื่นได้อีกมาก" พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้ มหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นเป็นสถาบันที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับสูง มหาวิทยาลัยสงฆ์ได้ผลิตบุคลากรทางศาสนาที่มีคุณภาพ และได้ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐบาลในด้านการศึกษา และการมีการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทำให้การศึกษาของพระภิกษุสามเณรมีการตื่นตัวทางการศึกษาสูง ถึงแม้จะมีเป้าหมายอื่นแอบแฝง คือ เป้าหมายการศึกษาทางโลกก็ตามแต่การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทำให้มีการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนาในระดับสูงมากขึ้น ดังนั้นบทบาทของมหาวิทยาลัยสงฆ์จึงสำคัญมาก

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

ไม่ว่าบุคคลใดเมื่อได้รับการศึกษาย่อมมีความคิดที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิมในการศึกษาเรื่องภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมและความคาดหวังในอนาคต คงจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องตอบคำถามเกี่ยวกับความคาดหวังของนิสิตหลังจากจบปริญญาตรี

จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 295 รูป ในด้านความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัย มีค่าเฉลี่ยรวม 3.16 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์พุทธศาสนาในสังคมไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 รองลงมาปริญญาบัตรจะช่วยให้มีโอกาสศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทางโลกในประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และปริญญาบัตรจะช่วยให้เป็นที่รู้จักในหมู่พระสงฆ์ผู้ใหญ่ มีความคาดหวังน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69 ดังตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของความคาดหวังประโยชน์ในการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

(n = 295)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับ
	สำคัญมาก	สำคัญ	ไม่สำคัญ	ไม่สำคัญเลย	ไม่แน่ใจ			
1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์พุทธศาสนาในสังคม ไทย	176 (59.7)	109 (36.9)	6 (2.0)	-	4 (1.4)	3.53	.67	มาก
2. เป็นคนทันสมัย มีความรู้ดี	121 (41.0)	122 (41.4)	39 (13.2)	6 (2.0)	7 (2.4)	3.16	.90	มาก
3. ปริญญาบัตรจะเพิ่มโอกาสทำงานบริหารในคณะสงฆ์	121 (41.0)	122 (41. 4)	39 (13.2)	6 (2.0)	7 (2.4)	3.16	.90	มาก
4. ปริญญาบัตรจะเพิ่มโอกาสทำงานเป็นครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาของสงฆ์	123 (41.7)	130 (44.1)	34 (11.5)	5 (1.7)	3 (1.0)	3.23	.79	มาก

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(n = 295)

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับ
	สำคัญมาก	สำคัญ	ไม่สำคัญ	ไม่สำคัญเลย	ไม่แน่ใจ			
5. ปริญญาบัตรจะเพิ่มโอกาสในการหางานในกรณีจำเป็นต้องลาสิกขาบท	114 (38.6)	125 (42.4)	43 (14.6)	9 (3.1)	4 (1.4)	3.13	.87	มาก
6.ปริญญาบัตรช่วยให้ได้รับการยอมรับในวงการสงฆ์	108 (36.6)	123 (41.7)	47 (15.9)	6 (2.0)	11 (3.7)	3.05	.97	มาก
7.ปริญญาบัตรช่วยให้ได้รับการยอมรับในวงการฆราวาส	112 (38.0)	123 (41.7)	42 (14.2)	8 (2.7)	10 (3.4)	3.08	.96	มาก
8.ปริญญาบัตรจะช่วยให้มีโอกาสศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทางโลกในประเทศ	177 (60.0)	97 (32.9)	14 (4.7)	3 (1.0)	4 (1.4)	3.49	.75	มาก
9. ปริญญาบัตรจะช่วยให้โอกาสศึกษาต่อในต่างประเทศ	165 (55.9)	103 (34.9)	17 (5.8)	6 (2.0)	4 (1.4)	3.42	.80	มาก
10. ปริญญาบัตรจะช่วยให้เป็นที่รู้จักในหมู่พระสงฆ์ผู้ใหญ่	77 (26.1)	98 (33.2)	85 (28.8)	23 (7.8)	12 (4.1)	2.69	1.06	มาก
11. ปริญญาบัตรเป็นการตอบแทนบุญคุณ ของโยมพ่อแม่	91 (30.8)	111 (37.6)	55 (18.6)	27 (9.2)	11 (3.7)	2.82	1.08	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม						**3.16**	**.61**	**มาก**

จากการที่ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สามารถแยกประเด็นการศึกษาเป็น 2 ลักษณะ คือ ความคาดหวังของตนเอง และความคาดหวังของผู้อื่นที่มีต่อตนเอง

ความคาดหวังต่อตนเอง คือในด้านความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัย ความคาดหวังในบทบาทที่สนใจในภายหน้า ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิต ความคาดหวังของนิสิตหลังจากจบปริญญาตรี ความต้องการกลับภูมิลำเนาเดิม และ คติในการดำเนินชีวิต

ความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่คาดหวังต้องเป็นที่มีความรู้ ความสามารถนำไปใช้ประโยชน์ และมีความรู้เท่าทันกับคนในสังคม รองลงมามีความคาดหวังในการมีปริญญาเป็นเครื่องการันตรีความสามารถ ทั้งนี้ ยังสามารถเรียนต่อในระดับสูงขึ้นไป และเป็นที่ยอมรับในสังคมสงฆ์และประชาชนเพื่อการทำงานทั้งในคณะสงฆ์และทางฆราวาส ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“เป็นผู้มีความรู้ดี ให้เป็นที่ยอมรับทั้งสังคมสงฆ์และประชาชน” พระจำนงค์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“อยากจะจบปริญญาให้สูงขึ้นไปอีกและจะพยายามพัฒนาเด็กสมัยนี้ให้สำเร็จ ถึงหลักการปกครองตนเอง 2.ใบปริญญาจึงถือเป็นใบเบิกทางทั้งทางหน้าตา (คนมีการศึกษา) การทำงาน ความไว้ใจ เป็นผู้มีประสบการณ์และมีผลต่อการดำเนินชีวิตของเรา ถ้าไม่มีใบปริญญาก็เหมือนไม่มีหลักฐานให้เชื่ออะไร และคิดว่าไม่อยากทิ้งเวลาที่ว่างตรงนี้ไป ถึงอายุเยอะก็เรียนได้” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทในภายหน้า

จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 295 รูป ในด้านความคาดคาดเกี่ยวกับบทบาทในภายหน้า มีค่าเฉลี่ยรวม 3.09 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การอบรมสั่งสอนศีลธรรมชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และเป็นผู้นำชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 โดยให้ความสนใจน้อยกับเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านโดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงจำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับของบทบาทของที่นิสิตสนใจในภายหน้า

(n = 295)

ข้อความ	ระดับความสนใจ					ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	ระดับ
	สนใจมาก	สนใจ	ไม่สนใจ	ไม่สนใจเลย	ไม่แน่ใจ			
1. บทบาทบริหารงานในคณะสงฆ์	74 (24.5)	156 (51.7)	51 (16.9)	9 (3.0)	12 (4.0)	2.90	.93	มาก
2. บทบาทการเป็นผู้นำชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน	142 (47.0)	144 (47.7)	9 (3.0)	4 (1.3)	3 (1.0)	3.38	.70	มาก
3. อบรมสั่งสอนศีลธรรมชาวบ้าน	145 (48.0)	140 (46.4)	13 (4.3)	0 (0.0)	4 (1.3)	3.39	.70	มาก
4. ช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านที่ประสบปัญหา	114 (37.7)	158 52.3)	25 (8.3)	2 0.7)	3 (1.0)	3.25	.71	มาก
5. อบรมชาวบ้านในการเจริญภาวนา	126 (41.7)	153 (50.7)	15 (5.0)	0 (0.0)	8 (2.6)	3.28	.79	มาก
6. นำชาวบ้านในการสร้างศาสนวัตถุ	53 (17.5)	132 (43.7)	79 (26.2)	30 (9.9)	8 (2.6)	2.64	.97	ปานกลาง
7. เป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านโดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม	62 (20.5)	89 (29.5)	95 (31.5)	43 (14.2)	13 (4.3)	2.47	1.1	ปานกลาง
8. เผยแพร่ธรรมะ ด้วยการเขียนและบรรยายโดยทางสื่อมวลชน	119 (39.4)	149 (49.3)	25 (8.3)	3 (1.0)	6 (2.0)	3.23	.80	มาก
9. เป็นพระธรรมทูตเผยแผ่ศาสนาพุทธในต่างประเทศ	110 (36.4)	122 (40.4)	48 (15.9)	11 (3.6)	11 (3.6)	3.02	1.0	มาก
10. เป็นผู้นำชาวบ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น รักษาป่า ดิน น้ำ ลำธาร	144 (47.7)	138 45.7)	8 (2.6)	6 (2.0)	6 (2.0)	3.34	.80	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม						**3.09**	**.57**	**มาก**

จากการสัมภาษณ์ความคาดหวังบทบาทในภายหน้านิสิตพบว่ามีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ มีความคาดหวังในการนำความรู้ที่ได้จากการศึกษานำมาอบรมและสอนศีลธรรมและความรู้วิชาที่ได้เรียนช่วยเหลือเด็กผู้ด้อยโอกาสให้มีการศึกษามากขึ้น บางส่วนให้ความสนใจในการการบริหารงานในคณะสงฆ์ตั้งแต่การพัฒนาปรับปรุงการทำงานหรือช่วยเหลืองานในวัด เช่น การสอนหนังสือในวัดโดยอาจนำเยาวชนที่ว่างจากปิดเทอมมาเรียนพิเศษในวัดทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงความสนใจให้เห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์โดยได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว เป็นต้น

ส่วนบทบาทการเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านโดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์และพิธีกรรม พบว่าสนใจในบทบาทด้านนี้น้อย เนื่องจากการที่จะศึกษาด้านนี้ต้องศึกษาสายของพระวัดป่าหรือสายปฏิบัติต้องใช้ทั้งความสนใจและเวลามาก ดังที่พระมหาสมพรได้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“อยากจะเรียนให้จบสายพระพุทธศาสนา หรือสายวิปัสสนา ต้องมีความรู้ให้มากหน่อย คิดว่าต้องไปอยู่วัดสายป่า 4-5 ปีพอรักษาตนเองให้ใจนิ่ง และจะพาญาติโยมเจริญสมาธิตามที่ได้เรียนมา” พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) สัมภาษณ์ 2550)

ทั้งนี้นิสิตเหล่านี้มีความตั้งใจจะอยู่ในสมณเพศต่อไปจึงมีแนวโน้มให้ความสำคัญบทบาทในสถาบันศาสนาพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ ทั้งนี้หน้าที่หลักของพระสงฆ์นั้น มีอยู่ 3 ประการ การศึกษาปริยัติธรรม การปฏิบัติตามที่ศึกษามา และการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชน จึงจะสืบต่ออายุพระศาสนา (เสฐียร วรรณปก, 2529: 120)

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิต จากการสัมภาษณ์สามารถแยกได้ 2 ลักษณะ ดีขึ้นมากที่สุด และส่วนน้อยคิดว่าเหมือนเดิม (ปกติ)

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นตรงกันว่า ดีขึ้น คือมีความเกรงใจ เคารพและเชื่อถือในตัวเราว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เป็นที่ยอมรับ เช่นในเรื่องของพื้นฐานจิตใจที่มีมากขึ้น คือ การรู้จักแก้ไขปัญหาและ การมีประสบการณ์รู้จักการวางตัวและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้อง ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ ดีขึ้น ในเรื่องของความเกรงใจและความศรัทธา และเราจะทำหน้าที่ต่อไปเรื่อย เผยแผ่ธรรมะในโรงเรียนและจัดกิจกรรมในวัด เช่นการบวชพระเณรภาคฤดูร้อนในวันสำคัญต่างๆซึ่ง

ถ้าอยู่ในกรุงเทพคนจะเลื่อมใสที่ตัวบุคคล อยากรู้จักมักคุ้น เคารพ ถ้าไม่รู้จักก็จะเฉยๆถ้าต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นนักเลงหัวไม้ พอเข้ามาบวชแล้วปรับปรุงตนเองชาวบ้านก็เลื่อมใส เพราะเราอยู่ในสายตาประชาชน เพราะเขาเห็นพฤติกรรมตลอด ซึ่งเป็นมาตรการในสังคม จากคนไม่ดีก็เปลี่ยนมาศรัทธา ซึ่งแต่เดิมศรัทธาในผ้าเหลืองที่มีอยู่ในใจก็ยิ่งอนุโมทนาด้วย ” พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์ 2550)

“โดยพื้นฐานการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งให้คนเรามีประสบการณ์อยู่ในสังคมได้ แต่ถึงจะเรียนน้อยแต่ถ้ารู้จักที่จะเรียนการอยู่ในสังคมการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ก็ขึ้นอยู่กับตัวเราว่าจะอยู่ได้หรือไม่ แต่เมื่อเราเรียนเรามีศึกษาเพิ่มขึ้นเราก็จะรู้จักพื้นฐานจิตใจของคนทั้งก่อนและหลังการศึกษา จะดีเพิ่มมากขึ้น เช่น การที่จะเจอะเจอเพื่อนหลายรูปแบบ รู้จักการแก้ไขปัญหาได้หลายสถานการณ์จากการที่เรามีประสบการณ์มาหลายรูปแบบ” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ก็คือไม่มีอะไรสบายๆ คิดว่าน่าจะดีขึ้น หลังจากเป็นพระมหาเปรียญ และจบพุทธศาสตร์บัณฑิตแล้วเริ่มโต เป็นครูบาอาจารย์เป็นแบบอย่างให้ลูกน้อง คือวางตัว เหลาะแหละไม่ได้ อายุเริ่มมากขึ้นแล้ว อยู่วัยกลางคน แต่ก็ยังรู้สึกไม่เต็มตัวเพราะยังมีกิเลสมากระทบกระทั่งอยู่บ้าง” พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ถ้าตอนที่เราเป็นพระความเชื่อถือ และเราก็มีวิชาความรู้ พูดมีเหตุมีผล มีหลักฐานอ้างอิง ไม่ได้พูดอธิบายลอยๆ ถ้าหากลาสิกขาไปอย่างน้อยก็ได้รับการให้เกียรติ มีศักดิ์ศรี เงินมีหรือไม่มีก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง” พระจำนงค์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์ 2550)

กลุ่มส่วนน้อยที่มีความคิดเห็นว่า เหมือนเดิม โดยไม่ได้คาดหวังอะไรมาก ทั้งนี้เนื่องยังไกลจากตัวและทั้งนี้มีความสนใจที่จะศึกษาต่อให้มากที่สุดก่อนจึงไม่ได้คาดหวังอะไรมากในปัจจุบัน

“ไม่เคยคาดหวังเลย ตอนนี้ขอให้เรียนตามที่ฝันข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ถ้าโอกาสมีเราก็จะไขว่คว้า” พระการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์ 2550)

ความต้องการของนิสิตเมื่อจบการศึกษา เมื่อจบการศึกษาย่อมต้องมีความคาดหวังและความปรารถนาที่จะเป็นแบบใดแบบหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นไปตามลักษณะความคาดหวังของตนเองและสังคม โดยเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ และโอกาสของตนเป็นสำคัญ

จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรจำนวน 295 รูป พบว่านิสิตไม่แน่ใจที่จะอยู่ในสมณเพศ ร้อยละ 64.1 และมีความตั้งใจแน่วแน่ ร้อยละ 35.9 กรณีที่ต้องลาสมณเพศมีความสนใจลักษณะงานในองค์การ งานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ37.6 และส่วนน้อยสนใจงานบริษัทห้างร้านเอกชนร้อย 6.1 ส่วนเรื่องความต้องการวางแผนศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น พบว่ามีความต้องการเรียนต่อปริญญาโทในมหาวิทยาลัยทางโลก ร้อยละ60.7 รองลงมาเรียนต่อปริญญาโทในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ร้อยละ40.3 และส่วนน้อยที่ไม่ต้องการเรียนสูงขึ้นไป ร้อยละ2.7 ดังตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงจำนวน ร้อยละความคิดเห็นเกี่ยวกับอนาคต

(n = 295)

แผนในอนาคต	จำนวน	ร้อยละ
ความตั้งใจจะอยู่ในสมณเพศ		
ตั้งใจแน่วแน่	106	35.9
ไม่แน่ใจ	189	64.1
กรณีที่ลาสมณเพศมีความสนใจลักษณะงานในองค์กร		
งานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	111	37.6
งานบริษัทห้างร้านเอกชน	18	6.1
งานวิชาการในโรงเรียน/สถาบันศึกษา	87	29.5
งานอิสระของตนเอง	79	26.8
แผนการศึกษาต่อในระดับสูง		
เรียนปริญญาโทในมหาวิทยาลัยสงฆ์	119	40.3
เรียนในมหาวิทยาลัยทางโลก	179	60.7
เรียนในมหาวิทยาลัยต่างประเทศ	93	31.5
เรียนเปรียญธรรม 9 ประโยค	52	17.6
ไม่ต้องการเรียนสูงขึ้นไป	8	2.7
ยังไม่ได้ตัดสินใจ	74	25.1
*เลือกตอบได้มากกว่าหนึ่งข้อ		

จากการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างความต้องการของนิสิตเมื่อจบการศึกษา พบว่ามีแนวโน้มความต้องการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมของสงฆ์มากกว่าการใช้ชีวิตทางฆราวาส

1. นิสิตมีความต้องการที่จะอยู่ในสังคมของสงฆ์ มีแบบแผนการดำเนินชีวิตดังนี้

1.1 การศึกษาต่อในระดับปริญญาโทก่อนเป็นอันดับแรกมากที่สุดจำนวน 12 รูป ทั้งนี้เพื่อต้องการมีความรู้ ความสามารถในการนำไปสอนประชาชน พระเณร และเยาวชนทั่วไป ซึ่งทั้งนี้ผู้วิจัยจะพบว่านิสิตส่วนใหญ่เลือกศึกษาต่อมหาวิทยาในมหาวิทยาลัยภาครัฐและเอกชนทั่วไปมากกว่าที่จะเรียนต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้งนี้เนื่องจากต้องการความรู้ให้กระจายและกว้างมากขึ้น ซึ่งมหาวิทยาลัยภายนอกมีสาขาที่หลากหลายมากกว่า และทั้งนี้ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ยังไม่มีสาขาที่ต้องการ ซึ่งสาขาที่เปิดรับนั้นโดยส่วนใหญ่ในระดับปริญญาโทและเอกจะเป็นสายพุทธศาสตร์มากกว่าคณะอื่น ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ตอนนี้ยังคิดจะอยู่ในสมณเพศต่อไปและทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางบ้านซึ่งดูพ่อแม่ก่อน เพราะตั้งแต่บวชเราก็ไม่ได้อุปถัมภ์พ่อแม่เลย และอยากเรียนต่ออีกแต่ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัย โดยคิดจะบวชควบคู่กับการจะศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยอื่นๆในประเทศไทยทั้งนี้เพื่อจะได้มีความรู้หลากหลายมากขึ้น” พระสมคิด (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“มีความต้องการจะศึกษาต่อในระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยด้านนอกเพราะต้องการเทคนิคใหม่ๆในการมาสอนเด็กๆต่อไป ซึ่งจะศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง สาขาการสอนภาษาไทย และไม่ได้เรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์เพราะยังไม่มีสาขาที่ต้องการจะเรียน” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“เรียนต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เดิมสาขาพุทธศาสตร์เอกปรัชญาเพราะจะตั้งใจเรียนไปก่อนยังไม่รู้ว่าจะทำอะไรต่อ ถ้าอยู่เฉยก็สมองไหลไม่เกิดประโยชน์ เพราะข้าวปลาอาหารญาติโยมใส่มาก็จะไร้ประโยชน์ถ้าเราได้เรียนได้ศึกษาญาติโยมก็ได้บุญ และทั้งนี้เรียนเพื่อสานฝันของตนเอง และอนาคตข้างหน้าเราไม่ทราบล่วงหน้าว่าเราจะเป็นอย่างไรคิดว่าอยู่ที่บุญและกรรมของเรา ถ้าบุญหมดก็ต้องมีเหตุเราต้องสึก” พระการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้ในระหว่างที่ศึกษาปริญญาโทกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการที่ช่วยงานและพัฒนางานที่วัด และทำงานที่เกี่ยวกับการเผยแผ่ในรูปแบบของการสอนหนังสือพระเณร และนักเรียนทั่วไปควบคู่กับการเรียนไปด้วย

“คิดว่าจะอยู่ในสมณเพศต่อไป และจะทำงานที่จะทำวิชาการในโรงเรียนที่สอนอยู่ ให้ดีที่สุด พร้อมทั้งจะเรียนต่อระดับปริญญาโทต่อทันทีที่จบซึ่งคาดว่าจะศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาซึ่งจะศึกษาต่อยอดสาขาบริหารการศึกษา ทั้งนี้เพราะค่าเรียนสำหรับพระภิกษุจะคิดให้ในราคาครึ่งหนึ่งของค่าเทอม ซึ่งเราก็จะลองไปสอบดูก่อนและอาจจะดูมหาวิทยาลัยอื่นๆไปด้วย ซึ่งทั้งนี้ค่าใช้จ่ายก็ต้องสูงขึ้น รวมทั้งเรื่องของเวลาเพราะคิดว่าจะเรียนเสาร์อาทิตย์ ดังนั้นเราต้องรู้จักควบคุมเวลาให้ดี” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์มีความต้องการที่จะอยู่สถาบันสงฆ์ต่อโดยมีความต้องการที่จะศึกษาต่อทางพระพุทธศาสนาจำนวน 2 รูป คือเรียนบาลีต่อให้ได้ 9 ประโยค และการเจริญวิปัสสนา กรรมฐาน เพิ่มเติมด้วย ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“ตอนนี้ที่วางแผนไว้คืออยากเรียนบาลีอีก 2 ขั้นเพื่อให้ได้ถึง 9 ประโยค ซึ่งก็เทียบเท่ากับการจบปริญญาตรีได้ หลังจากนี้ก็จะเป็นครูสอนหนังสือต่อไปด้วย และตอนนี้เราก็ยังทำหน้าที่ในวัดคือเป็นฝ่ายประสานงานกับโรงเรียนต่างๆแทนเพื่อนที่ไปต่างประเทศในการดูแลเกี่ยวกับให้พระเณรไปสอนหนังสือ การจัดกิจกรรมกับทางโรงเรียนต่างๆซึ่งเราก็ยังคงต้องดูแลอยู่ รวมทั้งจะไปฝึกเจริญกรรมฐาน การเดินจงกรม นั่งสมาธิ ซึ่งเราจะไปฝึกปฏิบัติเอง ซึ่งก็มี2 อย่าง เรียนภาคทฤษฎีและเรียนภาคปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นสำนักงานเรียนซึ่งเป็นของฆราวาสที่เคยบวชมาก่อน คือเป็นลักษณะแบบชมรม ซึ่งหลังจากเราเรียนจบมาก็จะไม่ได้ประโยชน์ถ้าเราไม่นำความรู้ใช้ และที่สำคัญเราต้องนำความรู้มาเผยแผ่ให้ประชาชนและสังคมซึ่งเป็นหน้าที่และเป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรียนจบแค่นั้นแล้วอยู่วัดเฉยๆไม่ได้ทำประโยชน์อะไรเลย” พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์เมื่อนิสิตได้ศึกษาระดับปริญญาโทจบมีความตั้งใจจะทำอะไรต่อไป พบมีนิสิตจำนวน 8 รูปได้วางแผนไว้การดำเนินไว้ดังนี้

1. มีความต้องการจะบวชและเรียนต่อให้สูงที่สุด
2. ลาสิกขาไปประกอบอาชีพและสร้างครอบครัว
3 ยังไม่แน่ใจ

1. มีความต้องการจะบวชและเรียนต่อให้สูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นความคาดหวังตั้งแต่ก่อนบวช จึงทำตามเจตนาของตนและเพื่อประโยชน์ในการเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อ ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

"หลังจากนี้ก็ตั้งใจเรียนบาลีด้วยและถ้ามีโอกาสต่อปริญญาเอกก็จะเรียนไปด้วยซึ่งเราคิดจะเรียนไปเรื่อยๆเพราะนั้นเป็นความฝันของเราตั้งแต่ต้นตั้งแต่ตอนทำงานก่อสร้างแล้วได้เห็นเขาเรียนกันตั้งแต่เราเป็นฆราวาสแล้ว" พระการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์ 2550)

2. ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเมื่อเรียนจบมีความต้องการรับใช้พระพุทธศาสนาก่อน และจากนั้นมีความต้องการลาสิกขาออกไป เพื่อประกอบอาชีพด้านนอกทั่วไป และเพื่อสร้างครอบครัว

"หลังจากเรียนจบแล้วต้องการรับใช้พระพุทธศาสนาได้ 1-2 ปี ก็จะลาสิกขาบท ไปทำงานทางสายวิชาที่เรียนมาหรือไม่ก็งานด้านอื่นๆที่เขาจะรับ และบั้นปลายชีวิต จะกลับบ้านไปดูแลพ่อแม่ เพราะพ่อแม่คงอายุมากแล้ว เราก็จะไปทำงานที่บ้านเล็กๆน้อย หลังจากมีเงินเก็บ" พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์ 2550)

"ซึ่งเมื่อเราศึกษาจบปริญญาโทก็มีแผนจะไปสอนหนังที่เมืองนอกซึ่งรู้ข้อมูลมากจากอินเตอร์เน็ตและโยมแม่ที่อุปัฏฐากเราเขาก็มีลูกชายที่เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่ต่างประเทศเขาจะแนะนำให้แต่ต้องรอให้เรียนจบปริญญาโทก่อน หรือถ้าไม่เป็นอย่างนั้นเราก็อยากทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งเราจะมุ่งหน้าสู่สามัญชน...ทั้งนี้ระหว่างที่ศึกษาเราคิดว่าจะลาสิกขาในเทอมสุดท้ายที่ศึกษาปริญญาโทซึ่งทั้งนี้ก็ยังกังวลอยู่ทั้งในเรื่องการเรียนและการพบปะผู้คนซึ่งอาจจะทำให้ไม่สะดวกและอีกใจก็คิดว่าอยากออกไปใช้ชีวิตเหมือนคนอื่นเขาบ้าง เพราะเราก็อยู่มานานกว่า 9 ปี ก็อยากสร้างครอบครัว เพราะคนอื่นในวัยเดียวกันส่วนใหญ่ก็มีครอบครัวกันหมดอีกอย่างในเรื่องของงาน เพราะต้องมีประสบการณ์และในเรื่องการเรียน ซึ่งเหมือนเป็นสิ่งบีบบังคับให้เราต้องอยู่ เพราะเรื่องบางครั้งรู้สึกอึดอัดในเรื่องของการที่เราต้องไปรบกวนคนอื่น ถ้าเราอยู่ข้างนอก เราสามารถทำอะไรได้สบายใจกว่า ไม่มีคนตำหนิ" พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

3. ในขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมีส่วนน้อยที่ยังไม่แน่ใจว่าจะอยู่ในสถานะใดต่อไป ทั้งนี้ต้องดูภาวะของครอบครัว เช่น พ่อแม่ไม่มีคนดูแล ถ้ามีคนดูแลก็ยังมีความตั้งใจจะอยู่ในสมณเพศไป

เรื่อยๆ เพราะอยู่แล้วมีความสบายใจ และมีความตั้งใจจะทำงานเผยแพร่ศาสนา เช่น การไปเป็นพระธรรมทูตในต่างประเทศ ดังที่นิสิตรูปหนึ่งได้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

"หลังจากจบปริญญาโทพิจารณาดูต่อไปว่าจะสึกหรือเราอยู่ต่อไปเพราะทางบ้านโยมพ่อแม่ และพี่น้องช่วยทำงานเลี้ยงดูพ่อแม่ได้ไหม ถ้าดูแลได้ก็จะบวชต่อไปเรื่อยแต่ถ้าไม่ได้ต้องดูอีกที แต่ตอนนี้อยู่แล้วสบายใจดี ไม่อยากสึกออกไปหลักๆแล้วขอมีชีวิตในความเป็นสุขก็พอ สังเกตจากผู้อื่นที่สึกไปจะเป็นแบบนั้นหรือเปล่า รู้สึกว่าต้องไปต่อสู้ดิ้นรน และถ้าเราสึกไปจะเป็นแบบนั้นหรือเปล่า ถ้าเราอยู่ในเพศบรรพชิตเราก็ไม่ลำบาก เพราะชอบชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งงานที่อยากทำคืองานเผยแผ่ เช่นงานสอนและอยากไปทำงานเป็นพระธรรมทูตที่ต่างประเทศ ซึ่งถ้าสอบผ่านก็ไปเผยแผ่ศาสนาที่วัดในต่างประเทศ เพราะที่นั้นมีความต้องการพระไปอยู่และช่วยงานพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะทางด้านการศึกษาสอนหนังสือ" พระมหาสุนัน (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้เป็นความคาดหวังในภายหน้าซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับจังหวะ แลโอกาสที่เหมาะสมต่างๆ เช่น ความจำเป็นในครอบครัว และเมื่ออิ่มตัวกับสถานะในปัจจุบัน

2. ในขณะที่อีกกลุ่มต้องการใช้ชีวิตทางฆราวาส ซึ่งพบว่านิสิตส่วนน้อยมีความตั้งใจจะลาสิกขาทั้งนี้เป็นความคาดหวังในภายหน้าเมื่อถึงเวลาเหมาะสมจึงมีความต้องการประกอบอาชีพ และเพื่อการศึกษาต่อไป

"คาดว่าอายุ 35 จะสึก โดยหลังจากนั้นถ้ามีโอกาสอาจจะเรียนต่อในระดับปริญญาโท แต่ยังต้องตัดสินใจก่อนเพราะว่าลำบากในการปรับตัวและการวางตัวมาก" พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"สิ่งแรกคือจะทำงานร่วมหุ้นกับเพื่อนๆคือ ทำสปา ทำเทียนหอมกับเพื่อนๆที่ปากเกร็ดซึ่งคิดว่าน่าจะไปได้ดี และความเป็นไปได้ที่จะประกอบอาชีพนี้สูง โดยทำงานที่ทำนั้นต้องการเป็นอาชีพที่อิสระเป็นของตนเองไม่อยากเป็นลูกน้องใคร และอยากทำงานที่มีรายได้เยอะๆให้มากกว่างานรับราชการ ซึ่งมีผลตอบแทนน้อยและยังต้องเป็นลูกน้องเขาอีก ถ้าเราทำไปก็คงไม่สบายใจอยู่ดี ซึ่งถ้าทำงานก็จะลาสิกขาไป เพราะอยากทำงานแล้วและคิดว่าพอแล้วคงจะไม่บวชต่อซึ่งพ่อแม่ก็ไม่ได้ว่าอะไรท่านให้เราตัดสินใจเองซึ่งในระหว่างนั้นก็จะยังพักอยู่ในกรุงเทพไปก่อน ซึ่งทุนใน

การทำงานอาจต้องใช้ทุนของตน พ่อแม่และของพี่ชายไปก่อนต่อมาถ้าทำงานได้สักพัก พอมีทุนเราก็อาจจะเรียนต่อมหาวิทยาลัยอื่นๆบ้าง เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือไม่ก็ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งน่าจะมีความแตกต่างในด้านวิชาการ ทั้งระบบการเรียนการสอนด้วย และที่ไม่กลับมาศึกษาต่อที่มจร.เพราะเราคิดว่าถ้าเราสึกไปแล้วคงไม่กลับไปบวชอีก ซึ่งเราเรียนเผื่อเอาไว้ทำงานเพื่อในอนาคตข้างหน้าจะมีโอกาสดีๆยิ่งกว่านี้" พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้จากการสังเกตกลุ่มตัวอย่างมีท่าทีความรู้สึกกังวลอยู่บ้าง กับการออกไปใช้ชีวิตฆราวาส ทั้งนี้อาจเป็นเรื่องของการปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ และในที่ต้องออกไปต่อสู้ดิ้นรนกับกิเลสด้านนอกที่มีอยู่มากมาย

สำหรับความต้องการหลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ จากการสัมภาษณ์เมื่อนิสิตเรียนจบปริญญาตรีมีความต้องการกลับภูมิลำเนาหรือไม่สามารถแยกได้ 2 กลุ่ม คือ

1. ไม่กลับ
2. ไม่แน่ใจ

1. ทั้งนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่กลับ ทั้งนี้เพราะคือมีความตั้งใจจะศึกษาต่อก่อน บางส่วนมีความต้องการในการทำงานที่มั่นคงเสียก่อน เพราะถ้ากลับไปนั้นอาจไม่มีงานให้ทำ และต้องดูสถานการณ์และความต้องการของตนเองก่อน โดยทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ทั้งที่บวชและบางส่วนที่ลาสิกขามีความตั้งใจจะพักอยู่ที่กรุงเทพมหานครหรือปริมณฑลที่เดิมก่อน เพื่อปฏิบัติหน้าที่ที่มีอยู่ เช่นในการสอนหนังสือ และช่วยพัฒนาการบริหารในวัด ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

" คิดว่ายังไม่กลับไป เพราะเรายังมีความหวังอยู่ยังคิดว่าจะศึกษาต่อ ต้องให้สูงที่สุดจนกว่าจะไม่ไหว และเรามีความตั้งใจจะเรียนทางบาลีด้วย และตั้งใจจะทำงานสอนและงานที่ทำให้เราทำแล้วไม่ขัดกับพระธรรมวินัย และเมื่อยุติการศึกษาก็ต้องดูอีกว่าที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมรอบข้าง เราจะยึดติดหรือไม่เรามีญาติโยม ความสะดวกความสบายเราจะยังติดหรือไม่ถ้าอยู่ในที่ไม่เจริญและถ้าเราได้มีโอกาสกลับภูมิลำเนา ก็ต้องมีความรูความสามารถนำไปสอน และต้องคิดว่าได้ประโยชน์แล้ว

ถ้าไม่เกิดประโยชน์ก็จะไม่ทำ ถ้าอยู่ต่างจังหวัดมีงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่เรารู้สึกว่าทำงานได้ไม่เต็มที่ เราไม่มีอำนาจหน้าที่อะไร และการเปลี่ยนความรู้สึกของคนในต่างจังหวัดค่อนข้างยากที่จะให้เขายอมรับการเปลี่ยนแปลงยังยึดติดความเชื่อเดิม ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ยาก ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดของเราคือต้องการศึกษาให้สูงที่สุดก่อน" พระการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

"ยังไม่กลับมีความคิดอยู่แต่ยังไม่ถึงเวลาในใจอยากจะเรียนให้จบ ในสายพระพุทธศาสนาหรือสายวิปัสสนาระดับปริญญาโท เพราะเรารู้สึกยังไม่พอที่จะไปอยู่ที่บ้าน ต้องมีความรู้ให้มากหน่อย คิดว่าต้องไปอยู่วัดสายป่า4-5 ปี พอรักษาตนเองให้ใจนิ่ง และจะพยายามพาญาติโยมเจริญสมาธิตามที่ได้เรียนมา ตอนนี้ก็สอนคนอื่นไปก่อน ถ้าที่บ้านได้สัมผัสตรงนี้ก็น่าจะดี แต่เราต้องเป็นผู้ใหญ่ให้มากกว่านี้" พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้การศึกษาพบว่าเมื่อนิสิตจบการศึกษาแล้วยังไม่กลับภูมิลำเนาเดิมและมีความต้องการที่จะศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐในต่างจังหวัดที่ตนทำงานอยู่ด้วย เนื่องจากชอบความสงบ ถ้าอยู่ในกรุงเทพสังคมดูวุ่นวายและไม่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ตนเองเคยพบเจอมาตั้งแต่เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

"คิดว่าไม่กลับเพราะซึ่งก็คิดถึงบ้านมากแต่กลัวลำบากเรื่องงานถ้ากลับไปต้องทำไรไถนาซึ่งปัจจุบันคิดว่าต้องการเรียนจบให้สูงที่สุดและมีความรู้มากที่สุด ยังไม่คิดอะไร แต่ถ้ามีโอกาสกลับไปอยากเป็นเจ้าของโรงเรียนสอนภาษาที่บ้าน ในด้านภาษาอังกฤษเพื่อบริการประชาชนเพราะขาดแคลนบุคลากรทางด้านนี้อยู่เยอะ ซึ่งเป็นความคิดยังอีกไกลนะ อาจจะมากกว่า 5-6 ปีขึ้นไป... และไม่ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยที่กรุงเทพเพราะสังคมวุ่นวาย จากการที่เคยศึกษาอยู่เพราะในตอนนั้นมุ่งมั่นว่าการศึกษาน่าจะดีขึ้น พอเข้าไปต้องดิ้นรนทุกอย่าง แต่ใจเราชอบสงบ ดังนั้นจึงอยากให้มหาวิทยาลัยที่มีวิทยาเขตมีชื่อเสียงมากขึ้นในต่างหวัด" พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

2. บางส่วนยังไม่แน่ใจ ทั้งนี้ถ้ากลับไปต้องอาจดูก่อนว่าสามารถทำประโยชน์หรือไม่ ถ้ายังบวชอยู่จะสามารถทำอะไรได้บ้าง เช่น การเปลี่ยนแปลงความเชื่อของประชาชน เพราะการที่จะให้คนยอมรับเรานั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก หรือบางส่วนคิดว่ายังมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนอยู่จึงอยากทำให้สำเร็จเสียก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเก็บสะสมประสบการณ์ในการนำไปพัฒนาบ้านเกิดต่อไปได้

“ไม่แน่ใจ คิดว่าจะเรียนต่อปริญญาโท หรือถ้ามีโอกาสจะเรียนต่อไปเรื่อยๆก่อน และจะทำหน้าที่ในการสอนต่อไป” พระสมคิด (สัมภาษณ์, 2550)

“ต้องดูก่อน เราอิ่มแค่ไหน ถ้าเราอยู่ในกรุงเทพก็จะทำหน้าที่ที่มีอยู่ให้เต็มที่ ถ้าทางบ้านมีให้ทำเราก็จะทำให้ที่ให้เช่นกัน ซึ่งถ้ามีงานสอนที่ไหนเราจะไปเท่าที่จะสามารถสอนเด็กและเยาวชนได้เหมือนเดิม” พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ไม่แน่ใจ เพราะกลับไปบ้านไม่มีหน้าที่อะไรให้ทำ โรงเรียนหรือสำนักเรียนไม่มีถ้ามีก็คงอยู่ในตัวเมือง ถ้ากลับไปก็ต้องไปอยู่เฉยๆ และอีกอย่างศรัทธาของประชาชนติดอยู่แบบเก่าๆ เขาต้องอาศัยคนที่คิดมองไกลจะไปเปลี่ยนความคิดของชาวบ้าน แบบพวกโชคลาภ ของขลังแบบเดิมๆ ต้องอาศัยผู้มีบารมีที่เคารพ ประชาชนเกรงใจมาก่อน ต้องมีสหายธรรมประเภทเดียวกันในการแก้ไข ถ้ากลับไปเราก็คงไปทำวัตร สวดมนต์ ความรู้ที่ได้มาก็ไม่ได้ใช้ เพราะการที่จะเปลี่ยนความรู้สึกของคนเป็นสิ่งที่ยาก เช่นในภาคเหนือ ประชาชนดื่มเหล้าพระก็ไม่ชอบ จึงมีการประชุมกัน พระท่านก็จะทำอย่างไรไม่ให้มีการดื่มเหล้าในวัด แต่ประชาชนออกเสียงว่าจะดื่ม พระท่านก็ต้องออกจากวัดไปเพราะประชาชนไม่สนใจและเชื่อถือตามคำขอ ซึ่งในที่นี้เราต้องดูหลายมิติด้วย คนเรามีความต้องการอยากมีอยากได้ บวกกับพรสงฆ์มีความอยากเด่นอยากดังก็คงไปกันใหญ่” พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

คติในการดำเนินชีวิต

แนวทางการดำเนินของคนเราย่อมแยกต่างกันไปและทั้งนี้ยังมีบรรทัดฐานของสังคมเป็นตัวกำหนดว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด และเมื่อบุคคลอยู่ในสถานภาพใดย่อมเป็นที่คาดหวังจากคนอื่นๆว่าต้องปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบนั้น ดังเช่น พระสงฆ์นั้นต้องรักษาระเบียบวินัย ตามแนวทางของพระพุทธศาสนาได้กำหนดเอาไว้ อย่างการรักษาศีล 227 ข้อ โดยทั้งนี้ยังได้นำหลักพระพุทธศาสนามาเป็นส่วนหนึ่งเพื่อเป็นเครื่องเตือนจิตใจของตนเองไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงสถานภาพของตนเองไปในรูปแบบใด ยังสามารถนำหลักของพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันได้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่น ขันติ อิทธิบาท4 การมีสติ ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“อิทธิบาท4 คือ ความพอใจ ความเข้าใจอะไรสักอย่าง ลงมือปฏิบัติ การปฏิบัติศึกษาหาข้อบกพร่องและที่สำคัญการมีสติ ไม่ประมาท ทำปัจจุบันให้ดีที่สุด แก้ไข้สิ่งที่ผิดพลาดนำมามาปรับปรุงชีวิตก็จะอยู่อย่างมีความสุข” พระจำนงค์(นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“คือละเว้นความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา และการคิดดี พูดดี ทำดี” พระธีระ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“อัตตาหิ อัตตาโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน เราต้องรู้จักการพึ่งตนเอง” พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“อดทน คือขันติ และสติสัมปชัญญะอยู่เสมอ และกตัญญูกตเวที ซึ่งเราคิดอยู่เสมออยากช่วยเหลือพ่อแม่ให้เต็มที่ ซึ่งเราต้องพร้อมทุกอย่างแล้วจะได้ดูแลท่านให้ดีกว่านี้ซึ่งเป็นสิ่งที่เราตั้งใจจะทำ” พระอดุลย์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้ได้เมื่อพิจารณาแนวทางการยึดถือประพฤติปฏิบัติพบว่าหลักธรรมของนิสิตอยู่ในหลักของมงคล 38 ประการ ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงธรรมไว้ เช่น ขันติ ซึ่งอยู่ในมงคลข้อชีวิตข้อที่27 ขันติ เป็นผู้มีความอดทน ซึ่งมีลักษณะความอดทนที่ถูกต้อง คือ 1. มีความอดทนอดกลั้น 2. เป็นผู้ไม่ดุร้าย สามารถข่มความโกรธไว้ได้ ไม่โกรธ 3.ไม่ปลูกน้ำตาให้แก่ใครๆ ไม่ก่อทุกข์ให้ผู้อื่น ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน 4. มีใจเบิกบานแจ่มใสอยู่เป็นนิตย์ หรือข้อที่ 25 มีความกตัญญูรู้จักการอุปการคุณทั้งพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ เพราะเป็นเครื่องหมายของคนดี เป็นต้น โดยทั้งนี้สามารถยึดถือเป็นแนวปฏิบัติใช้ได้ทั้งที่อยู่สถานภาพของเพศบรรพชิต และคฤหัสถ์ เช่นกัน

ความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อตนเอง

ความคาดหวังของคนทั่วไปและคนใกล้ชิดที่มีต่อตนเองประกอบด้วย ความศรัทธาของผู้เกี่ยวข้องหลังจบปริญญาตรี ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี และความศรัทธาและความเชื่อถือของชาวบ้านที่มีต่อพ่อแม่จะเป็นเช่นไร ผู้วิจัยจึงแบ่งเป็นประเด็นไว้ดังนี้

ความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องที่มีต่อตนเองในด้านความศรัทธาของผู้เกี่ยวข้องหลังจบปริญญาตรี แบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ ดีขึ้น และเหมือนเดิม

จากการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากสามารถเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับพระภิกษุสามเณรรุ่นน้อง ได้รับการยอมรับว่าพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความรู้ และความสามารถเป็นที่ยอมรับมากขึ้น ดังตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์

“ดีขึ้น หลังจากที่เคยดูถูก ว่าเรียนไปแล้วจะได้อะไร อยู่ที่บ้านนอกนะ พอเราจบความคิดก็เปลี่ยนแปลง เพื่อนที่เคยสบประมาทก็จบแค่ประถม 6 และเขาก็เลื่อมใสเรายิ่งขึ้น”
พระมหาสุนัน (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“นับถือ รู้สึกมุมมองยกเราขึ้นอีกระดับหนึ่ง มีการศึกษาที่ดีจบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์”
พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ความคาดหวังเมื่อจบสูงกว่าปริญญาตรี คือมากกว่าปริญญาตรี จากการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความคาดหวังว่าดีขึ้นมากกว่าระดับปริญญาตรี เนื่องจาก มีวุฒิภาวะสูงขึ้น ความสามารถการยอมรับ และสามารถเป็นผู้สอนประชาชนได้ทั่วทุกระดับ ส่วนหนึ่งคาดหวังให้นำความรู้มาพัฒนาและบริหารงานในองค์กรสงฆ์ ดังกลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ดังนี้

“น่าจะดีขึ้นกว่าเดิม การยอมรับว่าเรามีการศึกษาสูงขึ้น มีความรู้ความสามารถสูงขึ้นกว่าเดิม” พระสุริยา (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“พอจบปริญญาตรีมีความรู้ทางธรรมอยู่แล้วและเรียนรู้เสริมข้างนอกมันสามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งการเผยแผ่และการสอน ถือว่าดีขึ้น ไม่ใช่หลวงปู่ หลวงตา ธรรมดา ก็เหมือนกับโยม ถ้ารู้อาจารย์มีดีกรีเป็นดอกเตอร์ ความเชื่อถือก็ดีขึ้นมากกว่าคนทั่วๆไป ทั้งที่ยังไม่รู้จักไม่เคยคุยนะ ถือว่าเป็นความเชื่อมั่นในระดับหนึ่ง” พระมนตรี (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“รู้สึกดีกว่าเดิม และเห็นว่าเป็นความฝันของเรา และเราก็จะไม่สึกออกไปคงจะทำงานเกี่ยวกับศาสนาเป็นครูสอน และเผื่อเป็นเจ้าอาวาสมีอำนาจพอที่จะควบคุมบ้างบางส่วน และสามารถมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่น่าจะควรเปลี่ยน” พรการุณ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“น่าจะดีขึ้น และทุกคนก็คาดหวังให้เรามาพัฒนาวัดที่อยู่” พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ความศรัทธาและความเชื่อถือของชาวบ้านต่อพ่อ แม่ ของนิสิตหลังจากที่นิสิตเรียนจบปริญญาตรีแล้ว พบว่ามีความศรัทธา ดีขึ้นมากกว่า ปกติ (เหมือนเดิม)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าดีขึ้น เนื่องมาจากชื่นชมยินดี เป็นหน้าเป็นตาให้ครอบครัวเป็นที่ภูมิใจ

“ก็ดีพอสมควร ได้รับความสนใจและเห็นว่าเราขยันศึกษาก็รู้สึกยินดีด้วย ” พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ก็รู้สึกชื่นชมและยินดีด้วยและเป็นหน้าเป็นตาให้พ่อแม่ภูมิใจ” พระมหานที (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

“ความศรัทธาของชาวพุทธก็ดีขึ้นเนื่องจากลูกได้เรียนหนังสือทางบ้านก็จะเปลี่ยนสถานภาพไปในทางที่ดีขึ้น และจากการที่มองเราเป็นพระทั่วไปก็จะยอมรับสถานะของเพิ่มขึ้นอีกระดับหนึ่ง” พระสมพงษ์ (นามสมมุติ) (สัมภาษณ์, 2550)

ทั้งนี้จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังกับการจบการศึกษาแล้วส่วนใหญ่มีมุมมองเมื่อจบการศึกษาแล้วเป็นไปในทางที่ดีขึ้นมีสถานภาพที่สูง มีการยกระดับฐานะของตน คือ เป็นผู้มีความรู้เป็นผู้ที่มีการศึกษามากขึ้น มีการยอมรับทั้งในทางสงฆ์และประชาชนมากกว่า รวมทั้งโอกาสก้าวหน้าในการประกอบอาชีพหน้าที่การงาน

ข้อวิจารณ์

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของผลการศึกษาวิจัย โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคม สถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณร การศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากผลการศึกษาข้างต้นสามารถนำมาวิจารณ์ดังนี้

1. ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมของนิสิต

สภาพครอบครัวนิสิตเกือบทั้งหมดมีความเหมือนกันคือมาจากอาชีพเกษตรกรรม รายได้ครอบครัวต่ำกว่า 3,000 บาทต่อเดือน การศึกษาของพ่อแม่อยู่ในระดับชั้นประถมศึกษา และครอบครัวมีจำนวน 3 คน และนิสิตมีภูมิลำเนาเดิมมาจากต่างจังหวัด ซึ่งพบว่ามาจากภาคตะวันออก

เฉียงเหนือมากที่สุด ผลจาการศึกษาครั้งนี้เมื่อตรวจสอบข้อมูลพบว่าจากการรายงานของสำนักงานสถิติ ประจำปี 2547 พบว่าประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีย้ายถิ่นสูงสุด และเป็นการย้ายระหว่างภาค มากที่สุด โดยเหตุผลของย้ายถิ่น คือ ติดตามครอบครัว หางานทำ ย้ายที่อยู่ และศึกษาต่อ ซึ่งมีนักวิชาการได้อธิบายการจัดลำดับชั้นทางสังคมว่า ในเรื่องโอกาสในการศึกษาเล่าเรียนหรือการแสวงหาอาชีพที่ดีของบุตร ย่อมขึ้นอยู่กับทรัพย์สมบัติของพ่อแม่แต่เมื่อรายได้ของพ่อแม่อยู่ในระดับต่ำ จึงทำให้โอกาสที่จะเรียนหนังสือให้ประสบความสำเร็จจะอยู่ในสภาพที่ลำบากและเป็นไปได้ยาก ยิ่งเป็นครอบครัวที่มีบุตรจำนวนมาก ก็ยังจะเพิ่มภาระเลี้ยงดูให้กับพ่อแม่เป็นอย่างมากด้วย (Horton And Hunt, 1972: 252 อ้างใน ปกรณ์ คุณารักษ์) และสอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพร มากแจ้ง และสมพร มากแจ้ง (2542) พบว่า สังคมไทยคาดหวังสถาบันสงฆ์เป็นทางเลือกในการพัฒนาผู้ด้อยโอกาส ซึ่งการบวชพระเณรเป็นทางเลือกในการแสวงโอกาสทางการศึกษาและการไต่เต้าทางอาชีพของคนจนในชนบทจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสรับการศึกษาสายสามัญ

2. สถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณร

เมื่อพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมกับสาเหตุที่เข้ามาบวชนั้นเป็นความต้องการของพ่อแม่ ซึ่งเป็นระบบค่านิยมของสังคมไทย กล่าวคือ สังคมไทยมีความเชื่อว่า ลูกผู้ชายเมื่ออายุครบบวช 20 ปีบริบูรณ์ ควรจะบวชเพื่อทดแทนพระคุณพ่อแม่ อีกทั้งการบวชเพื่อเรียนรู้ธรรมะและการปฏิบัติตนเมื่อลาสิกขาไปแล้ว นอกจากนี้ผลการวิจัยพบว่านิสิตที่ศึกษามีความต้องการ มีแรงจูงใจเพื่อที่จะศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สวนา พรพัฒน์กุล (2524: 54) และ พระปรีชา บุญรอด (2537: 117) พบว่า จุดมุ่งหมายของพระสงฆ์ที่สำคัญที่สุดคือการศึกษาหาความรู้ รองมาเพื่อทดแทนบุญคุณพ่อแม่ และบวชตามประเพณี โดยเป็นการบวชเพื่อวัตถุประสงค์ทางโลก คือ บวชตามประเพณี บวชเพื่อศึกษาต่อ และบวชเพื่อตอบแทนคุณบิดามารดามีจำนวน ถึงร้อยละ 69.2 โดยทั้งนี้จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างนั้น พบว่าบวชเป็นสามเณรก่อน ทั้งๆที่ความเชื่อของพุทธศาสนิกชนนิยมให้ลูกชายบวชเมื่ออายุครบ 20 ปี แต่ในการศึกษาในครั้งนี้กลับพบว่านิสิตบวชเป็นสามเณรมาก่อน จึงมั่นได้ว่าสภาพครอบครัวเป็นแรงผลักดันในการบวชของนิสิต

เมื่อพิจารณานิสิตอายุของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พบว่ามีอายุอยู่ในระหว่างระหว่าง 20-29 ปี จำนวนพรรษา 3 พรรษาและน้อยกว่า ซึ่งหมายถึงที่บวชเป็นพระ ทั้งนี้รวมถึงการบวชตั้งแต่เป็นสามเณรมาก่อนจะมีอายุพรรษา 10 พรรษาขึ้นไป และการศึกษาแรกเริ่ม ส่วนใหญ่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมของสงฆ์ตั้งแต่มัธยมศึกษาศึกษาปีที่ 1-3 และบางส่วนได้ศึกษาในระบบ

การศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาวุฒิแผนกธรรม คือสอบได้นักธรรมตรี โท และเอก พบว่าอยู่ในระดับธรรมชั้นเอก เนื่องการศึกษานักธรรมเป็นการศึกษาภาคบังคับ พระสงฆ์ทุกรูปจะต้องศึกษานักธรรมเป็นการขัดเกลาเบื้องต้นก่อนที่จะเข้าศึกษาในด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาสนธิญาณ รักษาภักดี (2542) พบว่าพระสงฆ์ที่เข้ามาบวชส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นเอก ทั้งนี้เพื่อจะได้ข้อวัตรปฏิบัติของความเป็นพระ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง นอกจากนั้นจะได้นำหลักธรรมไปเผยแพร่แก่ประชาชนทั่วไปในการอบรมการเทศนาหรือสนทนาธรรม ส่วนการศึกษาแผนกบาลี ส่วนใหญ่มีวุฒิทางบาลี รองลงมายังไม่มีวุฒิทางบาลี ทั้งนี้เนื่องจากภาษาบาลีเป็นภาษาหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการประกาศหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และต่อมาก็ก็ได้มีการใช้ภาษาบาลีในการศึกษาจารึกคำสอนของพระพุทธศาสนา เช่นเดียวกันพระสงฆ์ที่บวชเข้ามาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้ภาษาธรรม เพื่อศึกษาความเข้าใจ หลักคำสอนได้ดีขึ้น แต่ทั้งนี้มิได้เป็นการบังคับให้เรียนขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพระสงฆ์เอง ซึ่งภาษาลีเป็นภาษาที่ต้องทำความเข้าใจและใช้การท่องจำมาก และเมื่อสามารถสอบผ่านได้นั้นก็ถือเป็นความภูมิใจของตนเอง ซึ่งพระมหาสนธิญาณ รักษาภักดี (2542) และ ปกรณ์ คุณารักษ์ (2543 : 51) พบว่าการศึกษาแผนกบาลีเป็นสิ่งที่ทำได้ยากและลำบาก และผู้ที่มีมีเปรียญธรรม59 เปอร์เซ็น มีเปรียญธรรม3-5 ประโยค และเรียกว่าเป็นพระมหา ส่วนที่ยังไม่มีเปรียญ 31 เปอร์เซ็น ซึ่งผู้สอบได้เปรียญธรรมที่สูงได้นั้น ต่างก็มีลักษณะเด่นเป็นพิเศษของตัวเองเฉพาะคือ อุตสาหะวิริยะ ต้องมีจิตใจที่มั่นคง มีสมาธิมีความแน่วแน่และความใฝ่ฝันเป็นเลิศ

3. การศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การศึกษาในระดับปริญญาตรี เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่เดินทางเข้ามาพักในกรุงเทพนอกจากเพื่อศึกษาด้านนักธรรม และภาษาบาลี ยังศึกษาในระดับปริญญาตรีของทางมหาวิทยาลัยสงฆ์เพื่อจะได้นำความรู้มาใช้พัฒนาตนเองและช่วยเหลือสังคมต่อไป ซึ่งการตัดสินใจเข้าศึกษามาจากตนเอง รองมาเป็นเพื่อน และญาติผู้ใหญ่ที่บวชเป็นเวลานาน โดยทั้งนี้มีปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจคือ ปัจจัยภายในได้แก่ เรื่องของค่าใช้จ่าย มีคุณสมบัติในการเข้าศึกษา คือ การมีเปรียญ 5 ประโยค ลดภาระในครอบครัว อายุในการเข้าศึกษามีความหลากหลาย รองมาเกิดจากปัจจัยภายนอก ได้แก่ เห็นตัวอย่างรุ่นพี่ สภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย และการยอมรับในสังคมมีมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นวจรรย์ ชวนะลิขิตกร (2538: 14) ได้กล่าวถึงปัจจัยจูงใจในการศึกษาดังนี้ 1. สภาพเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน 2. คุณภาพของการจัดการศึกษาที่แตกต่างกัน 3.ภูมิลำเนาของสถานศึกษา4. ที่อยู่ในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค 5. ความมีชื่อเสียงของสถาบันศึกษาที่แตกต่างกัน

ทุนทรัพย์ที่ใช้ในการศึกษามากหรือน้อยต่างกัน ปัจจัย 5 ประการเป็นผลให้เข้าศึกษาต่างกัน โดยมีเป้าหมายในการศึกษาสามารถพบว่ามีความต้องการ 2 ลักษณะ คือ มีเป้าหมายลักษณะที่ต้องการสืบทอดพระพุทธศาสนา คือนำความรู้ที่ได้นำมาเทศนาสั่งสอนประชาชน ซึ่งเนื่องมากจากเคยมีประสบการณ์ของตนเองที่เป็นผู้สอนหนังสือ และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสให้ได้รับการศึกษา ซึ่งนักวิชาการ ได้อธิบายหน้าที่ของพระสงฆ์ในด้านการศึกษาว่า มีหน้าที่ในการแนะนำสอนหนังสือ การให้การศึกษาแก่ประชาชนเผยแผ่แก่ประชาชนโดยเฉพาะในด้านการดำรงชีวิตที่ดีงาม ชีวิตที่ประเสริฐ ตามหลักการทางพุทธศาสนาเรายกว่าหน้าที่ของครู ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าก็ได้รับการยกย่องจากบุคคลทั่วไปเป็นบรมครูซึ่งทำหน้าที่ฝึกเทวดา และมนุษย์ได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่าเพราะพระองค์เป็นคนธรรมดา สามารถสอนให้คนกลายเป็นคนดี และกลายเป็นคนประเสริฐในระดับสูงสุด ดังนั้นการศึกษาจึงเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ในฐานะครู เป็นหัวหน้าที่ถาวรตลอดตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน (พระมหาณรงค์ จิตตโสถโณ, 2533: 36) ส่วนเป้าหมายในลักษณะที่ต้องการศึกษาไว้เพื่อในอนาคตข้างหน้าทั้งนี้ยังอาจตัดสินใจไม่ได้แน่นอนว่าตนเองจะไปอยู่ในรูปแบบใด อาจเป็นบรรพชิต หรืออาจจะลิกขาไปก็เป็นได้ โดยทั้งนี้จึงต้องการมีความรู้ไว้และสติปัญญาที่ดีไว้ก่อนซึ่งนิสิตกลุ่มตัวอย่างอธิบายตามแนวที่ท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กล่าวไว้ว่า “อยู่ก็เป็นศรีของศาสนา ออกไปก็ไม่เป็นอนาถาของสังคม” คือทั้งนี้น่าจะเป็นแรงผลักดันให้ผู้ศึกษามีความคาดหวังและตั้งเป้าหมายเอาไว้ โดยคิดว่าการบวชและได้ศึกษาก็เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคมในการเปิดโลกทัศน์ของตนเอง หากลาสิกขาไปก็สามารถมีอาชีพเลี้ยงตนเองได้ไม่เป็นภาระให้กับสังคม และเมื่อได้ศึกษาไประยะหนึ่งอาจมีเป้าหมายที่เปลี่ยนไปจากเดิม หรือยังคงเดิม โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยในการรับรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง คือ ความแตกต่างกันในภูมิหลัง ประสบการณ์ ลักษณะประจำของแต่ละบุคคล การเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่างๆ และเวลาที่เปลี่ยนไป (ถวิล ธาราโภชน์ และ ศรันย์ ดำริสุข, 2543: 52-53)

บุคคลผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายหลัก กล่าวคือ นิสิตเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่า งบประมาณค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์มีจำนวนค่าใช้จ่ายไม่มากนัก นอกจากนั้นวิถีการดำรงชีวิตในสมณเพศ ไม่ต้องเสียค่าครองชีพเฉกเช่นฆราวาสทั่วไป เช่น การบิณฑบาต การได้รับปัจจัยจากญาติโยม บางรูปมีกิจกรรมพิเศษ คือสอนหนังสือ และการเดินทางมาเรียนหรือไปธุระส่วนตัวได้ใช้บริการจากรถขนส่งมวลชนกรุงเทพ (ขสมก) ซึ่งไม่ใช้รถปรับอากาศก็ไม่คิดค่าใช้จ่าย อีกกลุ่มหนึ่งพบว่าบุคคลผู้สนับสนุนทางการเงินมาจากญาติโยมที่เป็นโยมอุปัฏฐาก ซึ่งเป็นบุคคลผู้ออกปากรับคำเป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์ เช่น เครื่องไม้ใช้สอยตลอดจนเงินทอง เมื่อมี

ความจำเป็นต้องใช้สอย เช่น เจ็บป่วย และเพื่อการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากเพราะญาติโยมมีความศรัทธาในการปฏิบัติของนิสิต รวมถึงศรัทธาในพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่ได้มีความสัมพันธ์ทางสายเลือด แต่ในขณะเรียนอยู่ในเมืองยินดีรับเป็นโยมอุปัฏฐากโดยถือว่าเป็นการทำบุญกุศลอย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระมหากฤษฎา นันทเพชร (2540: 106) พบว่า ผู้สนับสนุนในการให้ทุนการศึกษาพบว่ามากกว่าสามในห้าของพระสงฆ์ที่ศึกษาใช้ทุนส่วนตัวในการศึกษา รองลงมาคือ ทุนของพ่อแม่ญาติ พี่น้อง ถัดมาคือ ทุนจากเจ้าอาวาสและทุนจากพระผู้ใหญ่ที่นับถือ น้อยที่สุดคือโยมอุปัฏฐากและอื่นๆ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับการใช้เวลาว่างของนิสิต พบว่าในภาพรวมนิสิตมีการใช้เวลาว่างในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสนทนากับพระสงฆ์ และอ่านหนังสือธรรมะ รองลงมา อ่านหนังสือพิมพ์และดูโทรทัศน์ และการอ่านวารสารพระพุทธศาสนาทำน้อยที่สุด ด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนิสิตเป็นลักษณะของการพูดคุยกันกับเพื่อนพระสงฆ์ด้วยกันที่อยู่ในวัดเนื่องมาจากอาจรู้จักกันมานาน รวมถึงอาจเป็นเพื่อนที่เดินทางไปทั้งไปเรียนและทำงานด้วยกันในวัด จึงทำให้มีความสนิทสนมกันมากกว่าเมื่อเทียบกับเพื่อนที่มหาวิทยาลัย ส่วนการอ่านหนังสือธรรมะปัจจุบันมีความหลากหลายมากขึ้นเมื่อได้อ่านแล้วไม่รู้สึกเบื่อหน่าย ซึ่งปัจจุบันการพิมพ์เผยแพร่หนังสือธรรมะ มีความทันสมัยมากขึ้น เช่น เป็นการบรรยายธรรมโดยใช้ภาพวาดการ์ตูนเป็นสื่อหรือเป็นหนังสืออ่านเล่นให้กับนักเรียนนักศึกษาได้อ่านเล่นนอกเวลากัน ตัวอย่างเช่น หนังสือ ของพระพยอม กัลญาโณ เรื่อง เณรพยอมจอมยุ่ง 4 อภินิหารเณรพยอม เก่งจังพ่อบังเกิดเกล้า และหนังสือธรรมะติดปีก ธรรมหลับสบายของพระมหาวุฒิชัย หรือท่าน ว. วชิระเมธี เป็นต้น ซึ่งมีลักษณะให้แง่คิด และมีเอกลักษณ์ ภาษาชัดเจนและอ่านง่าย เป็นต้น และที่สำคัญนั้นสื่อเหล่านี้เป็นข้อมูลข่าวสารที่นิสิตทั้งหลายได้ศึกษาและสามารถนำไปเป็นแนวทางและแง่คิดในการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ยิ่งการอ่านหนังสือพิมพ์และ การดูโทรทัศน์เป็นข่าวสารที่หาอ่านได้ง่ายสะดวกและเร็ว มีข่าวเกิดขึ้นใหม่ๆอยู่ทุกวัน จึงทำให้นิสิตเรียนรู้ความเป็นมาเป็นไปในสังคมทั้งด้านบวกและด้านลบซึ่งทั้งนี้ต้องพิจารณาและกลั่นกรองให้ดี ดังที่พระเทพดิลก (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2550) ท่านได้กล่าวว่า ปัจจุบันเราอยู่ในยุคข่าวสาร ต้องติดตามข่าวทุกวันเป็นพระปิดตาไม่ได้ ถ้าไม่ติดตามข่าวไม่กี่วันก็จะกลายเป็นผู้ตกข่าวและตามข่าวไม่ทัน ดังนั้นต้องติดตามข่าวทุกวัน ต้องรู้เท่าทันข่าว เพราะ พุทธแปลว่าตื่น และเราต้องก้าวต่อไปเพื่อปกป้องและรักษาพระพุทธศาสนาไว้ ส่วนการอ่านวารสารพระพุทธศาสนาทั้งนี้ทางมหาวิทยาลัยมีการแจกวารสารให้ทุกเดือนซึ่งจะเป็นเรื่องข่าวสารและวิชาการต่างๆโดยมีการแจกวารสารให้รายเดือนและในห้องสมุดก็มีวารสารของมหาลัยอื่นๆ ที่

เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาด้วย ทั้งนี้การติดตามข่าวสารอาจน้อยกว่าหนังสือด้านอื่นๆ ที่มีให้อ่านประจำเหมือนหนังสือพิมพ์หรือโทรทัศน์

ส่วนความพอใจในการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้วิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และผลการเรียน (คะแนน) ส่วนที่นิสิตพอใจในการศึกษาในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย คือเรื่องความรู้วิชาภาษาอังกฤษ ทั้งนี้แสดงให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในการเรียนและการศึกษานั้นของนิสิตนิสิตมีความพอใจในการศึกษาพอสมควรซึ่งแสดงให้เห็นว่าสถาบันแห่งนี้เป็นแหล่งรวมวิชาไม่ว่าจะความรู้ทางธรรมหรือทางโลกและยิ่งในปัจจุบันมีทั้งพระภิกษุสงฆ์และคฤหัสถ์สนใจเข้าไปศึกษามากขึ้นแสดงได้มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นทางเลือกอีกทางหนึ่งน่าสนใจ ส่วนที่นิสิตพอใจในการศึกษาในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย คือเรื่องความรู้วิชาภาษาอังกฤษ อาจเป็นเพราะความตั้งใจและมุ่งมั่นในการเรียนสูงและเห็นได้ว่าภาษาอังกฤษสำคัญมากในปัจจุบันจึงทำให้นิสิตยังรู้สึกว่าต้องการศึกษาให้มากเพื่อประโยชน์แก่ตนในทางการศึกษาและพัฒนาประสิทธิภาพของตนเองและเพื่อมีโอกาสได้รับใช้สังคมไม่ว่าจะต้องปฏิบัติงานในทางฆราวาสหรือศาสนาล้วนเป็นสิ่งที่จำเป็นยิ่ง ทั้งนี้นิสิตยังสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากสื่อต่างๆจากภายนอกซึ่งในปัจจุบันมีอยู่มาก เช่น จากหนังสือพิมพ์ ทางอินเตอร์เน็ตหรือหนังสือ เทป การฝึกทักษะการพูดอ่าน เขียนให้มากจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการศึกษาเพิ่มมากขึ้น

สำหรับปัญหาของกลุ่มตัวอย่างที่มีความกังวลใจ พบว่า คือ ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อนนิสิตด้วยกัน รองลงมาบุคลิกภาพส่วนตัวของนิสิตเอง และความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ผู้ใหญ่ ส่วนปัญหาที่มีความกังวลใจน้อยที่สุด คือ ผลการเรียน และค่าใช้จ่ายในการศึกษา เนื่องมาจากนิสิตนั้นมีความพร้อมในการเรียนทั้งสุขภาพกายและใจจึงทำให้นิสิตมีความตั้งใจสูงมากในการเรียนจึงมีผลให้ความกังวลใจในเรื่องเรียนมีน้อยทั้งผลการเรียนก็เป็นที่น่าพอใจสำหรับตนเองรวมถึงค่าใช้จ่ายในการศึกษาก็ไม่แพงเมื่อเทียบกับมหาวิทยาลัยอื่นทั่วไป ซึ่งอาจจะมีบางมหาวิทยาลัยที่มีค่าหน่วยกิตละ 25 บาทเท่ากับมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งทั้งนี้การดำรงชีวิตในสมณเพศแตกต่างจากนักศึกษาทั่วไปอยู่แล้วรวมถึงค่าใช้จ่ายในด้านๆ อื่นมีน้อยกว่าเมื่อเทียบกับการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยอื่นๆ ทั่วไป อาทิ เช่น ค่าอาหาร ค่าที่พัก เป็นต้น ส่วนเหตุผลที่สำคัญที่เกิดปัญหาดังกล่าวอาจจะมีผลมาจากนิสิต มีเวลาที่ใช้ชีวิตพบปะกันแบบไม่เป็นทางการขาดการปฏิสัมพันธ์แบบปฐมภูมิเยี่ยงมหาวิทยาลัยทั่วไปนั้นไม่มี ทั้งนี้เนื่องจากกว่านิสิตเหล่านี้ต่างก็มีภาระในความเป็นสงฆ์ เช่น การทำวัตรในช่วงเช้า และต้องรีบเร่งมาเรียนให้ทันช่วงบ่ายและเลิกเรียนเกือบ20.00น.ซึ่งต้องรีบกลับทำให้ไม่มีโอกาสได้ปฏิสัมพันธ์อย่างไม่เป็นทางการเฉกเช่นกับการใช้ชีวิตของนิสิตนักศึกษาอื่นๆทั่วไปทั้งของภาครัฐ

และเอกชน ส่วนเรื่องความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่นั้นเป็นอาจเหมือนการที่เรามองว่าเราเป็นเด็กกว่า การต้องเข้าหาผู้ใหญ่บางครั้งจึงรู้สึกมีความเกรงกลัวและเกรงใจ บางครั้งก็กลัวโดนการถูกตำหนิ โดนถาม โดนว่า ทั้งนี้ พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) 2538: 237ได้อธิบายว่า ก็เหมือนกับว่าเราต้องรู้จักคน ด้วยการรู้จักแสวงหากัลยามิตรที่คอยแนะนะพร่ำสอนและเป็นแบบอย่างในทางการดำรงชีวิตอันประเสริฐ จนเรียกได้ว่า มีปรโตโฆสะหรือเสียงอีกกระแสที่คอยเตือนไม่ให้ทำความชั่วเกลือกกลั้วในทางต่ำทราม เพื่อให้บังเกิดความสงบอย่างสะอาด เพื่อความสว่าง

4. ความคาดหวังหลังจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

ในด้านความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยผลการศึกษาพบว่า มีความคาดหวังอยู่ในระดับมากได้แก่ ได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์พุทธศาสนาในสังคมไทย รองลงมาปริญญาบัตรจะช่วยให้มีโอกาสศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทางโลกในประเทศ และปริญญาบัตรจะช่วยให้เป็นที่รู้จักในหมู่พระสงฆ์ผู้ใหญ่ มีความคาดหวังน้อยที่สุด จากผลการศึกษาข้างต้นในด้านความคาดหวังในการได้รับความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวพุทธศาสนาของสังคมไทยอยู่มาก ทั้งนี้เนื่องจาก สถานภาพและบทบาทของความเป็นพระภิกษุสงฆ์ที่ท่านได้เรียนรู้และศึกษาวิชาพระพุทธศาสนามาโดยตรงอยู่แล้วและท่านยิ่งนิสิตมีความสนใจมากทั้งนี้ย่อมเป็นประโยชน์อย่างมากในการที่จะสานต่อและส่งเสริมให้พระพุทธศาสนานั้นให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ดังเช่นในอดีต เพราะปัจจุบันสังคมกำลังสับสนวุ่นวาย ผู้คนย่อมต้องการที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ เมื่อมีโอกาสช่วยเหลือสงเคราะห์ประชาชนย่อมเกิดประโยชน์แก่ส่วนร่วม ดังเช่น ธรรมะดิลิเวอรี่ ของพระมหาสมปอง ตาลปุตโต ที่ท่านได้ปรับปรุงการบรรยายการสอนการเทศน์เพื่อให้เหมาะสมกับวัยรุ่นและเป็นเนื้อหาที่ทันสมัยฟังแล้วน่าสนใจและทำให้เป็นขัดเกลาเยาวชนที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศและเราต้องปรับตัวเข้าหาประชาชนแทนที่จะรอให้ประชาชนมาหาเราอย่างเดียว และพระพยอม กัลยาโณ (ไทยพีอาร์, 2005) ได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ โดยใช้การ์ตูนแอนนิเมชั่น เผยแพร่ธรรมให้คนรุ่นใหม่ โดยกล่าวว่า กระแสการบริโภคในปัจจุบันที่ขึ้นอยู่กับเทคโนโลยีกันมากขึ้น ทำให้การดำเนินชีวิตในรูปแบบไทยๆขาดหายไปจากชีวิตประจำวัน โดยคนรุ่นใหม่ๆโดยเฉพาะในเมืองใหญ่มีวิถีชีวิตที่ห่างไกลจากวัดออกไปมากขึ้น การเข้าวัดเพื่อฟังธรรมถูกจัดให้มีความสำคัญน้อยกว่าการไปเที่ยวห้างสรรพสินค้า ส่วนการคาดหวังว่าปริญญาบัตรจะช่วยให้มีโอกาสศึกษาต่อทั้งในมหาวิทยาลัยทางโลกและในต่างประเทศซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาการศึกษาของตนให้สูงขึ้นไปกับคนทุกคน แม้กระพระภิกษุสงฆ์เองเช่นกันย่อมคาดหวังว่าการศึกษาจะช่วยให้มีความก้าวหน้าต่อในชีวิตอีกทั้งเป็นบุคลากรที่มีคุณค่าของสังคม ซึ่งการศึกษาของ คนึงนิตย์ จันทบุตร (2530: 223) พบว่าคุณค่าทาง

พระพุทธศาสนาสูงมาก เนื่องจากศาสนามีคุณต่อสังคม โดยเฉพาะด้านการศึกษาตั้งแต่ในอดีตเป็นแหล่งประสิทธิ์ประสาทวิทยาการ ภิกษุเป็นผู้นำแห่งปัญญาชน จนกลายเป็นประเพณีที่ชายไทยทุกคนต้องบวชเรียน เพื่อรับการศึกษา และอบรมจริยธรรม คุณธรรม การศึกษาของพระสงฆ์เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการจรรโลงความมั่นคงของพระพุทธศาสนาต่อไป โดย นวจรรย์ ชวนะลิขิตกร(2538:14) อธิบายว่าสิ่งจูงใจในการศึกษา นับวันจะมีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับส่วนหนึ่งเนื่องจากความต้องการของผู้เรียน ส่วนหนึ่งมาจากค่านิยมในปริญญา และอีกส่วนหนึ่งมีและไม่มีงานทำ ซึ่งจากการพิจาณาที่ผ่านมา การศึกษาได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานอีกประการหนึ่ง ที่ทำให้ชีวิตเป็นชีวิตที่สมบูรณ์ เมื่อทุกคนเห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาเช่นนี้ ทุกคนจึงต้องการและใฝ่หา และปริญญาบัตรจะช่วยให้เป็นที่รู้จักในหมู่พระสงฆ์ผู้ใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากการที่จะทำความรู้จักพระสงฆ์ระดับผู้ใหญ่ก็เหมือนกับเด็กเข้าหาผู้ใหญ่คือเราต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน และการที่เราปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอยู่แล้วจึงไม่จำเป็นว่าปริญญาบัตรทำให้ได้รู้จักพระสงฆ์ระดับผู้ใหญ่มากขึ้น

ด้านความคาดคาดเกี่ยวกับบทบาทในภายหน้า ผลการศึกษาในภาพรวมพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากได้แก่ การอบรมสั่งสอนศีลธรรมชาวบ้าน และการช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านที่ประสบปัญหา โดยให้ความสนใจน้อยกับเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านโดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม ทั้งนี้จากการผลการศึกษาบทบาทภายหน้าที่นิสิตสงฆ์สนใจแสดงให้เห็นได้ว่าพระภิกษุเหล่านี้มีความคาดหวังและทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสมกับฐานะของพระภิกษุ เพราะพระภิกษุย่อมจะมีความรู้ในด้านพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี และในการเป็นผู้นำนั้นจะต้องมีความรู้และประสบการณ์ที่ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายว่าหน้าที่หลักของพระสงฆ์นั้น มีอยู่ 3 ประการ การศึกษาปริยัติธรรม การปฏิบัติตามที่ศึกษามา และการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชน จึงจะสืบต่ออายุพระศาสนา (เสฐียร วรรณปก, 2529: 120) ส่วนบทบาทที่ให้ความสนใจน้อยได้แก่ การเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านโดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม และนำชาวบ้านในการสร้างศาสนวัตถุ ทั้งนี้อาจเนื่องจากนิสิตสงฆ์กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นั้นเป็นพระหนุ่มที่ยังมีพรรษาไม่มากนักและอาจเป็นพระสมัยใหม่มากขึ้น จึงไม่ค่อยสนใจการทำพิธีกรรมในด้านนี้มากนักและการที่จะศึกษาด้านนี้ต้องศึกษาสายของพระวัดป่า ทั้งนี้ต้องใช้ทั้งความสนใจและเวลามาก แต่ทั้งนี้ยังมีพระภิกษุที่มีชื่อเสียงและเป็นผู้มีความสามรถในด้านนี้ ดังเช่น หลวงพ่อคูณวัดบ้านไร่ ที่ประชาชนให้ความศรัทธาและเชื่อถืออยู่ไม่น้อยไม่ว่าจะการทำป้ายเจิมร้านค้า เช่น ร้านนี้รวย หรือทำ พระเครื่อง เป็นต้น ซึ่งทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับความเชื่อและวิจารณญาณส่วนบุคคล และประเด็นที่เป็นกระแสในปัจจุบัน ได้แก่ จาตุคามรามเทพของหลวงพ่อท่านมุ่ย หรือพระครูนิโครธจรรยานุยุต ซึ่งเป็นความเชื่อและความประพฤติการปฏิบัติหลายขั้นหลายกระแส ซึ่งในปัจจุบันลัทธินิยมจาตุคามรามเทพ นั้นเพื่อหาเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ใน

ภาวะบ้านเมืองกำลังสับสน (ไมเคิล ไรท, 2550: 67) เป็นต้น ทั้งนี้ถ้าเรานับควรนับถือที่ศาสนามากกว่าที่ตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว

ส่วนความต้องการหลังจบการศึกษาแล้ว ผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่ยังไม่แน่ใจที่จะอยู่ในสมณเพศต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ พระปรีชา บุญรอด (2537:165) พระเปรียญและพระนิสิต/พระนักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์ ส่วนใหญ่มีแนวโน้มไม่แน่ใจมากกว่าที่จะดำรงอยู่ในสมณเพศต่อไป ทั้งนี้การบวชเรียนนั้นไม่ได้บังคับให้ต้องบวชอยู่ตลอดไป ซึ่งนักวิชาการได้อธิบายว่า ประเพณีการบวชเรียนเป็นเรื่องสำคัญที่รับปฏิบัติกันในสังคมชาวพุทธ โดยวัดรับกุลบุตรเข้ามาให้การศึกษาอบรมตั้งแต่อายุยังน้อยให้บวชเรียน ผู้ใดมีอุปนิสัยทางเพศพรหมจรรย์กล้าแข็ง ก็คงบวชอยู่ต่อไปเป็นกำลังของพระศาสนา ส่วนผู้ที่มีอุปนิสัยยังอ่อนก็ยอมรับความบกพร่องของตนด้วยการลาสิกขาไป และออกไปในฐานะของผู้ได้รับการศึกษาอบรมอย่างดีแล้ว ทั้งทางวิชาความรู้ และจรณะความประพฤติ (หรือความชำนาญ) สามารถเป็นกำลังที่ดีของรัฐ (เสฐียร วรรณปก, 2532: 129)

นอกจากนี้พบว่านิสิตมีความตั้งใจจะเรียนต่อในระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยของภาครัฐและเอกชนทั่วไปโดยทั้งนี้ต้องการพัฒนาความคิดความสามารถของตนนอกเหนือจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ต้องการกระจายความรู้ให้กับตนเองส่วนใหญ่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิริยา จงรักษาสัตย์ (2537: 64) ที่ได้ทำการศึกษาทัศนคติต่อการศึกษาระดับปริญญาโท พบว่า ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา คือในเรื่องเพิ่มความรู้ ความสามารถในการทำงาน พัฒนาความคิดให้กว้างไกลทันสมัย เพิ่มความน่าเชื่อถือในสายตาของบุคคลภายนอก และสอดคล้องกับ พระไพฑูรย์ อธิฏฐาโน (2545: 82) ได้ศึกษาวิจัย การศึกษาเจตคติ และความต้องการของพระนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ต่อการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท พบว่า พระนักศึกษา มีเจตคติต่อการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทด้านความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโทอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าพระนักศึกษาคาดหวังต่อการศึกษาต่อในระดับนี้ และเห็นด้วยว่าการศึกษาจะช่วยให้สามารถนำเอาวิชาความรู้ ความสามารถและประสบการณ์เพื่อนำไปใช้ใน การดำรงชีพ และการทำงานได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ การศึกษาก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตการเป็นอยู่ได้ แม้ว่าท่านเหล่านี้จะมีสถานภาพเป็นนักบวช แต่ก็ได้แสดงให้เห็นถึงความเอาใจใส่ และใคร่ต่อการศึกษาหาความรู้ให้สูงยิ่งๆขึ้นไป อันเป็นการพัฒนาตนในด้านสิกขาประการหนึ่งด้วย และความรู้ที่ท่านได้เล่าเรียนยังใช้ให้ด้วยหลักธรรมขององค์สัมมาสัมพระพุทธเจ้าที่ควรจะประสานปรับประยุกต์กับหลักการศึกษาของโลกปัจจุบันได้อย่างสอดคล้องกลมกลืน

จากการสัมภาษณ์ยังพบว่านิสิตไม่กลับภูมิลำเนาเดิม เนื่องจากมีความตั้งใจที่จะศึกษาต่อทั้งในทางโลกและทางธรรม รวมถึงความต้องการมีงานที่มั่นคงก่อนพอตั้งหลักให้ได้ก่อน และทั้งนี้การจะกลับไปถ้าอยู่ในเพศบรรพชิตก็ต้องมีความรู้ความสามารถมากพอที่จะนำไปสอนหรือช่วยงานศาสนาต่อโดยต้องคิดว่าทำแล้วได้ประโยชน์ในสังคมนั้น ถ้าไม่เกิดประโยชน์ก็จะไม่ทำ สิ่งสำคัญการเปลี่ยนความเชื่อและการให้คนยอมรับนับถือในต่างจังหวัดนั้นเป็นสิ่งที่ยาก ดังนั้นเราต้องมีการศึกษาที่ดีและมีประสบการณ์ให้มากเสียก่อน ซึ่งพระเทพดิลก (2544: 148) อธิบายไว้ว่าการดำรงสถานะของพระสงฆ์ ด้วยการปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติสมควร ทั้งนี้ต้องมีความพยายามทำหน้าที่ให้ดีที่สุด แต่ไม่ต้องคาดหวังว่า ด้วยการปฏิบัตินั้นของคนทุกคนจะยอมรับนับถือ เพราะการที่ใครจะยอมรับนับถือ เขาจะต้องมีความรู้สึกยอมรับนับถือด้วยศรัทธาด้วยสำนึกของเขาเอง และบางส่วนจากผลการศึกษาพบว่ายังไม่แน่ใจที่จะกลับภูมิลำเนาทั้งนี้เนื่องจาก ต้องดูสภาพแวดล้อม ความอิ่มตัวของตนเองเสียก่อน

ทั้งนี้จากการศึกษาดังกล่าวมาข้างต้น เป็นไปตามแนวคิดบทบาท ซึ่งเป็นลักษณะของบทบาทที่คาดหวัง คือ มีความต้องการในการแสดงบทบาท หรือการปฏิบัติหน้าที่ในด้านต่างๆ เช่น ถ้าอยู่ในเพศบรรพชิต ได้มีหน้าที่ให้การการอบรมสั่งสอนซึ่ง บทบาทที่มีผลต่อความคาดหวังของตนเองก็คือจะอบรมสั่งสอนจะเป็นคนที่มีความประพฤติปฏิบัติชอบ และความคาดหวังของบุคคลอื่นหรือสังคมที่มีความต้องการต่อตัวนิสิตให้ปฏิบัติหรือมีบทบาทอย่างไร โดยอาจจะคาดหวังว่าควรปฏิบัติหน้าที่หรือบทบาทในลักษณะใดอันเป็นความต้องการของคนหมู่มาก หรือที่จะช่วยเหลือสังคมได้ หรือเมื่อลาสิกขาไปนั้นจะมีความคาดหวังให้กับตนเองไว้อย่างไร เช่น การปฏิบัติหน้าที่การงานของตน โดยความคาดหวังที่มีต่อตนเอง คือ ต้องมีความสุจริต มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน และความคาดหวังของบุคคลอื่นหรือสังคมคือ การเป็นคนดีของสังคมและครอบครัว เป็นต้น

จากผลการศึกษาสามารถนำแนวคิดการเลื่อนชั้นทางสังคมอธิบายว่า การเลื่อนสถานภาพให้สูงขึ้น และการปรับฐานะทางสังคมนั้น มีหลายวิธี ซึ่งทั้งนี้ความแตกต่างทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวจะมีผลต่อการเลื่อนชั้นทางสังคมของบุคคล ครอบครัวที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมดีก็มีโอกาสที่จะส่งเสริมลูกหลานทั้งด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพในอนาคตได้ดีกว่าครอบครัวชนชั้นแรงงานและชาวนา และเมื่อมีการเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาเดิมมาอยู่ในเมืองหลวงหรือแหล่งเศรษฐกิจที่มีความพร้อมทุกด้าน นั่นหมายความว่าคนในเมืองย่อมมีโอกาสเลื่อนชั้นทางสังคมได้ดีกว่าในชนบท ทั้งนี้เมื่อนิสิตได้รับการบวชเรียน จึงเป็นการเพิ่มโอกาสอีกทางหนึ่ง ทั้งนี้เพราะมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นได้มีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสหรือขาดโอกาสทางการศึกษาให้

ได้รับการศึกษา ตั้งแต่ การได้ศึกษาหลักธรรมและได้นักธรรมและบาลี แล้วนำมาปรับกับวุฒิในการศึกษาต่อจนถึงระดับการศึกษาชั้นสูงในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังที่สมเกียรติ มีธรรม (2546: 4) กล่าวว่า ปัจจุบันสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน ศึกษาผู้ใหญ่สำหรับพระภิกษุสามเณร โรงเรียนปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาไปจนถึงมหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นช่องทางสำหรับผู้ด้อยโอกาสในการศึกษา ด้วยเหตุนี้ สถาบันจึงได้เป็นตัวแทนที่ฉายให้เห็นภาวะทางสังคมอันเนื่องด้วยการศึกษาคณะสงฆ์และประเทศชาติ กล่าวคือ วัดเป็นช่องทางของผู้ด้อยโอกาสสำหรับเข้ารับบริการศึกษา และเลื่อนฐานะในสังคม ดังนั้นพระสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่นอกคฤหัสถ์ มีความเป็นอิสระ ไม่เข้าไปข้องแวะกับบุคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในลักษณะการให้คุณหรือให้โทษ แม้ว่าครอบครัวของตนจะยากจน หรือร่ำรวยมาก่อน เมื่อมีศรัทธาประสงฆ์ที่จะเข้ามาอยู่ภายใต้ร่มกาสาวพัสตร์ ก็ย่อมถือหลักคำสอนของพระพุทธองค์เป็นเครื่องนำไปสู่ความสะอาด สงบ วางตนเป็นกลาง พร้อมที่จะรับฟังช่วยเหลือทั้งคนรวยคนจน ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการศึกษานำมาซึ่งโอกาสที่ดีในสังคม เพราะการศึกษานั้นเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ ดังที่ อุทัย หิรัญโต อธิบายว่า การศึกษาไม่เพียงแต่เป็นเครื่องช่วยให้บุคคลมีความรู้ความสามารถ และเฉลียวฉลาดนั้น แต่ยังทำให้บุคคลประกอบอาชีพที่มีรายได้สูงขึ้น หรือแสวงหาอาชีพที่มีเกียรติ การได้รับการศึกษาสูงย่อมทำให้ฐานะทางสังคมสูงขึ้นตามไปด้วย ซึ่งโอกาสที่ดีนั้นย่อมแตกต่างไปตามระดับชั้นและ มงคล สุขใจ และชมพู โกติรัมย์ (2548: 116)อธิบายว่า การที่บุคคลในสังคมที่มีฐานะทางชนชั้นต่างกัน มีผลต่อโอกาสที่จะได้รับสิ่งต่างๆในชีวิต (life Chance) และวิธีการหรือแบบแผนในการดำรงชีวิต (Life Style) ในแง่ของโอกาสในชีวิตนับแต่เกิดจนตาย บุคคลที่มีฐานะทางชนชั้นต่ำกว่ามักมีความด้อยกว่าในเรื่องต่างๆ เช่น มีโอกาสทางการศึกษาน้อยกว่า มีโอกาสที่จะได้รับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตน้อยกว่าสิ่งที่เป็นของดีหรือมีคุณภาพสูงทั้งหลายในสังคม เช่น การรักษาพยาบาลที่ดี งานอาชีพที่ดี เป็นต้น มักตกอยู่ในมือของผู้ที่มีฐานะทางชนชั้นสูงกว่า ดังนั้นการศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงผลักดันให้บุคคลได้ยกระดับของตนเอง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งทำการศึกษาพระนิสิตที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยรูปแบบเชิงปริมาณและคุณภาพ กลุ่มที่ใช้ศึกษาคือนิสิตที่เป็นภิกษุสามเณร ชั้นปีที่ 4 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิธีการศึกษา คือ การใช้แบบสอบถามศึกษาพระนิสิต จำนวน 302 รูป สามารถเก็บข้อมูลได้ 295 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.6 และจากการสัมภาษณ์จำนวน 15 รูป

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอรายละเอียดของผลการศึกษาวิจัย โดยครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของนิสิต สถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณร การศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจและสังคมของนิสิต

จากการศึกษาข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากนิสิตที่เป็นพระภิกษุสามเณรพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมากที่สุด ร้อยละ 52.5 รองลงมาภาคใต้และภาคเหนือ ร้อยละ 13.9 และ 13.6 และส่วนน้อยที่สุดมาจากภาคตะวันออก ร้อยละ1.4 บิดามารดามีอาชีพทำการเกษตรกรรม ร้อยละ71.9 ส่วนใหญ่มีที่ดินทำการเกษตร โดยภาพรวมร้อยละ 66.8 และไม่มีที่ดินร้อยละ 33.2 บิดามีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ70.8 มีรายได้ในครอบครัวต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท ร้อยละ 55.3 ฐานะครอบครัวเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นเท่าๆกัน ร้อยละ 76.3 และนิสิตมีพี่น้องในครอบครัวเฉลี่ย 3 คน โดยเป็นบุตรคนโตร้อยละ 33.2 และไม่มีพี่น้องที่กำลังศึกษาร้อยละ 56.6

ส่วนการสัมภาษณ์พระนิสิตมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 7 รูป ได้แก่ มหาสารคาม มุกดาหาร นครพนม ร้อยเอ็ด ขอนแก่น ภาคเหนือ จำนวน 4 รูป จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ ภาคกลาง 2 รูป คือ จังหวัดพิษณุโลก และกรุงเทพมหานคร และภาคใต้ จำนวน 1 รูป จังหวัดสงขลา ซึ่งลักษณะชุมชนที่อาศัยอยู่อยู่ในชนบทเกือบทั้งหมด มีนิสิตรูปเดียวที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวง คือ ที่กรุงเทพมหานคร นิสิตส่วนใหญ่บิดามารดายังมีชีวิตจำนวน 12 รูป ที่เสียชีวิตแล้ว จำนวน 3 รูป โดยพบว่าบิดาเสียชีวิตก่อนกลุ่มตัวอย่างบวชจำนวน 2 รูป และเสียชีวิตหลังจากที่บวช จำนวน 1รูป ส่วนใหญ่แล้วบิดามารดาของนิสิต ยังมีสภาพครอบครัวที่สมบูรณ์ คือบิดามารดายังอยู่ด้วยกัน มีเพียงส่วนน้อยที่หย่าร้างกัน วุฒิการศึกษาของบิดามารดาจบระดับชั้นประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนระดับอื่นน้อยที่สุดคือจำนวน 2 รูป จบการศึกษาระดับมัธยมต้น อาชีพของบิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่การทำไร่ ไถ่นา และส่วนน้อยมีอาชีพรับจ้างทั่วไป และรับราชการ

การถือครองที่ดินถือเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงภูมิหลังของครอบครัวอีกด้านหนึ่ง ซึ่งกลุ่มที่ทราบว่าครอบครัวดินเป็นของตนเอง จำนวน 10 รูป มีที่ดินต่ำกว่า 10 ไร่ จำนวน3 รูป รองลงมา 11-20 ไร่ จำนวน 3 รูป และ21-30 จำนวน 2 รูปไร่ 31-40ไร่ และ 80 ไร่ขึ้นไป
จำนวน 1 รูป

กลุ่มที่ครอบครัวไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง จำนวน 4-รูป ซึ่งกลุ่มนี้จะเช่าที่ดินทำเกษตร โดยแบ่งรายได้ให้เจ้าของพื้นที่ บางส่วนก็ใช้พื้นที่สาธารณะในการประกอบอาชีพและถางที่ทำกินตามความสามารถที่ทำได้

ส่วนน้อยที่ไม่ทราบแน่นอนว่าครอบครัวมีหรือไม่มีที่ดินหรือไม่ เนื่องจากนิสิตนั้นบวชตั้งแต่ยังเด็กจึงไม่ทราบว่าในครอบครัวมีที่ดินมากน้อยแค่ไหน

รายได้ในครอบครัว พบว่า เมื่อเฉลี่ยเป็นรายเดือนแล้ว พบว่าครอบครัวมีรายได้ในครอบครัวมี ต่ำกว่า 3,000 บาท มากที่สุด รองลงมา มีรายได้สูงกว่า 6,000 บาท และส่วนน้อยมีรายได้ต่อเดือน 3,001-4,500 และ 4,501-6,000 บาทตามลำดับ ซึ่งทั้งนี้โดยส่วนใหญ่มีรายได้ไม่ค่อยเพียงพอกับรายจ่าย และฐานะในครอบครัวเทียบกับคนในหมู่บ้านเดียวกันจะวิถีชีวิตความเป็นอยู่คล้ายคลึงกันโดยไม่สามารถสนับสนุนการศึกษาของบุตรได้ถ้ามีความต้องการจะศึกษาในโรงเรียนและในระดับอุดมศึกษาทั่วไป

กลุ่มที่มีรายได้สูงกว่า 6,000 บาทนั้น มีฐานะทางครอบครัวระดับปานกลาง คือพอกินพอใช้ และฐานะถือว่าดีกว่าคนในหมู่บ้านเดียวกัน บางส่วนบิดาออกไปรับจ้างแรงงานที่ต่างประเทศ และมารดาทำการเกษตรไปด้วยและในครอบครัวสามารถส่งเสียให้เรียนหนังสือได้

จำนวนพี่น้องและสถานภาพของนิสิต มีจำนวน 8 รูป มีพี่น้อง 2-3 คน รองลงมา 4 รูป มีพี่น้อง 6 คน และ 3 คน มีพี่น้อง 4-5 คน โดยจำนวน 10 รูปเป็นบุตรคนกลางอีก 5 รูปเป็นบุตรคนโต

สถานภาพในการบวชเป็นภิกษุสามเณร

ข้อมูลการบวช มีสถานภาพเป็นภิกษุร้อยละ 85.8 และเป็นสามเณร ร้อยละ 14.2 อายุในปัจจุบันอยู่ระหว่าง 20-29 ร้อยละ74.9 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24 ปี พรรษาที่บวช 3 และต่ำกว่า ร้อยละ39.7 รองลงมา 6-10 พรรษาร้อยละ 26.3 การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมระดับนักธรรมเอก ร้อยละ 90.5 และแผนกบาลี ไม่มีวุฒิทางบาลี ร้อยละ38.3 รองลงมา ป.ธ. 4-6 ประโยค 27.1 และน้อยที่สุด ป.ธ . 7-9 ประโยค ร้อยละ11.2 ในด้าน แรงจูงใจในการบวช เพื่อโอกาสศึกษาต่อ ร้อยละ43.1 รองลงมาเพื่อตอบแทนคุณบิดามารดา ร้อยละ 40.7 และน้อยที่สุด เพื่อแสวงหาความพ้นทุกข์ ร้อยละ 3.7 โดยผู้มีส่วนในการตัดสินใจบวช คือ พ่อแม่ ร้อยละ 47.8 รองมาจากตัวท่านเอง ร้อยละ34.2 และน้อยที่สุดมาจากเพื่อน ร้อยละ2.7

โดยทั้งนี้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง 15 รูป เกี่ยวกับการบวช ส่วนใหญ่จะมีอายุพรรษา 10 พรรษาขึ้นโดย ส่วนใหญ่จะบวชเป็นสามเณรมาก่อน โดยเกณฑ์อายุจะอยู่ที่ 12-16 ปี มากที่สุด เมื่อครบอายุที่จะบวชเป็นพระภิกษุคือ 20 ปีบริบูรณ์จึงค่อยบวช และอีกส่วนหนึ่งไม่บวชเป็นสามเณร แต่เมื่ออายุครบ 20 ปี บริบูรณ์ก็บวชเป็นพระภิกษุเลย และสภาพปัจจุบันส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 20-29 ปี แล้วจึงเข้ารับการศึกษาในระบบการศึกษาของสงฆ์

วุฒิการศึกษาสามัญ กลุ่มตัวอย่างจะมีวุฒิการศึกษาแรกเริ่ม ส่วนใหญ่จะเข้าสู่ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมของสงฆ์ตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และศึกษาต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจบจบมัธยม 4-6 บางส่วนศึกษาในระบบการศึกษานอกโรงเรียน และมีส่วนน้อยที่ศึกษาในระบบการศึกษาของภาครัฐในระดับมัธยมปลาย และระดับอนุปริญญา

วุฒิการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี พบว่า สอบได้นักธรรมเอก ทั้งนี้เมื่อสอบถามนั้นนิสิตเมื่อได้รับการบวชก็จะเรียนนักธรรมไปด้วย ทั้งนี้เพื่อเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของศาสนา หลักธรรมคำสอน และเพื่อการศึกษาในระดับขั้นต่อไป การศึกษาแผนกบาลีทั้งที่มีเปรียญและยังไม่ได้เปรียญให้เหตุผลเหมือนกันว่าวิชาบาลีเป็นวิชาที่เรียนยากต้องอาศัยความเข้าใจและต้องจดจำมากๆ ซึ่งต้องใช้เวลาในการศึกษาเป็นเวลานาน จึงทำให้ไม่ได้ศึกษา และทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์ของทางวัดด้วยที่จะมีข้อบังคับไว้แบบไหน

ในขณะที่บวชอยู่ส่วนใหญ่พ่อแม่ก็ถามสารทุกข์สุขดิบ แต่ไม่ได้ช่วยเหลือทางการเงินมากนัก เพราะทางครอบครัวลำบากอยู่แล้ว และส่วนใหญ่ไม่ต้องการรบกวนพ่อแม่ ทั้งนี้นิสิตสามารถส่งเงินไปให้ทางบ้าน และกลับไปเยี่ยมที่บ้านเสมอเมื่อมีโอกาส

บุคคลที่มีส่วนในการตัดสินใจในการบวช จากการสัมภาษณ์เจาะลึกพบว่า มาจากการตัดสินใจ พ่อแม่ รองลงมา ตนเอง เพื่อน และญาติผู้ใหญ่ที่บวชเป็นพระ ซึ่งมีเหตุผลที่ตัดสินใจบวชแตกต่างกันตามลำดับ ดังนี้

1. บวชเพื่อทดแทนคุณบิดามารดา
2. บวชเพื่อศึกษาเล่าเรียน
3. บวชตามเพื่อน
4. บวชเพื่อรักษาประเพณีอันดีงาม
5. บวชเพราะชอบชีวิตพระสงฆ์

การศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ส่วนใหญ่มาจาก ตัวนิสิตเอง ร้อยละ42.4 รองลงมา เงินที่ได้จากการทำบุญทั่วไป ร้อยละ 25.1 ส่วนน้อยที่สุดมาจากทุนการศึกษา ร้อยละ 2.0

การใช้เวลาว่างของนิสิต พบว่าในภาพรวมนิสิตมีการใช้เวลาว่างในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.94 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่ามีการสนทนากับพระสงฆ์และ อ่านหนังสือธรรมะมีอัตราส่วนเฉลี่ยเท่ากับ 2.57 และ 2.56 รองลงมา คือการอ่านหนังสือพิมพ์และดูโทรทัศน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.49 และ 2.48 และส่วนอ่านวารสารพระพุทธศาสนา นิสิตทำน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.41 มีความพอใจ

ในการศึกษานิสิตมีความพอใจอยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 เมื่อพิจารณรายข้อพบว่ามีความพอใจในด้านความรู้วิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พอใจในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.11 รองลงมาคือผลการเรียน (คะแนน) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.98 และมีความพอใจในการศึกษาน้อยที่สุดคือเกี่ยวกับความรู้วิชาภาษาอังกฤษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.37

สำหรับปัญหาของนิสิตเกี่ยวกับการเรียนในมหาวิทยาลัย พบว่านิสิตมีปัญหาและความกังวลใจในการศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า เรื่อง ความสัมพันธ์กับเพื่อนนิสิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07 รองลงมา บุคลิกภาพของท่าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.77 และความสัมพันธ์กับพระสงฆ์ผู้ใหญ่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.73 ส่วนปัญหาที่นิสิตมีความกังวลใจน้อยที่สุดคือผลการเรียน และค่าใช้จ่ายในการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.31และ 2.30 ตามลำดับ

ส่วนการสัมภาษณ์พบว่าผู้ที่แนะนำให้เข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาสงฆ์ ส่วนใหญ่มาจากตนเองมากที่สุด รองมาคือเพื่อนที่บวช ญาติผู้ใหญ่ที่บวชเป็นเวลานานและบุคคลอื่นๆ ที่รู้จัก ได้แนะนำในการศึกษาต่อ โดยมีปัจจัยที่มีที่สำคัญในการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ซึ่ง เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายในมากที่สุด ได้แก่ เรื่องของค่าใช้จ่ายในการศึกษา คุณสมบัติส่วนตัวของผู้เรียน ลดภาระครอบครัว อายุ

เป้าหมายในการเข้าศึกษามี เป้าหมายเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา และเพื่ออนาคตในวันข้างหน้าทั้งในทางโลกและทางธรรม

นอกจากนี้นิสิตยังได้เสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไข ที่เกี่ยวข้องมหาวิทยาลัย คือในเรื่อง การจัดทุนการศึกษา วิธีการเรียนการสอน ระบบการประสานงาน บุคคลกรทางการศึกษา ความต่อเนื่องของหลักสูตร อุปกรณ์การเรียนการสอน ให้มีความพร้อมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นิสิตโดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทางการสอน ทั้งในโรงเรียน และในวัดที่พักอยู่ ซึ่งวิชาที่สอนจะเน้นจะสอนวิชาทางด้านศีลธรรม และวิชาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยทั้งนี้นิสิตได้เข้ารับการอบรมครูสอนศีลธรรมในโรงเรียนเพื่อเป็นการเสริมความมั่นใจของผู้สอนและผู้เผยแพร่ในพระพุทธศาสนาด้วยตนเองและการแนะแนวจากทางมหาวิทยาลัย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์พระพุทธศาสนาในสังคมปัจุบัน นิสิตได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับในด้านสังคมทั่วไป และในด้านความสำคัญของการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดังนี้

ในด้านสังคมทั่วไปมีความคิดเห็นว่า คนทั่วไปนับถือพระพุทธศาสนาแต่ในชีวิตประจำวันไม่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรม จำนวนพระเณรมีจำนวนน้อยลง ควรลดอำนาจหน้าที่และการปกครองในวัด และมีการใช้ศาสนาเพื่อประโยชน์ส่วนตัว แต่ไม่เห็นด้วยกับเรื่อง ศาสนาไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง

ในด้านความสำคัญของการศึกษาในมหาวิทยาลัย ซึ่งได้ความสำคัญกับการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยนั้นอยู่มีความคิดเห็นว่า พระสงฆ์ไม่สามารถปรับบทบาทของตนเองให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะมีการศึกษาแคบไป แต่ไม่เห็นด้วยผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์มีความรู้เท่าๆ กับมหาวิทยาลัยทางโลก และไม่เห็นด้วยกับการสึกของผู้ที่มีการศึกษาสูงเป็นการสูญเสียบุคคลากรทางศาสนา

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี

ความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีค่าเฉลี่ยรวม 3.16 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์พุทธศาสนาในสังคมไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.53 รองลงมาปริญญาบัตรจะช่วยให้มีโอกาสศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทางโลกในประเทศ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.49 และปริญญาบัตรจะช่วยให้เป็นที่รู้จักในหมู่พระสงฆ์ผู้ใหญ่ มีความคาดหวังน้อยที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.69

ความคาดคาดเกี่ยวกับบทบาทในภายหน้า มีค่าเฉลี่ยรวม 3.09 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การอบรมสั่งสอนศีลธรรมชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.39 และการช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านที่ประสบปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.38 โดยให้ความสนใจน้อยกับเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านโดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47

ความคิดเห็นแผนในอนาคตพบว่านิสิตไม่แน่ใจที่จะอยู่ในสมณเพศ ร้อยละ 64.1 และมีความตั้งใจแน่วแน่ ร้อยละ 35.9 ในกรณีที่ต้องลาสมณเพศมีความสนใจลักษณะงานในองค์การงานราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ37.6และส่วนน้อยสนใจงานบริษัทห้างร้านเอกชนร้อย 6.1

และความต้องการวางแผนศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น พบว่ามีความต้องการเรียนต่อปริญญาโทในมหาวิทยาลัยทางโลก ร้อยละ60.7 รองลงมา เรียนต่อปริญญาโทในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ร้อยละ40.3 และส่วนน้อยที่ไม่ต้องการเรียนสูงขึ้นไป ร้อยละ2.0

ส่วนการสัมภาษณ์ความต้องการของนิสิตเมื่อจบการศึกษา พบว่ามีแนวโน้มความต้องการอยู่ในสังคมของสงฆ์มากกว่าในสังคมของคฤหัสถ์

1. นิสิตจำนวน 11 รูป มีความต้องการที่จะอยู่ในสังคมของสงฆ์ มีแบบแผนการดำเนินชีวิต

1.1 การศึกษาต่อในระดับปริญญาโทก่อนเป็นอันดับแรก โดยเฉพาะการศึกษาในมหาวิทยาลัย ของภาครัฐและเอกชน

1.2 มีความต้องการที่จะศึกษาต่อทางพระพุทธศาสนาจำนวน 2 รูป คือเรียนบาลีต่อให้ได้ 9 ประโยค และการฝึกเจริญวิปัสสนา กรรมฐาน

เมื่อนิสิตได้ศึกษาระดับปริญญาโทจบมีความตั้งใจจะทำอะไรต่อไป พบมีนิสิตจำนวน 8 รูปได้วางแผนไว้การดำเนินชีวิตไว้ดังนี้

มีความต้องการจะบวชและเรียนต่อให้สูงที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเป็นความคาดหวังตั้งแต่ก่อนบวช จึงทำตามเจตนาของตนและเพื่อประโยชน์ในการเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาต่อ ในทางตรงกันข้ามนิสิตจำนวนเมื่อเรียนจบมีความต้องการรับใช้พระพุทธศาสนาก่อน1-2 ปี และจากนั้นมีความต้องการจะลาสิกขาออกไป เพื่อประกอบอาชีพด้านนอกทั่วไป และเพื่อสร้างครอบครัว

2. ในทางตรงกันข้ามอีกกลุ่มหนึ่งเลือกใช้ชีวิตทางฆราวาส พบว่านิสิตมีความตั้งใจจะลาสิกขาทั้งนี้เป็นความคาดหวังในภายหน้าเมื่อถึงเวลาเหมาะสมจึงมีความต้องการประกอบอาชีพและเพื่อการศึกษาต่อไป

ความต้องการของนิสิตหลังจากสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีพบว่า ยังไม่กลับภูมิลำเนาเดิมทั้งนี้เพราะคือมีความตั้งใจจะศึกษาต่อก่อน บางส่วนมีความต้องการในการทำงานที่มั่นคงเสียก่อน เพราะถ้ากลับไปนั้นอาจไม่มีงานให้ทำ และต้องดูสถานการณ์และความต้องการของตนเองก่อน

บางส่วนยังไม่แน่ใจ ทั้งนี้ถ้ากลับไปต้องอาจดูก่อนว่าสามารถทำประโยชน์หรือไม่ ถ้ายังบวชอยู่จะสามารถทำอะไรได้บ้าง เช่น การเปลี่ยนแปลงความเชื่อของประชาชน เพราะการที่จะให้คนยอมรับเรานั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก หรือบางส่วนคิดว่ายังมีหน้าที่รับผิดชอบในการสอนอยู่จึงอยากทำให้สำเร็จเสียก่อน ทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการเก็บสะสมประสบการณ์ในการนำไปพัฒนาบ้านเกิดต่อไปได้

ส่วนความคาดหวังของผู้ที่มีความสัมพันธ์กับนิสิตในฐานะบิดามารดา ญาติพี่น้อง ที่นิสติให้ความสำคัญ ซึ่งคนเหล่านี้คาดหวังว่า เมื่อนิสิตซึ่งเป็นหรือเป็นลูกหลานของตน ถ้าจบปริญญาแล้วจะได้รับเกียรติและสถานภาพสังคมสูงกว่าเดิมโดยเฉพาะถ้าศึกษาต่อในระดับขั้นบัณฑิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่า นิสิตมีความพอใจในวิชาภาษาอังกฤษ ในระดับปานกลางค่อนข้างน้อย ดังนั้น ควรมีการฝึกฝนความรู้ด้วยตนเอง เช่น การฝึกอ่านหนังสือพิมพ์ เรียนรู้คำศัพท์ หรือฟังจากเทป เพื่อให้เกิดทักษะและเสริมสร้างความมั่นใจในการเรียน และทางมหาวิทยาลัยอาจมีการจัดคอร์สอบรมพื้นฐานภาษาอังกฤษให้กับผู้เรียนเพื่อเตรียมความพร้อมในการเรียนมากยิ่งขึ้น

ส่วนปัญหาและแนวทางแก้ที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย พบว่า นิสิตมีความต้องการ บุคลากรทางการสอนเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจากการที่นิสิตเรียนวิชาหลัก เช่น รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา นอกเหนือจากอาจารย์ประจำที่สอนเป็นหลักแล้ว นิสิตควรได้มีโอกาสพบวิทยากรผู้เชี่ยวชาญ หรือมีการเชื้อเชิญอาจารย์พิเศษเป็นครั้งคราว เพื่อเพิ่มพูนให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์กว้างไกลมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาพระภิกษุสามเณรเฉพาะในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยชั้นปีที่ 4 เท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะว่า ควรศึกษาเปรียบเทียบทั้งมหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อให้ได้ความหลากหลายเกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตความคาดหวังหลังจบการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลและผลการศึกษาที่สมบูรณ์มากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาองค์กรของวิทยาเขตต่างๆ ไม่ใช่เลือกศึกษาเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ ทั้งนี้อาจพบความแตกต่างในประเด็นเกี่ยวกับเป้าหมายทางการศึกษา ความคาดหวังหรือความมุ่งปารถนาของนิสิตว่าเป็นไปในลักษณะทางใดและมีความแตกต่างเปลี่ยนไปจากกลุ่มที่เลือกเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนกลางหรือไม่

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กองวิชาการทะเบียนวัดผล. 2549. **มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยสรุปยอดนักศึกษาทั้งหมด/ ทุกวิทยาเขต.** มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (อัดสำเนา)

กองแผนงาน. **การศึกษาวิจัยของกรมการศาสนา ปีงบประมาณ 2535-2542**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท

ขวัญใจ เลอจันทร์. 2514. **การเลื่อนฐานะทางสังคมของประเทศไทยในชนบท**. กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.**

ครูพระ. 2551 **พระกับอินเตอร์เน็ต**. (Online).http//www.kroophra.net.10 มีนาคม 2551.

คนึงนิตย์ จันทบุตร. 2530. **สถานภาพของพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประสานงานไทย.

จันทพร สุดชาดำ. 2523. **การเลื่อนชั้นทางสังคมของครูโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**.**

จำนงค์ ทองประเสริฐ. 2542. **พระพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: บริษัท คอมแพคท์พริ้น จำกัด.

จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์. 2545. **สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____, เฉลียว ฤกษ์รุจิพิมล, ประพีร์ วิริยะสมบูรณ์, เสาวคนธ์ สุดสวาสด์, สุดา ภิรมย์แก้ว และสุรพันธ์ เพชรภา. 2548. **หลักสังคมวิทยา.** พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จุไรรัตน์ กั๋งเทียม. 2528. **การเคลื่อนที่ทางอาชีพของผู้ใช้วิชาชีพบัญชี:ศึกษากรณีเฉพาะนักศึกษาธรรมศาสตร์ และการบัญชี.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชลินทร์ โอชา. 2528. **การเลื่อนฐานะทางสังคมของสามัญชนเข้าสู่ระบบราชการสมัยใหม่ระหว่าง พ.ศ. 2435-2453.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

เช่นนั้นเอง (นามแฝง). 2548. **ธรรมะกับการเมืองของพุทธทาสภิกขุ**. กรุงเทพมหานคร: หจก. เอมี่เทรดดิ้ง.

เตือนใจ (กุญชร ณ อยุธยา) ดีเทศน์. 2550. วิถีไทย. **สยามรัฐ** (29 มิถุนายน-5 กรกฎาคม): 60-67.

ถิรนันท์ อนวัชรศิริวงศ์. 2524. **อิทธิพลทางเศรษฐกิจสังคม ประชากร และสื่อมวลชนที่มีต่อการเลื่อนชั้นทางสังคม ศึกษาเฉพาะ อ. ธัญบุรี และ อ. คลองหลวง**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิตยา สุวรรณชฎ. 2527. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. 2543. **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร: หจก. สหายบล็อกและการพิมพ์ จำกัด.

ทีมข่าวศาสนา. 2550. วางรากฐาน ศาสนทายาท. **ไทยรัฐ** (19 มิถุนายน): 15.

ไทยพีอาร์ ดอทเน็ต. 2549. **พระพยอม สร้างปรากฏการณ์ใหม่ใช้การ์ตูนแอมนิเมชั่น เผยแผ่ธรรมะให้คนรุ่นใหม่**(Online)http//www.thaipr.net/nc/readnews.aspx?sec=all&newsid=CD688477FB734F47890AC2BC634F40F. 10 มีนาคม 2551.

นวจรรย์ ชวนะลิขิกร. 2538. **ปัจจัยจูงใจในการเข้าศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกริก.

นันทา วิศิษฎ์โสภา. 2522. **การเลื่อนชั้นทางสังคมของนักเรียนที่ได้ทุนเล่าเรียนหลวงไปศึกษา ณ ต่างประเทศในสมัยรัชกาลที่ 6 และ 7.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. 2544. **พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ธนธัช.

บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. 2549. **เทคนิคการสร้างเครื่องมือรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: บี แอนด์ บี พับลิชชิ่ง จำกัด.

ปกรณ์ คุณารักษ์. 2543. **รายงานวิจัยเรื่องโอกาสในการศึกษากับความมุ่งปารถนาในการเลื่อนฐานะของนิสิตชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีการศึกษา 2543**.

ปรีชา ทิพยรัตน์, ประเสริฐ บางเรียง. 2546. **รายงานการวิจัยการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการจัดการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.**

ปพาณี ฐิติวัฒนา. 2523. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชจำกัด

ปิยฉัตร สุวรรณรัฐ. 2517. **การเลื่อนชั้นทางสังคมในระหว่างรุ่นอายุและภาวะเจริญพันธ์ของประชากรในเขตเมือง**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระเทพดิลก (ระแบบ จิตญาโณ). 2543. **ศาสนทายาทคุณภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พรศิวการพิมพ์.

พระเทพเทวี (ประยุทธิ์ ประยุตโต). 2525. **พุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง.

พระเทพเทวี (ประยุทธิ์ ประยุตโต). 2531. **ทิศทางการศึกษาของคณะสงฆ์** . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระเทพเทวี (ประยุทธิ์ ประยุตโต). 2536. **สถานะพระพุทธศาสนาพลิกหายนะเป็นพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ประยุตโต). 2527. **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

_____. 2529. **การศึกษาของคณะสงฆ์ ปัญหาที่รอทางออก.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). 2546. **บทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี.

พระปรีชา บุญรอด. 2537. **แนวโน้มการลาสิกขาของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระเปรียญและพระนิสิต/นักศึกษามหาวิทยาลัยสงฆ์**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระไพฑูรย์ อธิฏฐาโน. 2545. **การศึกษาเจตคติและความต้องการของพระนักศึกษามหาวิทยาลัยมกุฎราชวิทยาลัยที่จะสำเร็จการศึกษาศาสนบัณฑิตต่อการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท,** วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสน์ศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระไพศาล วิสาโล. 2546. **พุทธศาสนาในอนาคต แนวโน้มและทางออกวิกฤติ.** กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์งศ์.

พระมหากฤษฎา นันทเพชร. 2540. **ทัศนคติของพระสงฆ์ต่อบทบาทการพัฒนาสังคม.** วิทยานิพนธ์พัฒนาสังคมมหาบัณฑิต, สาขาการจัดการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยสถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.

พระมหาเฉลียว กิตติปาโล. ม.ป.ป. **38 มงคลชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาณรงค์ จิตตโสภโณ. 2533. **การจัดกิจกรรมเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.

พระมหาบุญไทย ปุญญมโน.2549. **การสัมมนาเรื่องบทบาทพระธรรมทูตในต่างประเทศ** (Online). http://www.mbu.ac.th. index.php?option=com_content&task=view&id=186&Itemid=148, 3 สิงหาคม 2550.

_____. 2549**. การสัมมนาพระสงฆ์กับสถานปัจจุบันของพระเทพดิลก** (Online). http://www.mbu.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=399&Itemid=148, 3 สิงหาคม 2550.

_____. 2550. **การสัมมนาเรื่องพระสงฆ์กับการเมือง** (Online). http:/www./mbu.ac.th/index.php?option=com_content&task=view&id=543&Itemid=148, 3 สิงหาคม 2550.

พระมหามณเฑียร ธีรานนโท (จารังกิจ). 2534. **การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย (พ.ศ. 2489-2530)**. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาพุทธศาสน์ศึกษา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พระมหาวิเชียร สายศรี. 2543. **พระพุทธศาสนากับระบบสมณศักดิ์: ศึกษาเฉพาะกรณีทัศนะนักวิชาการพุทธศาสนา และพระนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ, มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระมหาสนธิญาณ รักษาภักดี. 2542. **การศึกษาความคิดเห็นของผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรพระธรรมทูตต่อการฝึกอบรมประจำปี 2541**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์มหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาสุข สุวีโร(มีนุช). 2539. **ความสนใจต่อการศึกษาปริยัติธรรมของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีพระนิสิตจากมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระมหาสุภา อุทโท. 2542. **พระสงฆ์ไทยใน 2 ทศวรรษหน้า**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอมีเทรดดิ้ง.

พัชนี วรกวิน. 2522. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.

พิจิตร ฐิตวณโณ (พระเทพวิสุทธกวี). 2543. **อานิสงส์การออกบวช**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

พุทธทาสภิกขุ. 2546. **ธรรมะกับการเมือง.** กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

ไพฑูรย์ เครือแก้ว ณ ลำพูน. 2518. **ลักษณะสังคมไทย**. พิมพ์ครั้งที่3. กรุงเทพมหานคร: บริษัทบพิธ.

มงคล หวังสุขใจ และ ชมพู โกติรัมย์ 2548. **สังคมวิทยาเบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ฝ่ายบริหารมหาวิทยาลัยศรีปทุม.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2548. **คู่มือนิสิต: ปริญญาตรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงรณราชวิทยาลัยปีการศึกษา 2548.** โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.** 2551**. รายงานประจำปี 2549-2550** (Online). www.mcu.ac.th/site/annual_report.php, 2 พฤษภาคม 2551.

ไมเคิล ไรท. 2550. “จตุคามรามเทพ การคิดใหม่” **มติชนสุดสัปดาห์** (3-9 สิงหาคม 2550): 67.

ยุทธ ศักดิ์เดชยนต์. 2520. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมศาสตร์.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2524. **พจนานุกรมสังคมวิทยา: อังกฤษไทย**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

_____. 2549. **พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร.

ลมเปลี่ยนทิศ. 2550. **สร้างพระเป็นๆกันดีกว่า.** ไทยรัฐ(1 สิงหาคม 2550):5.

วรเชษฐ ชัยวรพล. 2550. "สถานภาพการศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทย" **วารสารศาสนาและวัฒนธรรม** (มกราคม- มิถุนายน 2550): 171-184.

วรรณี รัตนพันธ์. 2542. **การศึกษากับการเลื่อนชั้นทางสังคมในสังคมไทย:ศึกษาการเลื่อนชั้นทางสังคมของ คณาจารย์ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง.** วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรหาบัณฑิต สาขาบริหารทรัพยากรมนุษย์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง **.**

วราภรณ์ พันธ์วงกล่อม. 2523. **การเลื่อนฐานะทางสังคมของผู้นำธุรกิจ.** วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วัลลภ ลำพาย. 2549. **เทคนิควิจัยทางสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิริยา จงรักษาสัตย์. 2537. **ความต้องการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่:กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2545. **จิตวิทยาสังคมทฤษฎีและการปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. 2522. **จิตวิทยาสังคม (ศึกษา 322).** นนทบุรี: ชัยศิริการพิมพ์.

สงวนศรี วิรัชชัย. 2524. **จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทศึกษาพรการพิมพ์.

สมเกียรติ ตันสกุล. 2519. **โอกาสในการศึกษากับความมุ่งปรารถนาในการเลื่อนฐานะ ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมเกียรติ มีธรรม. 2546. **พุทธทัศน์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย**. กรุงเทพมหานคร: ศยาม.

สมแก้ว รุ่งเลิศเกรียงไกร. 2527. **รายงานวิจัยผู้บริหาร: การเลื่อนชั้นทางสังคม ทัศนะต่อการทำงาน และลักษณะ ความเป็นผู้นำ.**

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก. 2533. **พระพุทธศาสนากับสังคมไทยและพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเผยแผ่พุทธธรรมเจริญผล.

สมพร เทพสิทธา. 2542. **การส่งเสริมพระพุทธศาสนาในภาวะวิกฤติของสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร: ยุวพุทธิสมาคมแห่งชาติในพระบรมราชูปถัมภ์.

สมสุดา ผู้พัฒน์ และ อัจฉรา ธนมัย. 2542. **รายงานการวิจัยมูลเหตุของการศึกษาวิจัยเรื่องสภาวะความเป็นอยู่ ละการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในยุค ไอ เอ็ม เอฟ**.

สวนา พงพัฒน์กุล. 2524. **รายงานวิจัยการศึกษาและการดำรงสมณเพศของสงฆ์ไทย**.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2523. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนพานิช.

_____. 2532**. สังคมวิทยาการเมือง**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ครั้งที่ 2. เจ้าพระยาการพิมพ์.

สำนักงานคณบดีคณะสังคมศาสตร์. 2549. **คู่มือนิสิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยปีการศึกษา 2549**. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักงานสถิติ กระทรวงเทคโนโลยี และการสื่อสาร. 2548. **รายงานประจำปี 2547.** กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติพยากรณ์.

สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. 2549. **สมุดสถิติรายปีประเทศไทย พ.ศ. 2549**.

สุพัตรา สุภาพ. 2540. **สังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์.

สุภางค์ จันทวานิช. 2534. **รายงานผลการวิจัยการจัดช่วงชั้นทางสังคม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.

สุภาพร มากแจ้ง และ สมปอง มากแจ้ง. 2542. **รายงานการวิจัย การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร. ม.ป.ท.

สุรางค์ จันทน์เอม. 2529. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อักษรบัณฑิต

สุณีย์ ธีรดากร. 2525. **ประสบการณ์เดิมกับความคาดหวัง**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา

สุวัฒนา อุทัยรัตน์, สุวันเพ็ญ สิริทรัพย์ไพบูลย์ และ ชุติพร เอี่ยมอรพรรณ. 2541. **รายงานการวิจัยความคาดหวังภายหลังสำเร็จการศึกษาของนิสิตคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในโครงการ รพค.**

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. 2529. **พุทธศาสนา: ทัศนะและวิจารณ์.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรพริ้นติ้ง กรุ๊พ จำกัด.

อภิชัย พันธเสน. 2539. **การพัฒาชนบทไทย สมุทัย และมรรค ตอนที่ แนวคิดทฤษฎีและภาพรวมของการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิภูมิปัญญา.

อุทัย หิรัญโต. 2526. **สารานุกรมทางสังคมวิทยา–มานุษยวิทยา**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียน สโตร์.

Calhoun, C. 2002. **Dictionary of the Social Sciences**. America : Print: in the United states of American on Acid.

Abdul, J.M. 1981. **Social Mobility in Islamic Civilization the Class Period.** Kuala Lumper: Print pantai Valley..

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม

เรื่อง

ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจงประกอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคมและความคาดหวังในอนาคตของพระนิสิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งทำการศึกษาโดย นางสาวมธุดล พ่วงพลับ นิสิตปริญญาโท สาขาสังคมวิทยาประยุกต์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งใคร่ขอความร่วมมือจากท่าน กรอกแบบสอบถามตามความคิดเห็นของท่านเพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ โดยจะไม่มีผลกระทบและผูกพันต่อตัวท่านแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง: กรุณากาเครื่องหมาย √ ลงในวงเล็บข้อความที่ถูกต้องและเติมข้อความตามความเป็นจริงในช่องว่าง

1. สถานภาพของท่าน

( ) พระภิกษุ ( ) สามเณร

2. อายุปัจจุบัน……..

3. อายุพรรษาหรือจำนวนพรรษาที่ท่านบวช.....

4. วุฒิการศึกษาเดิม

( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมต้นหรือเทียบเท่า

( ) มัธยมปลาย /ปวช. ( ) อนุปริญญา/ปวส.

( )ปริญญาตรี ( ) อื่นๆระบุ.....

5. การศึกษาทางปริยัติธรรม แผนกธรรม

( ) นักธรรมตรี ( ) นักธรรมโท

( ) นักธรรมเอก ( ) ไม่มีวุฒิทางธรรม

6. การศึกษาด้านพระปริยัติธรรม แผนกบาลี

( ) ประโยค 1-2 ถึง เปรียญธรรม 3ประโยค ( ) เปรียญธรรม 4-6 ประโยค

( ) เปรียญธรรม 7-9 ประโยค ( ) ไม่มีวุฒิทางบาลี

ตอนที่ 2 ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม

1. ภูมิลำเนาเดิมท่านเป็นคนจังหวัด.....

2. อาชีพของบิดา

( ) รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ( ) รับจ้างแรงงาน

( ) ค้าขาย ( ) ทำงานบริษัท ร้านค้า เอกชน

( ) เกษตรกรรม ( ) อื่นๆ ระบุ…….

3. ถ้าครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรม มีที่ดินทำการเกษตรกรรมกี่ไร่…….

4 ระดับการศึกษาของบิดา

( ) ประถมศึกษา ( ) มัธยมศึกษาตอนปลาย

( ) มัธยมศึกษาตอนต้น ( ) ระดับอุดมศึกษา

( ) ไม่มีการศึกษา

5. รายได้ต่อเดือนในครอบครัวของนิสิต

( ) ต่ำกว่า 3,000 บาท ( ) 3,001-4,500 บาท

( ) 4,501- 6,000 บาท ( ) สูงกว่า 6,000 บาท

( ) ไม่ทราบแน่นอน

6. ครอบครัวท่านเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นๆในหมู่บ้านเดียวกันและใกล้เคียง มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมอย่างไร

( ) สูงกว่า ( ) เท่าเทียมกัน

( ) ต่ำกว่า ( ) ไม่ทราบ

7. บิดามารดามีบุตรธิดาทั้งหมดกี่คน……คน แยกเป็น ชาย…....คน หญิง…….คน

8. ท่านเป็นบุตรคนที่เท่าไหร่……

9. พี่น้องของท่านที่จบมหาวิทยาลัยแล้วหรือกำลังศึกษาอยู่มีหรือไม่

( ) มี ( ) ไม่มี

10. ถ้าท่านต้องการเรียนในมหาวิทยาลัยของฆราวาส ท่านคิดว่าครอบครัวท่านสามารถสนับสนุนท่านในทางการเงินได้หรือไม่

( ) สามารถสนับสนุนได้ ( ) ไม่สามารถสนับสนุนได้

11. แรงจูงใจที่ทำให้ท่านตัดสินใจบวช

( ) เพื่อมีโอกาสศึกษาต่อ ( ) เพื่อตอบแทนคุณบิดามารดา

( ) เพื่อแสวงหาความพ้นทุกข์ ( ) เพราะชอบชีวิตพระสงฆ์

( ) อื่นๆระบุ…….

12. ญาติผู้ใหญ่ของท่านที่บวชเป็นเวลานานในปัจจุบันมีหรือไม่

( ) มี ( ) ไม่มี

13. ใครมีส่วนสำคัญที่สุดในการตัดสินใจบวชของท่าน

( ) พ่อแม่ ( ) ญาติผู้ใหญ่

( ) พระสงฆ์ที่นับถือ ( ) เพื่อน

( ) ตัวท่านเอง ( ) อื่นๆระบุ.....

ตอนที่ 3 การศึกษาและการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัยสงฆ์

1. ค่าใช้จ่ายในการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ส่วนใหญ่ใครเป็นผู้สนับสนุน

( ) บิดา/มารดา ( ) ญาติ

( ) ตนเอง ( ) ผู้อุปถัมภ์อื่น

( ) ทุนการศึกษา ( ) เงินที่ได้จากการทำบุญทั่วไป

( ) อื่นๆระบุ……..

2. ท่านใช้เวลาทำสิ่งเหล่านี้บ่อยครั้งแค่ไหน โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ท่านเลือก

ข้อความ	ทุกวัน	4-6	1-3	ไม่เคย
1. อ่านหนังสือพิมพ์				
2. อ่านวารสารทั่วไป				
3. อ่านวารสารเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา				
4. อ่านหนังสือธรรมะ				
5. อ่านหนังสือทั่วไป				
6. ใช้อินเตอร์เน็ต				
7. ดูโทรทัศน์				
8. ฟังวิทยุ				
9. ฟังการบรรยายทางธรรมะ				
10. นั่งสมาธิ				
11. สนทนากับพระสงฆ์				

3. ปกติคนเราย่อมมีปัญหาและมีความกังวลใจอยู่บ้าง อยากทราบว่าท่านมีความกังวลใจในเรื่องเหล่านี้บ้างไหม โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ท่านเลือก

ข้อความ	ระดับความกังวลใจ				
	กังวลใจมาก	กังวลอยู่บ้าง	ไม่ค่อยกังวลใจ	ไม่กังวลใจเลย	ไม่แน่ใจ
1. สุขภาพ					
2. ผลการเรียน					
3. เวลาสำหรับการศึกษาไม่พอ					
4. การเดินทาง					
5. ค่าใช้จ่ายในการศึกษา					
6. ความสัมพันธ์กับเพื่อนพระนิสิต					
7. ความสัมพันธ์กับ พระสงฆ์ชั้นผู้ใหญ่					
8. บุคลิกภาพส่วนตัวของนิสิต					

4. คำถามข้อนี้ต้องการทราบความพอใจ เกี่ยวกับการศึกษาของท่านในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยท่านมีความพอใจระดับไหน โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่องที่ท่านเลือก

ข้อความ	ระดับความพอใจ				
	พอใจมาก	พอใจ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจมาก	ไม่แน่ใจ
1. ผลการเรียน(คะแนน)					
2. ความรู้วิชาเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา					
3. ความรู้วิชาสามัญทั่วไปเช่น สังคม ภาษาไทย					
4. ความรู้วิชาภาษาอังกฤษ					
5. ความรู้เกี่ยวกับ สภาพการณ์ปัญหาของพระพุทธศาสนา					
6. ความรู้เกี่ยวกับสภาพปัญหาทางสังคมไทย					

ข้อความ	ระดับความพอใจ				
	พอใจมาก	พอใจ	ไม่พอใจ	ไม่พอใจมาก	ไม่แน่ใจ
7. โอกาสศึกษาค้นคว้าหาความรู้โดยตนเอง					
8. โอกาสทำกิจกรรม ช่วยเหลือสังคม					
9. โอกาสทำความรู้จักมีความสัมพันธ์กับนิสิต อื่นๆ					
10.โอกาสทำความรู้จักกับอาจารย์พระสงฆ์ ผู้ใหญ่					
11.โอกาสทำความรู้จักกับอาจารย์ฆราวาส					

ตอนที่ 5 ความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่จะได้รับจากการเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง คำถามข้อนี้ ต้องการทราบความคาดหวังในการที่ท่านได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ความคาดหวังในหัวข้อข้างล่างนี้ มีความสำคัญมากน้อยแค่ไหน

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง				
	สำคัญมาก	สำคัญ	ไม่สำคัญ	ไม่สำคัญเลย	ไม่แน่ใจ
1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์พุทธศาสนาในสังคมไทย					
2. เป็นคนทันสมัย มีความรู้ดี					
3. ปริญญาบัตรจะเพิ่มโอกาสทำงานบริหารในคณะ สงฆ์					
4. ปริญญาบัตรจะเพิ่มโอกาสทำงานเป็นครูอาจารย์ ในสถาบันการศึกษาของสงฆ์					

ข้อความ	ระดับความคาดหวัง				
	สำคัญมาก	สำคัญ	ไม่สำคัญ	ไม่สำคัญเลย	ไม่แน่ใจ
4. ปริญญาบัตรจะเพิ่มโอกาสทำงานเป็นครูอาจารย์ ในสถาบันการศึกษาของสงฆ์					
5. ปริญญาบัตรจะเพิ่มโอกาสในการหางานในกรณี จำเป็นต้องลาสิกขาบท					
6. ปริญญาบัตรช่วยให้ได้รับการยอมรับในวงการสงฆ์					
7. ปริญญาบัตรช่วยให้ได้รับการยอมรับในวงการฆราวาส					
8. ปริญญาบัตรจะช่วยให้มีโอกาสศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทางโลกในประเทศ					
9. ปริญญาบัตรจะช่วยให้โอกาสศึกษาต่อในต่างประเทศ					
9. ปริญญาบัตรจะช่วยให้โอกาสศึกษาต่อในต่างประเทศ					
11. ปริญญาบัตรเป็นการตอบแทนบุญคุณของโยมพ่อแม่					

ตอนที่ 6 ความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทของที่นิสิตสนใจในภายหน้าและแผนในอนาคต

ข้อความ	ระดับความสนใจ				
	สนใจมาก	สนใจ	ไม่สนใจ	ไม่สนใจเลย	ไม่แน่ใจ
1.บทบาทบริหารงานในคณะสงฆ์					
2.บทบาทการเป็นผู้นำชาวบ้านในการพัฒนาชุมชน					
3.อบรมสั่งสอนศีลธรรมชาวบ้าน					
4.ช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านที่ประสบปัญหา					
5.อบรมชาวบ้านในการเจริญภาวนา					

ข้อความ	ระดับความสนใจ				
	สนใจมาก	สนใจ	ไม่สนใจ	ไม่สนใจเลย	ไม่แน่ใจ
4.ช่วยเหลือสงเคราะห์ชาวบ้านที่ประสบปัญหา					
5.อบรมชาวบ้านในการเจริญภาวนา					
6.นำชาวบ้านในการสร้างศาสนวัตถุ					
7.เป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านโดยอาศัยความศักดิ์สิทธิ์ของพิธีกรรม					
8.เผยแพร่ธรรมะ ด้วยการเขียนและบรรยายโดยทางสื่อมวลชน					
9.เป็นพระธรรมทูตเผยแผ่ศาสนาพุทธในต่างประเทศ					
10.เป็นผู้นำชาวบ้านในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น รักษาป่า ดิน น้ำ ลำธาร					

แผนในอนาคต

1. ท่านมีความตั้งใจแน่วแน่จะอยู่ในสมณเพศตลอดไปหรือยังไม่แน่ใจ

( ) ตั้งใจแน่วแน่ ( ) ไม่แน่ใจ

2. ท่านต้องการทำงานกับองค์การแบบไหน (ตอบได้ข้อเดียว)

( ) งานราชการ /พนักงานรัฐวิสาหกิจ ( ) งานบริษัทห้างร้านเอกชน

( ) งานวิชาการในโรงเรียน/สถาบันการศึกษา ( ) งานอิสระของตนเอง

( )ไม่ทราบ ( ) อื่นๆระบุ.....

3. ท่านมีแผนจะศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปหรือไม่ (ตอบได้หลายข้อ)

( ) เรียนต่อปริญญาโทในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ( ) เรียนต่อปริญญาโทในมหาวิทยาลัยทางโลกในประเทศ

( ) เรียนต่อมหาวิทยาลัยต่างประเทศ ( ) เรียนถึงระดับเปรียญธรรม 9

ประโยค

( ) ไม่ต้องการเรียนสูงขึ้นไป ( ) ยังไม่ได้ตัดสินใจ/ไม่ทราบ

( ) อื่น ๆ ระบุ…….

ข้อเสนอแนะ

……

……

……

ผู้ศึกษาขอขอบคุณสำหรับการสละเวลาของท่านในการตอบคำถาม

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-dept Interview)

การสัมภาษณ์เจาะลึกครอบคลุมประเด็นต่างๆดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ภูมิหลังทางครอบครัว

1. ภูมิลำเนา
2. สถานภาพการมีชีวิตอยู่ของบิดามารดา/สถานภาพการสมรสของบิดามารดา
3. วุฒิการศึกษาของบิดามารดา
4. อาชีพของบิดามารดา
5. กรรมสิทธิ์การครอบครองที่ดินเพื่อทำการเกษตร
6. รายได้ครอบครัว
7. จำนวนพี่น้องและสถานภาพของนิสิต

ส่วนที่ 2 การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

8. อายุในปัจจุบัน
9. จำนวนพรรษาที่บวช
10. ลักษณะการบวช/อายุในขณะที่บวช
11. คุณวุฒิสามัญและที่มาของวุฒิการศึกษา
12. การศึกษาแผนกธรรมและบาลี
13. ความสนใจและความช่วยเหลือของพ่อแม่ขณะที่บวชอยู่
14. ใครมีส่วนในการตัดสินใจบวช
15. วัตถุประสงค์ในการบวช

ส่วนที่ 3 การเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

15. มีผู้แนะนำให้มาเรียนหรือไม่และปัจจัยอื่นๆที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าศึกษา
16. เป้าหมายในการเข้าศึกษา
17. คณะและสาขาที่เลือกเรียน

18. ที่มาของค่าใช้จ่ายในการศึกษา

19. การใช้เวลาว่างของนิสิต

20. ปัญหาและความกังวลใจของนิสิต

21. ข้อเสนอแนะและแนวทางแก้ไขที่เกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัยในทัศนะของนิสิต

22. ประสบการณ์ในการทำงาน

ส่วนที่4 ความคาดหวังเมื่อจบการศึกษา

23. ความคาดหวังเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

24. ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคม

25. ความต้องการของนิสิตหลังจบปริญญาตรี

26. ความต้องการกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่

27. คติในการดำเนินชีวิต

28. ความคาดหวัง ความศรัทธาของคนทั่วไปและคนใกล้ชิดหลังจบปริญญาตรีเป็นอย่างไร

29. ความคาดหวัง ความศรัทธาของคนทั่วไปและคนใกล้ชิดถ้าหากเรียนจบสูงกว่าปริญญาตรีจะเป็นอย่างไร

30. ความศรัทธา ความเชื่อถือของชาวบ้านที่มีต่อพ่อแม่จะเป็นอย่างไร

ภาคผนวก ค

กรณีศึกษาโดยการสัมภาษณ์

กรณีศึกษาโดยการสัมภาษณ์

กรณีศึกษารายที่ 1 พระสมคิด (นามสมมุติ)

ณ วัดศรีสุดาราม เวลา กุมภาพันธ์ 2550 อายุ 23 ปี จำนวนพรรษาที่ท่านบวช 9 พรรษาเป็นเณร 6 พรรษา และบวชเป็นพระได้ 3 พรรษาปัจจุบัน ศึกษาอยู่ชั้นปีที่4 คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษา อังกฤษ การศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกนักธรรมเอก และแผนกบาลีเปรียญธรรม 3 ประโยค

ภูมิหลังทางครอบครัว

ภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดเชียงราย ลักษณะที่ชุมชนที่เกิดอยู่ในชนบทห่างจากตัวเมืองเกือบร้อยกิโลเมตรได้ บิดาจบชั้นประถมปีที่ 6 มีอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ โดยมีรายได้ครอบครัวต่อเดือนประมาณ3000-4000 บาทซึ่งไม่มีที่ดินของตัวเองต้องแบ่งรายได้70 / 30 กับเจ้าของที่ดินซึ่งรายได้ได้เท่าไรก็ต้องแบ่งให้เขา ซึ่งทำให้รายได้ในครอบครัวไม่เพียงพอนัก และครอบครัวก็ไม่สามารถส่งเสียให้เรียนต่อในโรงเรียนทางโลกได้ ในครอบครัวมีพี่น้อง2 คน
เราเป็นคนโตรวมตัวท่าน และปัจจุบันน้องชายกำลังศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษาชั้นปีที่ 3 มหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตจังหวัดพะเยาซึ่งใช้ทุนกู้ยืม

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

จบการศึกษาที่ ระดับชั้นประถมที่โรงเรียนในหมู่บ้านหลังจากนั้นก็บวชเป็นสามเณรและได้เรียนต่อโรงเรียนของพระภิกษุสามเณรตั้งแต่นั้นมาซึ่งก็เริ่มบวชตั้งแต่อายุ 13 ปี ซึ่งสาเหตุที่บวชเพราะได้รับการแนะนำจากญาติผู้ใหญ่ที่บวชมานานกว่า20พรรษาถ้าท่านไม่บวชก็จะทำให้ครอบครัวลำบากมากขึ้น

ในตอนแรกบวชที่วัดแจ้งและย้ายมาวัดมุมป้อมที่จังหวัดนครศรีธรรมราชตามญาติที่บวชอยู่และได้ย้ายมาอยู่ที่วัดใหม่ย้ายแป้นในกรุงเทพมหานครเพื่อเข้ามาเรียนต่อในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยโดยลุงที่บวชเป็นพระนำมาฝากที่วัดนี้เพราะใกล้มหาวิทยาลัยและค่าเล่าเรียนก็ถูก

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ตัดสินใจเรียนเพราะได้รับการแนะนำจากญาติผู้ใหญ่ที่บวชมานานกว่า20พรรษาว่าถ้าเข้ามาเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ค่าใช้จ่ายจะน้อยกว่าทางโลกทั้งค่าที่พัก รายจ่ายประจำวัน และค่าเทอมถูกกว่า ท่านจึงจึงบวชและเข้าศึกษาต่อทันทีที่จบมัธยมปลาย

เป้าหมายก่อนเข้าศึกษาสิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องการมีความรู้ มีสติปัญญาที่ดี

เป้าหมายขณะที่ศึกษา รู้สึกว่าต้องการมีความรู้ให้มากยิ่งขึ้นไปอีก

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในปัจจุบัน1. มาจากญาติผู้ใหญ่สนับสนุนซึ่งท่านบวชเป็นพระที่เป็นญาติดูแลเรา 2. พ่อแม่ 3. เงินทำบุญจากญาติโยมที่ใส่บาตร ซึ่งเพียงพอกับการศึกษาระดับปริญญาตรี

การใช้เวลาว่าง อ่านหนังสือเรียนทุกวัน และเล่นอินเตอร์เน็ตบางครั้ง

ความกังวลใจในการศึกษา

เรื่องระหว่างการเรียนตอนเย็นเวลาเรียนกับเวลาทำวัดตรงกันทำให้มีปัญหาต้องย้ายวัดเพราะบางวัดไม่ค่อยให้เรียนในมหาวิทยาลัย เพราะพระผู้ใหญ่ยังคิดแบบเดิมๆอยู่คิดว่ามาเรียนทางโลกแล้วอาจจะสึก ซึ่งในความจริงแล้วยังสามารถทำงานให้พระพุทธศาสนาได้มากมายและถ้าเรียนต่อในระดับสูงยังสามารถทำอะไรได้อีกเยอะ

ความพอใจในการศึกษา

ไม่พอใจช่วงเวลาการเรียน เรียน จันทร์ อังคาร พุธ และหยุดยาวทำให้การเรียนรู้สึกไม่ต่อเนื่องไม่พอใจเรื่องอาจารย์ผู้สอนท่านมีภารกิจมาก ทำให้เวลาสอนในน้อยลงและ อยากให้มีอาจารย์พิเศษเพิ่มขึ้น

ประสบการณ์ในการทำงาน

สอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ วัดสุวรรณาราม
สอนโรงเรียนชั้นประถมที่วัดบางขุนนท์ สอนธรรมะและพุทธประวัติ

ปัญหาที่ต้องแก้ไขตามทัศนะของนิสิต

อยากให้มีทุนให้สำหรับพระนิสิต คิดว่าคนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนสาขาวิชาต่างๆ ได้ และวิธีการสอนของในมหาลัยยังรู้สึกกว้างเกินไปอย่างภาษาอังกฤษก็พาดพิงถึงวิชาปรัชญาเหมือนเรียนทุกสาขาแต่ได้มาอย่างละนิด ทฤษฎีเยอะ แต่ปฏิบัติน้อย ซึ่งควรจะมีการปูพื้นฐานระเบียบการศึกษาให้มากกว่านี้

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. ยังไม่ค่อยชัดเจนในสังคม ศาสนาอื่นเข้าไปเล่นการเมืองได้ของเราไม่เขาไม่ยอมรับ อยากมีส่วนร่วมแนวนโยบายในทางเมือง เช่น การประชาสัมพันธ์ เพราะการเมืองมีอิทธิพลต่อความเชื่อของประชาชนเพราะคิดว่ามากกว่าทางศาสนาเพราะว่ามีสื่อมาก ข่าวออกไปประชาชนก็เชื่อหมด

2. พระสงฆ์ควรมีบทบาทมากในด้านการอบรมเกี่ยวกับความประพฤติเป็นที่ยึดเหนียวจิตใจของชาวพุทธ

3. พระสงฆ์ประพฤติย่อหย่อนเกินไป เพราะบางครั้งไม่ได้เข้ามาเรียนมาศึกษา แต่มาเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังประโยชน์จากการศึกษาในมหาวิทยาลัย การมีปริญญาบัตรนั้นถือเป็นเครื่องการันตรี ว่าเรามีอะไรแค่ไหนถ้ามองในแง่พฤตินัยเพื่อให้จบหลักสูตรเป็นใบประกันคุณภาพการศึกษาและอยากทำงานในคณะสงฆ์

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิต คิดว่าดีขึ้นเพราะเราเป็นตัวอย่างให้กับนิสิตรุ่นน้องและภายในวัดและญาติโยมก็เห็นว่าเรามีความสนใจในการศึกษา

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไรมากกว่าปริญญาตรีเพราะภาวะทางการศึกษามันสูงขึ้น วุฒิภาวะก็เพิ่มสูงขึ้น ความสามารถการตัดสินใจน่าจะดีขึ้น

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วน่าจะดีขึ้น แต่ไม่ได้คาดหวังมากเพราะยังไม่รู้ว่าอนาคตข้างจะเป็นอย่างไรเพราะคิดว่าต้องเรียนให้จบระดับที่ตนเองพอใจก่อน

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้วก็รู้สึกชื่นชมและยินดีด้วยและเป็นหน้าเป็นตาให้พ่อแม่ภูมิใจ

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ ไม่แน่ใจ คิดว่าจะเรียนต่อปริญญาโท หรือถ้ามีโอกาสจะเรียนต่อไปเรื่อยๆก่อน และจะทำหน้าที่ในการสอนต่อไป

หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้างตอนนี้ยังคิดจะอยู่ในสมณเพศต่อไป และทั้งนี้ขึ้นอยู่กับทางบ้านซึ่งดูพ่อแม่ก่อนเพราะตั้งแต่บวชเราก็ไม่ได้อุปถัมภ์พ่อแม่เลย และอยากเรียนต่ออีกแต่ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัย โดยคิดจะบวชควบคู่กับการจะศึกษาต่อในระดับปริญญาโทมหาวิทยาลัยอื่นๆ ในประเทศไทยทั้งนี้เพื่อจะได้มีความรู้หลากหลายมากขึ้น โดยหลังจากนั้นจะทำงานเกี่ยวกับการสอนนักเรียนทั้งนักเรียนทั่วไปและพระเณร ซึ่งถือว่าเป็นงานที่มั่นคงและในเรื่องที่สอนจะเกี่ยวกับวิชาที่เราเรียนหรือทางธรรมก็ได้

กรณีศึกษารายที่ 2 พระสมพงษ์ (นามสมมุติ)

ณ วัดศรีสุดาราม 27 กุมภาพันธ์ 2550 อายุ25ปี อายุพรรษารวมทั้งเป็นสามเณรและพระภิกษุรวม 15 พรรษา ได้นักธรรมเอก และเปรียญธรรม 3 ประโยค ปัจจุบันศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 สาขาครุศาสตร์ เอกสังคมศึกษา

ภูมิหลังทางครอบครัว

การศึกษาจบมัธยมปลายโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดท่าตอนจังหวัดเชียงใหม่ อาชีพของบิดา รับราชการทหารแต่ต่อมาบิดาเสียชีวิต มารดาก็ทำอาชีพรับจ้าง และมีรายได้ครอบครัวประมาณ 10,000บาทต่อปี ซึ่งรายได้ก็ไม่ได้แน่นอน มีพี่น้อง 3 คน เป็นผู้หญิง 2คน และชาย 1คน ซึ่งตนเป็นคนกลาง ซึ่งทั้ง 2 คนมีครอบครัวและคนโตจบชั้นมีครอบครัว และคนเล็กกำลังเรียนมัธยมในโรงเรียนแถวบ้าน ซึ่งฐานะถ้าเทียบกับครอบครัวอื่นถือว่าลำบากอยู่มากเมื่อบิดาได้เสียชีวิตไป

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

เริ่มบวชเมื่ออายุ12 ปีหลังจากจบชั้นประถมเพราะในตอนนั้นบิดาเสียชีวิตและเป็นคำสั่งเสียสุดท้ายของท่านคืออยากให้เราได้บวช และเพื่อโอกาสได้เรียนหนังสือต่อด้วย ซึ่งเราบวชที่วัดท่าตอนจังหวัดเชียงใหม่ ได้กี่ปี หลังจากนั้นก็มาเป็นเจ้าอาวาสที่วัดดอยแก้ว ที่เชียงใหม่เป็นเวลา1 ปี ซึ่งในตอนนั้นรู้สึกว่าเป็นเรื่องลำบากในการที่สั่งการใครสักคนและจะให้ใครเชื่อถือเป็นสิ่งที่ยากอีกอย่างอายุตัวท่านเองก็ยังน้อยเกินไปจึงไม่คิดอยากเป็นต่อและคิดอยู่เสมอว่าคนเราอยากได้อำนาจมากขึ้นไม่มีที่สิ้นสุดแต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวาสนาบารมีพอที่จะรับได้อาตมาจึงตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่วัดฉัตรแก้ว อ.บางอ้อ กรุงเทพมหานครเพื่อเข้ามาศึกษาต่อเพราะในตอนนั้นเราต้องเทศน์ต้องสอนคนและคนที่จบสูงๆเป็นดอกเตอร์ไม่สนใจฟังเรา ดังนั้นเราคิดว่าเราต้องยกระดับพื้นฐานของพระให้คนสนใจ ให้มีแก่นสารแก่ผู้ฟังมากที่สุดถ้าเราไม่ศึกษาเราก็จะไม่ทราบอะไร โดยมีพระที่รู้จักนำมาฝากให้จำพรรษาอยู่ที่นี่สาเหตุที่ย้ายมานั้นเพราะต้องการเข้ามาสัมผัสสังคมในเมืองและเข้ามาศึกษาหาความรู้และถือเป็นการเปิดหูเปิดตาให้ตัวเองไปด้วย

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

เป้าหมายก่อนเข้าศึกษาเพื่อเข้ามาศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยเพราะในตอนนั้นเราต้องเทศน์ต้องสอนคนและคนที่จบสูงๆเป็นดอกเตอร์ไม่สนใจฟังเรา ดังนั้นเราคิดว่าเราต้องยกระดับพื้นฐานของพระให้คนสนใจ ให้มีแก่นสารแก่ผู้ฟังมากที่สุดถ้าเราไม่ศึกษาเราก็จะไม่ทราบอะไร เพราะหลังจากเราได้เรียนรู้มาจากการได้เป็นเจ้าอาวาสแล้วการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

เป้าหมายเหมือนเดิม

การเลือกเข้าศึกษาต่อที่นี่ อยากเรียนต่อปริญญาตรี อยากศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และคิดว่าเหมาะสมกับสถานภาพที่เราเป็นอยู่

จำวัดอยู่วัดฉัตรแก้ว กรุงเทพมหานครซึ่งขอมาอยู่เองไม่ได้มีใครมาฝาก ซึ่งคิดว่าด้านได้อายอดและการเข้ามาอยู่กรุงเทพเพราะที่นี่เป็นแหล่งรวมความรู้ เป็นแหล่งการศึกษา ซึ่งต่างหวัดไม่มี ซึ่งการตัดสินใจเรียนที่นี่เพราะมาตามคำแนะนำของเพื่อนรุ่นพี่พามาฝากที่วัดฉัตรแก้วหลังจากนั้นก็เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยทันที

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในมหาวิทยาลัยรวมทั้งค่ากินอยู่ส่วนใหญ่มาจากของตนเอง คือได้รับจากการบิณฑบาตและเก็บปัจจัยที่ได้ใน วันสำคัญพิเศษ และได้รับจากการสอนหนังสือจึงมีนิตยภัต 2,000 บาทต่อเดือน ซึ่งได้รับจากโรงเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งบางครั้งก็ได้ไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับงบของโรงเรียนด้วย

การใช้เวลาว่างอ่านหนังสือไป และชอบอ่านหนังสือของพระพยอม กัลยาโณและท่านพระพุทธทาสภิกขุ

สำหรับความกังวลใจในการศึกษา 1. จะเป็นในเรื่องการออกเกรดช้าของทางมหาวิทยาลัย และบางทีงานที่ส่งหายไปก็ไม่มีผู้รับผิดชอบ 2.ในเรื่องของการเดินทางถ้ามหาวิทยาลัยย้ายไปอยู่ที่อำเภอวังน้อย จังหวัดอยุธยา ก็จะทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเยอะขึ้นเพราะต้องเดินทางไกลมากขึ้น
ประสบการณ์การทำงานระหว่างที่ศึกษา

ปี พ.ศ. 2546 เข้าคอรส์อบรมสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ในการสอนทั้งพระด้วยกันและนักเรียน ตั้งแต่ระดับประถมถึงระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยการอบรมครั้งนี้ทำให้เป็นการเสริมความมั่นใจในการที่จะออกไปสอนอีกทั้งได้ความรู้ในการจัดอบรมเด็กๆ ด้วย

ปัญหาที่มหาวิทยาลัยควรแก้ไขตามทัศนะของนิสิต

ระบบการทำงานของมหาวิทยาลัยน่าแก้ไขเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการประสานงาน ระบบงานเป็นระบบอุปถัมภ์ เปรียบเหมือนกับระบบราชการ ล่าช้าและมีพิธีรีตองมาก

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. จากการสังเกต ปัญหาสังคมเรามีมากมาย เช่นจากเด็กที่พ่อแม่เคยพาไปวัด วันพระเป็นวันหยุดเด็กก็จะชอบไปวัด รูสึกภูมิใจชอบที่ได้ไปวัดเพราะอย่างน้อยก็เกิดแรงจูงใจให้อยากไปทำบุญ แต่ปัจจุบันการการกระทำของเด็กแตกต่างไปจากเดิมเพราะผู้ใหญ่ไม่เป็นตัวอย่างที่ดี เราต้องพึ่งสังคมแวดลอม การปลูกฝัง เช่น การรับวัฒนธรรมไม่ดีเข้ามา เช่น การนุ่งสั้นใส่สายเดี่ยว ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับการแนะนำของพ่อแม่ ทางโรงเรียน และสื่อต่างๆที่แสดงออกมา

2. เราถ่ายทอดจริงแต่คนฟังมีน้อย อย่างน้อยผู้ฟังควรมีพื้นฐานในใจ ให้รู้จักบาปบุญคุณโทษ การปลูกฝังมีน้อย ทำให้เด็กออกนอกกรอบ ทำให้เข้าใจว่าเข้าวัดทำไม ยังเด็กอยู่เลย น่าจะไปเที่ยวสนุกๆการฟังธรรมะเป็นเรื่องของคนแก่จึงอยากให้มีการอบรมที่สามารถจูงใจเท่าที่ทำได้ตามหลักศาสนา และทำให้ไม่รู้สึกเป็นเรื่องน่าเบื่อ

3. การสึกและเรียนระดับสูง เราไม่ได้เป็นพระอริยบุคคล เราก็ยังมีตัณหาความโลภ ความอยากมีความอยากได้ ถ้าจะปลีกวิเวกก็อีกอย่าง แต่ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้นพระสงฆ์ก็ต้องมีค่าใช้จ่ายมากขึ้น เช่น ขึ้นรถเมล์ก็ไม่เหมาะต้องนั่งรถแท็กซี่แทน และเมื่อพระศึกษาจนเต็มที่มีความรู้และและรับงานหรือออกไปสอนหรือออกไปทำงานได้ก็อาจจะสึก หรือเพื่อไปมีครอบครัวต่อไป

4. จำนวนพระเณรน้อยลงเพราะกฎหมายทางการศึกษา เช่นระเบียบให้จบมัธยมศึกษาชั้นปีที่3 ถ้าไม่จบก็ไม่สามารถทำงานได้ ทำให้เด็กไม่กล้าบวช และถึงจะมีการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมเข้ามา แต่เด็กก็ไม่ค่อยให้ความสนใจ เพราะเน้นการสอนหลักธรรมเยอะ เช่น เล่นกีฬาแบบโรงเรียนทั่วไปก็เปลี่ยนเป็นการปฏิบัติธรรมแทน

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังเมื่อได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย ต้องการเรียนในระดับที่สูงขึ้นไปเพื่อเวลาคุยกับใครญาติโยมเราก็ต้องมีความรู้เท่าทันอะไรควรถ่ายทอด อะไรไม่ควร การอบรมและในการทำงานต้องการ สอนเด็กด้อยโอกาสช่วยสังคม

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิตก็ดีพอสมควร ได้รับความสนใจและเห็นว่าเราขยันศึกษาก็รู้สึกยินดีด้วย

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอยู่น่าจะดีขึ้น และทุกคนก็คาดหวังให้เรามาพัฒนาวัดที่อยู่

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรี คิดว่าไม่แน่นอน แต่ขอทำให้ดีที่สุดจะดีขึ้นหรือต่ำลงไม่ได้คาดหวังอะไร

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว ความศรัทธาของชาวพุทธก็ดีขึ้นเนื่องจากลูกไดเรียนหนังสือทางบ้านก็จะเปลี่ยนสถานภาพไปในทางที่ดีขึ้น และจากการที่มองเราเป็นพระทั่วไปก็จะยอมรับสถานะของเพิ่มขึ้นอีกระดับหนึ่ง

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ ไม่แน่ใจ คิดว่าจะเรียนต่อปริญญาโท หรือถ้ามีโอกาสจะเรียนต่อไปเรื่อยๆก่อน และจะทำหน้าที่ในการสอนและเป็นพระพี่เลี้ยงให้ดีที่สุด

ความคาดหวังหลังจากจบปริญญาตรีแล้ว ถ้าได้เรียนจะเรียนต่อไปเรื่อยๆและจะเป็นพระต่อไปและถ้าเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ดีกว่าเราไม่ต้องใช้อะไรเยอะ ชุดนี้ก็ชุดนี้ตลอดกาล ถ้าเรียนมหาวิทยาลัยด้านนอก ฐานะต้องต้องพร้อมความรู้ต้องพร้อม อาจต้องขายที่นาและโดยส่วนตัวนิสัยไม่ชอบเข้าสังคมซึ่งการออกไปอยู่ด้านนอกก็คือต้องปรับตัวเข้าสู่สังคมใหม่และทั้งนี้ที่เราจะอยู่ในสมณเพศนี้เพราะเรามีความสุขทางจิตใจในเรื่องของการปฏิบัติ และการนำคำสอนของพระพุทธเจ้ามาใช้มาปฏิบัติ และเราก็ตอบแทนด้วยการทำสิ่งดีดีให้กับพระพุทธศาสนา เช่น การเทศน์ และการสอนหนังสือ

หากจำเป็นต้องลาสมณเพศไปก็อยากทำงานส่วนตัว เพราะไม่ชอบการบังคับ อาจจะไปค้าขาย

ปัญหาการเลื่อนสมณศักดิ์ พระเราเป็นระบบอุปถัมภ์ไปตามระดับอาวุโส หรือจากพระที่ระดับบาลีหรือ 9 ประโยค ส่วนพระธรรมดาโอกาสที่จะเป็นเจ้าคุณมีน้อยและตัวท่านเองก็ไม่ได้

คาดหวังเลย จากการที่เคยได้เป็นเจ้าอาวาสเป็นได้แค่พรรษาเดียวรู้สึกว่าเป็นเรื่องลำบากในการที่สั่งการใครสักคนและจะให้ใครเชื่อถือเป็นสิ่งที่ยากอีกอย่างอายุตัวท่านเองก็ยังน้อยเกินไปจึงไม่คิดอยากเป็นต่อและคิดอยู่เสมอว่าคนเราอยากได้อำนาจมากขึ้นไม่มีที่สิ้นสุดแต่ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับวาสนาบารมีพอที่จะรับได้

คติ อิทธิบาท4 ความพอใจ ความเข้าใจอะไรสักอย่าง ลงมือปฏิบัติ การปฏิบัติศึกษาหาข้อบกพร่องและที่สำคัญการมีสติ ไม่ประมาท ทำปัจจุบันให้ดีที่สุด แก้ไข้สิ่งที่ผิดพลาดนำมามาปรับปรุงชีวิตก็จะอยู่อย่างมีความสุข

สิ่งที่คาดหวังกับสังคม

1. อยากทำให้สังคมของเรามีคุณธรรม จริยธรรม

2. เรื่องงบประมาณในมหาวิทยาลัยมันน้อยกว่าด้านนอกไม่เพียงพอ เพราะคิดว่าหาเองได้ทำให้มีบุคคลากรน้อยและ อาจารย์ก็น้อยด้วย

กรณีศึกษารายที่ 3 พระมหานที (นามสมมุติ)

สัมภาษณ์เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2550 ณ วัดศรีสุดาราม อายุ32 ปี มีพรรษา 8 พรรษา การศึกษาระดับปริยัติธรรมนักธรรมเอกและเปรียญธรรม 7 ประโยค การเรียนภาษาบาลีเป็นภาษาที่ยากและหนักมันจะจำเจไม่มีอะไรตื่นเต้นซึ่งจะคล้ายกับการเรียนแกรมมาภาษาอังกฤษหลายๆเล่ม ซึ่งการเรียนบาลีมีประโยชน์อย่างเช่นถ้าพระบางรูปหวังเติบโตเป็นพระระดับผู้ใหญ่ก็จะต้องเรียนหรือต้องการรักษาพระไตรปิฎกไว้ คือก็จะให้ความสำคัญกับบาลี ซึ่งจะมีวุฒิ มีพัดยศให้มีเงินประจำให้ ซึ่งในหลวงของเราก็ให้ความสำคัญเพราะถือว่าบาลีเป็นศาสตร์ที่สำคัญที่สุดในพระพุทธศาสนาก็ว่าได้

ปัจจุบันศึกษาอยู่ชั้นปีที่4 คณะมนุษยศาสตร์ สาขาภาษาอังกฤษ

ภูมิหลังทางครอบครัว

มิลำเนาเป็นคนจังหวัด ขอนแก่น มีพี่น้องทั้งหมด 5 คน เป็นบุตรคนที่3 และไม่มีใครศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย บิดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีที่ดินประมาณ40 ไร่ และมีรายได้ครอบครัวประมาณ 80,000 บาท/ปี ฐานะครอบครัวพอกินพอใช้เมื่อเทียบกับครอบครัวอื่นในหมู่บ้านเดียวกัน

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

จบชั้นมัธยม 3 ที่โรงเรียนบ้านไผ่วิทยา จังหวัดขอนแก่น หลังจากนั้นก็ไปเรียนต่อเทคโน ที่อำเภอพล ในจังหวัดขอนแก่น หลังจากนั้นก็เรียนไม่จบเพราะในช่วงนั้นก็เกเรและก็ออกมาช่วยพ่อแม่ทำไร่ไถนาอยู่ได้พักหนึ่งก็ตัดสินไปทำงานกับเพื่อนที่กรุงเทพ ซึ่งก็ทำงานทุกอย่าง เช่น เป็นเด็กห้องน้ำ นวดให้แขก อยู่ในผับในคาเฟ่ ร้านอาหารได้ประมาณ 4 ปีต่อมาได้กลับมาเยี่ยมพ่อแม่ที่บ้าน

ซึ่งตอนนั้นอายุ 24 ซึ่งในตอนนั้นคิดว่าการบวชเป็นธรรมเนียมแต่โบราณของไทย ว่าลูกชายต้องบวชสักครั้งในชีวิต ได้ทดแทนบุญคุณของพ่อแม่ด้วย ซึ่งตัดสินในมาบวชกับเพื่อนอีก 4-5 คนที่วัดศรีประชาสรรค์ ที่จังหวัดขอนแก่น ที่บ้านเกิดและก็ตัดสินใจอยู่มาเรื่อย ซึ่งในตอนนั้นก็มีออกไปธุดงค์บ้างเล็กน้อย และในตอนนั้นรู้สึกอยากเรียนอยากมีความรู้เพราะเป็นจากเพื่อนๆไปเรียนและก็รู้สึกเบื่อถ้าต้องอยู่เฉยๆจึงตัดสินใจไปเข้าสำนักเรียนพรรษาแรกที่จังหวัดขอนแก่น ที่เทพสุรนาราม และก็ย้ายไปที่อำเภอนำพอง วัดชัยศรี เพื่อไปศึกษาโรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียน และก็เรียนนักธรรมประโยค1-2 และ3 ได้สองปีก็จบและก็ย้ายมาเรียนที่หนองคาย และมาเรียนและสอบปธ.4 ซึ่งในช่วงนั้นเราก็เรียนจบ การศึกษานอกโรงเรียน.ม.6 แล้วเราก็ได้เข้าศึกษาวิทยาเขตหนองคาย ในระดับปริญญาตรี ซึ่งเราสอบได้ปธ. 5 ประโยค และได้ย้ายเข้ามาศึกษาในส่วนกลางที่กรุงเทพมหานครในช่วง ปี3 และเรียนต่อ ปธ. 6 และ ปธ. 7ซึ่งตอนนั้นเรามาอยู่ที่วัดม่วง ที่บางแค หลังจากนั้นพอเทอมสุดท้ายเราก็ย้ายมาอยู่ที่วัดใหม่ยายมอญ เพราะว่าใกล้ที่เรียนและรู้สึกว่าเป็นคนไม่ชอบอยู่กับที่ โดยในแต่ละครั้งย้ายวัดมา คือเราคิดว่าที่ไหนมีโอกาสเราก็จะดิ้นรนไป โดยอาศัยการสอบถามตามสถานที่ต่างสถานศึกษาวิชาการ ซึ่งในการย้ายมาแต่ละที่นั้นส่วนใหญ่เราจะหาด้วยตนเองไม่ได้มีใครพามาฝากให้ ทั้งนี้ด้วยคุณสมบัติคือเราเป็นพระมีปธ.5แล้วก็จะหาที่อยู่ได้ไม่ยากส่วนมากทุกวัดก็จะต้อนรับ

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

หลังจากจบกศน.ม.6 แล้วเราก็ได้เข้าศึกษาต่อวิทยาเขตหนองคาย ในระดับปริญญาตรี ซึ่งเราได้ปธ. 5 ประโยค และได้ย้ายเข้ามาศึกษาในส่วนกลางที่กรุงเทพมหานครที่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในช่วง ปี3 และเรียนต่อ ปธ. 6 และ ปธ . 7ซึ่งตอนนั้นเรามาอยู่ที่วัดม่วง ที่บางแค หลังจากนั้นพอเทอมสุดท้ายเราก็ย้ายมาอยู่ที่วัดใหม่ยายมอญ เพราะว่าใกล้ที่เรียนและรู้สึกว่าเป็นคนไม่ชอบอยู่กับที่ โดยในแต่ละครั้งที่เราย้ายวัดมา คือเราคิดว่าที่ไหนมีโอกาสเราก็จะดิ้นรนไป โดยอาศัยการสอบถามตามสถานที่ต่างสถานศึกษาวิชาการ ซึ่งในการย้ายมาแต่ละที่นั้นส่วนใหญ่เราจะหาด้วยตนเองไม่ได้มีใครพามาฝากให้ ทั้งนี้ด้วยคุณสมบัติคือเราเป็นพระมีปธ.5แล้วก็จะหาที่อยู่ได้ไม่ยาก

เป้าหมายก่อนเรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือต้องการมีความรู้ มีสติปัญญาที่ดี

เป้าหมายขณะที่เรียนเปลี่ยนไปหรือไม่ เปลี่ยนจากตรงที่ว่า ต้องมีความรู้สูง ถึงเป็นปราชญ์จนก็ยอม จิตใจเปลี่ยนอยากไปใช้ชีวิตภายนอกจึงเลือกเรียนสายที่ตลาดต้องการ อยากทำงานที่ใฝ่ฝันคือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย คือรู้ภาษา ชอบการเดินทาง ก็เลยสนใจมาทางนี้ และถ้าเราทำได้อย่างที่หวังก็ถือเป็นยอดคน ได้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์

สาเหตุเลือกเรียนที่นี่เพราะเราเป็นพระและมหาวิทยาลัยทั่วไป อายุก็เลยเกณฑ์เรียนปกติ ก็เลยเลือกเรียนที่นี่และมหาวิทยาลัยเปิดอื่นก็เรียนได้แต่ไม่รู้ว่าจะจบหรือเปล่า

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ส่วนใหญ่เก็บจากกิจนิมนต์โดยตรง ซึ่งจะมีงานทุกเสาร์อาทิตย์ ซึ่งเฉลี่ยเดือนละ 2000-3000 บาท และก็โยมอุปถัมภ์อยู่บ้าง ซึ่งเป็นที่ศรัทธาเป็นส่วนตัวอยู่ที่หนองคาย ซึ่งเข้าจะโทรมาถามว่าขาดเหลืออะไรซึ่งครั้งละไม่เกิน 3000 บาทซึ่งถ้าจำเป็นจริงนะ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วจะพึ่งลำแข้งตัวเองมากกว่า และมีรางวัลในการตอบบาลี เช่น สอบได้ทางวัดก็จะให้ประโยคละ 1000 บาทและก็จะมีทุนสำหรับผู้เรียนบาลีดี ซึ่งในตอนนั้นอาตมาก็ได้มาทุน 7000 บาท แต่ไม่มีตลอดเป็นทุนปีต่อปี สำหรับผู้ที่ได้ ปธ. 5 ขึ้นไป

กิจวัตรประจำวัน ระหว่างที่ศึกษา ตอนเช้าบิณฑบาต ทำวัตตอนเช้า8.00-8.30 และก็ดูหนังสือบ้าง ฉันเพล และก็เดินทางมาเรียน ซึ่งเรียนตั้งแต่ 12.00-19.00 นาฬิกา ซึ่งเวลาจะหมดไปกับการเดินทาง

กลับมา ถ้าวันไหนกลับเร็วก็จะมาทำวัดตอน 17 .00 อย่าง ซึ่งส่วนใหญ่ที่กลับมาไม่ทันเราก็ต้องยอมโดนบ่นโดนว่าบ้างแต่เราก็ควรทำตามกกกติกาของวัด บางทีก็ต้องยอมให้โดนว่ากล่าวตักเตือนบ้าง และหลังจากนั้นก็จะดูหนังสือภาษาอังกฤษ และก็ดูทีวี ติดตามข่าวสารการเมือง วันเสาร์อาทิตย์ก็จะมีกิจนิมนต์ เช่นงานบุญประเพณีทั่วไป ก่อนนอนก็จะต้องคุยโทรศัพท์กับใครก็ได้เพื่อผ่อนคลายบ้าง ซึ่งชีวิตในแต่ละวันค่อนข้างจะจำเจ จะไม่มีซิกแซกอะไรเหมือนกับชีวิตแบบโยมทั้งหลาย ซึ่งค่อนข้างจะตายตัว และเมื่อเวลาเราว่างนอกจากนั้นเราก็จะแต่งเพลงซึ่งก็ได้รางวัลประจำจังหวัด และเพลงก็ได้ลิขสิทธิ์อยู่ของค่ายอาร์เอส ซึ่งเป็นแนวเพลงสร้างสรรค์สังคม ซึ่งทั้งนี้ก็เคยแต่งเพลงมาร์ชโรงเรียนเมื่อตอนเรียนมัธยมต้นด้วย

ความกังวลใจในการศึกษา ส่วนมากจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียน คือความรู้ไม่เป็นตามใจการคบเพื่อน ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนระดับพระสังฆาธิการเจ้าอาวาสเจ้าคณะต่างๆที่มีเปรียญธรรมสูงๆ ซึ่งบางทีก็สามารถช่วยเหลือเราได้บ้าง ซึ่ง ในการเดินทางกลับบ้าน ก็จะกับไปพร้อมกัน รุ่นน้องก็จะมีบ้างแต่น้อย

ความพอใจในการศึกษา 1. สถานะของพระควรมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ความจริงการศึกษาของพระสงฆ์เสียเปรียบทางโลกเรื่องให้ทุนการศึกษาเพราะต้องพึ่งตนเองสูงและหาวัดอยู่ในกรุงเทพและปริมณฑล อนึ่งแผนการศึกษาที่จัดให้เรียนยังไม่เป็นสากลนิยม 2. สำหรับการเรียนนั้น พระก็มีศักยภาพในการเรียนแต่การสอนนั้นเน้นกว้างเกินไปทฤษฎีเยอะการปฏิบัติยังน้อยและการเรียนมาหวังผลตอน2 ปีสุดท้าย เพราะลักษณะการเรียนการสอนในม.สงฆ์นั้น ในช่วง2 ปีแรกจะให้มีการเรียนรวมและจะแยกเรียนแต่ละสาขาตอนปี 3 ซึ่งทำให้การเรียนล่าช้าและได้รับความรู้ในสาขานั้นๆไม่มากพอเท่ากับม.ด้านนอก และปีที่ 5 ต้องออกไปฝึกงานปฏิบัติศาสนกิจจึงจะได้รับปริญญา จึงอยากให้พอเรียนจบและสามารถเรียนต่อได้เลย

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน

1. นักเผยแผ่ธรรมะ พระบางรูปไม่ผ่านการอบรมที่ดี แต่รับงาน ออกนอกลู่นอกทาง พูดจาเกี้ยวพาราสี จีบสาว ทำให้ภาพพจน์ของพระเสียหาย

2. เรื่องราวในหนังสือพิมพ์มี่ทั้งดีและไม่ดี และมีการบวชวัตถุประสงค์ต่างกันเช่น บวชเพื่อแสวงหาประโยชน์ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับญาติโยม ส่วนการทำบุญนั้นถ้ามองใจเป็นกลางเลือกที่จะทำบุญในนามสงฆ์ คือให้นับถือสถาบันศาสนาแทน

3. อยากให้พระสงฆ์ลดอำนาจให้เอาคุณธรรมมาปกครองแทน

4. เกี่ยวกับวัด อยากให้เจ้าอาวาสมาจากการแข่งขัน จะได้ไม่มีปัญหาด้านความรู้ สอบทั้งทฤษฎีและปฏิบัติและผ่านการตรวจสอบคุณสมบัติให้ครบถ้วน

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังในการเข้าศึกษาการศึกษาทำให้เรามีความรู้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปในอนาคตได้

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิต

ปานกลางอย่างน้อยก็เป็นตัวอย่างให้กับนิสิตรุ่นน้องและภายในวัดและญาติโยมก็เรารู้ว่าเราใส่ใจในการเรียน

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรีคาดหวังว่าเราสามารถสอนคนได้หลายระดับอย่างน้อยก็การันตรีว่าเรามีการศึกษาแค่นี้ไม่ได้หลับหูหลับตามาสอน ยกระดับการสอนได้ครอบคลุมทั้งทางธรรมและทางโลกเพราะการเรียน 2 ทางก็เพื่อความไม่แน่นอน เผื่อต้องใช้ชีวิตทางโลกเราต้องมีการเรียนกันไว้ ไม่ให้ออกมามือเปล่า “ถ้าอยู่ก็เป็นศรีศาสนา ออกไปก็ไม่เป็นอนาถาสังคม” อยู่ก็มีคุณค่า เพราะเรามีพร้อมทั้งวัยวุฒิคุณวุฒิ ออกไปก็สามารถนำความรู้ไปเลี้ยงตัวได้

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีรู้สึกดีขึ้นหน่อย คิดว่าถ้าเราเรียนระดับปริญญาโท ซึ่งในตอนนี้ยังไม่คาดหวังอะไร ยังรู้สึกว่าตนเองเป็นนักศึกษาอยู่ จึงพอใจระดับหนึ่ง ยังไม่ใช้การศึกษาสูงสุดของเรา

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว ก็รู้สึกชื่นชมและยินดีด้วยและเป็นหน้าเป็นตาให้พ่อแม่ภูมิใจ

ปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ คิดว่าไม่กลับเพราะซึ่งก็คิดถึงบ้านมากแต่กลัวลำบากเรื่องงานถ้ากลับไปต้องทำไรไถ่น่า ซึ่งปัจจุบันคิดว่าต้องการเรียนจบให้สูงที่สุดและมีความรู้มากที่สุด ยังไม่คิดอะไร แต่ถ้ามีโอกาสกลับไปอยากเป็นเจ้าของโรงเรียนสอนภาษาที่บ้าน ในด้านภาษาอังกฤษเพื่อบริการประชาชนเพราะขาดแคลนบุคลากรทางด้านนี้อยู่เยอะ ซึ่งเป็นความคิดยังอีกไกลนะ อาจจะมากกว่า 5-6 ปีขึ้นไป

ความคาดหวังหลังจากจบปริญญาตรีแล้วในระหว่างที่ปฏิบัติศาสนกิจก่อนจะจบการศึกษาอาตมาก็ย้ายมาอยู่ที่หนองคายที่วัดจามรี และมาสอนหนังสือที่วัดจันสามัคคีที่หนองคาย ซึ่งเป็นครูสอนม.1-ม. 6 ซึ่งมีเงินเดือนให้เดือนละ 8,000 บาท ซึ่งในตอนนั้นเราก็ได้ข้อมูลจากเพื่อนพระที่เป็นครูสอนอยู่ที่นั้นแนะนำ และเราก็ติดต่อไปโดยเขาได้กำหนดคุณสมบัติเอาไว้ตามที่เขาต้องการโดยเราก็มาสอนวิชา ธรรมวินัย ภาษาอังกฤษเปรียบเทียบบาลี และอาตมาคิดว่าถ้าเราทำงานจริงเป็นงานด้านอื่นอาจจะมีรายได้มากกว่านี้ คือตั้งชมรมพระนักบรรยาย และไปบรรยายธรรมตามสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่ต้องการ และงานอดิเรกอาตมาก็แต่งเพลงลูกทุ่งและประกวดได้รางวัลมาที่หนองคายซึ่งก็จะมีการจดลิขสิทธิ์ไว้เพราะตอนนี้มีผู้นำไปขับร้องและกำลังจะออกเทป ซึ่งเพลงที่เราแต่งขึ้นจะเป็นเพลงแนวสร้างสรรค์สังคม ซึ่งอาตมาจะแต่งเวลาที่มีเวลาว่างและชอบการแต่งเพลงมานานแล้วซึ่งตอนเรียนมัธยมก็แต่งเพลงมาร์ชให้กับโรงเรียนไว้ด้วย

ในระหว่างนี้เข้าสอบศึกษาต่อปริญญาโท ที่มหาวิทยาลัยขอนแก่นเกี่ยวกับวิชาศึกษาศาสตร์หลักสูตรการสอน ซึ่งตอนนี้เรารอผลสอบอยู่ เชื่อมั่นในวิชาการของเขาและมั่นใจให้การศึกษาที่ดีและสถานภาพทางสังคมที่ดี

ไม่ศึกษาต่อมหาวิทยาลัยที่กรุงเทพเพราะสังคมวุ่นวาย จากการที่เคยศึกษาอยู่เพราะในตอนนั้นมุ่งมั่นว่าการศึกษาน่าจะดีขึ้น พอเข้าไปต้องดิ้นรนทุกอย่าง แต่ใจเราชอบสงบ ดังนั้นจึงอยากให้มหาวิทยาลัยที่มีวิทยาเขตมีชื่อเสียงมากขึ้นในต่างหวัด

ทั้งนี้ระหว่างที่ศึกษาเราคิดว่าจะลาสิกขาในเทอมสุดท้ายที่ศึกษาปริญญาโทซึ่งทั้งนี้ก็ยังกังวลอยู่ทั้งในเรื่องการเรียนและการพบปะผู้คนซึ่งอาจจะทำให้ไม่สะดวกและอีกใจก็คิดว่าอยากออกไป

ใช้ชีวิตเหมือนคนอื่นเขาบ้าง เพราะเราก็อยู่มานานกว่า 9 ปี ก็อยากสร้างครอบครัว เพราะคนอื่นในวัยเดียวกันส่วนใหญ่ก็มีครอบครัวกันหมดอีกอย่างในเรื่องของงาน เพราะต้องมีประสบการณ์และในเรื่องการเรียน ซึ่งเหมือนเป็นสิ่งบีบบังคับให้เราต้องอยู่ เพราะเรื่องบางครั้งรู้สึกอึดอัดในเรื่องของการที่เราต้องไปรบกวนคนอื่น ถ้าเราอยู่ข้างนอก เราสามารถทำอะไรได้สบายใจกว่า ไม่มีคนตำหนิ

โดยค่าใช้จ่ายในการศึกษาระดับปริญญาโทก็มีโยมแม่ที่ศรัทธาในตัวอาตมาให้ทุนสนับสนุนการศึกษา 500,000บาทซึ่งก็อายุประมาณ 56 ได้และเมื่อเกษียณท่านก็จะให้ทุนอาตมาไปสร้างตัวอีก 600,000 บาท ซึ่งทั้งนี้ให้อาตมาเรียนให้จบแล้วค่อยคิดจะมีครอบครัวแผนในอนาคต และเราก็มีญาติโยมที่ศรัทธาพร้อมที่จะช่วยเหลือซึ่งเขาก็จะอุปถัมภ์ในเรื่องการเรียนให้เรา โดยส่วนใหญ่ที่รู้จักเพราะท่านเข้ามาที่วัด และเห็นการปฏิบัติของเราหลายอย่างและได้เฝ้าติดตามตลอด เขาก็อยากให้เราเป็นลูกชาย

ซึ่งเมื่อเราศึกษาจบปริญญาโทก็มีแผนจะไปสอนหนังที่เมืองนอกซึ่งรู้ข้อมูลมากจากอินเตอร์เน็ตและโยมแม่ที่อุปัฏฐากเราเขาก็มีลูกชายที่เป็นอาจารย์สอนอยู่ที่ต่างประเทศเขาจะแนะนำให้ แต่ต้องรอให้เรียนจบปริญญาโทก่อน หรือถ้าไม่เป็นอย่างนั้นเราก็อยากทำงานเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือกระทรวงต่างประเทศ ซึ่งเราจะมุ่งหน้าสู่สามัญชน

กรณีศึกษารายที่ 4 พระมหาจารุวัฒน์ (นามสมมุติ)

สัมภาษณ์ ณ วัดศรีสุดาราม ฝั่งคณะครุศาสตร์ เวลา 14.00
อายุ 28 ปี อายุพรรษา 13 พรรษา ได้นักธรรมเอกและเปรียญธรรม 6 ประโยค
ปัจจุบันศึกษาอยู่คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษาเพราะอยากเป็นครูสอนหนังสือ

ภูมิหลังทางครอบครัว

ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดสงขลา อ. สะเดา อยู่ในเมืองเล็กขอบชายแดนมาเลเซีย จบการศึกษามัธยม 3 ที่โรงเรียนสะเดาขรรค์ชัย บิดามารดาอาชีพ สื่อสารมวลชน และต่อมาก็ทำอาชีพเกษตรกรรม มีที่ดิน17 ไร่ และค้าขายด้วยซึ่งมีรายได้ในครอบครัวประมาณ3,000-4,000 บาทต่อเดือนมีพี่น้องทั้งหมด 4 คน เป็นคนที่ 1 และมีน้องที่กำลังศึกษาอยู่ 2 คน และท่านเป็นคนส่งเสียน้องทั้ง 2 คน ฐานะในครอบครัวถ้าเทียบกับ

ครอบครัวอื่นก็อยู่ในฐานะปานกลางไม่ได้ยากจนหรือลำบากมากพอกินพอใช้

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

หลังจากเรียนจบม.3 ได้มาศึกษาต่อโรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียนที่พัทลุง และในตอนนั้นระหว่างที่ศึกษารู้ว่าความรู้ที่ได้มันไม่เต็มที่ ซึ่งพออายุ 16 ก็ตัดสินใจบวช เพราะในตอนนั้นรู้สึกว่าตัวเองชอบความสงบเยือกเย็นคิดว่าเราเป็นคนที่ไม่เหมือนใครรู้สึกว่าตัวเองเป็นพระไปครึ่งตัวแล้ว คือชอบความสมถะเรียบง่าย คือทั้งคนรอบด้านมองและทั้งตัวท่านเอง และรู้สึกว่าเป็นมุมมองของชีวิตหนึ่งที่อยากทำ ซึ่งตอนนั้นพ่อแม่ก็ไม่ได้ห้ามอะไร ซึ่งเราก็ได้บวชเป็นดังที่ตั้งใจจากวันนั้นถึงวันนี้ ซึ่งตอนนั้นเราเรียนแต่บาลีอย่างเดียวและตอนที่อยู่ที่พัทลุงก็เรียนในระดับเบื้องต้น พอจบปธ. 4 เราอายุได้ 24 ปี และมาเรียนปธ. 5-6 ก็ย้ายเข้ามากรุงเทพมหานครเพื่อมาเรียนเปรียญให้สูงขึ้นซึ่งตอนเข้ามาในกรุงเทพมีพระอาจารย์ที่นับถือท่านฝากมาให้อยู่ที่วัดประยูรวงศาซึ่งตอนนี้ผู้มีพระคุณได้มรณภาพไปแล้วซึ่งเราต้องตัวดีดีเพื่อตอบแทนพระคุณท่าน

ความช่วยเหลือความสนใจขณะที่เราบวชอยู่ ก็มีความห่วงใยเท่านั้น ช่วยเหลือไม่ได้มาก เพราะเราเป็นครอบครัวใหญ่ อาตมามีน้องสาวคนเล็กและเป็นหนี้สินภาระหนักหน่วงอยู่แล้ว เราขอให้ให้เป็นกำลังใจในทางโลกและทางธรรมกันไปดีกว่า

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

มีคนแนะนำว่าเราต้องเรียนปริญญาตรีด้วย เพราะพระในวัดด้วยกันเขาเรียนกัน พระเรียนได้และวัดที่เราอยู่ก็เป็นวัดที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยอยู่ด้วย ดังนั้นเราก็น่าจะเรียนไว้นะ สำหรับการศึกษานั้นไม่ทราบแต่แรกว่ามีมหาวิทยาลัยสงฆ์ระดับปริญญาตรีพอทราบจึงเข้ามาศึกษาจึงถือว่าเป็นความโชคดีของท่าน

ซึ่งการที่ท่านเลือกศึกษาที่มหาวิทยาลัยสงฆ์เพราะเราไม่ต้องปะปนกับชาวบ้าน เรียนได้สะดวก มีแต่พระด้วยกัน อีกอย่างเราก็ไม่มีคนแนะนำที่เรียนที่อื่นให้ด้วย

เป้าหมายก่อนเข้าศึกษา ก็เพื่อให้มีความรู้เท่าทัน และเลือกศึกษาครุศาสตร์เพื่อนำไปสอน และไม่ว่าเราอยู่ในผ้าเหลืองหรือสึกไป เราก็มีความเป็นครูติดตัวไป

เป้าหมายขณะที่ศึกษาเปลี่ยนไปในเรื่องของการเรียนภาษาบาลีเริ่มอ่อนล้าไปมาสนใจการสอนเด็กมากกว่า ซึ่งเมื่อเราได้มาสอนเราต้องอยู่กับนักเรียน ซึ่งทำให้รู้สึกทุ่มเทมาทางนี้มากกว่า บางทีทำงานเราจะนั่งทำงานตรวจการบ้านเด็กให้เสร็จก่อนถึงจะกลับวัดก็มี ซึ่งในตอนนั้นก็เป็นครูพระสอนศีลธรรมที่โรงเรียนสวนกุหลาบ และโรงเรียนเทพศิรินทร์

ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ส่วนใหญ่ได้จากการบรรยายการสอนในโรงเรียนเขาก็มีค่าน้ำร้อนน้ำชาให้เดือนละ 2000 บาท และจากกิจนิมนต์ต่างๆเราก็จะเก็บไว้ และไม่มีใครดูแลพ่อแม่เราก็ไม่ได้รบกวนเลย ในเรื่องของโยมอุปัฏฐากก็ไม่มีเราไม่ได้หวังอะไร ถ้าบุญมีเราก็จะไม่ปฏิเสธ

การใช้เวลาว่าง บิณฑบาตเป็นหน้าที่หลัก มีสวดมนต์เสาร์อาทิตย์ และงานสังคมคือการเผยแผ่ มีเวลาว่างจะชอบอ่านหนังสือประเภทซีไรซ์ บทความ คอลัมน์ ข่าวการศึกษาและใช้อินเตอร์เน็ตส่วนมากมีไว้เพราะรับงานของนักเรียนที่ส่งงานล่าช้า และในตอนนี้เสาร์อาทิตย์ทางวัดจะมีการสอนเสริมติวเด็กเข้าม.1 โดยจ้างอาจารย์จากที่ต่างๆมาสอนด้วยให้กับเด็กโดยไม่เก็บเงินค่าเรียนมีแต่ค่ามัดจำ เมื่อเรียนจบก็คืนให้ ซึ่งมีเด็กมาเรียน 40 กว่าคน และเราก็จะมีการประเมินผลกันเองว่าดีไหม ซึ่งทั้งนี้ต้องการปลูกฝังให้เด็กเข้าวัด และกาที่จะสอนแต่วิชาพระพุทธศาสนาเขาก็จะไม่รับ เราเลยจำเป็นต้องยัดเยียดให้เขา เพื่อให้เขามีความรู้ที่ดีและรู้สึกผูกพันกับวัด เพราะคนที่เป็นครูจะรู้สึกภูมิใจถ้าเด็กของเรามีเป้าหมายชีวิตที่ดี เป็นผู้มีความรู้และมีคุณธรรมควบคู่ไปด้วย อย่างการสอนวิชาภาษาไทยก็จะมีการบูรณาการหลายๆอย่างเราจะสอนวิชาอย่างเดียวไม่ได้ และทั้งนี้ในการสอนหนังสือในโรงเรียนนั้นครูจะต้องมีชิ้นงานที่โดดเด่น มาทำกิจกรรมเพื่อให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียนด้วยเพื่อนำมาจัดกิจกรรมและพัฒนานักเรียนในโรงเรียนตนเองด้วย

ปัญหาและความกังวลใจ

1. การแบ่งเวลาเรียนตั้งแต่ปี 1 ปี 2 ในการค้นตนเองและการประเมินคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยสงฆ์กับมหาวิทยาลัยด้านนอกไม่คู่ขนานกัน เช่น ถ้าจะต่อปริญญาโทก็ไม่ค่อยมีเปิดรับนิสิตสงฆ์

2. ความสัมพันธ์กับเพื่อนค่อนข้างดี เพราะเพื่อนจะแนะแนวทางการเรียนให้เพราะเวลาส่วนใหญ่ของท่านอยู่กับการสอนเด็กนักเรียนมากกว่าบางทีเวลาเรียนจึงช้ากว่าพระรูปอื่นบ้าง

ความพอใจในการศึกษา

1. พอใจในอาจารย์ที่มาสอน เพราะท่านให้ข้อคิดที่ดี แต่อยากให้มีอาจารย์พิเศษเยอะๆ เพราะจะได้การเรียนในแบบที่หลากหลาย

2. พอใจในความเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งผู้สถาปนามหาวิทยาลัยและ เรามีอธิการณ์ที่มองการณ์ไกล เช่น ที่จะย้ายมหาวิทยาสงฆ์ไปอยู่ อ. วังน้อยเพราะจำนวนนิสิตในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้น และท่านอธิการก็อยากให้เป็นศูนย์ของม.สงฆ์ให้เป็นมหาวิทยาลัยชั้นสูง และต้องการให้มหาวิทยาลัยเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปด้วย

ประสบการณ์การทำงานในระหว่างที่ศึกษา

1. ผ่านการอบรมครู การสอนสาธิตและรัฐบาลก็มีนิตยภัตให้พัฒนาวิชาพุทธศาสนาและมีครูพระทุกจังหวัดซึ่งท่านเป็นพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาเป็นผู้ดูแล

2. พระวิทยากร เช่น เหตุการณ์สึนามิ คือ โครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนให้เด็กกำพร้า ซึ่งเป็นโครงการของทูลกระหม่อมหญิง โดยมีหลายๆมหาวิทยามาร่วมกัน โดยที่สามเณรสนใจจะเรียนต่อก็จะส่งไปเรียนในที่ต่างๆ

3. งานสอนในโรงเรียน มีโอกาสได้สอนเด็กนักเรียนโอท็อป เป็นโครงการแลกเปลี่ยนหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อเป็นการเรียนรู้ชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองกับต่างจังหวัดซึ่งเป็นความร่วมมือของกระทรวงศึกษาธิการ และ ได้ร่วมทำโครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็ก เป้าหมายเพื่อให้เด็กรักโรงเรียนและกลับมารักเรียน

ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระพุทธศาสนาในสังคมปัจจุบัน

1. คนไม่ค่อยให้ความสำคัญกับศาสนา สังคมควรช่วยกัน โดยเฉพาะเด็กรุ่นใหม่น่าจะเกื้อกูลกัน ซึ่งปู่ย่าตายายได้ทำกันมา เช่นการแต่งกาย

2. พระสงฆ์เข้าไปสู่กระแสสังคมมาก เข้าไปเป็นกระบอกเสียงให้เป็นแม่แรงกับพุทธบริษัทที่เหลือเป็นแรงกระตุ้น ทุกอย่างเป็นไปเพื่อประโยชน์

3. ควรจะมองภาพในอดีต คนเข้าวัดเพราะมีทุกข์ อย่ามองความศักดิ์สิทธิ์

4. วัดต้องมีค่าใช้จ่าย วัดมีรายได้ต้องเสียภาษี นั้นถือความจำเป็นที่จะต้องมี (พุทธพาณิชย์) หรือการมีรายได้จากส่วนอื่น โดยให้วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ ปลูกพืชสมุนไพร การนั่งสมาธิ ไม่ใช่แค่การเผาศพสวดศพเท่านั้น

5. คาถาอาคมพิธีกรรม จะเข้ามาอยู่ในชีวิตแต่จะกลั่นกรองอย่างไร เพราะเป็นที่พึ่งระยะสั้น คนไทยจะเรียกร้องเพราะทำสืบกันมาจะต้องมีความพอดีน่าจะเหมาะสม ถ้าเกินพิกัดก็ไม่เห็นด้วย

6. ปัญหาพระสงฆ์ การศึกษาเล่าเรียน จำเป็นต้องศึกษาม.สงฆ์เพราะความรู้วิชาอาจน้อย ต้องเรียนให้เท่าทันสังคม เรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก เพราะเราไม่ควรรู้อยู่เพียงมิติเดียว เพราะพระมีความจำเป็นที่จะต้องเผยแผ่และอบรมประชาชนอยู่แล้วสำหรับตัวท่านเองนั้นต้องการจะเรียนไปเรื่อยๆ เพื่อต้องการหาประสบการณ์ให้ตัวเอง พอได้ไปสอนก็จะรู้ว่าการเป็นครูนั้นต้องผ่านอะไรมาบ้างทำให้ซึมซับเข้าไปจนรู้ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติ

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังประโยชน์จากการศึกษาในมหาวิทยาลัย มีปริญญาบัตรนั้นถือเป็นเครื่องการันตรีว่าเรามีอะไรแค่ไหนถ้ามองในแง่พฤตินัยเพื่อให้จบหลักสูตรเป็นใบประกันคุณภาพการศึกษา และอยากทำงานในคณะสงฆ์

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิต สนใจตัวเรา สามารถจบปริญญาและทำประโยชน์ให้กับสังคมเป็นตัวอย่างที่ดี

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไรรู้สึก พระสงฆ์ขวนขวายในการศึกษา ได้ไต่เต้าไปถึงที่สุดในหลักทฤษฎี แต่ไม่ใช่แก่นแท้แต่เป็นความภูมิใจในระดับหนึ่ง ซึ่งถ้าเรียนแล้วใช้ประโยชน์ก็จะประสบความสำเร็จ

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว มีความภูมิใจและนับถือพ่อแม่ของเรามากขึ้น

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้ว เราก็เหมือนมีอะไร อัพเดตขึ้น ตนเองจบปริญญาเป็นใบเบิกทาง เพราะคนเรามีความรู้ก็มีอยู่วันยันค่ำ เหมือนมีใบค้ำประกัน เพราะคนสมัยนี้ก็ยอมรับและตอบสนองสังคมได้

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ ต้องดูก่อน เราอิ่มตัวแค่ไหน ถ้าเราอยู่ในกรุงเทพก็จะทำหน้าที่ที่มีอยู่ให้เต็มที่ ถ้าทางบ้านมีให้ทำเราก็จะไปทำให้เช่นกัน ซึ่งถ้ามีงานสอนที่ไหนเท่าที่สามารถสอนเด็กและเยาวชนได้เหมือนเดิมก็จะไป

หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้าง

คาดว่าจะศึกษาต่อในระดับปริญญาโทในมหาวิทยาลัยด้านนอกเพราะต้องการเทคนิคใหม่ๆ ในการมาสอนเด็กๆ ต่อไป ซึ่งจะศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยรัฐแห่งหนึ่ง สาขาการสอนภาษาไทย และไม่ได้เรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์เพราะยังไม่มีสาขาที่ต้องการจะเรียน แต่ทั้งนี้ในการออกไปเรียนด้านนอกก็ต้องมีการปรับตัวไม่ว่าจะในเรื่องของเวลาการกิน แต่เราคิดว่าเราต้องทำได้ ก็เหมือนกับเราเข้าเมืองตาหลิ่วก็ต้องหลิ่วตาตาม

การที่เลือกศึกษาต่อเพราะคิดว่าเราต้องเรียนให้ก้าวทันโลกปัจจุบัน เพราะโลกเปลี่ยนไป เป้าหมายนั้นถึงไม่มีก็ต้องมี เหมือนพระอาจารย์ตอนนี้ก็ทำงานด้วย ก็จะไปเรียนภาคพิเศษซึ่งค่าใช้จ่ายในการศึกษาก็ค่อนข้างจะสูงแต่ก็จะพยายามหาวิธีให้ได้เรียน ซึ่งเราคิดว่าถ้าเราจะเรียนยังไงเราก็ต้องมีและเรียนได้

ตอนนี้จะอยู่ในเพศบรรพชิตไปเรื่อยแต่ไม่แน่ว่าจะนานแค่ไหน คิดว่าทำปัจจุบันให้ดีที่สุด อย่างถ้าเราทำงานแล้วเป็นครูแบบไหนสะดวกเราก็จะทำแล้วแต่โอกาสซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความอิ่มตัว ดูสังคมถ้าไม่แย่จนเกินและดูประสิทธิภาพของตัวเองด้วย และถ้าสึกออกไปก็ต้องมีการปรับตัวเป็นอย่างมาก ทั้งนี้อยากจะเป็นอาจารย์สอนหนังสือต่อและเราคิดว่า เรามี 1 สมอง 2 มือ คงไม่ยากเกินที่มนุษย์จะทำได้ เพราะเราเห็นตัวอย่างเวลานั่งรถเมล์ เราก็มองและคิดไปเรื่อยว่าเรายังไม่สิ้นไร้ไม้ตอก

ในการเป็นครูของเราต้องเป็นได้ทั้งเพื่อน พี่ พระ ให้นักเรียนเห็นทุกมิติ ทกมุมมอง เวลาสอนต้องสนุกให้ข้อคิด เหมือนกับพระมหาสมปอง ให้รู้ว่าพระก็มีบทบาทในสังคม

ส่วนการเลื่อนสมณศักดิ์ ถือว่ามีปัญหา เพราะมันไม่มีที่สิ้นสุด ก็เหมือนกิเลส คือยากได้เพิ่มขึ้นเรื่อยเหมือนกับทางโลก และยังมีการซื้อขาย ระบบจำหน่ายจ่ายแจก ซึ่งถือเป็นสิ่งที่แย่ ความคาดหวังต่อสังคม1.อยากเพิ่มวิชาเรียนพระพุทธศาสนาในโรงเรียนให้มากขึ้นเพราะปัจจุบันวิชาพระพุทธศาสนามี แค่เพียง 1 คาบต่อสัปดาห์ ทำให้เด็กไม่ค่อยสนใจเรียนเท่าไหร่ อยากให้มีมากกว่า 2 คาบ เพราะคิดว่าน่าจะดีกับการเรียนและการจดจำของเด็ก 2.เรื่องสื่อคอมพิวเตอร์ โทรทัศน์ อยากฝากให้พิจารณาว่าเป็นการเฉพาะกิจ อย่าเหมารวมในด้านพฤติกรรมเพราะพระสงฆ์ส่วนใหญ่แล้วไม่ได้เป็นเช่นนั้นยังปฏิบัติดีปฏิบัติอยู่เช่นเดิม

คติ คือทำอย่างไรไม่สร้างความเดือดร้อน และต้องสร้างประโยชน์ให้สังคมด้วย ซึ่งเป็นเป้าหมายของเรา

กรณีศึกษารายที่ 5 พระมหาวิทย์ (นามสมมุติ)

กุมภาพันธ์ วัดศรีสุดาราม อายุ 30 ปี จำนวนพรรษา 10 ปี การศึกษาทางปริยัติธรรม นักธรรมเอก และได้เปรียญธรรม 7 ประโยคปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา

ภูมิหลังทางครอบครัว

ภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดสกลนคร อยู่ในหมู่บ้านชนบท โพนบก ครอบครัวมีอาชีพเกษตรกรรมมีที่ทำกินประมาณ 30 ไร่ รายได้ไม่แน่นอนบิดามารดาจบชั้นประถมครอบครัวมีพี่น้องทั้งหมด 6 คนชาย 3 คน หญิง 3 คน และไม่มีพี่น้องเรียนถึงมหาวิทยาลัยฐานะในครอบครัวถ้าเทียบกับครอบครัวอื่นก็ถือว่าไม่ต่างกันมากนักเรียกได้ว่าวิถีชีวิตแบบชาวนาชาวไร่ก็จะคล้ายๆ กัน

การศึกษา เรียนมัธยมต้นที่โรงเรียนโพนบกหนอกปรือ จนถึง ม.3 ซึ่งอยู่แถวบ้านหลังจากนั้นก็เข้าเรียนต่อที่โรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด สกลนคร ซึ่งห่างจากหมู่บ้านประมาณ 18 กิโลเมตร

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

ในตอนแรกที่เข้ามาบวชนั้นเพราะมารดาเสียก็เลยบวชบวชเพื่อตอบบุญคุณซึ่งในตอนนั้นก็บวชเป็นสามเณรก่อนได้ประมา 3-4 เดือนได้ซึ่งเรียกว่าเป็นสามเณรโข่งเลย เพราะส่วนใหญ่จะเป็นเณรเล็กๆ พออายุครบ 20 ปีก็ได้อุปสมบทเป็นพระซึ่งก็บวชที่วัดสว่างภูมิดล ที่สกลนคร ที่แรก ซึ่งมาบวชที่นี่เพราะโยมพ่อแนะนำมาเพราะท่านเคยบวชที่นี่รวมทั้งทราบข่าวจากวิทยุท้องถิ่น ซึ่งเราจะไม่แค่บวชแล้วอยู่เฉยซึ่งไม่ได้ประโยชน์อะไร แต่มีการเรียนและทำให้เราได้เรียนหนังสือคือเรียนนักธรรมด้วย และบาลีควบคู่ไปด้วย หลังจากนั้นก็ไปเรียนที่วัดป่าวิเวก อ. เมือง ตำบลคงมะไฟ จังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นสำนักเรียนหนังสือธรรมและบาลี ซึ่งก็ถ้าทางโลกก็คือคล้ายๆกับโรงเรียนเอกชน ซึ่งตอนนั้นก็เรียนซึ่งไม่เกี่ยวกับทางกับวิชาเรียนทางโลกเลยถึง 2ปี จากนั้นก็ได้เข้าไปอยู่ในตัวจังหวัด คือวัดแจ้งแสงอรุณ สาเหตุที่มาเพราะวัดเดิมที่เราอยู่มานั้นเรียนบาลีเสร็จแล้วก็ย้ายไปเรียนเพิ่มเติมจากวัดเดิม เนื่องมาจากเจ้าอาวาสท่านชรามาก การสนับสนุนและส่งเสริมทางการเรียนก็เริ่มลดน้อยลง จึงตัดสินใจมาอยู่ที่วัดแจ้งแสงอรุณ ซึ่งอยู่ในตัวเมืองจังหวัดสกลนคร ต่อ ซึ่งในตอนนั้นก็เริ่มเรียนโรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียนที่วัดนี้ เพราะมีการเข้ามาเปิดศูนย์ที่วัด ซึ่งในตอนนั้นเรียนจบนักธรรมชั้นเอก และได้เปรียญธรรม 5 ประโยคจนจบมัธยม 6

หลังจากนั้นก็เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ในปี2545 มาอยู่ที่วัดนิมานนรดี ที่ภายีเจริญ ซึ่งในตอนนั้นก็มาเรียนบาลีจาก5 เป็นประโยค 6 เพราะถ้าเราจะมาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยต้องสอบให้ได้อย่างน้อย 1ขั้นก่อนถึงจะขออนุญาตไปเรียนมหาวิทยาลัยได้ รวมกับเราเคยเป็นครูสอนมาด้วยทำให้เรามีหน้าที่สอนพระเณรด้วยเราก็เลยเป็นครูสอนที่วัดนิมมารนรดีตั้งแต่ปี2545 เป็นต้นมา

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ในปี 2546เราก็เห็นพระที่อยู่วัดเดียวกันมาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัยเราก็เลยไปสมัครเลย ซึ่งในตอนนั้นเราก็มีทั้งวุฒิม. 6 และได้นักธรรมเอกแล้ว และก็ได้เปรียญธรรม 5 ประโยคซึ่งก็มีคุณสมบัติเข้าศึกษาได้ ดั้งนั้นจึงสมัครสอบ ซึ่งการสอบจะเน้นไปทางพุทธศาสนามากกว่า ซึ่งถ้าจะเลือกแยกคณะจะเลือกในตอนปี 3

เป้าหมายในการเข้าศึกษาต่อเพราะ อยากเป็นครูและรับราชการ เลยตั้งใจมาเรียนทางนี้ แต่โอกาสที่จะไปเรียนด้านนอกมีน้อยเนื่องจากค่าใช้จ่ายต่างๆ ดังนั้นอย่างน้อยถ้าเรามาทางพระแล้วก็

ยังได้เรียนทางครูและยังได้เป็นครูสอนอีกด้วย และเราก็มาทางนี้แล้วคือเป็นพระก็สะดวกในการเรียน และเป็นทางของเราคือเข้ากับที่เราอยู่ในเพศบรรพชิตด้วย

เมื่อได้เข้าเรียนเป้าหมายก็เหมือนเดิมคือการเป็นครู ซึ่งเมื่อจบไปก้อยากรับราชการ หรือไม่ก็ทำงานสอนตามที่ตนเองชอบต่อไป

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา จากที่สอนหนังสือที่วัดเจ้าอาวาสก็จะมีเงินส่วนนี้ใครคือเหมือนเป็นเงินเดือน ซึ่งเป็นการจัดการของทางวัดเองไม่ได้เกี่ยวกับการศึกษาด้านนอก ซึ่งก็จะมีการถวายค่าใช้จ่ายเดือนละ 3000 บาทและรวมกับการสอนหนังสือที่โรงเรียนพาณิชย์ ซึ่งเราเป็นครูพระสอนศีลธรรมที่ทางกระทรวงวัฒธรรมจัดโครงการ ซึ่งปัจจุบันเป็นของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเราได้ผ่านการอบรมครูพระ และเราต้องมีโรงเรียนทาสอนซึ่งงอยู่นอกเหนือการสังกัดในกรุงเทพ ซึ่งอาจจะเป็นโรงเรียนพาณิชย์อาชีวะทั้งหลายซึ่งจะมีค่านิตยภัตให้พระเดือนละ 2000บาท และก็มีญาติโยมนิมนไปบ้างแต่ก็ไม่ค่อยมากนักซึ่งจะเป็นทำบุญขึ้นบ้านใหม่ จะมีสักอาทิตย์ละครั้งซึ่งก็ได้รับปัจจัยประมาณ 200 บาท รวมทั้งการบิณฑบาตซึ่งเป็นกิจที่เราต้องทำทุกวันอยู่แล้ว แต่เราไม่ได้มีญาติโยมอุปถัมภ์

การใช้เวลาว่างจะชอบอ่านหนังสือพิมพ์มาก และก็ดูทีวี หนังสือเกี่ยวกับการเมืองชอบอ่านเพราะรู้สึกเข้มข้นดี อินเตอร์เน็ตใช้บ้างเวลาทำรายงาน ส่วนข่าวสารกับเพื่อนๆนิสิต จะไม่ค่อยได้คุยเพราะส่วนมากข่าวจะรู้พร้อมๆกัน

ปัญหาและความกังวลใจ ความรู้สึกยังไม่เข้มข้นเรื่องการเรียน เพราะมาเลือกสาขาที่เรียนได้ตอนปี 3 ซึ่งควรจะเลือกได้ตั้งแต่ ปีที่ 1 ดีกว่า อุปกรณ์การเรียนน้อย และไม่ได้ออกนอกสถานที่เลย ทำให้ความสนใจเริ่มน้อยลง และถ้าเลือกคณะแล้วไม่สามารถย้ายแผนได้เลย 2. สุขภาพ ไม่ค่อยดีเวลานั่งรถเมล์นานจะรู้สึกอ่อนเพลียมาก มีช่วงการปรับตัวมาก เพราะการจะเข้ามาศึกษาในระดับ ม. สงฆ์นั้นทางวัดที่ท่านอยู่ให้สอบนักธรรมก่อนถึงจะมาเรียนได้ 3. ความกังวลใจในเรื่องของการยอมรับจากด้านนอก และขาดการแนะแนวในการที่จะศึกษาต่อหรือการทำงาน ส่วนใหญ่จะจะได้ข้อมูลจากพระเพื่อนเท่านั้น

ความพอใจในการศึกษายังไม่ค่อยพอใจนัก เพราะการบริหารการจัดการการประชาสัมพันธ์ยังไม่ค่อยทั่วถึงหลักสูตรการเรียนมันน้อยไป และไม่ตรงตามเวลา การศึกษาหาความรู้ เทคนิคการเผย

แผ่มีน้อย เป็นลักษณะการสอนแบบพี่สอนน้อง การสอนพื้นฐานยังไม่ดีเท่าม.ด้านนอก การสอนบางครั้งผู้สอนยังไม่มีประสบการณ์จริง เพราะบางทีความรู้จากด้านนอกท่านยังมีน้อยเพราะโดยส่วนใหญ่ อ.ที่มาสอนนั้นก็จะเป็นพระการแนะแนวหลังจากที่จบการศึกษาไปแล้วยังไม่มี และบางทีก็ตัดสินไม่ได้ว่าถ้าสึกไม่รู้จะไปทำอะไร เพราะไม่มีผู้แนะนำในเรื่องของงานและการศึกษาต่อประสบการณ์ สอนหนังสือเป็นครูพระสอนศีลธรรมที่ทางกระทรวงวัฒธรรมจัดโครงการ ซึ่งปัจจุบันเป็นของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเราได้ผ่านการอบรมครู

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. คนไทยไม่ไดศึกษาธรรมะ สิ่งที่เราบริโภคกันอยู่ที่ทีวี รายการทางธรรมะยังเข้าไม่ทั่วถึงประชาชน และคนยึดติดกับพระบางรูป ซึ่งจริงๆแล้วควรแยกระดับการศึกษา สติปัญญาที่ต่างกันด้วย อย่ายึดติดที่ตัวบุคคลอย่างเดียวให้ยึดธรรมะเป็นที่ตั้ง

2. การเสนอข่าวในปัจจุบัน การเสนอข่าวจากความเชื่อของคน100 % เหลือแค่ 50 % ทำให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี เพราะความรู้สึกของคนนั้นไม่เท่ากัน

3. มองพระเมืองกับชนบท พระในเมืองจะไม่ค่อยสำรวม ไม่ค่อยเรียบร้อย และคนในเมืองไม่ค่อยเข้าใจพระ และส่วนมากจะเชื่อแต่สื่อมากกว่า ส่วนพระต่างจังหวัดทุกคนจะมองเห็นพระอยู่ในสายตา เพราะสังคมให้การยอมรับแลประชาชนมีศรัทธาด้วยหัวใจ

4. ระบบอบการปกครองของสงฆ์นั้นขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่ เช่น ถ้าเจ้าอาวาสไม่เห็นด้วย ทุกอย่างก็จบลงตรงนั้นนพระระดับธรรมก็ลำบาก ซึ่งส่วนมากไม่สามารถทำอะไรได้เลย เพราะอำนาจเบ็ดเสร็จอยู่ที่ผู้ใหญ่เท่านั้น

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

1. การศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ถือเป็นการเปิดโอกาสสำหรับผู้ที่ไม่มีเงิน และผู้ที่ศรัทธาในพระพุทธศาสนาและหากจบการศึกษาอยากให้รัฐบาลเชื่อมโยงมหาวิทยาลัยสงฆ์กับมหาวิทยาลัยด้านนอกหรือหน่วยงานให้เป็นที่ยอมรับให้มากขึ้น

2. ตอนนี้มีการร่างรัฐธรรมนูญ อยากให้บัญญัติศาสนาประจำชาติไทย โดยให้ม. สงฆ์ทั้ง 2 แห่งนี้มีสิทธิในการเสนอสภานิติแห่งชาติ เพราะได้ทำการวิจัยกว่า 70 % อยากให้มีการบัญญัติตั้งแต่ปี 2540 แต่ไม่สำเร็จเพราะรัฐบาลไม่ยอมและพยายามบ่ายเบี่ยง และชาวพุทธไม่เข้มแข็งและไม่มองการณ์ไกล ถึงจะมีประชาชนจำนวนมากแต่ขาดความสามัคคี

3. อยากให้มีหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนามีหน่วยกิจเรียนมากขึ้นทั้งในระดับโรงเรียนและระดับมหาวิทยาลัย

4. อยากให้พระสงฆ์เข้ามาสอนนักศึกษาโดยแบบเป็นอาจารย์ประจำทั้งมหาวิทยาลัยเอกชนและมหาวิทยาลัยรัฐบาล เพื่อไม่ให้เป็นการแยกศาสนาออกจากสังคม

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิตดีขึ้น เขาก็อนุโมทนา แต่ก่อนไม่ค่อยยอมรับเท่าไรเพราะว่า พระเรียนทางโลกทำไม ทำไมไม่ศึกษาพระไตรปิฎกอย่างเดียว ไม่ให้ยุ่งกับทางโลก แต่เมื่อมหาวิทยาลัยสงฆ์ชี้แจง และมีผลงานของทางมหาวิทยาลัยก็เป็นที่ยอมรับมากขึ้น เพราะการจะเทศน์สอนคนในปัจจุบัน ถ้าเราไม่มีความรู้ เรียนน้อย เขาก็ไม่ค่อยสนใจฟังพระเรา ดังนั้นเราต้องเปลี่ยนไปตามสังคมปัจจุบัน ดังเช่น การจัดค่ายพุทธบุตรแนวทางเหมือน ท่านว.วชิรเมธี

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไรคาดหวังดีขึ้นกว่าระดับปริญญาตรี ปกติความเคารพก็มีอยู่แล้วในพระสงฆ์และเมื่อเรามีความคิดร่วมสมัยคุยกับญาติโยมได้ ญาติโยมเกิดความเกรงใจ เพราะเหมือนกับฆราวาสรู้ว่าบุคคลนี้เรียนอะไร พอรู้ว่าจบสูงมาเขาก็เกิดความเกรงใจเกิดความเคารพมากยิ่งขึ้น

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วดีขึ้น ในเรื่องของความเกรงใจและความศรัทธา และเราจะทำหน้าที่ต่อไปเรื่อย เผยแผ่ธรรมะในโรงเรียนและจัดกิจกรรมในวัด เช่นการบวชพระเณรภาคฤดูร้อนในวันสำคัญต่างๆ ซึ่งถ้าอยู่ในกรุงเทพคนจะเลื่อมใสที่ตัวบุคคล อยากรู้จักมักคุ้น เคารพ ถ้าไม่รู้จักก็จะเฉยๆ ถ้าต่างจังหวัด ไม่ว่าจะเป็นนักเลงหัวไม้ พอเข้ามาบวชแล้วปรับปรุงตนเองชาวบ้านก็เลื่อมใส เพราะเราอยู่ในสายตาประชาชน เพราะเขาเห็นพฤติกรรมตลอด ซึ่งเป็นมาตรการในสังคม จากคนไม่ดีก็เปลี่ยนมาศรัทธาซึ่งแต่เดิมศรัทธาในผ้าเหลืองที่มีอยู่ในใจก็ยิ่งอนุโมทนาด้วย

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว ไม่ค่อยรู้หรอก ไม่ค่อยเชื่อมดยงอยู่ต่างที่ไม่ค่อยพูดถึง มีแต่ลักษณะที่รู้จักมักคุ้น ญาติโยมที่เห็นเราบิณฑบาตมากกว่า

หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้างหลังจากจบการศึกษาทั้งนี้จะอยู่ในสมณเพศต่อไปซึ่งเราอยู่ในกรอบของพระเราก็ปฏิบัติตามไม่ได้ลำบากอะไร และเราก็สามารถทำได้และอยู่แล้วสบายใจ

1. โดยตอนนี้ที่วางแผนไว้คืออยากเรียนบาลีอีก 2 ขั้นเพื่อให้ได้ถึง 9 ประโยค ซึ่งก็เทียบเท่ากับการจบปริญญาตรีได้

2. หลังจากนี้ก็จะเป็นครูสอนหนังสือต่อไปด้วย และตอนนี้เราก็ยังทำหน้าที่ในวัดคือเป็นฝ่ายประสานงานกับโรงเรียนต่างๆแทนเพื่อนที่ไปต่างประเทศในการดูแลเกี่ยวกับให้พระเณรไปสอนหนังสือ การจัดกิจกรรมกับทางโรงเรียนต่างๆซึ่งเราก็ยังคงต้องดูแลอยู่

3. รวมทั้งจะไปฝึกเจริญกรรมฐาน การเดินจงกรม นั่งสมาธิ ซึ่งเราจะไปฝึกปฏิบัติเอง ซึ่งก็มี 2 อย่าง เรียนภาคทฤษฎี และเรียนภาคปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นสำนักงานเรียนซึ่งเป็นของฆราวาสที่เคยบวชมาก่อน คือเป็นลักษณะแบบชมรม ซึ่งหลังจากเราเรียนจบมาก็จะไม่ได้ประโยชน์ถ้าเราไม่นำความรู้ใช้ และที่สำคัญเราต้องนำความรู้มาเผยแผ่ให้ประชาชนและสังคมซึ่งเป็นหน้าที่และเป้าหมายหลักของพระพุทธศาสนาไม่ใช่เรียนจบแค่นั้นแล้วอยู่วัดเฉยๆไม่ได้ทำประโยชน์อะไรเลย

4. ทั้งนี้อยากจะเรียนต่อระดับปริญญาโทควบคู่ไปที่มหาวิทยาลัยที่เดิม เพราะค่าใช้จ่ายไม่แพง ซึ่งจากเดิมปริญญาโทและเอกจะเปิดแต่แต่สายพุทธศาสนา คือสาขาศาสนาและปรัชญาและในตอนนี้ก็มีวิชาทางครุศาสตร์เปิดเพิ่มเติมสาขาวิชาจิตวิทยาแนะแนวและบริหารการศึกษา ส่วนสายทางสังคมมนุษย์ยังไม่เปิด ซึ่งก็เป็นสายวิชาครุศาสตร์ที่อาตมาอยากเรียน

อีกใจก็คิดว่าอยากจะเรียนราชภัฏแต่เราไม่มีกำลังเพราะค่าเล่าเรียนค่อนข้างสูง เราอยากเรียนด้านนอกจะได้พัฒนาความรู้จะได้กระจายเพิ่มความคิดของเรา และจุดประสงค์หลักของการเรียนทางจะสงฆ์เน้นทางพุทธศาสนาแต่การเรียนสายอื่นไม่เฉพาะจะเป็นทั่วไปไม่ได้เจาะลึกอะไรเท่าที่ควร ซึ่งโดยหลักนั้นการนำความรู้มาเพื่อเผยแผ่ศาสนา หรือความเปลี่ยนแปลงทางสังคม

เพื่อให้ทันกับทุกสมัยเพราะคนจะฟังบาลีก็ไม่เข้าใจแล้ว พระก็ต้องรู้จักการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ดั้งนั้นการศึกษาที่หลากหลายก็เป็นการพัฒนาความคิดที่เป็นประโยชน์กับตนเองและการนำไปใช้ในสังคมด้วย

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ไม่แน่ใจ เพราะกลับไปบ้านไม่มีหน้าที่อะไรให้ทำ โรงเรียนหรือสำนักเรียนไม่มีถ้ามีก็คงอยู่ในตัวเมือง ถ้ากลับไปก็ต้องไปอยู่เฉยๆ และอีกอย่างศรัทธาของประชาชนติดอยู่แบบเก่าๆเขาต้องอาศัยคนที่คิดมองไกลจะไปเปลี่ยนความคิดของชาวบ้าน แบบพวกโชคลาภ ของขลังแบบเดิมๆต้องอาศัยผู้มีบารมีที่เคารพ ประชาชนเกรงใจมาก่อน ต้องมีสหายธรรมประเภทเดียวกันในการแก้ไข ถ้ากลับไปเราก็คงไปทำวัตร สวดมนต์ ความรู้ที่ได้มาก็ไม่ได้ใช้ เพราะการที่จะเปลี่ยนความรู้สึกของคนเป็นสิ่งที่ยาก เช่นในภาคเหนือประชาชนดื่มเหล้าพระก็ไม่ชอบ จึงมีการประชุมกัน พระท่านก็จะทำอย่างไรไม่ให้มีการดื่มเหล้าในวัด แต่ประชาชนออกเสียงว่าจะดื่ม พระท่านก็ต้องออกจากวัดไปเพราะประชาชนไม่สนใจและเชื่อถือตามคำขอ ซึ่งในที่นี้เราต้องดูหลายมิติด้วย คนเรามีความต้องการอยากมีอยากได้ บวกกับพรสงฆ์มีความอยากเด่นอยากดังก็คงไปกันใหญ่

ราอยู่ที่กรุงเทพก็จะเผยแผ่ธรรมะและสอนหนังสือไปด้วยรวมทั้งทำงานในวัดด้วย ถ้าหากมีหน้าที่อะไรที่ให้เราทำได้ก็จะทำ

ความคาดหวังในสมณศักดิ์ คงไม่หวังมากมายให้เป็นไปตามกลไกเมื่อถึงเวลาสมควร ผู้ใหญ่เห็นความดี เสนอชื่อไปตามขั้นตอน และคิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องผูกมัดให้เราทำอะไรไม่สะดวก

กรณีศึกษารายที่ 6 พระธีระ (นามสมมุติ)

วัดท่าพระ เวลา 13.00 มีนาคม 2550มีบุคลิกภาพเป็นคนที่นิ่ง ดูน่าเลื่อมใส และใจเย็น และให้ความสำคัญกับเวลาเสมอ อายุ 42 ปีจำนวนพรรษา 10 พรรษาและมาบวชได้5-6 ปีที่แล้ว การศึกษาทางปริยัติธรรม แผนกธรรมได้ นักธรรมเอกปัจจุบันศึกษาอยู่ ที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ชั้นปีที่ 4 คณะครุศาสตร์ สาขา บริหารการศึกษา

ภูมิหลังทางครอบครัว

ภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัด กรุงเทพอยู่เขตบางกอกใหญ่ ครอบครัวมีอาชีพ รับจ้าง และอยู่กับมารดา มีพี่น้อง 6 คน ชาย4 หญิง 2 คน เป็นบุตรคนที่5 ส่วนพี่น้องทำงานกันหมด ซึ่งต่างคนต่างก็ทำมาหากิน การศึกษาก็มีเรียนระดับปริญญาตรีแต่ตอนนี้ทำงานกันหมดแล้ว

จบการศึกษาจากโรงเรียน มัธยมวัดดุสิตาราม อนุปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และทำงานเป็นเซลล์แทนซึ่งก็ทำงานทุกอย่างที่เป็นงานสุจริตประมาณเกือบ 10 ปี ซึ่งในตอนนั้นรายได้โดยส่วนตัวถือว่าเพียงพอแบบหาเช้ากินค่ำ ไม่มีสมบัติอะไรแต่ก็ไม่ได้เดือนร้อน

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

แรงจูงใจ ตอนแรกๆไม่ได้ตั้งใจจะบวช แต่เพื่อนชวนให้บวช ซึ่งในตอนนั้นในยุคฟองสบู่แตกงานที่ทำอยู่ก็ไม่สู้ดีในตอนนั้นรู้สึกว่าต้องหาที่พึ่งทางใจซึ่งชาวพุทธเราก็ต้องนึกถึงพระพุทธศาสนาและในเรื่องของการสงบสติอารมณ์ในการช่วยให้ได้คิดอะไรได้มากขึ้น

ในตอนนั้นเราก็มาบวชที่วัดท่าพระซึ่งอยู่ไม่ไกลจากบ้านเพราะทั้งนี้พ่อแม่รู้จักและใกล้ชิดกับวัดนี้มานานแล้ว

พอนานไปรู้สึกว่าบวชแล้วว่าเราเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา ซึ่งเราศึกษาพระปริยัติแผนกธรรม จนได้นักธรรมเอกซึ่งใช้เวลาอยู่ 3 ปี จึงอยู่ต่อมาเรื่อยเพราะในตอนนั้นมีหน้าที่ต้องทำด้วย เป็นบัญชีของทางวัดซึ่งเป็นสิบกว่าปีไม่เคยมีใครได้ซึ่งเจ้าอาวาสก็เห็นผลงานของเรา และอีกหน้าที่คือการเป็นครูสอนศาสนา ซึ่งชอบมากเพราะรู้สึกเหมือนกับว่าเราได้ช่วยเหลือและเติมเต็มส่วนที่ขาดให้กับผู้ที่ไม่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือ

ความสนใจและช่วยเหลือของพ่อแม่ของนิสติขณะที่บวชอยู่โดยส่วนใหญ่เราจะไปเยี่ยมท่านเองและส่งเงินไปให้ท่านบ้างเดือนหนึ่งประมาณ1,000-2,000บาท

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การตัดสินใจเข้าศึกษาที่นี่เพราะค่าเทอมเรียนปริญญาตรีราคาถูก และได้เข้ามาเรียน เพราะมีการเปิดโอกาสทางการศึกษาของสงฆ์ และยิ่งเราเป็นผู้สอนยิ่งต้องมีการศึกษาและความรู้ต้องมากขึ้นด้วย โดยพื้นฐานของความเป็นสงฆ์ของเรา พอเราเข้ามาปุ๊บ การศึกษาที่นี่น่าจะใกล้ตัวเรามากที่สุด รวมทั้งเพื่อสงฆ์ด้วยกันการวางตัวก็ง่าย และคิดว่าเหมาะสมกับเราแล้วคิดว่าเปิดโอกาสให้กับสงฆ์โดยตรงและเป็นของเราและสามารถเข้าได้สะดวก ไม่ใช่สถาบันเรียนที่อื่นไม่สะดวก แต่ในเรื่องของการเป็นสมณะเหมือนกันจึงเป็นจุดสำคัญที่เลือกเรียน

ใครเป็นคนแนะนำ ส่วนใหญ่แล้วพระสงฆ์ คือรู้กันอยู่แล้วในวงการ เราอยากมีการศึกษาอยากเป็นผู้รู้

เป้าหมายก่อนเรียน ในตอนนั้นคิดว่าอยากเรียนต่อระดับปริญญาตรี ซึ่งในตอนนั้นเราต้องเรียนนักธรรมอยู่ที่วัดถึง3-4 ก็ไม่เรียนสายการศึกษาทางนี้เพราะกลัวว่าถ้าจับปลาสองมือแล้วจะไม่ไหวและที่สำคัญถ้าจะเจ้าศึกษาปริญญาตรีต้องได้นักธรรมเอกเสียก่อนซึ่งในตอนนั้นจากการที่เราได้อยู่ที่วัดได้มีโอกาสสอนเด็กที่ด้อยโอกาส เด็กที่ขาดการศึกษา จึงเป็นแรงให้อยากเรียนเพื่อนำไปพัฒนาวัดและสอนหนังสือในโรงเรียน ซึ่งตั้งใจจะเลือกเรียนเกี่ยวกับจริยธรรม

เป้าหมายขณะที่เข้ามาเรียน เป้าหมายไม่เปลี่ยนกับมีความต้องการยากเรียนเพิ่มขึ้นอีกทวีคูณ แต่ที่เปลี่ยนคือสาขาวิชาเอกเลือกเรียนคณะครุศาสตร์บริหารการศึกษา เพราะคิดว่าน่าจะตรงกับบุคลิกของเรา

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ส่วนมากเก็บจากเงินจากการบิณฑบาต ญาติโยมและกิจนิมนต์ซึ่งก็มีญาติโยมที่ใสบาตรอยู่เป็นประจำ และจากทุนการศึกษาของวัดปีละ 1000 บาท พอเป็นกำลังใจให้กับผู้ที่ศึกษา ซึ่งตรงนี้ก็เพียงพอกับค่าใช้จ่ายนะ ส่วนญาติโยมที่ปวรณาตนว่าถ้าเราขาดเหลืออะไรก็จะให้แต่โดยส่วนตัวพระอาจารย์จะไม่ขอ เพราะเราจะเรียนเราต้องรู้ว่าเราพร้อมไม่พร้อม และเราจะไม่รบกวนและขอและในการเรียนบริหารก็ต้องคิดตลอดเวลาว่าจะทำยังไงให้อยู่รอดและสะสมเองมาเป็นค่าเทอม ซึ่งไม่ต้องรบกวนทั้งคนในครอบครัวและคนรอบข้าง

การใช้เวลาว่าง จะอ่านหนังสือพิมพ์ดูทีวีเป็นประจำโดยเฉพาะข่าวหน้าการศึกษา อินเตอร์เน็ตใช้อาทิตย์ละ 2 ครั้ง ดูทีวี คุยกับเพื่อนๆ พระสงฆ์บ้าง

ปัญหาและความกังวลใจ เรื่องของการศึกษา เรามีหน้ามีหน้าที่ในวัดด้วย และเวลาไปเรียนตรงกัน ต้องพยายามแก้ไข เช่น ดูแลการเงินและต้องตัดบัญชีและเราไม่ทราบตารางสอนว่าขาดได้กี่ครั้ง ซึ่งบางทีเวลาสอบก็ต้องขอเลื่อนเลย

ความพอใจในการศึกษา ชอบวิชาที่เรียนและสิ่งแวดล้อมเพราะได้เจอกับกลุ่มคนที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งในการวางตัวเราจะเคารพผู้ใหญ่และที่น้อยกว่า โดยไม่ทำให้เขาเกลียดเราและก็ไม่ให้เขาถึงขนาดลามปามเรา

ประสบการณ์ เป็นครูสอนศาสนาโรงเรียนวัดท่าพระ และวัดประดู่ในทรงธรรมและรับผิดชอบหน้าที่ทางวัด

ปัญหาที่ต้องแก้ไขของมหาวิทยาลัยตามทัศนะของนิสิต

ระบบการเรียนการสอนไม่ค่อยจะเต็มร้อยเท่าไร แต่ถ้าผลรมก็ดีนะ แต่ก็มีบุคคลกรคณาจารย์บางวิชายังขาดความรู้ หรือรู้ไม่ครอบคลุมไปบ้าง

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. ในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น พระDelivery พระมหาสมปองท่านได้เปิดทางวิวัฒนาการในการสอนและแฝงไปด้วยธรรมะให้สนุกและไม่เครียด ซึ่งถือเป็นแบบอย่างที่ดี

2. การนำวัยรุ่นเข้าวัด ต้องให้เข้าใจว่าเขานำเงินหยอดลงตู้เพราะอะไร ไม่ใช่ทำตามหรือแค่ความสบายใจเท่านั้น และการให้ปฏิบัติธรรมและทำจริง และนำหลักธรรมมาสอนให้และเมื่อเห็นก็บอกต่อ อย่างเช่น 3 จังหวะชายแดนภาคใต้ เรายังไม่ได้ใช้หลักธรรมเข้าไปเลยเพราะคิดว่าต่างศาสนา

3. ไม่มีสิทธิ์เลือกตั้ง ทำได้แค่ยื่นหนังสือแต่ไม่รู้จะถึงไหม อย่างของอิสลามมีเป็นรูปธรรม แต่ของเราไม่เชิดชูศาสนาเท่าที่ควร

4. พระพุทธศาสนาค่อนข้างดีขึ้น แต่สิ่งที่อยากได้ อยากให้พวกเราเข้าไปสู่เยาวชนให้เยาวชนเข้าถึงธรรมะ และนำไปสอน ให้รู้จักการเข้าวัด และมองเห็นว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ขึ้นอยู่กับตัวเราเอง

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังเมื่อได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย 1.อยากจะจบปริญญาให้สูงขึ้นไปอีกและจะพยายามพัฒนาเด็กสมัยนี้ให้สำเร็จ ถึงหลักการปกครองตนเอง

2 ใบปริญญาจึงถือเป็นใบเบิกทางทั้งทางหน้าตา (คนมีการศึกษา) การทำงาน ความไว้ใจเป็นผู้มีประสบการณ์และมีผลต่อการดำเนินชีวิตของเรา ถ้าไม่มีใบปริญญาก็เหมือนไม่มีหลักฐานให้เชื่ออะไร และคิดว่าไม่อยากทิ้งเวลาที่ว่างตรงนี้ไป ถึงอายุเยอะก็เรียนได้

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิตดีมากขึ้น ดูมีการสนับสนุนมากขึ้นเมื่อเห็นเราสนใจในการศึกษา

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไร ก็เป็นเรื่องของอนาคตซึ่งคิดว่าก็น่าจะเท่ากับปริญญาตรีนะ และเห็นว่าเรามีความมุมนะขยันเรียนอาจจะไปถึงปริญญาโทปริญญาเอกและคิดว่าถ้าเราสามารถศึกษาสูงแค่ไหน เรามีปัญญาก็ควรเรียน และควรเอาการศึกษามาทำประโยชน์ให้มากที่สุด

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้ว โดยพื้นฐานการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งให้คนเรามีประสบการณ์อยู่ในสังคมได้ แต่ถึงจะเรียนน้อยแต่ถ้ารู้จักที่จะเรียนการอยู่ในสังคมการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ก็ขึ้นอยู่กับตัวเราว่าจะอยู่ได้หรือไม่ แต่เมื่อเราเรียนเรามีศึกษาเพิ่มขึ้นเราก็จะรู้จักพื้นฐานจิตใจของคนทั้งก่อนและหลังการศึกษา จะดีเพิ่มมากขึ้น เช่น การที่จะเจอะเจอเพื่อนหลายรูปแบบ รู้จักการแก้ไขปัญหาได้หลายสถานการณ์จากการที่เรามีประสบการณ์มาหลายรูปแบบ

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้วก็ดีนะตรงที่ว่าเราก็คือลูก ลูกจะอยู่ในสถานะไหนก็แล้วแต่ถ้าเราปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ทุกคนก็ยินดีก็ลูกคุณดี ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตัวของเรา

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่เราเป็นคนกรุงเทพและอยู่ที่นี่ ดังนั้นตอนนี้เมื่อเรายังอยู่ในสมณเราก็จะพยายามแก้ไขสวนต่างๆที่สึกหรอและขาดหายไป ซึ่งนั้นก็คือการพัฒนาวัด มีหน้าที่อะไรก็จะทำให้ดีที่สุด

หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้าง คิดว่าจะอยู่ในสมณเพศต่อไป และจะทำงานที่จะทำวิชาการในโรงเรียนที่สอนอยู่ ให้ดีที่สุด พร้อมทั้งจะเรียนต่อระดับปริญญาโทต่อทันทีที่จบซึ่งคาดว่าจะศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาซึ่งจะศึกษาต่อยอดสาขาบริหารการศึกษา ทั้งนี้เพราะค่าเรียนสำหรับพระภิกษุจะคิดให้ในราคาครึ่งหนึ่งของค่าเทอม ซึ่งเราก็จะลองไปสอบดูก่อนและอาจจะดูมหาวิทยาลัยอื่นๆไปด้วย ซึ่งทั้งนี้ค่าใช้จ่ายก็ต้องสูงขึ้น รวมทั้งเรื่องของเวลาเพราะคิดว่าจะเรียนเสาร์อาทิตย์ ดังนั้นเราต้องรู้จักควบคุมเวลาให้ดี

ส่วนความคิดเห็นในการเลื่อนสมณศักดิ์ ก็เหมือนตำแหน่งงาน ต้องมีผลงาน การปฏิบัติงานแต่ส่วนมากนั้นระบบสงฆ์จะเลื่อนตามอายุความอาวุโส และการเข้าหาผู้หลักผู้ใหญ่มากกว่า และเราก็ทำงานตามหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด ทั้งนี้จึงขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใหญ่

คติที่เรายึดถือปฏิบัติ คือละเว้นความชั่ว ทำความดี ทำจิตใจให้ผ่องใส ซึ่งเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา และการคิดดี พูดดี ทำดี

ความคาดหวังต่อสังคม

พระพุทธศาสนาค่อนข้างดีขึ้น แต่สิ่งที่อยากได้ อยากให้พวกเราเข้าไปสู่เยาวชนให้เยาวชนเข้าถึงธรรมะ และนำไปสอน ให้รู้จักการเข้าวัด และมองเห็นว่าทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว ขึ้นอยู่กับตัวเราเอง

กรณีศึกษารายที่ 7 พระการุณ (นามสมมุติ)

นัดสัมภาษณ์ครั้งแรกที่วัดท่าพระเวลา 14.00-15.30 ท่านมีผิวสีขาวสูงประมาณ 167 สวมแว่นตา จากการสังเกตครั้งแรกมีบุคลิกเงียบขรึมแต่เป็นกันเอง ท่านจะเป็นคนตรงต่อเวลา และอนุญาตให้เราสอบถามเพิ่มเติมได้จากทางโทรศัพท์ ท่านจะให้ข้อมูลเต็มและมักจะแฝงไปด้วยคำสอนเสมอโดยพูดให้เราสามารถเห็นภาพได้และเข้าใจวิถีชีวิตท่านมากขึ้นท่านอายุ 38ปี 14 พรรษา ได้รับการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมเอก ยังไม่ได้เปรียญ คณะพุทธศาสตร์ สาขาปรัชญา

ภูมิหลังทางครอบครัว

มีภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดพิษณุโลก และมีรายได้ประมาณ 3,000-4,000 ต่อเดือนฐานะทางบ้านมีรายได้ไม่พอกับรายจ่ายมีอาชีพเกษตรกรรม แต่ไม่ที่ดินเป็นของตัวเอง มีพี่น้องทั้งหมด 6 คน ท่านเป็นคนที่ 3 ไม่มีพี่น้องที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยและส่วนใหญ่ทุกคนจะจบประถม 6 และก็มีครอบครัวกันหมด ซึ่งต่างก็แยกย้ายไปมีครอบครัวแยกกันทำมาหากิน

ตัวอาตมาจบการศึกษาจบชั้นประถมปีที่ 6 ที่โรงเรียนในหมู่บ้าน หลังจากจบประถม 6 ก็ไปเรียนตัดผมกับคนที่รู้จักแล้วเปิดร้านซึ่งเราก็ไปเป็นลูกจ้างซึ่งในตอนนั้นทำแล้วรายไม่ดีเพราะเราไม่ค่อยเก่งยังไม่มีฝีมือ จากนั้นจึงกลับไปทำงานก่อสร้างต่อเพื่อเก็บเงินมาเรียนช่างตัดผมรวมทั้งเพื่อไปหาค่ากิน ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ซึ่งหลังจากนั้นก็ได้ทำงานอยู่ประมาณ 2 ปี

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

หลังจากที่อาตมาทำงานร้านตัดผมด้วยจนถึงเมื่ออายุได้ประมาณ 23 ปี แม่ก็เสียจึงบวชให้แม่ที่วัดที่พิษณุโลกซึ่งอยู่ได้ประมาณ 1 ปี หลังจากนั้นได้รู้จักพระอาจารย์ท่านให้มาช่วยงานช่วยดูแลโบสถ์ วัดวิหาร ทำทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ซึ่งท่านก็ขอให้มาอยู่ที่วัดนวลนรดิศที่กรุงเทพ เราก็ตามท่านมาอยู่ ซึ่งในตอนนั้นเรายังไม่ได้เรียนและยังทำงานอยู่ที่วัด เราไม่มีคนให้คำปรึกษา ซึ่งในตอนนั้นมาหาที่เรียนเกือบ 4 พรรษาซึ่งในตอนนั้นเราไม่มีลู่ทางว่าจะได้เรียนต่อเลยยังไงก็รู้สึกว่าตัวเองไม่ฉลาดพอ เขาพูดอะไรก็ไม่เข้าใจ เพราะเรามาจากต่างจังหวัดด้วย

จากนั้นต่อมาเราได้เจอและไปเรียนที่โรงเรียนสาธิตศึกษา สำหรับพระเณรซึ่งอยู่ที่วัดโพธิ์ ซึ่งตอนนั้นก็อายุประมาณ 25-26 แล้วซึ่งเราก็เริ่มเข้าเรียนมัธยม1-3 ซึ่งตอนนั้นก็ถือว่าในชั้นเรียนเราก็เป็นลุงเป็นปู่ในชั้นเรียนได้แล้วหลังจากเรียนจบ ม.3 เราก็ได้มาเรียนโรงเรียนการศึกษานอกโรงเรียนเขตจอมทอง ซึ่งในตอนนั้นทำให้เรามีลู่ทางในการเรียนมากขึ้นทำให้รู้จักเพื่อน รู้จักอาจารย์แนะนำการเข้าศึกษาต่อให้ซึ่งตอนนั้นเราบวชรวมได้ 9 พรรษา

ซึ่งพอจบมัธยม 6 เราก็เรียนต่อมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราชทันที สาขาวิชานิติศาสตร์ เรียนได้ 3 วิชา และในช่วงนั้นเราได้สึกออกไปและก็ทำงานไปด้วย ซึ่งตอนนั้นต้องดิ้นรนทุกอย่างขวนขวายหาค่าข้าวค่าน้ำถ้าอยู่แบบนี้ต่อไปก็คงไม่ได้เรียนนึ่งในที่สุดเราก็ต้องหยุดเรื่องเรียนไว้แค่นั้น เพราะทั้งในเรื่องของค่าใช้จ่ายปัญหาครอบครัว รวมทั้งความสามารถในการเรียนของตนเอง เพราะนิติศาสตร์เป็นวิชากฎหมายที่ต้องใช้ความจำและเข้าใจมากและหัวเราก็ไปไม่ถึงจึงหยุดเรียนไว้แค่นั้น รวมทั้ง ในตอนนั้นรู้สึกว่าถ้าอยู่ในวัดนานๆก็เกิดความเบื่อ เกิดมีกิเลสหมักหมมไว้นานถ้ายังอยู่ก็อาจจะทำเรื่องเสื่อมเสียได้ เลยสึกออกมาทำตามสิ่งที่ตนวาดฝันไว้ คือในตอนนั้นคือต้องการจะสร้างครอบครัว แต่ในที่สุดก็ไม่เป็นอย่างที่ตั้งใจ เราจึงตัดสินใจกลับมาบวชอีกครั้งและตั้งใจจะเรียนและศึกษาต่อให้ดีที่สุด และเราไม่ต้องไปต่อสูกับกิเลสอีก ซึ่งในตอนนั้นเราคิดว่าอยู่ที่ไหนแล้วเกิดประโยชน์ เราได้ทำตามความฝันคือการได้เรียนหนังสือ ซึ่งพระเราก็เหมือนปุถุชนทั่วไปเรารู้จักกิเลสเช่นกัน

ต่อมาเราได้มาบวชที่นครสวรรค์ ที่วัดเทพสามัคคีธรรม ซึ่งมีครูอาจารย์นำมาฝากไว้ซึ่งอาตมาศรัทาและรู้จักท่านตั้งแต่อยู่ที่พิษณุโลก ไม่งั้นเราไม่รู้จะไปที่ไหน ไปสมัครบวชที่ไหนก็ไม่รับ หรือจังหวะเราไม่ดีก็ไม่รู้ ซึ่งในนครสวรรค์จะรับคนเข้าบวชยาก ซึ่งพระอาจารย์นำมาฝากซึ่งอาตมาจะมาบวชเพื่อจะมาเรียน ซึ่งในตอนนั้นเจ้าอาวาสก็กำลังศึกษาระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และท่านก็สนับสนุนการศึกษา และรับเราไว้ให้ได้เรียน และเราก็ได้เรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่นครสวรรค์ได้1 ปีคณะพุทธศาสตร์ หลังจากนั้นเราก็ย้ายมากรุงเทพ

ปัจจุบันในปี 2550 พ่อของอาตมาก็บวชเมื่อตอนอายุ 70 กว่า เนื่องจากมีการบวชนาคไฟซึ่งบวชได้ 1พรรษา ซึ่งก็ทำให้อาตมาสบายใจมากขึ้นทำให้ไม่ต้องเป็นห่วงหรือกังวลเพราะเนื่องจากตั้งแต่แม่อาตมาเสียแล้วพ่อแต่งงานใหม่ก็อยู่ด้วยกันมาเป็น 10 ปี โดยที่ต่างคนก็มีครอบครัวมาแล้วต่อมาพ่อและแม่ใหม่ป่วยพร้อมกันก็ได้จ่ายค่ารักษาให้กับทางแม่ของครอบครัวของเขาแต่ทางพ่อของอาตมาไม่มีใครจ่ายให้และโทรตามให้อาตมาไปจ่ายค่ารักษาทำให้เรารู้สึกเสียใจทั้งที่เราก็ดูแล

และช่วยเหลือพ่อและแม่ใหม่มาตลอดทั้งออกรถสามล้อเครื่องให้เพื่อให้ท่านทำมาหากินและนำไปค้าขายโดยเราไม่ได้คิดแบ่งแยกซึ่งทั้งนี้ทำให้พ่อก็น้อยใจจึงทำให้ท่านตัดสินใจบวช ซึ่งทำให้เรารู้สึกว่าพ่อพ้นจากความทุกข์ และน้อยใจเราก็สบายใจมากๆ

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ซึ่งในการเข้ามาศึกษาต่อที่นี่เพราะที่นครสวรรค์มีสายพุทธศาสตร์แต่ไม่มีวิชาเอกให้เลือก เราจึงตัดสินใจมาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยส่วนกลางที่กรุงเทพและมาอยู่ที่วัดท่าพระตั้งแต่นั้นมา ซึ่งเรามาอยู่ที่วัดท่าพระได้โดยมีโยมผู้ชายที่รู้จักเป็นตำรวจและศรัทธาอาตมาตั้งแต่อยู่ที่วัดนวลนรดิศ เขาพามาฝากให้ซึ่งก็อยู่ไม่ไกลจากวัดเดิมนัก ซึ่งสาเหตุที่ไม่กลับไปวัดเดิมเพราะ อาตมาคิดว่าถ้าเราสึกออกมาแล้วเราก็จะไม่กลับไปที่เดิมก็เหมือนกลับไปเป็นจุดเริ่มต้นอีก อยากหาที่ใหม่ๆ ซึ่งเป็นความคิดเห็นส่วนตัวของอาตมานะ

ซึ่งในตอนนั้นก็เข้ามาศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพราะทราบมาจากเจ้าอาวาสที่เรียนปริญญาโทที่นครสวรรค์ท่านแนะนำมา รวมทั้งค่าใช้จ่ายก็ถูก และเราก็สามารถจะเรียนจบได้เหมือนกับมหาวิทยาลัยอื่นซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงมากและเราก็ไม่มีโอกาสได้เรียน

เป้าหมายในการเข้าศึกษา เพื่อจะทำตัวให้เป็นประโยชน์กับสังคม ต้องการเป็นครูสอน และไม่คิดจะสึกออกไปซึ่งในตอนนั้นเราก็เลือกเรียนคณะพุทธศาสตร์ โดยตั้งใจจะเลือกเรียนสาขาวิชาปรัชญา

เป้าหมายขณะที่ศึกษา ไม่เปลี่ยนไปจากเดิม

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา เราช่วยเหลือตนเอง ด้วยการบิณฑบาตซึ่งจะมีญาติโยมถวายปัจจัยให้บ้างซึ่งจะมีโยมที่ถวายเป็นประจำประมาณวันละ 20 บาทซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโยมผู้หญิงอายุประมาณ 40 ขึ้นไปประมาณ2-3 คน ซึ่งอาตมาก็จะเก็บส่วนนี้ไว้เดือนหนึ่งเราไม่ได้ใช้จ่ายอะไรก็จะเก็บไว้ประมาณเดือนละ 3000 บาทได้ และเราก็มีญาติโยมที่ช่วยเหลือบ้าง ซึ่งศรัทธาในตัวเรา ก็จะช่วยเหลือในเรื่องของการศึกษา ซึ่งกรณีที่ขาดเหลือหนักๆเขาก็จะปวรณาตนไว้ให้บอกเขาว่าต้องการอะไร ซึ่งส่วนมากแล้วเราจะไม่ขอ นอกจากว่าเขาจะให้เอง เดือน 2 เดือนเขาก็โทรมาทีว่าเราขาดเหลือหรือไม่ บางทีเขาก็มาถวายให้ 500 บ้าง 1000 บ้าง

ซึ่งจากการที่มีญาติโยมศรัทธารวมทั้งเราก็มีพระอาจารย์ที่เรานับถือท่านก็จะมาพักกับเราบ้างเพราะพระอาจารย์เป็นพระปฏิบัติซึ่งเรารู้จักตั้งแต่อู่ที่พิษณุโลกเราก็อานิสงส์ไปด้วยคือมีญาติคอยช่วยเหลือดูแลและญาติโยมก็ศรัทธาในพระอาจารย์ และรู้ว่าเราเป็นลูกศิษย์ เขาก็สนับสนุนเราด้วย ซึ่งเขาจะดูแลทั้งครอบครัวทั้งพ่อแม่ และลูก อย่างเราขาดเหลืออะไรก็จะถวายซึ่งเขาก็รวมกันมาถวาย อย่างที่ผ่านมาก็ถวายเครื่องปรับอากาศ และในเรื่องเรียนอาตมาอยากได้โน้ตบุคเขาก็นำมาถวายให้ซึ่งเขาจะสนับสนุนเราเต็มที่

การใช้เวลาว่างส่วนใหญ่อ่านหนังสือธรรมะ ทั่วไป และใช้อินเตอร์เน็ตเพื่อสืบค้นข้อมูล ความกังวลใจ เรื่องข่าวสารในมหาวิทยาลัยค่อนข้างล่าช้า น่าจะแจ้งก่อนล้วงหน้าสักอาทิตย์หนึ่ง ส่วนมากจะบอกเกือบวันสุดท้าย และในเรื่องที่ต้องปรับปรุงเรื่องเอกสารพอหายก็ไม่มีใครรับผิดชอบต้องให้ทำใหม่ และทำให้ต้องโดนหักคะแนน

ความพอใจในการศึกษาโดยรวมไม่ค่อยพอใจเพราะบางวิชาเรียนได้เนื้อหาเต็มๆ แต่บางวิชาไม่มีและขาดแคลนบุคคลกรเพราะว่าทางมหาวิทยาลัยให้ค่าจ้างน้อย ส่วนใหญ่ต้องมีใจรักที่จะมาสอนทั้งส่วนตัวและสังคมและอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นฆราวาสที่เคยบวชมาแล้วซึ่งระบบการเรียนการสอนจะเป็นแบบพี่แบบน้อง เป็นอิสระเมื่อมีปัญหาจะใช้เหตุผลคุยกัน

ประสบการณ์หัวหน้าห้องในสาขาวิชาปรัชญา สอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ให้แก่นักเรียนทั่วไป และพระเณรภาคฤดูร้อนอบรมทางด้านการศึกษาและเป็นวิทยากร อบรมครูนักเรียนทั่วไป และเข้ารับการอบรมครูพระในปี 2550

มหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นเมื่อจบแล้วจะต้องรออีก1 ปี จึงสามารถเรียนต่อในระดับปริญญาโทได้ ดังนั้น อาตมาหวังว่าวันข้างหน้าจะมีโอกาสเรียนต่อได้เลยโดยไม่ต้องรอเวลา ที่จะทำให้เสียเวลาไปอีกปี ทำให้การเรียนนั้นขาดตอนไปโดยไร้ประโยชน์และบางครั้งทำให้เกิดการไม่ต่อเนื่องทางการศึกษา และทำให้เกียจคร้านไม่อยากเรียนต่อ

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. มีความคิดว่าศาสนาไม่สามารถควบคุมเด็กวัยรุ่นได้ อยากให้เด็กมีจริยธรรมมากขึ้น จากประสบการณ์ที่เจอ คือ เด็กแต่งกายเลียนแบบพระเพื่อการแสดงละครในโรงเรียน และมีการจับ

มือเพื่อนหญิง ท่านจึงเข้าไปตักเตือนว่า และไปแจ้งกับอาจารย์ในโรงเรียนนั้นแต่ไม่มีใครดำเนินการใดๆ เลยจึงคิดว่าครูยังไม่มีจริยธรรมแล้วเด็กจะมีได้อย่างไร

2. ในมหาวิทยาลัยมีความคิด มีโครงการที่ทำเพื่อสังคมมากขึ้นแต่ด้านนอกมีน้อยที่จะเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้มีโอกาสเข้าไปสอนหรือจัดทำกิจกรรมต่างๆได้

3. และปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การทำใบสุทธิพระทำได้ง่ายและตรวจสอบได้ยากว่าจริงหรือปลอม ทำให้เกิดปัญหาซ้ำซากมากมายทั้งพระจริงและพระปลอม

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังเมื่อได้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยการจบปริญญาและศึกษาต่อให้ถึงที่สุดเป็นสิ่งทีเราวาดฝันเอาไว้

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิต ดีขึ้นนะ และอยากให้เราได้เรียนอยู่แล้ว

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไรรู้สึกดีกว่าเดิม และเห็นว่าเป็นความฝันของเรา และเราก็จะไม่สึกออกไปคงจะทำงานเกี่ยวกับศาสนาเป็นครูสอน และเผื่อเป็นเจ้าอาวาสมีอำนาจพอที่จะควบคุมบ้างบางส่วน และสามารถมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่น่าจะควรเปลี่ยน

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วไม่เคยคาดหวัง เลย ตอนนี้ขอให้เรียนตามที่ฝันข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ถ้าโอกาสมีเราก็จะไขว่คว้าความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้วเลี้ยงลูกดีรู้จักขวนขวาย

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่คิดว่ายังไม่กลับไป เพราะเรายังมีความหวังอยู่ยังคิดว่าจะศึกษาต่อ ต้องให้สูงที่สุดจนกว่าจะไม่ไหว และเรามีความตั้งใจจะเรียนทางบาลีด้วย และตั้งใจจะทำงานสอนและงานที่ทำให้เราทำแล้วไม่ขัดกับพระธรรมวินัย และเมื่อยุติ

การศึกษาก็ต้องดูอีกว่าที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมรอบข้าง เราจะยึดติดหรือไม่เรามีญาติโยม ความสะดวก ความสบายเราจะยังติดหรือไม่ถ้าอยู่ในที่ไม่เจริญและถ้าเราได้มีโอกาสกลับภูมิลำเนา ก็ต้องมีความรู้ความสามารถนำไปสอน และต้องคิดว่าได้ประโยชน์แล้ว ถ้าไม่เกิดประโยชน์ก็จะไม่ทำ ถ้าอยู่ต่างจังหวัดมีงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา แต่เรารู้สึกว่าทำงานได้ไม่เต็มที่ เราไม่มีอำนาจหน้าที่อะไร และการเปลี่ยนความรู้สึกของคนในต่างจังหวัดค่อนข้างยากที่จะให้เขายอมรับการเปลี่ยนแปลงยังยึดติดความเชื่อเดิม ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ยาก ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดของเราคือต้องการศึกษาให้สูงที่สุดก่อน คามคาดหวังหลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจไว้อย่างไรบ้างโดยทั้งทั้งนี้เราตั้งใจจะอยู่ในสมณเพศต่อไปโดยเรียนต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เดิมสาขาพุทธศาสตร์ เอกปรัชญาเพราะจะตั้งใจเรียนไปก่อนยังไม่รู้ว่าจะทำอะไรต่อ ถ้าอยู่เฉยก็สมองไหลไม่เกิดประโยชน์ เพราะข้าวปลาอาหารญาติโยมใส่มาก็จะไร้ประโยชน์ถ้าเราได้เรียนได้ศึกษาญาติโยมก็ได้บุญ และทั้งนี้เรียนเพื่อสานฝันของตนเอง และอนาคตข้างหน้าเราไม่ทราบล่วงหน้าว่าเราจะเป็นอย่างไรคิดว่าอยู่ที่บุญและกรรมของเรา ถ้าบุญหมดก็ต้องมีเหตุเราต้องสึก

หลังจากนี้ก็ตั้งใจเรียนบาลีด้วยและถ้ามีโอกาสต่อปริญญาเอกก็จะเรียนไปด้วยซึ่งเราคิดจะเรียนไปเรื่อยๆ เพราะนั้นเป็นความฝันของเราตั้งแต่ต้นตั้งแต่ตอนทำงานก่อสร้างแล้วได้เห็นเขาเรียนกันตั้งแต่เราเป็นฆราวาสแล้ว

การทำงาน ก็จะเป็นครูสอนไปด้วยซึ่งเป็นงานที่เราหวังไว้คือการเป็นครูสอน หรือไม่ก็เป็นงานด้านอื่นก็ได้ที่ทำให้เกิดประโยชน์กับสังคม ซึ่งงานที่จะไปสอนคือที่โรงเรียนวัดประดู่ในทรงธรรม ซึ่งเราพึ่งจะไปสมัครไว้โดยเราจะเป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ซึ่งเป็นโครงกรของกระทรวงวัฒนธรรม และต่อมาอยู่ในกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีกรมการศาสนาดูแลและให้นิตยภัตเดือนละ2000 บาทซึ่งถ้าเราได้เรียนต่อปริญญาโทแล้วก็อาจจะเปลี่ยนมาสอนที่วัดท่าพระ เพราะใกล้สะดวกไม่ต้องเดินทาง ซึ่งเราอาจจะต้องมีภารกิจหลายอย่าง

กรณีศึกษารายที่ 8 พระมหาสิทธิพร (นามสมมุติ)

ณ วัดอรุณราชวราราม เวลา 14..00 นาฬิกา มีบุคคลิกยิ้มแย้มแจ่มใส และให้ความเป็นกันเอง อายุ 32 ปี อายุพรรษา 12 พรรษาการศึกษาทางปริยัติธรรมแผนกธรรมเปรียญธรรม 7 ประโยค และแผนกบาลีระดับ นักธรรมเอก

ภูมิหลังทางครอบครัว

มีภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดมหาสารคาม อ. พยัคฆภูมิพิสัยเป็นหมู่บ้านที่ห่างจากตัวเมือง ประมาณ 5 และกิโลเมตร จบการศึกษามัธยมปลายจากโรงเรียนพยัคฆภูมิวิทยาการ หลังจากเรียนจบก็ไม่ได้ศึกษาต่อก็ช่วยครอบครัวทำไร่ไถ่นาครอบครัวมีอาชีพทำไร่ทำนา มีที่ดิน 44 มีรายได้ปีละ 10000 บาท ฐานะในครอบครัวมีรายได้ไม่ค่อยพอเท่าไหร่ บิดามารดามีบุตร 4 คน ชาย 3 หญิง 1 เป็นบุตรคนแรก และมีพี่น้องเรียนระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ปัจจุบันท่านเป็นคนดูแลและส่งเสียน้องเพราะตัวเองถือเป็นเสาหลักของที่บ้าน เนื่องจากบิดาเสียชีวิตไปก่อนที่ท่านจะบวช

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

ซึ่งเริ่มแรกบวชอยู่ที่วัดสุทธิวารีที่ จังหวัด จันทบุรีคือออกจากบ้านมาเพราะถ้าอยู่ที่บ้านก็ไม่มีอะไรทำ กลัวฟุ้งซ่านได้ 4 ปี ตอนแรกบวชตามประเพณีเมื่ออายุได้ 21 ปี เพราะบิดามารดาปลูกฝังตั้งแต่เด็ก ว่าถ้าเราบวชพ่อแม่จะได้กุศลจากการบวชของเรา ซึ่งหลังจากนั้นต่อมาก็ได้เรียนรู้ในตอนนั้นเรียนทางพระ คือเรียนบาลี และวิชาพระพุทธศาสนาแต่ยังไม่รู้หลักปฏิบัติธรรมมากนัก มาเรียนรู้จริงๆตอนเข้าเรียนมหาวิทยาลัยและในตอนนั้นติดเพื่อนและมีพระอาจารย์ท่านดึงและขอไว้อยากให้เราอยู่ จนเราตัดสินใจไม่สึก ย้ายมาที่วัดดอหลี 1 ปี จนมาอยู่ที่วัดอรุณราชวราราม จนได้ประโยค 6 ซึ่งในตอนนั้นเกือบจะสึกแล้วเพราะมีปัญหาครอบครัวทางบ้าน ซึ่งตอนนั้นพ่อก็มาเสียก็เลยขาดเสาหลักในบ้านไปและอาตมาเป็นคนโต มีปัญหาก็เป็นที่ปรึกษาของที่บ้าน ตอนนั้นโยมแม่จึงห้ามไม่ให้สึกเพราะ อย่างน้อยก็ช่วยดูแลอบรมน้องได้บ้างเพราะในตอนนั้นน้องก็อยู่ในช่วงวัยรุ่นและเราก็เป็นพระเวลาพูดอะไรทุกคนก็จะเชื่อฟัง

ความสนใจและช่วยเหลือของพ่อแม่ ก็ช่วยเหลือ แต่ส่วนมากจะไม่ค่อยรบกวนหรอก

เมื่อก่อนมีเรื่องเดือดร้อนโดยเฉพาะน้องที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นก็ยังเป็นห่วงและกังวลงอยู่ ทำให้เราตัดกังวลไม่ได้ แต่ตอนนี้ท่านก็สนับสนุนให้เราบวชและอยู่ได้นานแค่ไหนก็อยู่ซึ่งเราสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้ด้วย

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

เป้าหมายในเข้าศึกษา เพื่อสืบอายุพระพุทธศาสนา เพราะคนเรียนน้อยมากแล้ว

เป้าหมายขณะที่ได้ศึกษา ไม่เปลี่ยน สิ่งที่ได้ศึกษานำมาใช้ในการเผยแผ่ และได้รู้จักเพื่อนฝูง และได้อยู่อีกสังคมหนึ่งแบบมหาวิทยาลัย เพราะในชีวิตที่บวชไม่ได้อยู่แบบนั้นเรียนแต่บาลี มันก็เบื่อ ก็เลยมาหาเพื่อนฝูง เพื่อให้ผ่อนคลาย

ได้มาศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเพราะมีพระผู้ใหญ่และเพื่อนที่เป็นเฉรแนะนำและก็มีเพื่อนที่อยู่ที่วัดเดียวกันมาเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและทราบว่าค่าเทอมในมหาวิทยาลัยสงฆ์ก็ไม่แพงนัก

ในตอนนั้นก็ตั้งใจจะศึกษาคณะสังคมศาสตร์ พอสอบติดก็ได้เรียนมาเรื่อย ซึ่งเลือกวิชาทางนี้เพราะเป็นวิชาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ผสมกันกับทุกศาสตร์ได้ สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอน

ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ตัวท่านเองซึ่งได้รับจากการสอนหนังสือ ที่โรงเรียนทวีธาภิเษก กับโรงเรียนพาณิชราชดำเนิน ซึ่งท่านเป็นครูพระของกระทรวงวัฒนธรรม อีกทั้งเมื่อได้ออกไปสอนเด็กทำให้รู้สึกว่าการได้สอนคนเป็นบุญยิ่งนักและทำให้ตัวท่านเองมีความสุขกับสิ่งที่ทำ ซึ่งท่านก็ได้รับเงินจากท่านเจ้าคุณที่ดูแลบ้าง และได้รับจากการไปกิจนิมนต์ก็มีบ้างแต่ค่อนข้างน้อย

การใช้เวลาว่างของท่านส่วนมากจะใช้อินเตอร์เน็ต เพื่อค้นข้อมูล และทำรายงาน และมีดูทีวี นั่งสมาธิ และสนทนากับเพื่อนพระสงฆ์ด้วยกัน ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้เป็นของส่วนกลางที่วัดอรุณราชวราราม

ปัญหาและความกังวลใจ ส่วนมากเป็นเรื่องครอบครัว เพราะไม่มีหลัก มีแต่แม่คนเดียวรับเรื่องทุกอย่าง และการเรียนของน้องชายและวัยที่แตกต่างกัน น้องอายุ 18 เอง แต่ท่านอายุ 32 แล้ว บางทีพูดอะไรต้องใจเย็นมากเพราะเขาจะยังไม่ค่อยเชื่อ แต่ด้วยสถานภาพความเป็นพระภิกษุ เขาก็จะฟังเราบ้าง

ความพอใจในการศึกษา ในด้านวิชาเรียนในวิชาที่เราไม่เคยรู้ ทำให้เรารู้จักการปฏิบัติธรรมะมีเรียนทั้ง 4 ปี ได้รู้หลักการบริหารคณะสงฆ์ การเผยแผ่ศาสนา และชอบตอนออกไปปฏิบัตินอกสถานที่การปฏิบัติหลักสมาธิ และนำมาสอนญาติโยมให้รู้วิธีการปฏิบัติได้ถูกต้อง

ปัญหาของมหาวิทยาลัย เป็นปัญหาแบบพระๆยังเป็นองค์กรที่ไม่เชื่อมโยงเท่าไร ก็ดูแลกันไป อาจารย์ก็มาสอนบ้างไม่สอนบ้างเพราะเป็นอาจารย์พิเศษจากด้านนอก บางทีพระเณรอยู่วัดไกลๆ ต้องเสียค่ารถมาเรียนก็ต้องเสียค่ารถกลับไป การติดต่อช้า กิจกรรมในมหาวิทยาลัยนั้นยังไม่ค่อยหลากหลายแต่ก็ต้องช่วยกันปรับไป

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. โยมชาวพุทธไม่เข้าใจธรรมะที่แท้จริง และหลงวัตถุนิยม รับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาในการดำรงชีวิตและวัฒนธรรมของประเทศเราก็เลือนหายไป ความคิดการแสดงออกเราจะเอาอย่างคนอื่น คนรุ่นหลังๆต่อมาก็ยึดถือตามมาเรื่อยๆ

2. การเผยแผ่จะทำแบบเก่าไม่ได้แล้ว ต้องปรับให้สนุกสนาน และควรจะใช้เทคโนโลยีให้มากขึ้นเช่น ท่านมหาสมปอง ดิลิเวอรี่ เป็นตัวอย่าง และควรจะให้โอกาสพระสงฆ์เข้าไป เช่นตามบริษัทก็จัดให้มีการอบรมและสอดแทรกธรรมะให้พนักงานฝึกและปฏิบัติ เป็นต้น

3. เราควรเข้าหาประชาชนบ้าง ถ้ารอให้เขาเข้ามาคงไม่มีเวลา เช่น การสอนหนังสืออย่าให้ง่วง ให้แฝงมุขเข้าไปแบบมีธรรมะ และต้องมีบุคคลากรของทางสงฆ์ให้มากขึ้น เพราะปัจจุบันเดี๋ยวนี้พระและเณรน้อยลง และการบวชลักษณะเป็นแบบธุรกิจมากกว่าและบวชแค่ 7 วัน 15 วัน ละยิ่งเมื่อให้การศึกษาภาคบังคับต้องจบมัธยมศึกษาปีที่3 ยิ่งไม่มีเณรมาบวชต่อเลย

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังประโยชน์จากการศึกษาในมหาวิทยาลัย1. เมื่อก่อนพระผู้ใหญ่ท่านยังไม่อยากให้มาเรียน เพราะกลัวว่าพระจะสึกหมด แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับมากขึ้น แต่บางที่พระเถระบางรูปก็ยังไม่ยอมรับ จะต้องให้เรียนบาลีก่อนอย่างน้อย 2 ปี ถึงจะให้ไปเรียนต่อได้

2. ปริญญาบัตรนั้นถ้ายังอยู่ในสมณเพศ จะมีกฎบังคับให้จบสายพุทธศาสตร์เพื่อจะได้เป็นเจ้าอาวาสต่อไป

3. ส่วนในเรื่องของการทำงาน ท่านยังไม่คาดหวังเลย ถ้าท่านยังอยู่ในสมณเพศก็จะสอนหนังสือต่อไปเรื่อยเพราะบุคลากรทางการสอนด้านนี้ยังมีน้อย

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิต ก็มีความยินดีที่จบ และคาดหวังว่าพุทธศาสตร์บัณฑิต เป็นกำลังหลักพระพุทธศาสนา ช่วยเหลือสังคม เช่น เป็นครูบาอาจารย์ สอบอบรมพระเณร

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไรคิดว่าน่าจะดีขึ้น แต่คิดว่าสำหรับอาตมาเองคงต้องหยุดระดับปริญญาโทไว้ก่อน และคงจะกลับไปเรียนประโยค 8-9 ให้ชัดเจนกว่านี้

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วก็คือไม่มีอะไรสบายๆ คิดว่าน่าจะดีขึ้น หลังจากเป็นพระมหาเปรียญ และจบพุทธศาสตร์บัณฑิตแล้วเริ่มโต เป็นครูบาอาจารย์เป็นแบบอย่างให้ลูกน้อง คือวางตัว เหลาะแหละไม่ได้ อายุเริ่มมากขึ้นแล้ว อยู่วัยกลางคน แต่ก็ยังรู้สึกไม่เต็มตัวเพราะยังมีกิเลสมากระทบกระทั่งอยู่บ้าง

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้วก็ยินดีชื่นชมกับพ่อแม่ของเรา ที่มีลูกดีและคาดหวังให้เราได้ช่วยเหลือสังคม

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ มีความคิดอยู่แต่ยังไม่ถึงเวลาในใจอยากจะเรียนให้จบ ในสายพระพุทธศาสนา หรือสายวิปัสสนาระดับปริญญาโท เพราะเรารู้สึกยังไม่พอที่จะไปอยู่ที่บ้าน ต้องมีความรู้ให้มากหน่อย คิดว่าต้องไปอยู่วัดสายป่า4-5 ปี พอรักษาตนเองให้ใจนิ่ง และจะพยายามพาญาติโยมเจริญสมาธิตามที่ได้เรียนมา ตอนนี้ก็สอนคนอื่นไปก่อน ถ้าที่บ้านได้สัมผัสตรงนี้ก็น่าจะดี แต่เราต้องเป็นผู้ใหญ่ให้มากกว่านี้

หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้าง คาดว่าอายุ 35 จะสึก และจะเรียนต่อในระดับปริญญาโท แต่ยังต้องตัดสินใจก่อนเพราะว่าลำบากในการปรับตัวและการวางตัวมาก ส่วนความคาดหวังในการเลื่อนสมณศักดิ์ท่านไม่ค่อยสนใจเพราะเป็นแค่มหาเปรียญท่านก็พอใจแล้ว และคิดว่าสมณศักดิ์เป็นสิ่งที่พระเรายึดติดเกินไป ศาสนาสอนให้ผลักออกแต่ปัจจุบันเราเอามา

กอดไว้ แต่จะเห็นได้ว่าพระเถระจะไม่ค่อยเถียงกัน ส่วนพระเณรหนุ่มน้อยก็ไม่ค่อยมีปากเสียงซึ่งปัจจุบันอยากให้ผลัดเปลี่ยนคนรุ่นใหม่เข้ามา เพราะคนเก่าก็ยังยึดติดแบบเก่า

กรณีศึกษารายที่ 9 พระมหาสมบูรณ์ (นามสมมุติ)

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เวลา 15.00 ปี 2550 สถานภาพเป็นพระภิกษุ อายุ 26 ปี จบนักธรรมชั้นเอก และเปรียญธรรม 1-2 ประโยค ปัจจุบันท่านจำพรรษาอยู่ที่วัดราชผาติการาม

ภูมิหลังทางครอบครัว

ภูมิลำเนา เป็นคนจังหวัดร้อยเอ็ด บ้านสระแก้ว ต. สะแก้ว อ. พนมไพร จบการศึกษาชั้นประถมปีที่ 6 จากโรงเรียน บ้านโนนสะทอง บิดามารดาประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา มีที่ดินทำการเกษตร 4 ไร่ และมีรายได้ต่อปีประมาณ 20,000-30,000 บาท บิดาจบการศึกษาชั้นปีที่ 4 มารดาชั้นประถมปีที่ 6 ฐานะในครอบครัวคล้ายๆกัน คือเรียบง่าย ทำนา ปลูกผักขาย
มีพี่น้อง 3 คน หญิง 2 ชาย 1 คน ซึ่งตัวท่านเองเป็นคนโต และจบการศึกษาปะถม6 ซึ่งปัจจุบันมีครอบครัวหมดแล้ว

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

เนื่องจากครอบครัวไม่สามารถสนันสนุนเงินได้ถ้าต้องการศึกษาต่อทางโลก ทั้งนี้เพราะรายได้ที่มีไม่เพียงพอ อาจต้องขายที่ดีหรือแปลงสินทรัพย์มาเป็นเงินโดยการกู้ยืมมาจบ ดังนั้นเมื่อชั้นประถมชั้นปีที่ 6 แล้วอาตมาก็มาสอบที่โรงเรียนสำหรับพระเณร ที่จังหวัดอยุธยา สาเหตุที่มาเรียนที่นี่เพราะทางบ้านไม่มีเงินส่งเสียให้เรียนจึงให้ท่านบวชและมาอยู่ที่โรงเรียนนี้จากนั้นก็บวชเป็นเณรจนจบมัธยมตอนปลาย แรงจูงใจในการบวชเริ่มจากจากพ่อแม่บังคับให้มาบวช เพราะไม่งั้นก็จะไม่ได้เรียน

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ใจจริงท่านคิดว่าจบแค่มัธยม 6 ก็จะไปทำงานในเมืองแทน แต่พอได้เห็นจากตัวอย่างพระเพื่อนด้วยกันพอเรียนจบก็มาเรียนต่อกันที่มหาวิทยาลัยที่กรุงเทพ เราจึงตัดสินใจตามมาเรียนด้วย

ซึ่งเลือกศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ เพราะเป็นวิชาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ผสมกันกับทุกศาสตร์ได้ สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนและเป็นภาษาสากลที่จำเป็นต่อไปในอนาคต

เป้าหมายก่อนเข้าศึกษาไม่มีอะไรมาก ต้องการมีความรู้ และเรียนให้จบปริญาตรีก่อน

เป้าหมายขณะที่เรียนและเมื่อได้เข้ามาเรียนทำให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของการศึกษาว่าจะได้ทำงานที่ดีได้ ท่านจึงเรียนมาเรื่อยจนถึงปัจจุบัน

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาส่วนใหญ่มาจากพ่อแม่ ช่วงหลังๆมาก็เป็นตัวท่านเองด้วย คือจากกิจนิมนต์และการบิณฑบาตซึ่งมีญาติโยมที่ศรัทธาถวายให้เป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัวเดือนละ 500-1000 บาท เป็นญาติโยมคนแก่อายุมากแล้วท่านจะทำบุญใส่บาตเป็นประจำที่อยู่ใกล้ๆวัด

ความรู้ที่ท่านสนใจ สนใจทางโลกเพราะสามารถเป็นครูสอนได้และถ้าศึกษาด้านศาสนาเดียวนั้นคือเป็นลักษณะที่เราจะบวชต่อไป

การรับรู้ข่าวสารส่วนใหญ่ใช้อินเตอร์เน็ต และทีวีมากที่สุด ส่วนมากจะเรื่องทำรายงาน และปกติท่านก็จะเป็นสมาชิกวารสารรายปี ด้านภาษาอังกฤษไว้ด้วย

ท่านไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมชมรม เพราะไม่ค่อยชอบ เพราะคิดว่าชมรมที่มียังไม่หลากหลาย

ท่านมีความกังวลในวิชาการ ว่าจะไม่ได้รับความรู้เต็มที่ เหตุเพราะ บุคคลกรไม่เต็มที่ เวลามาสอนไม่ได้ใส่ใจมากมาย และระบบการบริหารของมหาวิทยาลัยล่าช้า

ความพอใจในการศึกษา ชอบที่เพื่อนมีความเป็นกันเอง เหมือนพี่น้องกัน

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน คนในปัจจุบันเข้าไม่ถึงศาสนา ไม่รู้เลยว่าศาสนาที่แท้จริงเป็นอย่างไร และจะดำรงพระศาสนาอย่างไรให้นานที่สุด และศาสนาควรมีส่วนร่วมในการเมือง แต่ต้องให้พอเหมาะ และต้องดูว่าบริบทและวัตถุประสงค์คืออะไรด้วยซึ่งในปัจจุบันท่านเห็นว่าบทบาทพระสงฆ์อ่อนลงมากๆ เรามีศาสนามานานแล้ว น่าจะมีอะไรที่โดเด่นขึ้นมา เป็นเอกลักษณ์ให้สังคมไทย และที่สำคัญต้องเป็นองค์กรที่แข็งแกร่งที่สุด

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังประโยชน์จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยเมื่อก่อนพระผู้ใหญ่ท่านยังไม่อยากให้มาเรียน เพราะกลัวว่าพระจะสึกหมด แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับมากขึ้น แต่บางที่พระเถระบางรูปก็ยังไม่ยอมรับ จะต้องให้เรียนบาลีก่อนอย่างน้อย 2 ปี ถึงจะให้ไปเรียนต่อได้ ซึ่งเราคิดว่าเหมาะสมที่ไม่ทิ้งการศึกษาทางธรรม เพราะเราควรมีความรู้ทั้ง 2 ทาง ทั้งในทางโลกและทางธรรม

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิตศรัทธามากขึ้น ยอมรับว่าสนใจในการศึกษาทำให้รอบรู้มากขึ้น

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไร

เพิ่มสูงขึ้น และสามารถนำความรู้ที่หลากหลายไปสอนกลุ่มคนได้หลากหลายมากขึ้น รู้เท่าทันกัน

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วน่าจะดีขึ้น ได้รับการยอมรับ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในสังคม และสามารถนำไปประกอบอาชีพการงานที่ดีต่อไป

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้วก็ยินดีชื่นชมพ่อแม่ที่ลูกสามารถเรียนได้จนจบ และสังคมภายนอกก็ยอมรับเรามากขึ้น

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ ยังไม่กลับ เพราะต้องการจะศึกษาต่อให้จบเสียก่อนหลังจากนั้นค่อยพิจารณาว่าตัดสินใจอย่างไรต่อไป เพราะเมื่อจบแล้วเราตั้งใจจะลาสิกขาออกไปประกอบอาชีพหากที่บ้านมีงานให้ทำก็จะทำ

หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้าง มีความตั้งใจที่จะครองชีวิตฆราวาส ทั้งนี้ต้องการออกไปดูแลพ่อแม่ และกลับไปดูโลกใบใหม่ ซึ่งทั้งนี้ต้องการจะศึกษาต่อถึงปริญญาโท และถ้ามีโอกาสก็จะศึกษาถึงปริญญาเอกในมหาวิทยาลัยทางโลก ซึ่งมีความคิดเห็นว่าอยากศึกษา

หลายๆ มหาวิทยาลัยเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ในการเรียนที่หลากหลาย และอยากประกอบอาชีพเป็นอาจารย์สอนในมหาลัยซึ่งเป็นไปได้อยากรับราชการ เพราะพ่อแม่คาดหวังว่าเป็นสิ่งที่ดี และพ่อแม่คงภูมิใจมาก และก็อยากทำไรไถ่นาด้วย เพราะนั้นคือจุดเริ่มต้นที่ท่านมา

สำหรับการเลื่อนสมณศักดิ์ ท่านไม่หวังและไม่ชอบเลยเพราะท่านอยู่ในสถานภาพนี้มานานจึงรู้สึกแบบนั้น ทั้งนี้มองว่าระบบเป็นแบบอุปถัมภ์ ซึ่งเหมือนลักษณะการเมืองทั่วไป ทั้งนี้ท่านคิดว่าการปฏิบัติตัวเป็นพระที่ดี และคนเชื่อถือได้นั้น ไม่ใช่เรื่องง่ายอยู่แล้ว เราไม่ต้องหวังถึงขนาดนั้นเพราะทั้งนี้เป็นแค่สิ่งเชิดหน้าชูตาในสังคมสงฆ์นั้น

คติในการดำเนินชีวิต มีสติไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต

กรณีศึกษารายที่ 10 พระจำนงค์ (นามสมมุติ)

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2550 เวลา 14.00 ณ ศาลาการเปรียญวัดศรีบุญเรือง ในการติดต่อสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้นัดหมายจากโทรศัพท์ซึ่งได้รับการแนะนำจากพระมหาสมพร ที่เป็นนิสิตรุ่นเดียวกันและเคยให้การสัมภาษณ์มาก่อนหน้านี้ หลังจากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยอีก 2 คนได้ขออนุญาตติดต่อสัมภาษณ์ที่วัดศรีบุญเรือง ที่สามเณรสงกานจำวัดอยู่คือวัดศรีบุญเรืองในการเข้าไปพูดคุยนั้น ผู้ให้การสัมภาษณ์ได้รับทราบข้อมูลการสัมภาษณ์เบื้องต้นแล้วจากทางโทรศัพท์ หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงขออนุญาตทำการบันทึกเสียงสัมภาษณ์ โดยท่านก็ให้ความร่วมมืออย่างดีและยินดีพร้อมให้ข้อมูลด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใจ ท่านเป็นคนผิวขาว สูงประมาณ 165พูดจาฉะฉาน และมีความเป็นตัวเองสูง ลักษณะการโต้ตอบท่านจะมีทีท่าสบายและไม่หลบสายตา ท่านให้เวลาการสนทนาต่อครั้งประมาณ 2ชั่วโมงเพราะเป็นเวลาที่ว่างจากการสอนในโรงเรียน และหลังจากนั้นก็ได้สอบถามเพิ่มเติมในวันต่อในส่วนที่ผู้วิจัยสงสัยเพิ่มเติมซึ่งในวันนี่ผู้วิจัยใช้เวลาไม่มากนักหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จท่านก็จะเดินคุยโทรศัพท์และก็ฟังเพลงไปด้วยอยู่ที่โต๊ะพักครูซึ่งเวลานั้นเป็นเวลาพักพอดีและยังแนะนำนิสิตรูปอื่นให้กับผู้วิจัยไว้ในการสัมภาษณ์ครั้งต่อไป

สถานภาพเป็นสามเณร อายุ 23 ปี บวชเป็นสามเณร9 ปีและบวชเป็นพระได้1พรรษา รวมได้10 พรรษาการศึกษาสามัญจบมัธยมปลายโรงเรียนปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง สายศิลป์ภาษาและศึกษาพระปริยัติธรรม นักธรรมเอก และเปรียญธรรม 1- 2 ปริญญาตรีคณะสังคมศาสตร์ เอกการบริหารรัฐกิจ

ภูมิหลังทางครอบครัว

มีภูมิลำเนามาจากจังหวัดเชียงราย อำเภอเวียงชัย ตำบลผางามซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมืองอยู่มาก ครอบครัวของท่านประกอบอาชีพกสิกรรม ทำนาทำไร่ และรับจ้างทั่วไป ซึ่งครอบครัวเรามีที่ดินการเกษตรประมาณ 30 ไร่ได้ ส่วนรายได้นั้นเราออกจากบ้านมานานแล้วเลยไม่รู้ว่าเท่าไร แต่คิดว่ามีพอกินพอใช้ไม่ลำบากอะไรอยู่กันตามประสาคนต่างจังหวัดในชนบท เรามีพี่น้อง 3 คน เป็นที่ 2 พี่ชายเรียนปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยนิด้า ส่วน น้องสาวเรียนมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งถ้าจะให้เรียนมหาวิทยาลัยทางโลกครอบครัวท่านก็สนับสนุนได้นะ แต่ท่านคิดว่าไม่อยากเป็นภาระให้ครอบครัวเอาเป็นว่าไม่เบียดเบียนพ่อแม่ดีกว่า

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

ท่านศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาในโรงเรียนบ้านดงมะตื๋อซึ่งเป็นโรงเรียนประจำหมู่บ้านระหว่างนั้นได้รู้จักรุ่นพี่ที่บวชเป็นสามเณรมาฝึกงานที่โรงเรียนจึงเห็นและชอบซึ่งในตอนนั้นเส้นทางของเด็กๆต่างจังหวัดนั้นไม่มีอะไรมากนอกจากการได้เล่นสนุกและอยู่กับเพื่อนๆ ดังนั้นท่านจึงตามรุ่นพี่มาบวชที่วัดศรีบุญเรือง ในกรุงเทพเลยตั้งแต่เด็กๆซึ่งพ่อแม่ก็ดีใจและไม่ว่าอะไร หลังจากนั้นท่านก็มาเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมของสามเณรตั้งแต่มัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งในตอนนั้นอายุ13 ปี ซึ่งในตอนนั้นต้องพึ่งตนเองเป็นหลัก ถ้าบังคับตนเองก็ดี ถึงจะมีภาวะเป็นสามเณรก็ต้องถูกขัดเกลา ซึ่งหมายความว่าถ้ารับได้ก็อยู่ได้ และเราอยู่รอดมาได้ด้วยตนเอง โดยมีพ่อแม่เป็นแรงใจสำคัญ แต่บางตนที่มาบวชนั้นเพราะมีปัญหาครอบครัว มีปมด้อยอยู่ในใจ ซึ่งมีหลายรูปแบบนะ บางคนก็ไม่ยากเรียน มาบวชก็เล่นสนุกไปวันๆ เพราะเบื่อความกดดัน เบื่อกฎเกณฑ์ พอเรียนขึ้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 อาตมาก็ลองไปสอบโรงเรียนนายร้อยเพื่อลองภูมิตนเองแต่ไม่ติดก็เลยกลับมาเรียนต่อที่เดิมจนจบมัธยมศึกษาปีที่6

ซึ่งก็เรียนสายศิลป์ภาษาเพราะที่นี่จะมีสายให้เรียนสายเดียวซึ่งในระหว่างนั้นก็ได้เรียน บาลีได้ 1-2 ประโยค และนักธรรมควบคู่ไปด้วย ซึ่งค่าใช้จ่ายในเรียนที่นี่นั้นประมาณ 250 บาทต่อเทอม ซึ่งปัจจัยตรงนี้เราได้เก็บจากการบิณฑบาต หลังจากจบมัธยม 6ท่านก็ลองไปสอบเอนทรานซึ่งติดที่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวงในปี2546 ซึ่งตอนนี้คิดหนักมากว่าจะทำอย่างไร ซึ่งค่าใช้จ่ายในการเรียนนั้นค่อนข้างสูง ซึ่งในการจัดหาทุนนั้นมี 2 ทาง คือต้องกู้ยืมเงินหรือไม่ก็ต้องขายที่นาของพ่อแม่ รวมทั้งตอนนั้นท่านมองว่าถ้าท่านสึกไปอาจต้องเจอปัญหาสังคมการใช้ชีวิตแบบคู่ของนักศึกษา

ยาเสพติด ซึ่งในตอนนั้นทางภาคเหนือนั้นยาเสพติดดังมากทำให้ท่านคิดมากและกังวลกับภาวะของตนเองที่อาจเอาตัวไม่รอดถ้าเผลอตัวกลืนกับสังคมในตอนนั้น

อีกทั้งตั้งแต่มาบวชท่านไม่อยากรบกวนพ่อแม่อีก ซึ่งในช่วงเวลานั้นทำให้ท่านเกือบต้องสึกแล้ว จนในที่สุดท่านตัดสินใจที่จะบวชต่อไป

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

โดยหลังจากนั้นก็ไปสมัครเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้รับคำแนะนำมากเพื่อนรุ่นพี่ที่มาฝึกสอนที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดแล้วเล่าถึงประสบการณ์ที่ได้ให้เราฟัง เช่นเวลานั่งรถเป็นอย่างไร สังคมในนั้นเป็นยังไง มุมมองของคนภายนอกที่มองเราซึ่งมีทั้งดีละไม่ดี ท่านจึงตัดสินใจเลือกเรียนที่นี้ สาขาวิชาสังคมศาสตร์ เอกบริหารรัฐกิจ เพื่อหาประสบการณ์ให้ตนเองรวมทั้งคิดว่าการจบการศึกษาจากที่นี่ไปก็ไม่แตกต่างจากมหาวิทยาลัยอื่นๆซึ่งในตอนนั้นเราก็เรียนมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งเรียนบริหารธุรกิจ ภาคอินเตอร์ แต่ตอนเรียนนั้นต้องมีวิชาที่เข้าฟังด้วยเพราะซื้อแต่ชีทก็ไม่รู้เรื่องและในช่วงนั้นก็มีกระแสไม่ค่อยดี แวดล้อมเพื่อนพระด้วยกันมองตำหนิเราไม่ดีเอาเปรียบเขา รวมทั้งวิชาที่เราเรียนมีหลักคำนวณซึ่งเราต้องเข้าเรียนด้วย เราก็ไม่ค่อยกล้าไป จึงตัดสินใจหยุดเรียนไปในที่สุด

การที่เราเรียนที่ มจร. เพราะมีพระรุ่นพี่ที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้ข้อคิดท่านกับตัวเราไว้รวมทั้งถ้าออกไปการทำงานหลังจบการศึกษาก็ไม่แตกต่างกันท่านจึงมีความมั่นใจในการศึกษาที่นี่มากขึ้น

เป้าหมายในการเข้าศึกษา เพื่อจะจบปริญญาตรีให้ได้ก่อนขั้นแรก

เป้าหมายขณะระหว่างที่เรียน เป้าหมายไม่เปลี่ยนไปจากตอนแรกและรู้สึกอยากจะต่อยอดในสายการบริหารทั้งรัฐและเอกชน ซึ่งทั้งนี้น่าจะเป็นประโยชน์ทั้งในองค์กรคณะสงฆ์และการทำงานทางโลก

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาส่วนใหญ่จะมาจากการสอน และบิณฑบาตเพราะมีญาติโยมถวายปัจจัยให้ประจำ 20 บาท เป็นประจำเดือนหนึ่งก็ประมาณ 2000-3000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่จะ

อยู่ใกล้ ๆ วัด และมีอายุแล้ว และไม่มีผู้สนับสนุนโดยตรงและเราคิดว่าไม่ต้องการรบกวน เพราะคิดว่าไม่ดี และขัดกับนิสัยตนเองถ้าจะต้องไปขอร้องผู้อื่น

สำหรับการเดินทางไปเรียนนั้นเราจะนั่งเรือจากท่าเรือหน้าวัดซึ่งสะดวกหน่อยไปถึงโรงพยาบาลศิริราชหลังจากก็นั่งรถเมล์หรือไม่ก็รวมกันนั่งแท็กซี่ไปตกค่าใช้จ่ายคนละ 20กว่าบาทถ้านั่งรถเมล์ต้องรอให้รถว่างถึงจะขึ้นได้เพราะจะเป็นการไปเบียดเบียนผู้อื่นรวมทั้งความไม่เหมาะสมของเราด้วยซึ่งบางทีก็พาไปเรียนสายก็มี ดังนั้นจึงต้องเผื่อเวลาไปเรียนมากหน่อย ซึ่งท่านจะออกไปเรียนประมาณ 10 โมงเช้า ถึงประมาณ 12.30 ค่ารถไปกลับก็ประมาณ 60-80 บาท

ในระหว่างการศึกษานั้นท่านมีเกรดเฉลี่ยในการเรียนตลอดประมาณ 3.65 โดยเราไม่แข่งการเรียนกับใครแต่แข่งกับตนเองจากวิชาความรู้ที่ได้ โดยความพอใจในการศึกษา พอใจอยู่ 70 เปอร์เซ็นต์ โดยสาขาวิชาที่เลือกเรียนนั้นคือ วิชาบริหารรัฐกิจ เพราะสนใจในการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชน

โดยในการเรียนนั้นไม่มีปัญหาและความกังวลใจในการเรียนเลย ซึ่งการเรียนนั้นส่วนใหญ่การเรียนของเราต้องช่วยเหลือตนเองเป็นส่วนใหญ่อาจารย์เป็นผู้แนะนำแนวทาง ไม่ว่าจะการค้นคว้าหาข้อมูลในการทำรายงานซึ่งรายงานมีเยอะมาก

เวลาว่างส่วนใหญ่จะอยู่กลับการทำรายงานซึ่งส่วนใหญ่จะไปหาข้อมูลที่ห้องสมุดนิดา และจากอินเตอร์เน็ตซึ่งเป็นของเราเองโดยแชร์ค่าอินเตอร์กับเพื่อนๆในวัดด้วยกันเพราะว่าถ้าคนเดียวคงไม่ไหว ซึ่งในการทำงานกับกลุ่มเพื่อนั้นก็ไม่ค่อยมีปัญหาอะไรทุกคนแบ่งงานกันทำและส่งทางอีเมลเป็นส่วนใหญ่

ประสบการณ์ในการทำงานนั้น คือเป็นกรรมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรในช่วงปีที่ 4 ซึ่งทำให้เรารู้จักการเข้าหาคน การติดต่อการประชาสัมพันธ์งาน 1) เป็นครูสอนนักธรรมที่วัด ซึ่งไม่มีเงินประจำ ซึ่งเราจะเป็นลักษณะแบบเด็กฝึกงานซึ่งทำตอนปี 1 2) ส่วนในตอนปี 4 เป็นครูสอนโรงเรียนพระปริยัติธรรมมีค่านิตยภัตเดือนละ 1500 บาท ซึ่งเราถือว่าเหมาะสมนะ 3) ครูสอนศีลธรรมโดยใช้วุฒิปริญญาตรี ที่โรงเรียนวัดบางเตย ประมาณ 7000-8000 บาท

ปัญหาที่ต้องแก้ไขของมหาวิทยาลัยสงฆ์ตามทัศนะของนิสิต ระบบการเรียนยังไม่เข้มข้น ขาดบุคลกรที่เชี่ยวชาญยังไม่เพียงพอและคาดหวังว่าถ้าย้ายไปมหาลัยไปอยู่ที่วังน้อย ระบบการศึกษาน่าจะดีขึ้น

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. พระสงฆ์ควรทำหน้าที่ตามพุทธโอวาทและหลักการเผยแผ่ ด้วยการพัฒนาตนเอง ศีล สมาธิ ปัญญา จนถึงภาวะสามารถชี้แจงให้คนเชื่อได้แท้จริงโดยการประยุกต์ใช้ด้วยเทคโนโลยีปัจจุบัน

2. ในสังคมปัจจุบันคนทั่วไปเริ่มห่างเหินจากศาสนาและนับถือศาสนาพุทธแต่ในนามแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามหลักธรรม ทั้งนี้เพราะเรามองไม่เห็น อะไรมาบัง เขาต้องถามตัวเองอยู่เลยว่าตัดกิเลสได้ไหม และยึดติดว่าตัวเองต้องมีทุกอย่าง รู้ว่ามีศาสนา แต่เป็นลักษณะพึ่งแบบเหล้าแบบเบียร์กินเมื่อต้องการ ดังนั้นขึ้นอยู่กับคนเราว่ามองศาสนาอย่างไร และสามารถปรับได้มากแค่ไหน

3. ทุกศาสนาเน้นเรื่องจิตใจ อยู่ให้เป็น ซึ่งแต่ก่อนคนเราหาอาหารเพื่อดำรงชีวิตแต่ในปัจจุบันนั้นเพื่อสนองความพอใจ และอยู่ที่เรารู้จักคำว่าพอเพียงแค่ไหนมีทั้งพัฒนาไปในทางที่ดีและไม่ดี

4. ในปัจจุบันความขัดแย้ง เราเป็นผู้ชี้ทาง ถ้าศาสนาเข้าไปยุ่งก็เท่ากับลดตัวเองไปเป็นองค์กร สิ่งที่ควรทำได้ คือชี้นำคน และการรักษาสิทธิเสรีภาพ ซึ่งในอดีตนั้นศาสนาเกี่ยวข้องกับการเมืองในฐานะเป็นที่ปรึกษาให้กับพระมหากษัตริย์ รวมทั้งยังเป็นที่เคารพยกย่อง แต่ถ้าเพื่อหาผลประโยชน์เข้าไปในกระบวนการเรียกร้องก็ไม่เห็นด้วย สังคมในปัจจุบันจะมองภาพเราจากสื่อว่าจะแสดงออกมาในลักษณะไหน ซึ่งจริงๆแล้ว เราต้องมองก่อนว่ากฎหมายรองรับให้ทำอะไรได้บ้าง หรืองบประมาณในการขับเคลื่อน และไม่ยากให้เอาการเมืองทางลกเข้ามาในวิถีชีวิต ซึ่งมุมมองของอาตมา การแสดงออกพลังออกมาให้เห็นบ้าง ไม่งั้นศาสนาจะถูกปิดกั้น เราดูกฎหมายไม่ได้อย่างเดียวแต่เราต้องดูหลักศาสนาด้วย ซึ่งในปัจจุบัน รัฐบาลได้พยายามนำกฎหมายเข้ามาในศาสนา คณะสงฆ์เอาพระวินัยกับกฎหมายให้เข้ากัน

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังประโยชน์ที่ได้จากการศึกษาเป็นผู้มีความรู้ดี ให้เป็นที่ยอมรับทั้งสังคมสงฆ์และประชาชน

ความศรัทธาของผู้เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิต คนรอบข้างก็ยินดีด้วยที่ประสบความสำเร็จ มองว่าเราค่อนข้างจะดีขึ้นกว่าเดิม แต่โดยส่วนใหญ่เราจะกดดันตนเองมากกว่า และในวัดเข้าหวังไว้ ว่าเราเรียนไปถึงไหนแล้ว และคิดว่าเราต้องไปไกลและประสบความสำเร็จ อนาคตน่าจะดี แต่ขาดประสบการณ์ มีแต่ปฏิสัมพันธ์ในวัด ซึ่งเป็นลักษณะแบบพี่แบบน้อง และการประนีประนอม ซึ่งข้างนอกเราก็ยังไม่รู้ว่าจะเป็นยังไง

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไรมากกว่าปริญญาตรีเพราะภาวะทางการศึกษามันสูงขึ้น วุฒิภาวะก็เพิ่มสูงขึ้น ความสามารถการตัดสินใจน่าจะดีขึ้น เช่น เหมือนกับเราทำงานถ้าระหว่างคนที่จบมัธยม 6 กับระดับปริญญาตรี เราก็ต้องเข้าใจว่าคนที่จบปริญญาตรีก็น่าจะต้องดีกว่าใช่ไหม

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้ว ถ้าตอนที่เราเป็นพระความเชื่อถือ และเราก็มีวิชาความรู้ พูดมีเหตุมีผล มีหลักฐานอ้างอิง ไม่ได้พูดอธิบายลอยๆ ถ้าหากลาสิกขาไปอย่างน้อยก็ได้รับการให้เกียรติ มีศักดิ์ศรี เงินมีหรือไม่มีก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่นิสิตเรียนจบปริญญาตรีแล้ว ก็มีพูดชื่นชม และจะเข้ามาพูดคุยสอบถามกับพ่อแม่ของเรา และตามประสาชาวบ้านก็จะชื่นชมในความสำเร็จของลูก

ความคาดหวังของนิสิตหลังจบการศึกษา ตอนนี้เราคาดหวังไว้ 3 ทางคือ 1. จะเรียนต่อปริญญาโทที่พัฒนบริหารศาสตร์ จะเลือกเรียนคณะรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งจะเรียนภาคปกติ และถ้ามีทุนสนับสนุนในมหาวิทยาลัยด้วยเราก็น่าจะได้เรียนต่อโดยที่เลือกเรียนมหาวิทยาลัย ที่นี่อยากมีมุมมองที่เปิดกว้างบ้างในด้านวิชาการหลากหลายมากขึ้นและเพื่อต้องการจะทำงานเป็นผู้บริหาร

สูงสุด เป็นความคิดของตนเองอยากจะพัฒนาอย่างในเรื่องของความเกรงใจ การทำให้งานไร้ประสิทธิภาพ เพราะระบบสังคมไทยเป็นแบบนี้มีแต่ความเกรงใจ

ถ้าจะเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยนั้นยังไม่มีสาขาวิชาเรียนที่เราต้องการ แต่ถ้าสอบไม่ได้เราก็อาจเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่เดิมซึ่งยังไม่ทราบว่าจะเลือกศึกษาต่อในสาขาใด

ซึ่งในระหว่างที่ศึกษาเราคิดว่าจะอยู่ในสมณเพศและเรียนต่อไปเรื่อยๆ การที่เราได้เรียนนั้นเพราะความรู้ที่เราได้สำคัญที่สุด ทั้งเรายังนำไปสอนรุ่นน้องได้ด้วย โดยนิสัยส่วนตัวเราแล้วถ้าจะทำอะไรแล้วต้องจริงจังและทำให้ได้ดีที่สุด

2 ถ้าเราสอบไม่ติดเราก็จะไปเป็นทหารเกณฑ์ซึ่งหมายความว่าเราจะสึกไปเป็นทหาร6 เดือน และสามารถออกมาหางานทำ และเรียนต่อได้เลย แต่ยังกลัวสังคมกดดันและยังกลัวความรู้น้อย และอาจทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย ซึ่งอาจต้องรบกวนทุนทางบ้านบ้างเฉพาะที่ขาดเหลือแต่จะพยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุดก่อนจะรบกวนโยมพ่อโยมแม่ ซึ่งเรื่องที่กังวลอยู่อีกอย่างคือในการที่เราจะต้องกล้าเผชิญกับเรื่องราวร้ายๆที่กระทบจิตใจของเรา หรือการถูกกลั่นแกล้ง ซึ่งหมายความว่ากังวลว่าจะสามารถควบคุมอามรณ์ไม่ได้ เพราะตนเองเป็นคนค่อนข้างใจร้อน

3. จุดอิ่มตัวแล้วถ้าตนเองทำได้จะบรรลุนิพพานด้วยการเข้าสู่สำนักปฏิบัติวัดป่า ซึ่งหมายความว่าถ้าตนเองผิดหวังอย่างสูงสุด ต้องปลงแล้วนะ แต่ความเป็นไปได้น้อยนะเพราะถ้าเราสึกไปแล้วกลับมาบวชใหม่เป็นที่เรื่องที่เป็นไปได้ยากเพราะเราคิดว่าคนจะมองเราว่าเราไปไหนไม่รอดแล้วกลับมาอีกมันละอายตนเองนะโยมมันก็เหมือนกับคนที่จิตใจไม่สะอาดไปแล้ว

ความคาดหวังในบทบาทภายหน้า ถ้ายังอยู่ในสมณเพศ ซึ่งเราเองอยากเป็นพระนักพัฒนาเราจะสนับสนุนเรื่องการศึกษา โดยไม่จำเป็นต้องบวช ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและต้องมีคุณธรรม ให้รู้จักการอยู่และรักครอบครัว

เราไม่สนใจ ในการนำชาวบ้านสร้างศาสนาวัตถุ เพราะคิดว่าการอยู่กับธรรมชาติดีกว่า อยู่ที่ตัวตนของคนเรามากกว่าวัตถุ และการเป็นที่พึ่งทางใจแก่ชาวบ้านโดยอาศัยความศักดิ์ของพิธีกรรมเพราะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องทำลายศาสนา คนเรายึดติดหาประโยชน์เพียงอย่างเดียวและเราคิดว่าสาย

ทางนี้ต้องขึ้นอยู่ที่ตัวบุคคลและหลักการว่าเป็นไปในลักษณะไหน และสังคมให้ความสำคัญที่ตรงไหนมากกว่า

แต่ถ้าสึกนะ คิดว่าเราจะต้องรวยให้ได้ และเข้าสู่วงจรการเมือง ให้ได้ ทั้งนี้สาเหตุที่เราต้องรวย เพราะเราอยากสร้างสถานศึกษาช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสทางสังคมเท่านั้น เพราะคนรวยมีทางเลือกและโอกาสที่ดีกว่ามาก อยากให้คนด้อยโอกาสเป็นผู้นำในสังคม ที่สำคัญอยากมีสถานสงเคราะห์สำหรับเด็กผู้หญิงเพราะผู้หญิงมีโอกาสเสี่ยงมากกว่าผู้ชายเพราะอย่างน้อยทางเลือกของเด็กชายยังมีโอกาสได้บวช และเรียนได้มากกว่า คือเราอยากปรับความประพฤติของคน ซึ่งก็อาจจะเป็นไปได้ยากนะ แต่เราก็คาดหวังเอาไว้เหมือนกัน เพราะอย่างน้อยคนเราต้องมีความหวังถึงจะอยู่ได้ใช่ไหม ซึ่งจากผลดังกล่าวเป็นสาเหตุที่สำคัญว่า 50/50 กับการอยู่และไม่อยู่ในสมณเพศนั้นหมายถึงการจะได้ศึกษาต่อมากที่สุดคือในข้อที่ 1 ซึ่งสำคัญที่สุดและมีผลกับการตัดสินใจในข้ออื่นๆ ของเรา ความต้องการของนิสิตหลังจากจบปริญญาแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมของท่านหรือไม่

ตอนนี้ยังไม่กลับเพราะคิดว่าต้องเรียนต่อปริญญาโทที่กรุงเทพมหานครเสียก่อนเพราะที่นี่มีแหล่งการศึกษาที่คาดหวังไว้ เพราะเราคิดว่าความรู้ทีมีอยู่ยังน้อยมาก

และมีความเป็นไปได้สูงที่จะกลังบ้านเกิดเมื่อเรียนจบคิดว่าจะไปเป็นเจ้าอาวาสที่บ้าน ซึ่งต้องการกลับไปพัฒนาการศึกษาของเด็กประถม ปูพื้นฐานวิชาความรู้จริยธรรม เพราะส่วนใหญ่ที่พบเจอนั้นพบว่ามีครอบครัวกันเร็วและความรู้ด้านศาสนาด้านจริยธรรมน้อยมาก เพราะโรงเรียนประถมไม่มีสอนศีลธรรม ครูก็ไม่รู้และไม่ค่อยใส่ใจ ซึ่งทั้งนี้ถ้าไม่มีอะไรและเราไม่มีเป้าหมายใหม่ก็จะเป็นอย่างที่ตั้งใจไว้ ซึ่งหมายความว่าเรายังยอมรับสถานภาพความเป็นพระได้

กรณีศึกษารายที่ 11 พระมนตรี (นามสมมุติ)

เวลา 9.30-11.30 วันพฤหัสบดีที่ 22 พฤศจิกายน 2550 หน้าโบสถ์วัดศรีบุญเรือง หลังจากนั้นผู้วิจัยและผู้ช่วยสัมภาษณ์ได้มาตามเวลาที่นัด ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายถึงแนวการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์เบื้องต้นซึ่งท่านก็มีสีหน้าที่ยิ้มแย้มและให้ข้อมูลเป็นอย่างดี ในการสัมภาษณ์ครั้งแรกมีอุปสรรคคือที่ให้การสัมภาษณ์เป็นสำนักงานกลาง จึงมีคนมาติดต่อและเสียงดังมาก ทำให้ไม่ค่อยได้ยินเสียงผู้สัมภาษณ์ ท่านจึงให้ย้ายไปสัมภาษณ์ต่อที่หน้าโบสถ์ จะมีกริยาค่อนข้างสำรวมเวลาพูดน้ำเสียงจะฟังสบายและท่านอธิบายความเป็นมาของตนเองอย่างยิ้มแย้ม ซึ่งก็ได้สัมภาษณ์จนจบ

อายุ 33 ปี มีพรรษา 7 พรรษา การศึกษามัธยม 3 โรงเรียน กศน.ในจังหวัดนครพนม และม. 6 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดมหาธาตุ นครปฐม ได้นักธรรมเอก และยังไม่มีวุฒิทางบาลีทั้งนี้วิชาบาลีเป็นวิชาที่สอบปีละ 1 ครั้งถ้าตกแล้วต้องเรียนใหม่เลยกลับมาเรียนชั้นเดิมและยากมากซึ่งเราต้องใช้ความจำอย่างมาก สังเกตได้ว่าจำนวนของผู้สอบมีลดน้อยลงทุกปี ซึ่งทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่ว่าบางวัดจะบังคับการศึกษาทางบาลีหรือไม่ประกอบด้วย ซึ่งสภาวะสังคมที่เปลี่ยนการใช้เวลาเรียนด้านนอกอาจจะจบปริญญาโทไปแล้ว ดังนั้นส่วนใหญ่จะเรียนแค่พื้นฐาน และพระนิสิตต้องมีความรู้อยู่แล้ว การศึกษาในปัจจุบัน คณะสังคมศาสตร์ เอกบริหารการเมืองการปกครอง สังกัดวัดศรีบุญเรือง กรุงเทพมหานคร

ภูมิหลังทางครอบครัว

เป็นคนจังหวัดนครพนม อำเภอนาแก ซึ่งติดขอบชายแดน อาชีพบิดาทำกสิกรรม จบชั้นประถมปีที่ 4 มีที่ดินประมาณ 20 ไร่ รายได้ประมาณ 30,000 บาท ซึ่งจะได้หลังเก็บเกี่ยวซึ่งก็ไม่แน่นอนอะไร ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็พอเลี้ยงชีพในครอบครัว รายได้กับรายจ่ายพอๆกันพอที่ประคับประคองครอบครัวไปได้ ซึ่งฐานะเมื่อเปรียบเทียบกับครอบครัวอื่นๆในครอบครัวอาตมาถือว่าฐานะลำบากกว่าครอบครัวอื่น คือต้องดิ้นรนมากกว่าครอบครัวอื่น มีพี่น้อง6 คน อาตมาเป็นคนที่ 2 เป็นผู้ชาย 3 คน ผู้หญิง 3 คน มีพี่คนโตบวช และน้องสาวกำลังเรียนพาณิชย์ 2 คน ส่วนอีกคนมีครอบครัวไปแล้ว

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

พออายุ 21ไปเกณฑ์ทหาร 2 ปี และในช่วงนั้นก็เรียน กศน .ม .3 ไปด้วย พอปลดประจำการมาได้1 ปี ย่าเสีย ตาก็เลยให้บวช ซึ่งกะว่าจะบวชสัก 15 วันแล้วแต่ก็อยู่ต่อมาเรื่อยเพราะตาก็ขอให้อยู่ต่อโดยท่านก็พูดกับเราเสมอว่า บุญคุณที่เราต้องทำนั้นมี 2 อย่าง คือคุณของแผ่นดิน คือการรับใช้ชาติ และคุณค่าน้ำนม คือการบวชทดแทนคุณพ่อแม่ เราจึงตัดสินใจบวชและหลังจากนั้น เลยเรียนต่อม. 6 ที่วัดมหาธาตุนครปฐม

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

หลังจากนั้นก็เข้ามามาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพอดีมีรุ่นพี่ที่มาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นพระนิสิตไปฝึกสอนในโรงเรียน เป็นแรงบันดาลใจ เพราะท่านเป็นพระที่เก่ง มีศักยภาพและได้ทำประโยชน์ให้กับชุมชน ก็เลยลองดู

ไปสมัครไปเรียนที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งตอนแรกๆ ก็มองมหาวิทยาลัยรามคำแหงไว้ แต่เพื่อนๆ ที่เคยเข้าไปเรียนบอกว่าเราเรียนมหาวิทยาลัยรามคำแหงรามจนจบได้แต่เราจะไม่มีสังคม เพราะเป็นการเรียนแบบช่วยเหลือตนเองมากกว่า รวมทั้งด้วยอายุของอาตมาเลยด้วยเวลาเรียนเลยตัดสินใจไม่ไปเรียนที่ราม และด้วยการอยู่ในสมณะเพศยู่จึงตัดสินในมาเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งนี้ ซึ่งในการเข้ามาในกรุงเทพมหานครนั้นเราต้องสึกจากวัดที่เดิมก่อนจะเข้ามาอยู่ที่วัดศรีบุญเรืองได้ ซึ่งต้องสึกไปประมาณ 3 วันและก็เข้ามาบวชที่วัด ตามคำแนะนำของรุ่นพี่ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจว่าท่านย้ายเข้ามาวัดในกรุงเทพได้อย่างไร ท่านจึงตอบว่า เราต้องเข้าใจว่าพระที่มาจากต่างจังหวัดนั้นเข้ามาหาวัดในกรุงเทพยากมาก ต้องรู้จักคนในวัดถึงจะเข้ามาอยู่ได้ เรียกได้ว่าเดินจนรองเท้าสึกกว่าจะหาวัดได้

ซึ่งในตอนนั้นเลือกเรียนสาขารัฐศาสตร์การเมืองการปกครอง เพราะมีความชอบเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจากการดูข่าวและติดตามข่าวสารบ้านเมืองอยู่แล้ว และคิดว่าเป็นวิชาที่น่าจะง่ายสุดแล้ว

เป้าหมายในการเข้าศึกษา ต้องการเรียนรู้ใหม่ๆเพิ่มขึ้น

เป้าหมายขณะที่ศึกษาเปลี่ยนไปเยอะสังคมกว้างขึ้น เจอเพื่อน อาจารย์

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษานั้น ค่าใช้จ่ายในมหาวิทยาลัยน้อย รวมทั้งสมณเพศก็มีค่าใช้จ่ายน้อยอยู่แล้วเรียกได้ว่ารบกวนญาติโยมส่งให้เรียน และรับบาตรทุกวันเสาร์และสิ้นเดือนก็จะถวายค่าน้ำค่าไฟ ให้เดือนละ 500ซึ่งเป็นญาติโยมตระกูลใหญ่ในบางกะปิ ซึ่งคอยดูแลพระเณรที่วัดอยู่แล้ว เรียกว่าเคยร่วมสร้างวัดที่นี่มาก่อน ญาติพี่น้องทุกคนเขาคอยอุปถัมภ์และส่วนใหญ่สนับสนุนทางการศึกษาให้พระเณรเรียนหนังสือ ซึ่งถ้าใครไม่เรียนก็ไม่ได้อยู่ ซึ่งทุนการศึกษาจากทางอื่นๆ ก็ไม่มี

ความรู้ที่สนใจสนใจวิชาทางวิชาการทางโลก เช่นการบริหาร การเมืองการปกครอง

การใช้เวลาว่าง หลังจากทำภารกิจในวัดเสร็จแล้วเมื่ออยู่ในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ก็จะทำรายงาน โดยหาหนังสือ และใช้อินเตอร์เน็ต บ่อยที่สุด กว่าจะกลับมาที่วัดก็2 ทุ่มแล้ว ซึ่งก็จะมีเวลาดูข่าวเรื่องการเมือง และจากหนังสือพิมพ์ที่มีสรุปข่าวโดยเฉพาะมติชนรายสัปดาห์ รายปักษ์

กิจกรรมของทางมหาวิทยาลัยที่ได้เข้าร่วมในการเรียนทุกสิ้นปีภาคปีการศึกษาจะมีการปฏิบัติธรรมทุกปี ซึ่งก็เป็นกิจกรรมบังคับให้เราไปเป็นกลุ่มและไปปักกรดตามสถานที่ที่ได้ติดต่อไว้แล้ว เช่นที่โคราช ซึ่งก็ใช้เวลา 15 วัน และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรซึ่งตนจะเข้าเป็นประจำ โดยเฉพาะกิจกรรมของคณะ ซึ่งชมรมในหมาวิทยาลัยไม่ค่อยเด่นนักจะหนักไปในทางการทำกิจกรรมทางมหาวิทยาลัยมากที่สุด

ปัญหาและความกังวลใจ

1. เรื่องการเดินทาง ซึ่งโดยสมณเพศนั้นจะลำบากคือเราจะนั่งเรือลงผ่านฟ้า และจะไปต่อรถเมล์สาย 79 และ 68 ซึ่งต้องรอจนรถว่าง หรือก็ไม่มีอีกวิธีคือนั่งแท็กซี่รวมกันไปหลายๆคน บางครั้งก็ไปเรียนไม่ทันดังนั้นจึงต้องออกไปเรียนประมาณ 10.00 จะถึงประมาณ 12.00

2. บุคลิกภาพ เป็นคนเงียบขรึม ยิ่งถ้าไม่สนิทไม่รู้จักจะไม่คุยเลย แต่พอได้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยทำให้รู้จักการวางตัวและการเข้าสังคมรู้สึกตัวเองกว้างขึ้น

ความพอใจในการศึกษา

ชอบกิจกรรมมหาวิทยาลัยตรงที่ทุกสิ้นปีมหาวิทยาลัยจะให้พระนิสิตได้ออกไปทำประโยชน์ คือเป็นลักษณะเหมือนค่ายอาสาแบบมหาวิทยาลัยอื่นๆ แต่ของเราจะจัดโครงการอบรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งนำเด็กที่ปิดเทอมและลูกหลานชาวบ้าน ซึ่งจะแบ่งงานตามความสามารถของพระนิสิตแต่ละรูปซึ่งจะจัดในช่วงเมษายนโดยใช้เวลา 1เดือนของทุกปี ซึ่งโครงการหนึ่งจะใช้งบประมาณประมาณ 1แสนบาท ซึ่งส่วนที่ไม่เพียงพอเราต้องหาเองซึ่งก็คือการประชาสัมพันธ์และนำสามเณรมาบิณฑบาตให้ได้เสบียงและญาติโยมที่มีศรัทธาเป็นเจ้าภาพ

ชอบวิชาที่เรียนโดยเฉพาะวิชาตรรกศาสตร์เป็นวิชาที่พระนิสิตทุกคนจะกลัว และเข้าใจยาก ซึ่งพอเราทำได้จะรู้สึกภูมิใจเวลาเรียนมากๆ ส่วนความรู้วิชาภาษาอังกฤษต้องเข้าใจว่าพื้นฐานของอาตมาที่เรียนมาเราอ่อน ยังตะกุกตะกัก ผ่านได้ก็ดีแล้วนะ

โอกาสทำกิจกรรมทำช่วยเหลือสังคม ดีใจมากที่ได้ช่วยเหลือสังคม ช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาสสังคม เพราะบางคนสมองดีแต่ขาดโอกาส ซึ่งเราได้เห็นและรับรู้สภาพเหมือนเราตอนเด็กๆ ซึ่ง

ความเป็นอยู่ต่างกับคนในเมือง เด็กต่างจังหวัดบางคนที่หัวดี มีความสามารถพร้อมที่จะรับโอกาส ถ้ามีคนหยิบยื่นมาให้ก็จะดี ซึ่งเราได้สัมผัสสิ่งที่เป็นจริงและเกิดขึ้นในสังคม

ความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนค่อนข้างดี เราชอบทำงานกลุ่มได้นำเสนองานทุกครั้งซึ่งเราจะเห็นความแตกต่างอย่างหนึ่งคือสังคมในมหาวิทยาลัยนั้นจะคละเคล้ากันหลายวัยตั้งแต่17-60 ปีด้วย ซ้ำซึ่งแตกต่างจากมหาวิทยาลัยด้านนอกรวม แต่เราก็จะให้ความเคารพกันตามอายุพรรษามากที่สุด ซึ่งมีตั้งแต่สามเณรไปจนถึงพระระดับผู้ใหญ่ ซึ่งแต่ในเวลาเรียนนั้นจะเท่ากันเป็นกันเอง

ความสัมพันธ์กับอาจารย์ฆราวาส เพราะอาจารย์ส่วนใหญ่เป็นพระนิสิตรุ่นพี่ ที่จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยและมาเป็นอาจารย์สอน ซึ่งอาจารย์ที่มาสอนนั้นมาด้วยมีความศรัทธาเป็นพื้นอยู่แล้ว รายได้ที่ได้ก็ไม่ได้เยอะอะไร เพราะโยมที่มาสอนนั้นต้องการทำประโยชน์ให้กับสังคม รวมทั้งความอิ่มตัวในหน้าที่การงานของตนเองแล้ว

ปัญหาที่มหาลัยแก้ไข

1. ห้องสมุดเล็กเกินไปและหนังสือส่วนใหญ่จะเก่ามาก
2. อินเตอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์มีน้อย

ตอนนี้มหาวิทยาลัยกำลังจะย้ายไปอยู่ที่วังน้อย และการปรับปรุงจะเป็นเอกเทศ ซึ่งสังเกตว่าที่วัดศรีสุดารามจะเป็นรูปแบบของมหาวิทยาลัยแต่ก็ยังติดกำแพงวัด ระบบการเรียนการสอนจะเพิ่มมากขึ้น และมีหลักสูตรนานาชาติ บรรยากาศการเรียนการสอนจะเป็นมหาวิทยาลัยเต็มตัวซึ่งน่าจะดีขึ้นมากนะ

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. ตอนนี้จะเห็นพระเณรมาประท้วงบ่อย เพราะอะไรถึงมาประท้วงทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนา ถ้าเราไม่ทำอย่างงั้นเราก็โดนบีบโดนกดดันบางที การเมืองบีบบังคับทำให้เมื่อออกมาสื่อทำให้บางคนมองไม่ดีและรับไม่ได้ ดังนั้นผู้รับสื่อต้องศึกษาข้อมูลให้ดีรวมทำดูว่าเกิดอะไรขึ้นถึงทำให้ต้องออกมาเดินขบวนต่างๆ เพราะคิดว่าถ้าเรารู้ข้อมูลเชิงลึกลงไป คุณก็อาจจะทำแบบนั้น เพราะเราจะเห็นได้ว่าสถาบันศาสนา และพระมหากษัตริย์ต้องอยู่คู่กันจะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปไม่ได้

2. มีสามเณรบรรพชาน้อยจริงซึ่งการมาบวชในปัจจุบัน คือความศรัทธา พ่อแม่บังคับ เพื่อลดความรุนแรงของวัยรุ่นจึงทำให้พ่อแม่นำลูกมาบวชและได้เรียนเพื่อควบคุมความประพฤติ เพื่อลดความเป็นห่วงของพ่อแม่

3. คนที่บวชได้นานนั้นส่วนใหญ่จะบวชมาตั้งแต่เป็นสามเณรและเดินทางตามเส้นการศึกษาก็จะใช้เวลาอยู่ในสมณเพศนานขึ้น อีกส่วนก็คือ บวชเพื่อแก้บน บวชตามประเพณี แก่แล้วมาบวชก็มี ดังคำพูดของท่านอธิการบดีมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยท่านกล่าวว่า
“อยู่ก็เป็นศรีของศาสนา ออกไปก็ไม่เป็นอนาถาของสังคม”

4. ผู้จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์มีความรู้ดีเท่ากับมหาวิทยาลัยทางโลก เราเห็นว่าข้างนอกน่าจะดีกว่าเก่งกว่าในด้านวิชาการ แต่ถ้าพระนิสิตที่บวชเรียนตั้งแต่สามเณรและเรียนต่อในมหาวิทยาลัยสงฆ์น่าจะสู้ข้างนอกได้สบายนะ เรียนต่อโทได้สบายเลย แต่กับตัวอาตมาเองยังกระท่อนแท่นอยู่

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังประโยชน์จากการศึกษาในมหาวิทยาลัย 1) หลังจบการศึกษาไปต้องการนำความรู้ที่ได้จากการได้เข้าโครงการรู้ช่วยเหลือสังคม เรานำความรู้จากพระพุทธศาสนาไปใช้ 2) ปริญญาสามารถเป็นใบเบิกทางเรียนต่อและด้วยวัยเรียนเพื่อรู้ อาตมาไม่ได้จะเอาไปประกอบอาชีพเพราะ การจะออกไปต่อสู้ข้างนอกต้องใช้องค์ประกอบหลายอย่าง เช่น วัยวุฒิ

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิตโดยพื้นฐานเขาให้การสนับสนุนจ่ายค่าน้ำค่าไฟ ไปนิมนรับบาตร พระเณรที่เรียนหนังสือ เขาจะถามอยู่ตลอดเวลาทำอะไรอยู่ เกรดที่เรียนได้เท่าไร ซึ่งเขาก็มีความภูมิใจเรา มากขึ้น ที่พระเณรได้เรียนหนังสือ และตั้งใจศึกษาเล่าเรียน

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไร พอจบปริญญาตรีมีความรู้ทางธรรมอยู่แล้วและเรียนรู้เสริมข้างนอกมันสามารถนำมาประยุกต์ใช้ทั้งการเผยแผ่และการสอน ถือว่าดีขึ้น ไม่ใช่หลวงปู่ หลวงตา ธรรมดา ก็เหมือนกับโยม ถ้ารู้อาจารย์มีดีกรีเป็นดอกเตอร์ ความเชื่อถือก็ดีขึ้นมากกว่าคนทั่วๆไป ทั้งที่ยังไม่รู้จักไม่เคยคุยนะ ถือว่าเป็นความเชื่อมั่นในระดับหนึ่ง

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วก็น่าจะดีขึ้น เพราะเรามีการศึกษาแล้ว จะทำอะไรก็สะดวกขึ้น

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้วชาวบ้านรู้สึกภูมิใจดีใจไปด้วย

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ คิดว่ายังไม่กลับ ตอนนี้ยังมีหน้าที่ต้องทำ คือปฏิบัติศาสนกิจให้เสร็จ และถ้ามีโอกาสต้องการจะเรียนต่อโทเสียก่อนและเป็นอาจารย์สอนหนังสือที่โรงเรียน แต่อนาคตไม่แน่ความคิดอาจจะเปลี่ยนไปก็ต้องดูอีกที

หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้าง บทบาทที่สนใจในภายหน้า สนใจด้านการเผยแผ่ธรรมะ ณ เวลานี้นะ เพราะเมื่อก่อนเคยอยู่สายปฏิบัติมาก่อนจึงชอบและ เราคิดว่าเราได้ปฏิบัติธรรมให้ชาวบ้านได้เห็น ตอบโจทย์ปัญหาได้ ไม่จำเป็นต้องขึ้นเทศน์ธรรมะอย่างเดียวและการได้ปฏิบัติศาสนกิจด้วยนั้นทำให้ชาวบ้านรู้ว่าพระมีการศึกษาแบบไหน มีภาพลักษณ์มีวิธีการจัดการการอบรมยังไง ถ้าทำได้ดีก็ทำให้คนสนใจ เพราะส่วนใหญ่ที่จัดกิจกรรมอบรมนั้นจะต้องการนำวัยรุ่นเข้าวัดด้วยการอบรมรวมทั้งการทำกิจกรรมต่างๆร่วมและให้ความสำคัญว่าวัยรุ่นนั้นมีศักยภาพรวมทั้งพระสงฆ์ก็เป็นแกนนำในการทำประโยชน์ให้กับสังคมได้

แผนในอนาคต ต้องการจะศึกษาต่อปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยนิด้า เพราะสะดวกและใกล้วัดหรือไม่ก็มหาวิทยาลัยศรีปทุม เพราะทางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้แลกเปลี่ยนวิชาการและอธิการบดีมีความศรัทธาในอธิการบดีของเรา ซึ่งค่าใช้จ่ายอาจลดให้ครึ่งหนึ่งและเป็นการเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนต่อรวมทั้งเจ้าหน้าที่ในมหาวิทยาลัยนั้นก็มีสิทธิ์ด้วยเช่นกัน ซึ่งจะเลือกเรียนต่อสายการเมืองการปกครอง ซึ่งทั้งนี้จะอยู่ในสมณเพศต่อไป หมายถึง ณ เวลานี้นะ เพราะเราไม่สามารถบอกได้ว่าในอนาคตจะมีอะไรเปลี่ยนแปลงหรือไม่ถ้าเราพูดไปแล้วทำไม่ได้ก็จะเสียคำพูดและคนอื่นจะดูถูกเรา ซึ่งตอนนี้อาตมาจะสอนหนังสือ สามเณร ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดศรีบุญเรืองไปด้วย แต่ต้องดูน้องสาวก่อนอาจจะให้น้องเรียนต่อโทก่อนเพราะคิดว่าเขาต้องนำไปใช้ในการประกอบอาชีพต่อไป ส่วนเราถ้าน้องเรียนต่อก็อาจจะหยุดไว้แค่นี้คือปริญญาตรีหลักพระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิต

การชนะตนเอง คือ ยอดนักรบในสงคราม ซึ่งเหมือนเป็นการให้กำลังใจตนเอง และเตือนสติตนเอง

กรณีศึกษารายที่ 12 พระอดุลย์ (นามสมมุติ)

นัดสัมภาษณ์เวลา 13.00 ห้องพักครู โรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดศรีบุญเรือง ลักษณะของผู้ให้ข้อมูล จากการสังเกตท่านในตอนแรกท่านพึงพักและขึ้นมาในห้องพักครู มีกิริท่าทางที่ค่อนข้างสงบ และให้ความเป็นกันเอง และก็มีบุคลิกลักษณะการพูดค่อนข้างจะเป็นธรรมชาติ มีรูปร่างลักษณะที่ค่อนข้างท้วม ผิวเข้ม และสูงพอประมาณ 167 ได้ คำทักทาย จะทักทายเราด้วยคำว่า ตามสบายนะโยม และท่านก็นำน้ำมาให้ ซึ่งเวลานี้เป็นเวลาที่พักจากการสอนในโรงเรียนด้วยพอดี อายุ 25 ปี อายุพรรษาได้ 5 พรรษา การศึกษา นักธรรมเอก ยังไม่ได้เปรียญเพราะว่ายากมาก

ภูมิหลังทางครอบครัว

มีภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดอุดรธานี ในครอบครัวมีพี่น้อง 3 คน เป็นชายทั้งหมด ตนเองเป็นคนกลาง พี่คนโตไปทำงานต่างประเทศ ตอนจบ ม.3 ส่วนน้องเรียนประถมที่ที่บ้าน ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป มีที่ดินประมาณ 20 ไร่ รายได้ในครอบครัวไม่แน่นอน เพราะส่วนใหญ่มีไว้ขายนิดๆหน่อยที่เหลือก็ไว้กินไว้ใช้ ซึ่งมีบ่อเลี้ยงปลา และเลี้ยงไก้ด้วย ปลูกผักตามฤดูกาล ซึ่งทั้งนี้โยมแม่เป็นคนจัดการทั้งหมด ส่วนบิดาไปขายแรงงานอยู่ต่างประเทศ เป็นคนรับจ้างทำความสะอาดเครื่องบินและพ่อเป็นคนเงินส่งมาให้ครอบรัวประมาณ 30,000-40,000 บาท ฐานะตนเองเทียบเท่ากับคนในหมู่บ้านเดียวกันนั้นมีฐานะค่อนข้างสูงกว่าและสามารถให้การสนับสนุนทางการศึกษาถ้าจะเรียนมหาวิทยาลัยทางโลกได้

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

อาตมาเรียนมาอีกตำบลที่โรงเรียนพันดอนพิทยา ในอำเภอ กุมภาวาปี ซึ่งอยู่ห่างจากที่บ้านประมาณ 8 กิโลเมตรได้ ซึ่งโรงเรียนมีรถรับส่งให้ จนจบมัธยมศึกษาปีที่3 และในช่วงนั้นญาติมีที่บวชเป็นพระที่วัดศรีบุญเรืองมาเป็นครูฝึกสอนที่โรงเรียนจึงชักชวนให้มาบวชสามเณรภาคฤดูร้อนซึ่งมีการจัดการบวชประมาณ 10 วัน ตนจึงบวชและหลังจากนั้นพระอาจารย์ก็จับให้สมัครเรียนต่อ ม.4 ที่โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรืองที่นี่เลย ในตอนนั้นก็ไม่คิดจะอยู่แต่พอพ่อแม่ขอร้อง

เพื่อความสบายใจของพ่อแม่ เราจึงอยู่ต่อและเราคิดว่าได้ทำอะไรเพื่อพ่อแม่ด้วยซึ่งจากนั้นก็ได้เข้ามาอยู่ที่วัดที่กรุงเทพมหานครตั้งแต่นั้นซึ่งเราเรียนต่อจนจบ ม.6 ซึ่งสายวิชาที่เรียนจะเป็นสายศิลป์ซึ่งมีสายเดียวที่เปิดสอน ในระหว่างนั้นในโรงเรียนก็ให้เราเรียนนักธรรม และบาลีควบคู่ไปด้วย ซึ่งบาลีเป็นวิชาที่ยาก ต้องท่องตำราและจำอย่างมากซึ่งเราก็ยังไม่ได้เปรียญเลยซึ่งทางทางวัดและโรงเรียนไม่ได้บังคับอะไร และความรู้สึกในการเรียนที่นี่และในตอนนั้นก่อนเข้าเรียนเราไม่รู้รายละเอียดการเรียนเลยแต่พอได้เข้าไปสัมผัส จึงรู้การที่ได้บวชและเรียนนั้นไม่ได้ทำให้เราเสียเวลาเลยเพราะการเรียนที่นี่นั้นไม่ต่างจากข้างนอก ถ้าจะมีปัญหาก็เรื่องของการปรับตัวในการอยู่ในสมณเพศเท่านั้นซึ่งก็ลำบากหน่อยแต่เราก็อยู่ได้

วิธีการเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรืองซึ่งผู้วิจัยได้สอบถามเกี่ยวกับวิธีการเรียนในช่วงมัธยมของโรงเรียน สามเณร ท่านอธิบาย ดังนี้

จะมีการเริ่มเรียน ช่วงเช้า 8.30-10.30 นาฬิกา จะเรียนบาลี และบาลีไวยกรณ์ ซึ่งจะเป็นลักษณะการเรียนเหมือนแกรมมาในวิชาภาษาอังกฤษ

ช่วงบ่าย จะเข้าแถวเที่ยง เวลา 12.30- 19.00 นาฬิกา จะเรียนวิชาสามัญ ส่วนปริยัติธรรมนั้นจะเรียนวันพระ ซึ่งที่นี่จะมีเรียนทั้งหมด 6 วันจันทร์-วันเสาร์ แต่ถ้าวันพระตรงกับวันธรรมดาก็จะเรียนนักธรรม วิชาสามัญก็จะหยุดไปเรียนวันเสาร์แทน ซึ่งก็จะมีการเรียนสอนถึงนักธรรมเอกซึ่งตัวท่านเริ่มเรียนตอนม.3 ซึ่งตัวท่านที่ยังไม่ได้เปรียญเพราะยาก แต่ถามว่าจำเป็นไหมก็จำเป็นแต่เวลาเรียนต้องใช้เวลาถึง3-4 ปี ซึ่งพระบางรูปเก่งเรียนตั้งแต่ประถม6 จนจบปี 2 ได้ประโยค 9 ก็จะมีปัจจัยเป็นเดือนให้ด้วย ซึ่งเรียกว่าเป็นนาคหลวงเลยนะ แต่เราคงไปไม่ถึง ต้องใช้มากพอสมควรเลย

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

จึงตัดสินใจเข้าศึกษาและเลือกศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพราะคิดว่าเราเรียนมาพระแล้วทางสายนี้แล้วรวมทั้งมีรุ่นพี่ที่ศึกษาอยู่เยอะรวมทั้งพ่อแม่ท่านก็ไม่ว่าอะไรให้เราตัดสินใจเองด้วย ซึ่งพอเข้าเรียนตอนนั้นเข้าเรียนได้ 2ปี ก็มีความจำเป็นต้องลาสิกขาไปเป็นทหารเพราะไปลองคัดเลือกแล้วจับได้ใบแดงจึงต้องหยุดเรียนกะทันหันจึงลาสิกขาไป 2 ปี ซึ่งในตอนนั้นยังเป็นเณรอยู่อายุประมาณ 21 ปีได้พอปลดทหารมาก็กลับมาบวชเป็นพระที่บ้าน ที่วัดสมศรีสะอาดได้ประมาณ2-3 วัน ก็กลับมาอยู่ที่วัดศรีบุญเรืองโดยพระอาจารย์ที่อยู่ฝ่ายทะเบียนซึ่งเป็นญาติเป็น

คนพามาซึ่งในช่วงนั้นเป็นเวลาคาบเกี่ยวกำลังเปิดเทอมพอดี จึงได้กลับไปศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเดิมซึ่งก็เข้าไปเรียนกลับรุ่นน้องและก็ยังมีเพื่อนๆที่เรียนอยู่บ้าง ในตอนนั้นรู้สึกเสียดายเวลาอยู่บ้างและตอนแรกคิดว่าจะไม่กลับมาแล้วกะจะเอาแค่วุฒิการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6และคิดว่าจะไปทำงานช่วยพี่ชายต่อ แต่พ่อแม่ก็ขอโน้มน้าวให้เรากลับมาเรียนต่อให้จบว่าอีกแค่ 2ปี จึงได้กลับมา

เป้าหมายในการเข้าศึกษาในตอนนั้นเราเริ่มมองอนาคตตนเองแล้วซึ่งแตกต่างจากเมื่อก่อนมองอนาคตตนเองว่าน่าจะไปได้ไกลกว่านี้ อย่างน้อยก็จบปริญญาตรี

และในตอนนั้นมีมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่เดียวที่รู้จักด้วย จึงเลือกเรียนต่อที่นี่

เป้าหมายขณะที่เข้าศึกษาเป้าหมายไม่เปลี่ยนรู้สึกดี จึงเลือกวิชาเอกสังคมและมานุษยวิทยาเพราะแต่ก่อนมีผู้มาแนะแนวเกี่ยวกับสังคม และมีงานวิจัย เข้าพื้นที่ และได้พบปะผู้คน

เวลาเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์จะเริ่มเรียนในช่วงบ่ายจนถึงสองทุ่ม มีเรียน 5 วันก็จะเป็นวิชาของแต่ละคณะแต่ละสาขาซึ่งทำความเข้าใจก่อนว่าในการศึกษาในมหาวิทยาลัยในช่วงปี1-ปี 2 จะยังไม่ให้เลือกคณะจะเรียนวิชาพื้นฐานเหมือนกันทั้งหมด และจะเลือกคณะและสาขาในตอนปี 3 ซึ่งจะแยกกันเรียนไปตามสาขาที่ตนเลือก ในวันหยุดของมหาวิทยาลัยเป็นวันอาทิตย์กับวันพระซึ่งจะมีลักษณะเวลาเรียนการเรียนเหมือนโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง ด้วยซึ่งบางคนมาบวชและไม่ได้เรียนบาลีมาที่นี่ก็จะมีหลักสูตรเพิ่มเติมให้กับนิสิตด้วยสำหรับในการเดินทางไปเรียนของเรานั้นมีความสะดวกเพราะเราจะนั่งเรือที่ต้นสายไปและไปต่อแท็กซี่ซึ่งค่าใช้จ่ายประมาณ 120 -130 บาท

ผู้สนับสนุนการศึกษา ในเรื่องของทุนเรียนก็ไม่ได้ลำบากหรือเดือดร้อนอะไร จากญาติโยมที่บิณฑบาตเป็นประจำ ถวายให้เราเป็นเทอมตั้งแต่เป็นเณร เป็นคุณยายอยู่ในหมู่บ้านสินธร รู้จักมา 10-12 ปีแล้วเพราะท่านบอกวาขาดเหลืออะไรให้บอกท่าน ก็จะช่วยเหลือ 1000-3000 บาท ที่เหลือก็จะมาจากพี่ชายหามาให้

ซึ่งในระหว่างที่ศึกษานั้นไม่มีปัญหาและความกังวลใจเรียนแล้วสบายใจดี

รวมทั้งมีความพอใจในการศึกษา อย่างภาษาอังกฤษถึงจะยากหน่อยแต่เราก็ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือเราต้องพยายามใฝ่หาเอง รวมทั้งดูจากสื่อต่างๆ ซึ่งหมายความว่าวิชาเรียนส่วนใหญ่ของเราก็พอไปได้

เวลาว่างในระหว่างที่ศึกษาเราจะใช้สื่อจากหนังสือที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัย ดูทีวี ฟังวิทยุ และได้ใช้อินเตอร์เน็ตบางครั้ง การใช้เวลาว่างหลังเรียนกลับมาก็ 2 ทุ่มแล้วก็ไม่ได้ทำอะไรอย่างการทำวัตรก็จะได้รับการยกเว้นในกรณีสำหรับคนที่เรียน

ประสบการณ์ที่ผ่านมา ก็เป็นสมาชิกชมรมสงฆ์ชาวอีสาน ซึ่งเป็นเข้ากิจกรรมแบบพบปะรุ่นพี่รุ่นน้องมากกว่าและได้ไปสอนตามโรงเรียน ที่โรงเรียนคลองกุ่มตอนม. 6ถึง ปีซึ่งในตอนนั้นมีพระเพื่อนด้วยกันให้ช่วยไปสอนแทนหลังจากนั้นก็ได้สอนประจำซึ่งได้ปัจจัยเดือนละ 4500 บาท ซึ่งสอนอยู่เกือบ 3ปีเกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนา

ปัญหามหาวิทยาลัย ส่วนมากสื่อจะน้อย ไม่ค่อยทั่วถึง ตำราเรียนน้อย และบางทีผู้บริหารจะอนุมัติโครงการใดโครงการหนึ่งก็ยากพอสมควร

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. ปัจจุบันสามเณรบวชน้อยลงส่วนมากที่มาบวชจะมาจากต่างจังหวัดในเมืองไม่ค่อยมีหรือไม่ก็เด็กที่มีปัญหาครอบครัว ซึ่งเท่าที่เราเคยสัมผัสมาในการนำเด็กบวชภาคฤดูร้อนก็จะพบว่าเด็กที่เรียนดีแต่ขาดโอกาสทางการศึกษามีอยู่มาก บางคนหัวดีเรียนเก่ง เราจึงชวนมาบวชเรียนเพื่อหาหนทางช่วยเหลือและเพื่อให้เขาได้มีโอกาสได้เรียนด้วย ส่วนใหญ่ก็สนใจแต่ก็มาไม่ได้เพราะบางคนต้องดูแลตากับยายหรือมีกันแค่2คนยายหลาน ซึ่งฐานะทางบ้านส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยจะดี การที่เราจะสนับสนุนแต่เงินนั้นคงไม่ทั่วถึง ทางหนึ่งที่จะช่วยได้คือการให้มาบวชเรียน

2. ศาสนาไม่ควรยุ่งเกี่ยวกับการเมือง เราคิดว่าต้องเกี่ยวกันนะเพราะพระสงฆ์นั้นก็มีสื่อเหมือนกันและเราต้องและรับทราบเท่าๆกับคนอื่นๆ แต่ถ้าให้พระไปหาเสียงก็ไม่ได้ ทำได้แค่เป็นกลางจะไปฟังธงให้เลือกใครพรรคใดไม่ได้ แต่เราควรรู้และติดตามข่าวได้เพราะเรานั้นก็บริโภคสื่อเหมือนกัน แต่เราจะไปดึงให้ใครมาเลือกพรรคตามที่ใจเราชอบนั้นไม่ได้

3. พระที่มีการศึกษาสูงและสาสิกขาไป มุมมองส่วนตัวของเราคิดว่าเป็นการเสียดาย บุคลากรที่สำคัญและที่ดีไป ซึ่งท่านน่าจะได้นำมาพัฒนาศาสนาในด้านอื่นได้อีกมาก

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

คาดหวังที่ได้ประโยชน์จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยในการเข้าศึกษาที่มหาวิทยาลัยที่นี่ คิดว่าเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยอื่นๆเมื่อก่อนกฎหมายไม่รองรับซึ่งต้องไปเรียนวิชาด้านอื่นๆเพิ่มเพื่อให้เทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยอื่นๆแต่ตอนนี้มีการปรับหลักสูตรให้เท่ากันแล้วมีโอกาสเยอะสามารถไปเรียนต่อที่อื่นได้สบายและเกือบทุกมหาวิทยาลัยก็ให้การยอมรับมากขึ้นแล้ว

การได้รับการศึกษาในพระพุทธศาสนาและมหาวิทยาลัยสงฆ์นั้นเราจะนำสิ่งที่ได้ไปพัฒนาหมู่บ้าน จะชักชวนเพื่อนที่เป็นหัวหน้าค่ายไปจัดอบรมค่ายพุทธบุตรและทำกิจกรรมสัก 3-4 วัน รวมทั้งการอบรมยาเสพติด ซึ่งถึงเราจะลาสิกขาไปแล้วก็จะเป็นผู้ช่วยซึ่งสถานะในความเป็นพระอาจหายไปแต่เราจะให้เพื่อนๆที่ยังอยู่ในสมณเพศเป็นผู้นำในการจัดอบรมและการพัฒนาหมู่บ้านด้วย

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิตคือเราสามารถตัดสินใจเอง ท่านก็ดีใจด้วย พอใจแล้วที่เราสามารถเรียนต่อหรือถ้าเราจะทำงานต่อไปก็อยู่ที่เราตัดสินใจแล้ว

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไร น่าจะดีมากเลย แต่ค่าใช้จ่ายเรายังไม่พร้อม มันเยอะอยู่ต้องดูก่อน และยังไม่รู้ว่าจะไปทางไหนทางฆราวาสหรือบรรพชิต เพราะคิดว่าถ้าอยู่ในบรรพชิตค่าใช้จ่ายอาจไม่พอ

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้วก็ดีนะกลับบ้านไปคนในหมู่บ้านก็ถามอยู่ ก็สนับสนุนเห็นดีด้วย เพราะในหมู่บ้านยังไม่มีใครเรียนสูงขนาดนี้ โดยเฉพาะเพศบรรพชิตด้วยยิ่งพ่อแม่ก็แอบภูมิใจ ซึ่งท่านก็แอบยิ้มที่เราทำหน้าที่ลูกที่ดี

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ยังไม่กลับเพราะตั้งใจจะทำงานก่อนกลับไปตอนนี้ยังไม่มีอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ยังไม่มีหน้าที่การงานที่มั่นคง แต่ถ้ามีโอกาสได้งานเกี่ยวกับ อบต. หรืองานราชการก็อาจจะกลับไป

หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้าง1.สิ่งแรกคือจะทำงานร่วมหุ้นกับเพื่อนๆ คือทำสปา ทำเทียนหอมกับเพื่อนๆที่ปากเกร็ดซึ่งคิดว่าน่าจะไปได้ดี และความเป็นไปได้ที่จะประกอบอาชีพนี้สูง โดยทำงานที่ทำนั้นต้องการเป็นอาชีพที่อิสระเป็นของตนเองไม่อยากเป็นลูกน้องใคร และอยากทำงานที่มีรายได้เยอะๆให้มากกว่างานรับราชการ ซึ่งมีผลตอบแทนน้อยและยังต้องเป็นลูกน้องเขาอีก ถ้าเราทำไปก็คงไม่สบายใจอยู่ดี ซึ่งถ้าทำงานก็จะลาสิกขาไป เพราะอยากทำงานแล้วและคิดว่าพอแล้วคงจะไม่บวชต่อซึ่งพ่อแม่ก็ไม่ได้ว่าอะไรท่านให้เราตัดสินใจเองซึ่งในระหว่างนั้นก็จะยังพักอยู่ในกรงเทพไปก่อน ซึ่งทุนในการทำงานอาจต้องใช้ทุนของตน พ่อแม่และของพี่ชายไปก่อน

2. และถ้าทำงานได้สักพัก พอมีทุนเราก็อาจจะเรียนต่อมหาวิทยาลัยอื่นๆ บ้าง เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือไม่ก็ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งน่าจะมีความแตกต่างในด้านวิชาการ ทั้งระบบการเรียนการสอนด้วย และที่ไม่กลับมาศึกษาต่อที่ มจร.เพราะเราคิดว่าถ้าเราสึกไปแล้วคงไม่กลับไปบวชอีก ซึ่งเราเรียนเพื่อเอาไว้ทำงานเพื่อในอนาคตข้างหน้าจะมีโอกาสดีๆยิ่งกว่านี้

คติในการดำเนินชีวิต อดทน คือขันติ และสติสัมปะชัญญะอยู่เสมอ กตัญญูกตเวที ซึ่งเราคิดอยู่เสมออยากช่วยเหลือพ่อแม่ให้เต็มที่ ซึ่งเราต้องพร้อมทุกอย่างแล้วจะได้ดูแลท่านให้ดีกว่านี้ซึ่งเป้นิ่งที่เราตั้งใจจะทำ

กรณีศึกษารายที่ 13 พระสุริยา (นามสมมุติ)

สัมภาษณ์เวลา 14.00-15.30 ณ ห้องพักครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง ผู้วิจัยได้รับคำแนะนำจากพระสงกานซึ่งเป็นเพื่อนของพระสุริยนหลังจากนั้นผู้วิจัยได้อธิบายถึง เมื่อได้สัมภาษณ์ท่านมีสีหน้ายิ้มแย้มและกริยาท่าทางสำรวมลักษณะการพูดจานิ่มนวลแต่ชัดเจน ท่านจะไม่พูดเร็วจนเกินไปและจะใช้คำว่า จ๊ะเวลาตอบและ แทนตัวว่าเรา เมื่อเวลาล่วงไป ชั่วโมงมีลูกศิษย์เข้ามาท่านก็จะขออนุญาตสั่งงานกับเด็กก่อนประมาร 5 นาที ซึ่งดูจากลักษณะท่านเป็นคนมีน้ำใจและต้องการช่วยเหลือลูกศิษย์ให้มีรายได้ด้วยการหางานให้ทำโดยมีค่าจ้างตอบแทนให้

อายุ 22 ปี เป็นสามเณร 7 ปี และเป็นพระได้ 1 พรรษา นักธรรมเอก ยังไม่ได้เปรียญ

ภูมิหลังทางครอบครัว

มีภูมิลำเนาเป็นคนเชียงใหม่ อ. สะเมิง อยู่ในชุมชนบท 100 กิโลเมตร พ่อแม่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยปลูกข้าวโพด ถั่วลิสง และที่ดินเป็นของอื่นซึ่งไม่ได้เช่าเราไปถางเฉพาะที่จะพอทำไหวประมาณ 3-5 ไร่ ซึ่งรายได้ไม่แน่นอน ถ้าเฉลี่ยต่อปีประมาณ 10,000-20,000 บาท พ่อแม่จบชั้นประถมปีที่4 ฐานะในครอบครัวเมื่อเทียบกับครอบครัวอื่น ถ้าแบ่ง 3 ระดับ รวย ปานกลาง ยากจน ครอบครัวเราอยู่อันดับดับที่ยากจนนี่สุดในหมู่บ้าน พ่อแม่ไม่สามารถสนับสนุนเงินให้ศึกษาต่อได้ มีพี่น้อง 2 คน เป็นชายทั้ง 2 คน โดยเราเป็นคนโต ซึ่งบวชทั้ง 2 คน

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

เราเรียนจบมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนบ้านป่าลาน ตำบลสะเมิงเหนือ อ. สะเมิง จ.เชียงใหม่ หลังจากนั้นปี พ.ศ 2542 เข้ามาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ที่วัดศรีบุญเรือง ซึ่งมาตามน้องชายที่มาบวชก่อนตอนจบประถม6 ดังนั้นน้องจึงชวนให้มาบวชที่นี่ทั้งนี้ ซึ่งในตอนนั้นครอบครัวมีฐานะค่อนข้างยากจนและลำบาก และคิดว่าถ้าจะเรียนโรงเรียนด้านนอกค่าใช้จ่ายคงจะไม่พอแน่ ซึ่งถ้าเรามาบวชค่าใช้จ่ายจะน้อยลง เราไม่ต้องรบกวนพ่อแม่ ซึ่งพ่อแม่ก็สนับสนุนให้มา เพื่ออนาคตที่ดีของลูก และต่อไปเราต้องเป็นเสาหลักของครอบครัว ดังนั้นจึงบวชเป็นสามเณรและเรียนต่อมัธยมศึกษาปีที่ 4 จนจบมัธยม 6 .ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรืองสายศิลป์ภาษาซึ่งที่นี่จะมีสายเดียว ส่วนนักธรรมและบาลีก็เรียนพร้อมกันด้วยในตอนนั้นซึ่งได้นักธรรมตอนปี 2545 ส่วนบาลียังไม่ได้เปรียญ

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

หลังจากจบมัธยม6 ก็ตัดสินใจศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยสงฆ์ที่นี่เพราะคิดว่าถ้าไปเรียนต่อข้างนอกต้องเพิ่มภาระให้พ่อแม่ ถ้าเราบวชต่อเราก็น่าจะได้มีโอกาสได้เรียน และที่นี่เราก็มีเพื่อนที่เลือกเรียนมหาวิทยาลัยที่นี่กันทั้งนั้น

รวมทั้งในวัดศรีบุญเรืองส่วนมากจะไม่นิยมส่งไปมหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย เพราะมหาวิทยาลัยจะมีนิกายต่างกัน แต่นับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกันแหละ ซึ่งจริงๆก็แล้วแต่เราด้วย จึงตัดสินใจเลือกเรียนคณะสังคมศาสตร์และต่อมาปี 3 ก็เลือกเรียนสาขาเศรษฐศาสตร์เพราะให้เลือกสาขาตอนปี 3 ซึ่งตนเองชอบการคำนวณ ชอบคณิตศาสตร์และใช้สมอง และที่ไม่เลือกเรียนสาขาพุทธศาสตร์เพราะคิดว่าเราเรียนมาแล้ว เราอ่านหนังสือพระพุทธศาสนาก็น่าจะรู้อยู่แล้ว

เป้าหมายในการเข้าศึกษาเพื่ออนาคตในวันข้างหน้า

เป้าหมายขณะที่เข้าศึกษาไม่เปลี่ยน ถ้ามีการศึกษาอนาคตก็จะดีขึ้น

ค่าใช้จ่ายในการศึกษา แต่ละเทอมนั้นมีหน่วยกิตละ 25 บาท รวมแล้วเทอมละ 750-950 ซึ่งถ้ารวมค่าหนังสือ
ค่าเดินทาง ค่ารายงานต่างๆและใช้จ่ายประมาณ 6,000 บาท ซึ่งมาจากการบิณฑบาตเป็นส่วนใหญ่ รองมามาจากการฉันเพล ซึ่งก็เพียงพอต่อการศึกษา

พร้อมยังสามารถส่งให้พ่อแม่ได้ใช้ซึ่งให้ประมาณเดือนละ 1000 บาท ซึ่งก็ถือว่าพ่อแม่ก็สบายขึ้น มีเงินบ้าง ซึ่งไม่ต้องส่งเสียให้เราเรียน มีเงินเก็บไว้ในสหกรณ์ ซึงเมื่อทำการเกษตรแล้วนำเงินไปฝากซึ่งเราก็สามารถกู้ได้จากเงินที่ฝากไว้ได้

การเดินทางไปเรียน คิดว่าสะดวกเราจะนั่งเรือไปจากท่าหน้าวัดไปเพราะเป็นต้นทาง และไปลงผ่านฟ้าซึ่งหลังจากนั้นก็จะต่อแท็กซี่ซึ่งจะรวมกันไปหลายๆรูป

ปัญหาและความกังวลใจ ไม่ค่อยมี โดยบุคลิกส่วนตัวค่อนข้างเข้ากับคนอื่นง่าย กับคนอื่นก็ไม่ไม่มีปัญหาอะไร เพราะถ้าเราไม่สร้างปัญหาให้เขา เขาก็ไม่ได้สร้างปัญหาให้เรา

การใช้เวลาว่าง ถ้ายังไม่ใกล้สอบก็จะพบปะกับเพื่อนๆตามคณะ ตามที่พัก เวลาใกล้สอบเราก็จะขอทางวัดเพื่ออ่านหนังสือสอบ ซึ่งหน้าที่ต่างในวัดเราก็จะช่วยกันทำทำให้ไม่มีปัญหากับการเรียน การใช้เวลาว่าง ดูโทรทัศน์ เรื่องการเมืองและขาวสารทั่วไป 2. อ่านหนังสือพิมพ์ 3. พูดคุยกับเพื่อนนิสิต กับคณะครูอาจารย์ด้วยกัน 4. อินเตอร์เน็ต ซึ่งใช้ตอนเรียนปี 4 นี่แหละมากสุด

ความพอใจในการศึกษา

1. ในเรื่องของวิชาเรียนชอบวิชาเอกที่เราเลือกเรียน คือเศรษฐศาสตร์ เพราะชอบในการคิดคำนวณ เอาคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ พอเรียนไปแล้วยิ่งสนุก ภาษาอังกฤษรู้สึกยังอ่อน พื้นฐานเราเริ่มเรียนตอนประถม 5 และไม่ชอบด้วยก็เลยไม่สนใจ ส่วนวิชาอื่นๆก็พอเรียนไปได้

2. ในเรื่องของผลการเรียนก็ได้ประมาณ 3.14 ซึ่งเราพัฒนาการเรียนขึ้นมาเรื่อยๆจาก 2.5 จนเป็น 3.14 นี่แหละ

3. และที่สำคัญเรามีความรู้สึกภูมิใจที่เรียนมหาวิทยาลัยที่นี่เพราะ ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยสงฆ์อีกแห่งหนึ่งในประเทศไทย และการได้รับการศึกษาชั้นสูงนั้นยังเป็นประโยชน์ในฐานะเราเป็นผู้เผยแผ่ในพระพุทธศาสนาอีกด้วย

ประสบการณ์ทำงานระหว่างที่ศึกษา ม. 6 ออกค่ายบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ปี4 ออกค่ายพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นวิชาบังคับ ซึ่งจะต้องมีการหาทุนทรัพย์เอง จะต้องทำอะไรเอง หาค่าใช้จ่ายเอง เหมือนนิสิตมหาวิทยาลัยรามคำแหงตามที่เราพอทราบมานะ

ปัญหาของมหาวิทยาลัย ปัญหาเรื่องเวลาสอนไม่ค่อยตรงเวลา ยังเป็นระบบของพระไม่ใช่เอกชนช่วยงานในสำนักงานของวัด

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. คิดว่าตอนนี้พระพุทธศาสนาเป็นหลักของประเทศและคิดว่า ข้าราชการผู้ใหญ่บางกลุ่มยังไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร เราอยากให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่เราไม่สามารถดันไปได้เรายังต้องแคร์ศาสนาอื่นที่มีน้อยกว่าเรา

2. ในงานการเผยแผ่ศาสนาถือว่าพระพุทธศาสนาเผยแผ่ได้เป็นอย่างดี เพราะบุคคลากรของพระพุทธศาสนาได้รับการศึกษาทำให้รู้เท่าทันของสังคมและสามารถสั่งสอนประชาชนได้

3. ในสังคมปัจจุบันคนทั่วไปห่างเหินจากศาสนา ซึ่งเราเห็นด้วยเราเพราะประชาชนส่วนน้อยที่บางครั้งเราคุยกับโยม โยมกราบพระได้ไหม กล่าวคำอาราธนาได้ไหม ตั้งนะโมได้ เป็นบางคนนะ แต่ถามว่า เรานับถือศาสนาอะไรเรานับถือศาสนาพุทธ แต่แก่นแท้เล็ก ๆ น้อยคุณยังทำไม่ได้ไม่เข้าใจเลย

4. คนทั่วไปนับถือพุทธศาสนาแต่ในชีวิตประจำวันไม่ได้ปฏิบัติหลักธรรม เราเห็นด้วยเพราะส่วนมากนับถือแต่บางกลุ่มไม่ได้นักหลักธรรมของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติก็เช่น ศีล ข้อ 5 ยังรักษาไม่ได้เลย รู้สึกว่าประเทศไทยยังขายเหล้าดีอันดับต้นเลย ประชากรเราเล็กนิดเดียวนะแต่ดื่มเหล้าเป็นว่าเล่น

5. ศาสนาไม่ควรจะยุ่งเกี่ยวกับการเมือง อาตมาคิดว่าการเมืองเราน่าจะไม่ยุ่งเกี่ยว พระผู้หลักผู้ใหญ่ เช่น อาตมามีญาติโยมเวลาไปบิณฑบาตและถ้าหลวงพี่เล่นการเมืองและชอบพรรค ก และแนะนำให้ญาติโยมเลือกพรรค ก และญาติก็ต้องถามเหตุผลที่เลือกเท่ากับเราก็ไปชักจูง

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังที่ได้ประโยชน์จากการศึกษาในมหาวิทยาลัยมีปริญญาบัตรนั้นถือเป็นเครื่องการันตรี ว่าเรามีอะไรแค่ไหนถ้ามองในแง่พฤตินัยเพื่อให้จบหลักสูตรเป็นใบประกันคุณภาพการศึกษา

ความศรัทธาของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิต นับถือ รู้สึกมุมมองยกเราขึ้นอีกระดับหนึ่ง มีการศึกษาที่ดีจบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไรน่าจะดีขึ้นกว่าเดิม การยอมรับว่าเรามีการศึกษาสูงขึ้นมีความรู้ความสามารถสูงขึ้นกว่าเดิม

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วชีวิตการทำงานก็ดีขึ้น ในด้านการเงินสะดวกสบายขึ้น การดำเนินก็สบายขึ้น

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่เรียนจบปริญญาตรีแล้ว สังคมยอมรับมากขึ้น

หลังจากจบปริญญาตรีแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมหรือไม่ตอนนี้ยังไม่กลับ เพราะต้องเรียนต่อ และอยู่ที่กรุงเทพเพราะเป็นศูนย์กลางความรู้ ความสะดวกสบายมีมากกว่า โดยจะอยู่ในเพศบรรพชิต หลังจากเรียนจบต้องช่วยงานค่อยออกไปสู้กับชีวิตด้านนอก ซึ่งอยากทำงานราชการ หลังจากจบปริญญาตรี นิสิตมีความตั้งใจอย่างไรบ้าง1. ปีหน้า 2551 จะสอบเข้าเรียนปริญญาโท ซึ่งคิดว่า จะเลือกเรียนที่ มหาวิทยาลัยศรีปทุม สายบริหาร รวมทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้จับมือซึ่งมีข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งจะคิดค่าใช้จ่ายในการศึกษาประมาณครึ่งหนึ่งของค่าเรียน ที่สำคัญเดินทางสะดวกและใกล้ อีกทั้งมีคณะที่เราชอบด้วย และรองมาก็เป็นมหาวิทยาลัยพัฒนบริหารศาสตร์และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สาเหตุที่ไม่เข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่เดิม

1. เพราะ ไม่มีสาขาวิชาที่เราต้องการจะเลือกเรียนต่อ เลยเรียนมหาวิทยาลัยอื่น ซึ่งในมหาวิทยาลัยเดิมจะมีแต่สายไปทางพระพุทธศาสนามากกว่า ซึ่งการศึกษาต่อมหาวิทยาลัยด้านนอกน่าจะไม่มีผลกระทบอะไรเพราะตอนนี้ไม่มีแรงกดดันอะไร พระเพื่อนก็ไปศึกษากันเยอะ

2. และเราคิดว่าจะไม่ได้อยู่ในสมณเพศตลอดไปซึ่งถ้าเราได้เรียนต่อก็ยังอยู่ในสมณเพศไปหรือไม่ถ้ายังไม่ได้เรียนก็จะยังช่วยงานพระพุทธศาสนาอีก1-2 ปี เพราะเราจบการศึกษาได้ก็จากการใช้เงินจากการบิณฑบาตจากการฉันเพลดังนั้นเราต้องช่วยงานงัดและพระพุทธศาสนาเพื่อตอบแทนพระคุณ

แผนในอนาคต หลังจากเรียนจบหรือรับใช้พระพุทธศาสนาได้ 1-2 ปี ก็จะลาสิกขาบทไปทำงานทางสายวิชาที่เรียนมาหรือไม่ก็งานด้านอื่นๆที่เขาจะรับ และบั้นปลายชีวิต จะกลับบ้านไปดูแลพ่อแม่ เพราะพ่อแม่คงอายุมากแล้ว เราก็จะไปทำงานที่บ้านเล็กๆน้อย หลังจากมีเงินเก็บคติในการดำเนินชีวิต อัตตาหิ อัตตาโน นาโถ ตนแลเป็นที่พึ่งแห่งตน เราต้องรู้จักการพึ่งตนเอง

กรณีศึกษารายที่ 14 พระกฤษดา (นามสมมุติ)

จากการสังเกตท่านมีลักษณะผิวขาว ผอม มีท่าทียิ้มแย้มแจ่มใสตลอดแต่บางทีท่านก็จะมีท่าทางประหม่าบ้างซึ่งผู้วิจัยมีผู้ช่วยในการวิจัยอีก2คนทั้งชายและหญิงอาจ และลักษณะการพูดจาเป็นกันเอง ท่านจะใช้คำว่าเราแทนตัวเสมอ และเป็นคนที่มีความใฝ่รู้และเป็นคนช่างสงสัยซึ่งจากในเรื่องของการเรียนแสดงถึงความตั้งใจและใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์อยู่เสมอ

อายุ 23 ปี เป็นสามเณรมา 8 ปี และบวชเป็นพระได้ 3 พรรษา การศึกษาแผนกธรรมระดับนักธรรมเอก และบาลียังไม่ได้เปรียญ ศึกษาชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษ เพราะเป็นสาขาที่ใช้ภาษาโอกาสข้างหน้าจะเป็นสิ่งจำเป็น

ภูมิหลังทางครอบครัว

มีภูมิลำเนาเป็นคนจังหวัดมหาสารคาม อ. กุดรัง ซึ่งเป็นอำเภอที่อยู่ติดระหว่างจังหวัดขอนแก่นกับมหาสารคาม อาชีพของบิดามารดา คือ ประอบอาชีพเกษตรกรรมเกษตรผสม ทำนา มันสำปะหลังอ้อย ซึ่งหมายถึงทำตามหน้าหรือฤดูของมัน มีที่ดินทำการเกษตร 80 ไร่ รายได้ประมาณ 5000-6000บาท บิดาจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีพี่น้อง 2 คน พี่ชายคนโตจบมัธยมศึกษาปีที่ 6 อายุห่างกันประมาณ 2 ปี พี่เคยทำงานในกรุงเทพและก็มาช่วยทำงานที่บ้าน ฐานะในครอบครัวปานกลาง คือพอมีพอกินซึ่งสามารถสนับสนุนในทางการเรียนได้

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

อาตมาจบประถม6 มา ตอนแรกก็ไม่ได้คิดจะบวช เพราะไปสมัครเรียนที่อื่นไว้แล้ว แต่พอเห็นเพื่อนบวชก็เลยไปบวชตามเพื่อน บวชเมื่อตอนอายุ 11 ปี ที่วัดบ้านโสกคลอง ที่มหาสารคาม ก่อนซึ่งตอนนั้นเป็นการบวชสามเณรซึ่ง พอเรียนได้ครึ่งเทอมก็ย้ายกลับมาเรียนที่อำเภอกุดรัง ซึ่งเป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรมของสามเณร เพื่อต่อ ม.1-ม.3 และก็ได้นักธรรมเอกตั้งแต่นั้นซึ่งเรียนตามระดับชั้น ม.1 นักธรรมตรี ม. 2 นักธรรมโท ม.3 นักธรรมเอก และได้ย้ายมาเรียนต่อที่วัดศรีบุญเรืองที่กรุงเทพมหานครมาเรียนต่อในโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีบุญเรือง ม.4-ม.6 ซึ่งตอนนั้นมาบวชและเรียนที่นี่นั้นเพราะตามเพื่อนและญาติก็มาเยี่ยมที่บ้านก็ชวนมาอยู่และให้มาเรียนที่วัดศรีบุญเรืองเราก็เลยตามมาถ้าไม่มีเพื่อนก็คงไม่บวชเพราะจริงๆ ซึ่งในตอนนั้นพ่อแม่ก็ไม่ได้บังคับอะไร ฐานะในบ้านก็ไม่ได้ลำบากอะไรก็พอมีที่จะศึกษาต่อได้ และแรงจูงใจที่สำคัญอีกอย่างคือเรายังมีญาติที่

เป็นลูกพี่ลูกน้องมาบวชได้ 3 ปีแล้ว 2 คนที่วัดศรีบุญเรืองด้วยกันด้วยจึงทำให้รู้สึกสบายใจ ซึ่งพ่อแม่ก็อยากให้เรากลับไปบ้านให้ไปช่วยงานที่งาน แต่เรายังไม่อยากไปเพราะยังไม่รู้จักโลกภายนอกไม่รู้จักการเผชิญหน้า

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

ในระหว่างนั้นเราได้เข้าศึกษาต่อ ปวส. พานิชการสยามตอนอายุ18 ปี ซึ่งเรียนตอนเสาร์อาทิตย์และก็เรียนปริญญาตรีที่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยควบคู่ไปด้วยและมีเรียนวันจันทร์ถึงศุกร์ หลังจากจบ ปวส. ก็ได้ศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ธุรกิจไปด้วยอีกทางหนึ่งพร้อมกับเรียนมหาวิทยาลัยสงฆ์ไปด้วยซึ่งที่เลือกศึกษาทั้งมหาวิทยาลัยสงฆ์และมหาวิทยาลัยทางโลกไปด้วยเพราะว่าเราอยากดูข้างนอกบ้างว่าต่างกันและที่เราเลือกศึกษาที่มหาวิทยาสงฆ์ที่นี่เพราะก็เรียนตามรุ่นพี่ถ้าไปศึกษาที่ไหนกันบ้างก็จะตามไปเรียนด้วยซึ่งในตอนนั้นก็มีเราไปเรียนคนเดียวที่เรียนด้านนอกด้วยส่วนเพื่อนก็เรียนที่มหาวิทยาลัยสงฆ์กันหมดซึ่งเรามีความคิดว่าโดยส่วนใหญ่การศึกษาทางสงฆ์จะเน้นไปทางพุทธศาสนามากกว่าส่วนทางโลกก็จะเน้นไปทางธุรกิจ ระบบการศึกษาแบบสาขาเฉพาะ รวมทั้งในตอนนั้นเราก็มีเวลาที่จะเรียนเพราะนอกจากการสวดมนต์ ปฏิบัติศาสนากิจแล้วก็จะพอมีเวลาให้กับการศึกษาเป้าหมายในการศึกษา ถ้าหากว่าเราไม่เรียนมหาวิทยาลัยบางทีความรู้ก็อาจไม่เพียงพอหรือว่าเวลาไปอยู่ข้างนอกเรายังสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ และมีความสนใจหลักสูตรสาขาที่เลือกเรียน

เป้าหมายเปลี่ยนแปลงหรือไม่ เปลี่ยนไป การเรียนการสอนไม่ค่อยตรงกับหลักสูตรที่เราอยากเรียน ทำให้เราไม่ค่อยพอใจเท่าไร

ค่าใช้จ่ายในการศึกษา ซึ่งค่าเทอมเรียนที่พาณิชการสยามบิดามารดาเป็นคนจ่ายค่าเทอมให้รวมทั้งที่ราชภัฏพระนครซึ่งค่าเทอมประมาณเทอมละ 8000บาท ส่วนค่าใช้จ่ายต่างเราก็เก็บเองและในการเรียนในมหาวิทยาลัยสงฆ์ นั้น ซึ่งมาจากการมีกิจนิมนต์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะมีอาทิตย์ละ 2-3 ครั้ง ซึ่งเราไม่ได้ใช้จ่ายอะไรอยู่แล้วทั้งค่าน้ำค่าไฟ และเราก็ไม่ได้ออกไปไหนเราจึงนำปัจจัยส่วนนี้เก็บไว้ใช้จ่ายในการศึกษาและเราก็มีโยมอุปัฏฐากอยู่ข้างๆวัด เป็นผู้หญิงสูงอายุประมาณ70 ปี มีธุรกิจเป็นของตัวเองจะคอยดูแลออกค่าใช้จ่ายในการศึกษาให้

วิชาความรู้ที่สนใจ สนใจด้านธรรมะและชอบภาษาอังกฤษ

เวลาว่างส่วนใหญ่ จะอ่านหนังสือธรรมะ อ่านหนังสือทั่วไป นิตยสารบ้าง และบทความทั่วไป เช่น ประวัติศาสตร์และการวิเคราะห์สถานการณ์ทั่วไปและจะใช้อินเตอร์ในเวลาหาข้อมูลทำรายงาน บทความต่างๆ ดูโทรทัศน์ประมาณถึง 3 ทุ่ม ฟังวิทยุเป็นบางที ส่วนธรรมะจะฟังทุกวัน และจะนั่งสมาธิวันละ 1 ชั่วโมง

การจัดกิจกรรม ค่ายภาษาอังกฤษ จะมีการจัดกิจกรรม เชิญวิทยากรมาบรรยายเป็นภาษาอังกฤษ 10 วัน

ปัญหาและความกังวลใจ ในด้านอื่นส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาอะไรโดยเฉพาะกับเพื่อนนิสิตด้วยกันรวมทั้งสุขภาพด้วยความสัมพันธ์กับเพื่อนเป็นไปในลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกันค่าใช้จ่ายในการศึกษา ก็ประมาณตกเทอมละ 600-700 บาท ก็ถือว่าไม่แพงก็ไม่เดือดร้อนอะไรด้านเงินทั้งการเรียนและการเดินทางไปเรียนความสัมพันธ์กับเพื่อนนิสิต เป็นไปได้ดีลักษณะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

ปัญหาที่กังวลใจอยู่บ้าง

1. เรื่องที่กังวลอยู่บ้าง ในตอนนั้นคือเรื่องของเวลาเรียนที่บางทีมีวันพระก็จะย้ายเวลาเรียนไปวันเสาร์เพราะเราเรียน 2 ที่ ก็เลยต้องสลับเวลาหยุดไปบ้าง

2. ส่วนในเรื่องผลการเรียนบางวิชาไม่ถนัดเรียนแล้วไม่เข้าใจ แก้ไขโดยการอ่านเยอะๆ แล้วมักจะตีโจทย์ให้แตกไม่ได้ ก็ถามเพื่อนๆ

3. เรื่องของเกรดเฉลี่ย เพราะตั้งใจจะให้ได้เกียรตินิยมก็พยามเรียนให้ได้เกรดดี

4. ปัญหาการเดินทาง ไกล กว่าจะลงเรือต้องออกจากวัดเร็วเพื่อให้ทัน รถติดก็เครียดกลัวไปเรียนไม่ทันบ้าง

5. บุคลิกภาพในเรื่องของการพูดเพราะเป็นคนพูดตรงอาจทำให้คนอื่นไม่พอใจได้

ความพอใจในการศึกษา

1. พอใจความรู้เกี่ยวกับวิชาพระพุทธศาสนาซึ่งมีเรียน 50 หน่วยกิจ พอดีพอเหมาะเกี่ยวกับการสอนอภิธรรม พระสูตร เรียนหลักสูตรเกี่ยวกับพระไตรปิฎก เป็นต้น ทำให้เราได้ศึกษากับวิชาพระพุทธศาสนาได้โดยตรง

2. ส่วนวิชาสามัญพื้นฐานมี 30 หน่วยกิจ เช่น ระบบห้องสมุด ซึ่งค่อนข้างพอใจเพราะค่อนข้างได้เกรดดี

3. ความรู้วิชาภาษาอังกฤษ พอใจในระดับหนึ่งนะเพราะเราเริ่มเรียนภาษาอังกฤษตอนมัธยมศึกษาปีที่ 4 แต่ถ้าจะให้ดีเราต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเองด้วย เรียนอาจารย์ทั้งคนไทยและต่างชาติสลับกัน

4. ความรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ข้างนอกค่อนข้างพอใจ

5. การเรียน เน้นแต่ทฤษฎีขาดการปฏิบัติ ต้องไปตามระยะเวลา เวลาปฏิบัติค่อนข้างจะน้อย หลักการปฏิบัติ

6. โอกาสศึกษาค้นคว้าโดยตรงเอง 90% ในการเรียนของท่านจะเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนใหญ่อาจารย์จะเข้ามาสั่งงานแล้วออกไป และจะมีหัวหน้าจัดแบ่งงาน ส่วนอาจารย์จะมีหน้าที่ตัดสินใจว่าดีหรือไม่

7. พอใจกับการรู้จักพระภิกษุใหม่ๆและอาจารย์ผู้ใหญ่ถ้าไปช่วยงานก็จะได้รู้จักแต่จะได้รู้จักเฉพาะผู้บังคับบัญชาโดยตรงเพราะมีหลายระดับ

8. ส่วนอาจารย์ฆราวาส จะมีโอกาสเยอะโดยเฉพาะใน 10 วัน ปฏิบัติเหมือนเข้าค่ายของแบบโยมเพียงแต่ต่างกันที่ปฏิบัติแบบพระ จะมีอาจารย์ประจำกลุ่ม เราจะได้รับรู้ และ ปัญหากับการวางตนถ้าเป็นอาจารย์ผู้หญิงก็ดีทุกคนรู้หน้าที่ ปฏิบัติตนดี

ประสบการณ์การทำงาน

ในช่วงปี 3 สอนพระเณรที่วัดศรีบุญเรือง ตั้งแต่นักธรรมตรี โท เอก และเคยสอนโรงเรียนไขศรี โดยการเข้าได้เข้าไปสอนนั้นจะผ่านส่วนกลางของวัดและมีโรงเรียนต่างๆจะมาติดต่อให้ไปสอนศีลธรรม ซึ่งจะถามความสมัครใจ และพระหนุ่มที่เดินทางสะดวกซึ่งวิชาที่สอนก็จะเป็นบรรยายธรรมะ ประวัติพระพุทธศาสนา ซึ่งจะมีค่าสอนให้ชั่วโมงละ 200 บาท สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง อาทิตย์ละ 1วัน ซึ่งปัญหาในการสอนคือก็แล้วแต่เด็กบางคนดื้อ ไม่เชื่อเล่นกับพระมากเกินไป ทำให้เกิดปัญหากับการเรียนการสอน ซึ่งเราก็แก้ปัญหาโดยเล่านิทานให้เด็กกลัว แต่บางห้องก็ต้องใช้ไม้เรียว ถ้าไม่เชื่อฟัง พระที่มาสอนด้วยกันมีประมาณ 3-4 รูป สลับวันกันมาสอน

ซึ่งความแตกต่างระหว่างเด็กข้างนอก จะไม่ค่อยชอบ ก้าวร้าว ดื้อ ไม่ฟังส่วนเณร ค่อนข้างเชื่อฟังจะมีความเกรงใจ เพราะส่วนใหญ่จะมีความเกรงใจและเกรงกลัวอาจารย์ผู้สอน

ปัญหาที่มหาวิทยาลัยควรแก้ไขในทัศนะของนิสิต

1. ระบบการทำงาน โดยเฉพาะการติดต่องานล่าช้าไม่ทันใจตามที่เราต้องการ เป็นระบบราชการที่ล่าช้า

2. การจัดหลักสูตร ควรจัดบุคลากรตรงกับสาขาวิชาที่เรียนและใส่ใจนิสิตให้มากกว่านี้ ต้องติดตามและประเมินผลนิสิต

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. พระพุทธศาสนามีมาตั้งแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งเริ่มจากกษัตริย์นับถือก่อนแล้วเผยแผ่สู่ประชาชน พุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับกษัตริย์ เพราะเกี่ยวข้องกับกษัตริย์ก็ทรงเป็นพุทธมากะ ฉะนั้นจะมีส่วนร่วมอยู่เสมอ ทั้ง 2 สถาบันจึงไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2. ความห่างเหินของพระพุทธศาสนากับคนทั่วไป โดยเฉพาะในเมืองถือว่าห่างไกลแต่ชนบท วัดกับบ้าน อยู่ใกล้กันเป็นสิ่งคู่กัน

3. คนส่วนใหญ่นับถือแต่ไม่สามารถปฏิบัติได้ นอกจากทำบุญตักบาตร ไหว้พระ จะเป็นสิ่งดี ถ้านำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติก็จะช่วยให้ลดปัญหาทางสังคมในด้านต่างๆได้ดีขึ้น เช่น ปัญหาอาชญากรรม ข่มขืน ชิงทรัพย์ ก็จะไม่เกิดในสังคม

4. ศาสนามีส่วนช่วยในด้านจิตใจเกี่ยวกับวัตถุนิยม คนเราสามารถอยู่อย่างเศรษฐกิจพอเพียงได้ เพราะวัตถุที่นำเข้ามา คนก็จะมีความอยากได้อยากมี ซึ่งบางสิ่งเป็นสิ่งฟุ่มเฟือย และไม่จำเป็นกับฐานะ ถ้ารู้จักนำหลักธรรมมาใช้ วัตถุนิยมต่างๆก็จะไม่มีความหมาย

5. ศาสนาจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองเห็นด้วย ถ้าการเมืองได้ให้ความเอาใจใส่พุทธศาสนา ซึ่งสามารถเรียกร้องได้ตามสิทธิเพื่อไม่ให้บุคคลภายนอกมาแสวงหาประโยชน์ทางพุทธศาสนา การนำเอาศาสนาหรือการอาศัยผ้าเหลืองหากินนั้น หากไปหลอกชาวบ้านเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เพราะจะทำให้เสื่อมเสียและหมดความเคารพนับถือในศาสนา ควรที่จะเผยแผ่หลักธรรม เพื่อโปรดญาติโยมมากกว่า

6. พุทธศาสนาต้องอาศัยคนเข้ามาบวชเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนาซึ่งปัจจุบันคนสนใจที่จะบวชอย่างจริงจังมีน้อยลง ซึ่งรวมไปถึงสามเณรเพราะคนที่ตั้งใจจะสืบทอดพุทธศาสนามีจำนวนน้อยลง

7. การบวชและได้เรียนถือเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กที่มาจากครอบครัวด้อยโอกาสได้มีความรู้จากการบวช และยังช่วยในด้านการควบคุมพฤติกรรมเพราะถ้าเด็กเหล่านั้นไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาก็อาจจะหลงไปในทางสิ่งที่ผิดได้ ความรู้ที่ได้จากการศึกษาอยู่ที่ตัวบุคคล ว่าสิ่งที่เราได้ศึกษาเรานำมาใช้ประโยชน์อย่างไร แล้วระหว่างเรียน เราตั้งใจเรียนแค่ไหน

8. รัฐควรเพิ่มงบประมาณสำหับมหาวิทยาลัยสงฆ์ สำหรับมหาวิทยาลัยสงฆ์ ซึ่งเร็วๆนี้จะมีเปิดเพิ่มที่วังน้อยและอยากให้นำงบประมาณมาพัฒนาและปรับปรุงในเรื่องของสถานศึกษาและบุคคลากรเพื่อความสะดวกสบายของนิสิตและในเรื่องของสวัสดิการครูต้องการให้ได้ได้รับเหมือนมหาวิทยาลัยอื่นๆ

9. การสึกของของสงฆ์ที่มีการศึกษาสูง ถือว่าเป็นการสูญเสียของคณะสงฆ์หรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าถ้าบุคคลนั้นสึกแล้วออกไปสร้างความดี ก็จะไม่เป็นการสูญเสีย แต่ถ้าทำในสิ่ง

ไม่ดีก็อาจจะเพราะมีปัญหาส่วนตัว ซึ่งเหตุผลของแต่ละคนอาจแตกต่างกันไป ซึ่งเมื่อบวชแล้วถือว่าได้รับการอุปถัมภ์จากญาติโยมแล้วควรจะเผยแผ่ในสิ่งที่ดีต่อสังคม ก็ถือว่าไม่เป็นการเอาเปรียบสังคม

10. พระสงฆ์ผู้ใหญ่ส่วนมากจะอายุประมาณ 70 ขึ้นไป ซึ่งอาจจะรับรู้ข่าวสารในโลกสมัยใหม่แต่ในเรื่องการปรับใช้กับหลักธรรมอาจจะไม่ได้ดีนัก เพราะความคิดความอ่านอาจจะล้าสมัยอยู่

11. พระสงฆ์ที่มีการศึกษาสูงที่สึกออกไปส่วนใหญ่เป็นเพราะไม่พอใจระบบการเลื่อนสมณศักดิ์ ซึ่งอาตมาไม่เห็นด้วยเพราะคิดว่าพระสงฆ์แต่ละรูปอาจมีเหตุผลไม่เหมือนกัน และไม่ได้เกี่ยวกับการเลื่อนสมณศักดิ์ ซึ่งเป็นสิ่งที่ได้รับแต่งตั้งจากกษัตริย์

12. พระสงฆ์บางรูปที่คลุกคลีอยู่แต่ในหมู่คณะตนเอง อาจทำให้ไม่ได้รับความรู้ทางโลกมากพอและไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมปัจจุบันได้

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ความคาดหวังที่ได้เข้าศึกษาเมื่อจบไปคิดว่าพระพุทธศาสนาน่าจะได้รับการอุปถัมภ์จากรัฐโดยออกกฎหมายคุ้มครองและบทลงโทษสำหรับคนที่ที่เข้ามาทำลายพระพุทธศาสนา

2. การศึกษาให้ความรู้และทำให้ก้าวทันโลก

3. การทำงานบริหารงานในคณะสงฆ์ไม่จำเป็นต้องมีปริญญาบัตร แค่มีความรู้เป็นอย่างดี

4. การจะเป็นครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาของสงฆ์ได้นั้นต้องมีทั้งความรู้ บารมี ไม่ใช่แค่ปริญญาบัตรอย่างเดียว

ความศรัทธาของผู้เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิตคิดว่าดีขึ้นเป็นอย่างมาก เพราะการที่บุคคลอยู่บ้านนอกจบปริญญาตรีถึง 2 ใบ ถือว่าทำได้ยากและคาดหวังว่าเราเรียนจบไปแล้วต้องทำงานช่วยหลวงพ่อต่อไป

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไร

จะแตกต่างกับระดับปริญญาตรี ก็จะหวังขึ้นมาอีกระดับหนึ่งถ้าหากว่าเราเรียนได้

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วก็ดีกว่าเดิมและน่าจะดีขึ้นเพราะเรามีการศึกษาอยู่ในมือแล้วจะทำอะไรก็ได้และสังคมจะเชื่อถือใครได้มากกว่าระหว่างคนที่มีการศึกษากับคนที่ไม่มีการศึกษาซึ่งก็ต้องเป็นคนที่มีการศึกษามากกว่า

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่นิสิตเรียนจบปริญญาตรีแล้ว ดีขึ้นอย่างมากเขาจะชื่นชมว่าสามารถเลี้ยงลูกได้ดี และสามารถส่งลูกให้เรียนจบถึงปริญญาได้

ความคาดหวังของนิสิตหลังจบการศึกษาตอนนี้คิดว่าจะอยู่ในสมณเพศต่อไปเรื่อยๆ โดยจะช่วยงานวัดให้หลวงพ่อเกี่ยวกับเรื่องการเงิน การจัดระบบภายในให้มันดีขึ้น และการเผยแผ่สอนศีลธรรมไปตามโรงเรียนต่างๆ

ระหว่างนั้นอาจจะรอสักเทอมหนึ่งก็จะไปสอบเรียนต่อ เกี่ยวกับวิชาพัฒนาชุมชนที่มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒหรือมหาวิทยาลัยศรีปทุม ซึ่งจะศึกษาต่อมหาวิทยาลัยทางโลกเพราะต้องการศึกษาในสิ่งที่เรายังไม่รู้และนความรู้ที่ได้มาปรับใช้ ไม่ใช่พอมีรู้มากก็เอาเปรียบผู้อื่น เช่น ในด้านธุรกิจ การเรียนไม่ได้สอนถึงจรรยาบรรณแต่เน้นการแสวงหาผลกำไรเพื่อองค์กรของตนเอง ดังนั้นสังคมต้องวิ่งเข้าหาศาสนาด้วยการศึกษาหาความรู้และนำมาปรับใช้เพื่อให้อยู่ในภาวะสมดุลกันซึ่งทำให้อาตมามีความสนใจที่จะเลือกศึกษาทั้ง 2ทางไปพร้อมกันตั้งแต่ต้น

ความต้องการของนิสิตหลังจากจบปริญญาแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมของท่านหรือไม่

ยังไม่คิดจะกลับ เพราะจะต้องเรียนต่อในกรุงเทพเพราะระดับการศึกษาเทคโนโลยีพร้อมกว่าต่างหวัดการเดินทางก็สะดวกกว่า และถ้าจะกลับไปอยู่บ้านไปเป็นพระค่อนข้างจะหนัก เวลาทางการศึกษาก็จะไม่มี และมีภาระที่ต้องอยู่ที่นี่คือช่วยงานหลวงพ่อที่นี่ ซึ่งท่านเป็นพระอาจารย์ที่ดูแลเรามาตลอด

กรณีศึกษารายที่ 15 พระมหาสุนัน (นามสมมุติ)

จากการสังเกตและสอบถามท่านมีบุคลิกนิสัยเป็นคนเงียบๆขรึมไม่ค่อยพูด ผิวดำแดง จะคบเพื่อนที่มีลักษณะใกล้เคียง เช่น พระสมคิด คือจะเป็นคนเงียบๆ เหมือนกัน จะเป็นคนที่ค่อนข้างเรียบร้อย และไม่ชอบอยู่เฉยมักจะหาความรู้ให้ตนเองเสมอ

อายุย่าง 24 บวชเป็นสามเณร7 ปี และเป็นพระได้ 3 พรรษาการศึกษาระดับนักธรรมเอกและเปรียญธรรม 7 ประโยคซึ่งสนใจเรียนเพราะแต่ละสำนักไม่บังคับแต่ถ้าในกรุงเทพจะเน้นแผนกบาลี ถ้าสอบไม่ผ่าน 2 ปี จะส่งกลับหรือให้ไปอยู่ที่อื่น และในตอนนั้นที่เรียนนั้นมีเพื่อนๆ เรียนกันเยอะ และถ้าเราสอบได้ถือเป็นความภูมิใจ คณะมนุษยศาสตร์ เอกภาษาอังกฤษ

ภูมิหลังทางครอบครัว

ภูมิลำเนาเดิม มุกดาหาร อยู่ในอำเภอที่ห่างจากตัวเมืองมาก อาชีพของบิดา เกษตรกรรม ทำไร่ไถนา ที่ดินไม่ทราบแต่คิดว่าคงไม่มาก รายได้ไม่แน่นอน เพราะอาตมาออกมาจากบ้านตั้งแต่ยังเล็ก บิดามารดาจบชั้นประถมปีที่ 4 มีพี่น้อง 3 คน เป็นอาตมาเป็นลูกคนโต มีน้องชายและน้องสาวอย่างละคน คนกลางปัจจุบันกำลังศึกษาในระดับปริญญาตรีและมัธยมโดยการกู้เงินเรียนและได้รับความช่วยแหลือจากอาตมา ฐานะในครอบครัวก็ไม่ลำบากมากนักพอกินพอใช้ประจำวัน

การเข้ามาบวชเป็นภิกษุสามเณร

อาตมาจบชั้นประถม แถวบ้าน หลังจากนั้นก็บวชเมื่ออายุ 13 ปี สาเหตุที่บวช คิดว่าถ้าไม่บวชก็คงไม่ได้เรียนสูงเพราะทางบ้านไม่ค่อยดีนัก การบวชสามารถที่จะเรียนหนังสือสูงๆ ได้ ซึ่งในตอนนั้นบวชที่มุกดาหารที่บ้านเกิด ซึ่งตอนนั้นเป็นช่วงบวชภาคฤดูร้อน หลังจากนั้น 30วัน เราอยู่ได้ก็มีหลวงปู่ที่รู้จัก แนะนำให้มาเรียนและท่านก็พามาอยู่ที่วัดที่กาฬสินทร์ ซึ่งมีสำนักเรียน

และเริ่มเรียนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมจนจบมัธยมที่ 3 หลังจากนั้นหลวงปู่ก็พาไปฝากที่วัดที่จังหวัดร้อยเอ็ดเพื่อเรียนต่อโรงเรียนพระปริยัติธรรมจนจบมัธยมปลายซึ่งเลือกเรียนสาขาคณิต – ภาษา

การเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์

การตัดสินในเลือกเรียนที่นี่ด้วยเพราะมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในตอนแรกอยู่ที่ร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แต่มีสาขาศาสนาด้านเดียว และพระที่เรียนส่วนใหญ่เป็นพระระดับใหญ่ เป็นพระสังฆาธิราช เจ้าคณะตำบล และไม่มีรุ่นราวคราวเดียวกันเลย ดังนั้นจึงตัดสินใจมาอยู่ที่นี่ เพราะที่กรุงเทพ เป็นศูนย์กลางความรู้ จึงย้ายมาเรียนตอนใกล้จบปี 2

คือต้องการมีความรู้เหมือนข้างนอกด้วยมีเนื้อหาการศึกษาที่เหมือนกับมหาวิทยาลัยอื่นด้านนอก

ผู้แนะนำ มีพระอยู่บ้านเดียวกันซึ่งเป็นญาติห่างๆชักชวนให้มาเรียนต่อ และท่านจะหาที่พักให้

เป้าหมายก่อนเรียน ต้องการมีความรู้และอนาคตข้างหน้า เมื่อสึกไปก็มีความรู้ไปประกอบการงานได้ ถ้าอยู่ในสมณเพศก็สามารถนำไปใช้เทศน์ก็ได้

เป้าหมายเมื่อเข้าเรียนแล้วไม่เปลี่ยนแปลง

สาขาที่เรียน ที่แรกเรียนปี 1 เป็นเอกศาสนา พอได้เรียนบางครั้งก็ได้คิดเปลี่ยนตอนปี 3 เป็นมนุษย์อังกฤษ เพราะคิดว่าภาษาอังกฤษ คือนำมาใช้ในชีวิตประจำวันมากขึ้น เพราะคิดว่าอนาคตก็เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ และถ้ามีโอกาสก็อยากไปเรียนต่างประเทศ แต่พอได้เรียนก็ยังไม่ได้เต็มร้อย ต้องหาความรู้วิชาเพิ่มเติมด้วยตนเอง

ผู้สนับสนุนค่าใช้จ่าย หลักๆมจากญาติโยมที่ทำบุญเป็นประจำด้วย และก็มาจากทุนในวัดทุนเรียนบาลี ซึ่งสามารถรวบรวมเป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษา ซึ่งก็เพียงพอ

การใช้เวลาว่าง ส่วนใหญ่ดูทีวี เล่นคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะทำเป็นประจำหลังจากเลิกเรียน

การคบเพื่อน จะคบระดับเดียวกัน และคนที่ชอบคุยด้วยจะเงียบๆเหมือนกัน

ประสบการณ์ทำงาน ทำงานครูพระสอนในโรงเรียนของกรมการศาสนา ปี 50 ทำได้ประมาณ 1 ปี และมีค่านิตยภัต2,000บาท

งานสอนที่วัดสุวรรณรรามไม่มีเงินประจำ

ปัญหาที่มหาวิทยาลัยต้องแก้ไข มหาวิทยาลัยจะทำงานเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ค่อนข้างล่าช้า เช่น การส่งเกรด

ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทศาสนาและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมปัจจุบัน

1. ระบบการศึกษาของสงฆ์อ่อนแอ บุคลากรมีน้อย ต้องดูว่าบวชเพื่ออะไร ต้องรู้ ดูจากพื้นฐานของเรา ซึ่งในปัจจุบันบวชแล้วอยู่ไม่นาน 7 วัน 15 วัน ซึ่งต้องดูความต้องการอะไร คงไม่ถึงเป็นพระอรหันต์ แล้วจะมีไหมจะทำให้เราพ้นทุกข์และเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ทั้งนี้สำคัญที่ว่าคุณบวชแล้วได้อะไร

2. พระสงฆ์ทั่วไปไม่สามารถปรับบทบาทของตนให้เข้ากับสังคมสมัยใหม่ได้เพราะมีการศึกษาแคบไป ซึ่งปัจจุบันการศึกษาเปิดกว้าง แต่พระต้องรู้ตัวเองก่อน ตามภาวะที่จะเรียนได้ ซึ่งเราดูจากสื่อเราก็สามรถเรียนรู้ได้ อยู่ที่พระรูปนั้นชอบวิธีการแบบไหน เพราะเราต้องนำไปใช้เป็นวิทยากรเผยแผ่ศาสนา พระยังคงทำหน้าที่ตามบทบาทในพระพุทธศาสนาเหมือนเดิม แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรัฐบาลเปลี่ยนแปลงไปและเราก็ต้องดูความเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะคนนั้นเปลี่ยนไปตามกระแสนโยบาย ศาสนาก็ต้องปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบัน

ความคาดหวังหลังจบการศึกษาระดับปริญญาตรีของนิสิต

ความคาดหวังประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา1.ปริญญาบัตรจะเพิ่มโอกาสในกรณีหางานในกรณีจำเป็นต้องลาสิกขาบท ใบปริญญาถือเป็นใบเบิกทางในการทำงานเหมือนเป็นสิ่งที่รับรองว่ามีคุณภาพมีการศึกษา 2..การที่บุคคลจะเป็นที่ยอมรับไม่ได้ขึ้นกับปริญญาบัตร แต่อยู่ที่การกระทำปฏิบัติดี3.ปริญญาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นรวมไปถึงการศึกษาต่อต่างประเทศ 4. แต่ไม่จำเป็นในการจะช่วยให้รู้จักพระสงฆ์ผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จะพบปะในกรณีที่มีงานหรือกิจกรรม

สำคัญต่างๆ 5. ปริญญาบัตรถือเป็นสิ่งที่ทำให้พ่อแม่ภูมิใจ เพราะพ่อแม่อยากให้ลูกได้มีการศึกษาที่สูง

ความศรัทธาของผู้เกี่ยวข้องกับการจบการศึกษาของนิสิตดีขึ้น หลังจากที่เคยดูถูก ว่าเรียนไปแล้วจะได้อะไร อยู่ที่บ้านนอกนะ พอเราจบความคิดก็เปลี่ยนแปลง เพื่อนที่เคยสบประมาทก็จบแค่ประถม 6 และเขาก็เลื่อมใสเรายิ่งขึ้น

ความคาดหวัง ความศรัทธาจากคนทั่วไปและคนใกล้ชิดว่า ถ้าหากนิสิตเรียนจบสูงกว่าระดับปริญญาตรี ความศรัทธาจะเป็นอย่างไรก็ดีขึ้นมากกว่าปริญญาตรี อาจจะมองในแง่ดีให้เกียรติเราดีขึ้น มีทัศนคติที่ดี เขาจะเกรงใจเรา เราจบสูงก็ให้เกียรติ ไม่กล้ามาข่มเรา มีความเกรงใจเรา

ความคาดหวังเกี่ยวกับฐานะทางสังคมของนิสิตจะเป็นอย่างไร หลังจากจบปริญญาตรีแล้วดีขึ้น ฐานะก็สูงกว่าเดิม เช่น ถ้าเราอยู่ไปนานๆก็จะมีตำแหน่งทางสงฆ์ให้กับเรา หรือไปเป็นเจ้าอาวาสแถวบ้าน

ความศรัทธาและความเชื่อของชาวบ้านต่อพ่อแม่ของนิสิตหลังจากที่นิสิตเรียนจบปริญญาตรีแล้วขึ้นอย่างมากเขาจะชื่นชมว่าพ่อแม่สามารถเลี้ยงลูกได้ดี

ความคาดหวังของนิสิตหลังจบการศึกษาคิดว่าจะอยู่ในสมณเพศต่อไปและระหว่างนี้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาวัด โดยการเป็นผู้แนะนำนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้รู้จักพระพุทธศาสนาและวัด เพราะญาติโยมต่างชาติยังไม่รู้จัก

และเรียนปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยมหิดลสาขาภาษาและวัฒนธรรม ที่เลือกเรียนเพราะเกี่ยวข้องกับภาษาและวัฒนธรรม และน่าจะไม่ยากเกินไปที่เราจะเรียนได้ โดยจะเรียนในภาคปกติ ซึ่งค่าใช้จ่ายก็จะพยายามหาสถานที่ให้ทุน เช่นที่วัดพระราม 9 และมีเงินเก็บจำนวนหนึ่งไว้สำหรับเรียนด้วย

หลังจากจบพิจารณาดูต่อไปว่าจะสึกหรือเราอยู่ต่อไปเพราะทางบ้านโยมพ่อแม่ และพี่น้องช่วยทำงานเลี้ยงดูพ่อแม่ได้ไหม ถ้าดูแลได้ก็จะบวชต่อไปเรื่อยแต่ถ้าไม่ได้ต้องดูอีกที แต่ตอนนี้อยู่แล้วสบายใจดี ไม่อยากสึกออกไปหลักๆแล้วขอมีชีวิตในความเป็นสุขก็พอ สังเกตจากผู้อื่นที่สึกไป

จะเป็นแบบนั้นหรือเปล่า รู้สึกว่าต้องไปต่อสู้ดิ้นรน และถ้าเราสึกไปจะเป็นแบบนั้นหรือเปล่า ถ้าเราอยู่ในเพศบรรพชิตเราก็ไม่ลำบาก เพราะชอบชีวิตที่เรียบง่าย ซึ่งงานที่อยากทำคืองานเผยแผ่ เช่น งานสอน และอยากไปทำงานเป็นพระธรรมทูตที่ต่างประเทศ ซึ่งถ้าสอบผ่านก็ไปเผยแผ่ศาสนาที่วัดในต่างประเทศ เพราะที่นั้นมีความต้องการพระไปอยู่และช่วยงานพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาสอนหนังสือ

ความคาดหวังในสมณศักดิ์ ไม่ได้คาดหวังมากแต่ที่หวังไว้คืออยากเรียนให้ได้ถึงประโยค 9 ความต้องการของนิสิตหลังจากจบปริญญาแล้วจะกลับภูมิลำเนาเดิมของท่านหรือไม่

คิดว่ายังไม่กลับตั้งใจจะเรียนให้จบปริญญาเสียก่อน และต้องดูพี่น้องจะสามารถดูแลพ่อแม่ได้หรือไม่ เพราะใจเรายังอยากอยู่ในเพศบรรพชิตและทำประประโยชน์ให้แก่ศาสนา
คติในการดำเนินชีวิต

ธรรมะสอนให้เราอยู่อย่างเรียบง่าย และทำวันนี้ให้ดีที่สุด

ภาคผนวก ง

แผนที่การเดินทาง

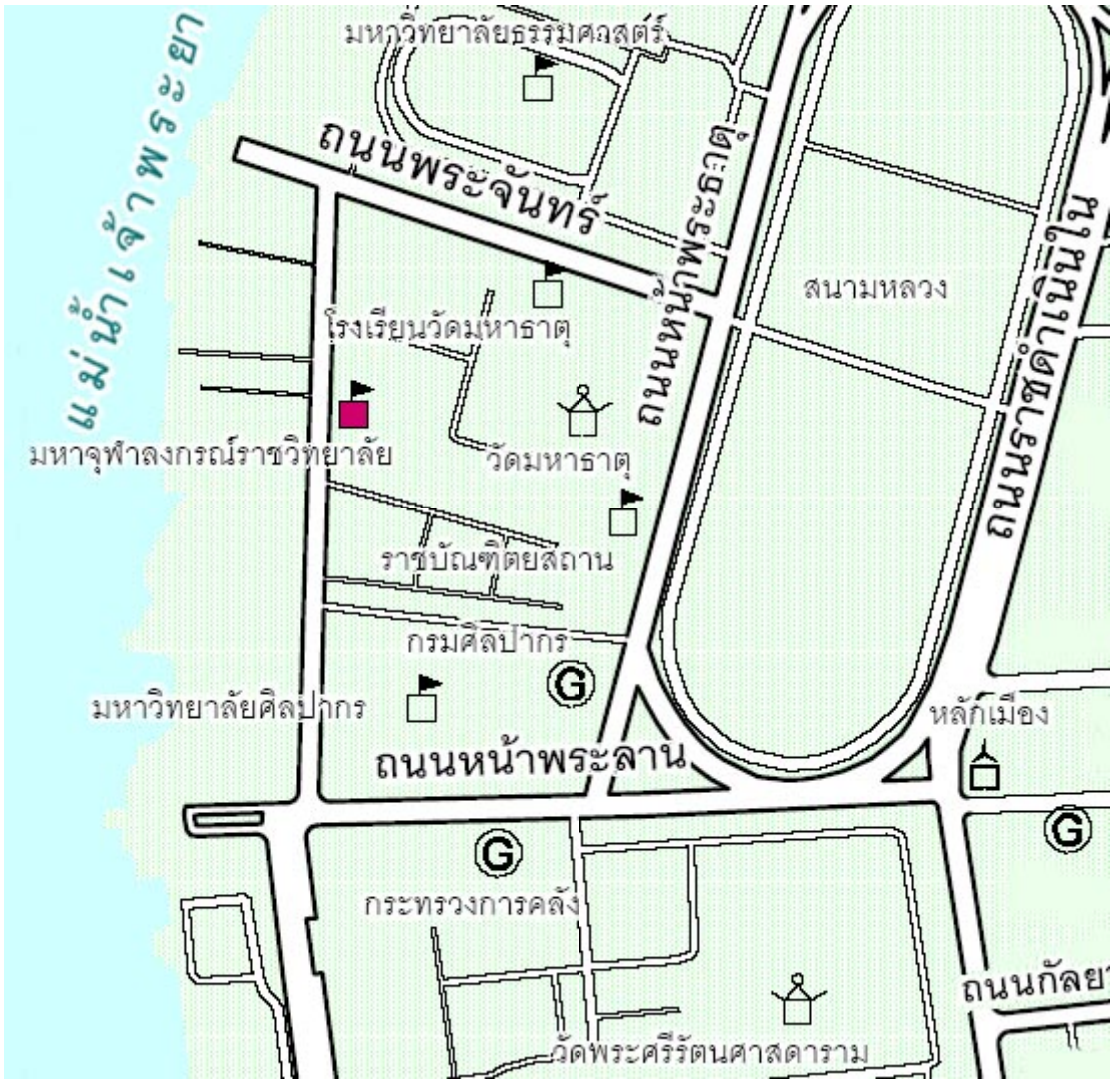

ภาพผนวกที่ 1 แผนที่การเดินทาง

ที่มา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551)

ภาคผนวก จ

แผนผังอาคารเรียน

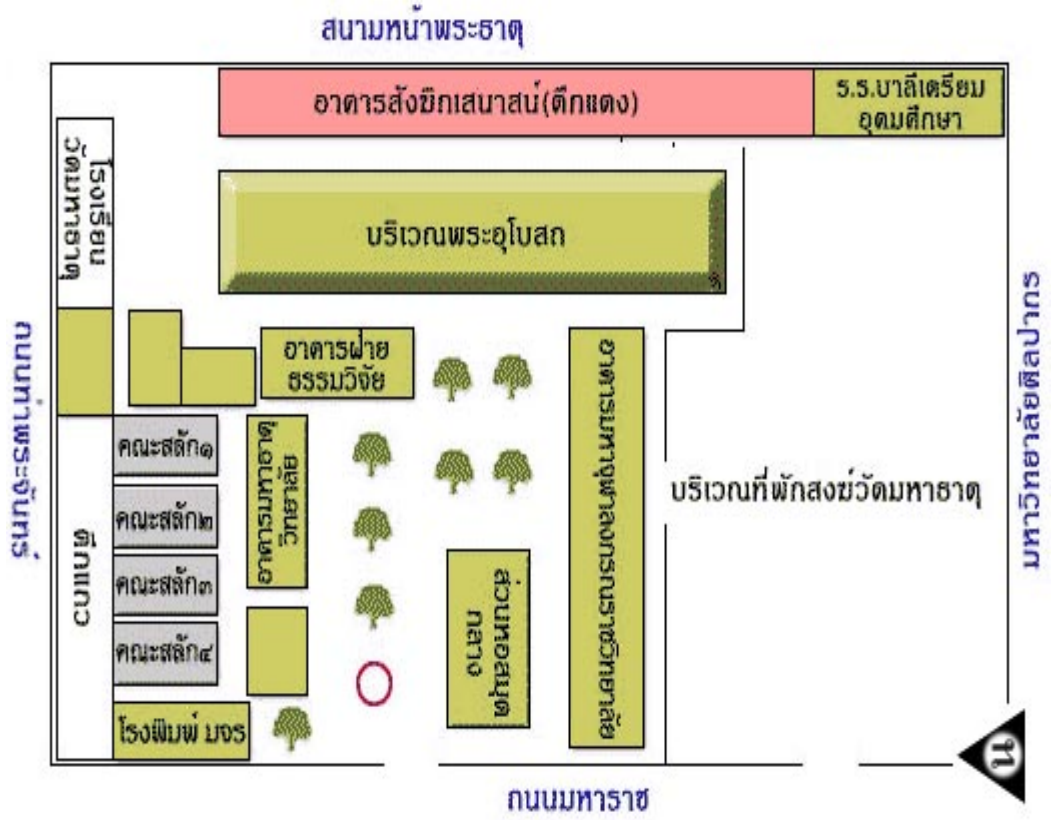

ภาพผนวกที่ 2 แผนผังอาคารเรียน

ที่มา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551)

ภาคผนวก ฉ

อาคารที่ทำการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

อาคารที่ทำการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง) ตั้งอยู่ในพื้นที่ของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ มีขนาดพื้นที่ใช้สอย 2,400 ตารางเมตร

๑. อาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๒. บรรยากาศภายในอาคาร
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๓. อาคารหอสมุดกลาง วัดมหาธาตุ
๔. อาคารอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
๕. อาคารมูลนิธิมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลั
๖. บริเวณหน้าอาคาร
มูลนิธิมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เนื่องจากพัฒนาการทางด้านการบริหารและการขยายของการศึกษาของมหาวิทยาลัย ทำให้มีพื้นที่ใช้สอยไม่เพียงพอต่อการให้บริการดังนั้นในปี 2534 ดังนั้นจึงได้ดำเนินการเปิดศูนย์การศึกษาก่อสร้างเป็นอาคารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยขึ้นที่วัดศรีสุดาราม แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร รวมพื้นที่ใช้สอยประมาณ 5,794.85 ตารางเมตร

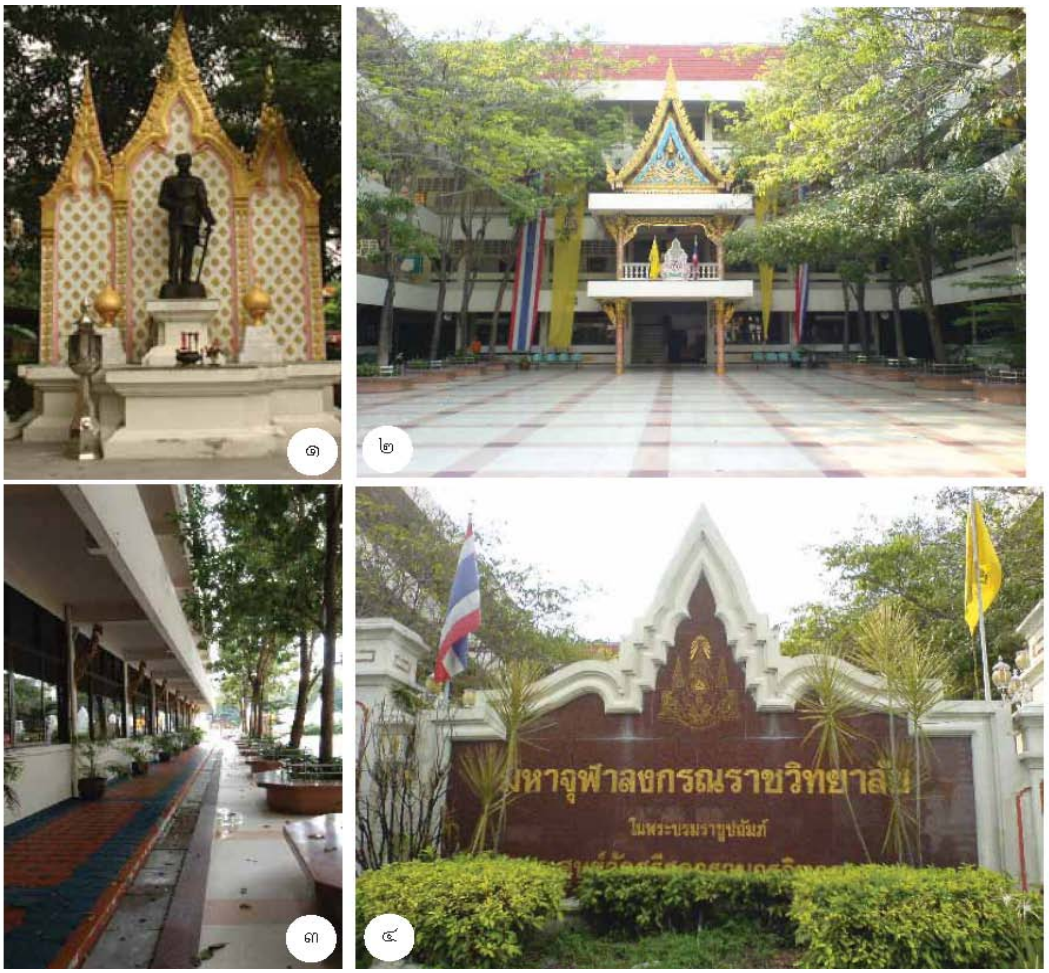

๑. พระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 บริเวณหน้าอาคาร 3

๒. บริเวณหน้าอาคารกิจกรรมหน้าอาคาร 2

๓. บริเวณข้างหอประชุมใหญ่อาคาร 3

๔. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ศูนย์วัดศรีสุดาราม บางขุนนนท์ กรุงเทพมหานคร

ภาพผนวกที่ 3 อาคารที่ทำการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (ส่วนกลาง)

ที่มา: รายงานประจำปี 2549-2550 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2551)

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ – นามสกุล	นางสาวมธุดล พ่วงพลับ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันที่ 27 พฤษภาคม พ.ศ. 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

ชื่อแฟ้ม: Thesis 48680938

ไดเรกทอรี: C:\Documents and Settings\Administrator\Desktop\ทราย

แม่แบบ: C:\Documents and Settings\Administrator\Application Data\Microsoft\Templates\Normal.dot

ชื่อเรื่อง:

เรื่อง:

ผู้เขียน: winxp

คำสำคัญ:

ข้อคิดเห็น:

วันที่สร้าง: 03/06/51 ๐๓/๐๖/๕๑ ๑๔:๐๔ น.

จำนวนการเปลี่ยนแปลง: 2

บันทึกล่าสุดเมื่อ: 03/06/51 ๐๓/๐๖/๕๑ ๑๔:๐๔ น.

บันทึกล่าสุดโดย: iLLuSioN

เวลาในการแก้ไขทั้งหมด: 2 นาที

พิมพ์ครั้งสุดท้ายเมื่อ: 03/06/51 ๐๓/๐๖/๕๑ ๑๔:๑๐ น.

เป็นงานพิมพ์ที่เสร็จสิ้นชิ้นสุดท้าย

จำนวนหน้า: 255

จำนวนคำ: 73,893 (ประมาณ)

จำนวนอักขระ: 313,308 (ประมาณ)